This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

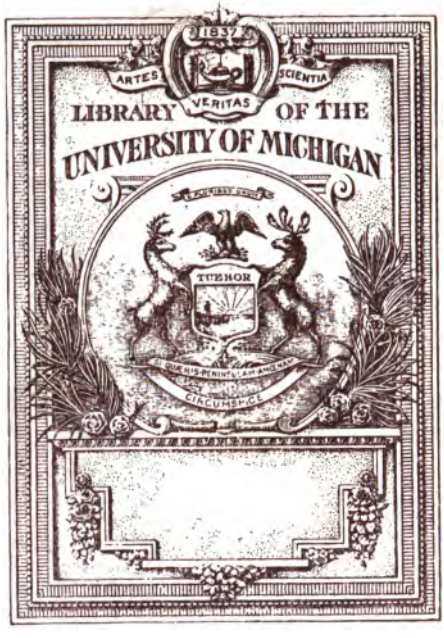
1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR

DJ
107
.W14
1788
V.41

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

EEN EN VEERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

EEN EN VEERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers, en egte Gedenkſtukken, zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN VEERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCCVIII.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

HONDERD NEGENTIENDE BOEK.

INHOUD

Strenge Winter. Dykbreuken en Overſtroomingen. Voordragt om in de dringendſte noden te voorzien. Waar door hier Dykbreuken bezwaarlyk geheeld werden, en elders niet voorvielen. Veelvuldige Dykbreuken. Toegebragte onderſtand aan de noodlydenden. Beraadſlaaging om, van 's Landswegen de Liefdegaven in te zamelen. Beſluit ter algemeene Inzamelinge. Deeze en de Uitdeeling. Voorgeſtelde tegemoetkoming van 's Landswegen. Traage en beſpoedigende werkzaamheid tot herſtel. Hoe het in 't Land van Heusden toeging. Voordragten om aan de Redders in Watersnood Eerbetooningen te ſchenken. Het doen van Redenvoeringen ter Vergadering zeldzaamer. Aanſpraak van ZUBLI *by het eindigen des Jaars* MDCCXCVIII *ter Tweede Kamer. Aanſpraak van* LEEMANS *by den aanvang des volgenden Jaars ter Eerſte Kamer. Aanmerkingen van* DE LEEUW

CXIX. BOEK.

CXIX. BOEK.

op de werkzaamheden van het Vertegenwoordigend Lichaam. Over de geſtaakte Vredehandelingen te Raſtad. Dezelve afgebroken. Groote veranderingen in Frankryk. Drie op elkander volgende Gezanten uit Frankryk ten deezen Jaare. GUYOT *volgt* FAUCHE *op, diens betuigingen. Hoe door* BEZIER *beantwoord. Affcheid van dien Gezant. Door* DESFORGES *opgevolgd.* VERBEEKS *aanmaaning by het hervatten des Krygs. Voordragt van het Uitvoerend Bewind, wegens het dreigend gevaar des Oorlogs. Beſluiten daar mede overeenkomſtig genomen. Verdere werkzaamheden ter Verededing. Den Jongelingen in de Godshuizen vryheid gegeeven om het Land te dienen. Den weggeloopenen kwytſchelding verleend. Een nieuw Plan van Burgerwapening ingediend. Het dringt aan op eene Algemeene Wapening.* VAN ZONSBEEKS *aanmerkingen op dit Plan.* RIS *wraakt hetzelve.* LEWES *bedenkingen.* SCHIMMELPENNINCKS *bezwaaren, inzonderheid de Doopsgezinden betreffende.* VAN DE KASTEELE *eenſtemmig met* SCHIMMELPENNINCK. *Aandrang hier op; doch het Artykel houdt ſtand. Vergeeffſche Verzoekſchriften der Doopsgezinden en der Studenten. Wegens het gebruik van de Gewapende Burgers te maaken. Nadere bepaaling van het Dwang artykel. Het Plan ter Tweede Kamer overwoogen. Verzoekſchriften, bedingen behelzende, eer men zich ter Burgerwapening wilde laaten inſchryven. Ongunſtig oordeel over deeze Verzoekſchriften. Hoe* POMPE VAN MEERDERVOORT *dezelve beſchouwt.* VAN ZONSBEEK *is een Voorſtander*

der der Adressen. VAN GALENS *wederspraak. Besluit om dezelve buiten beraadslaging te houden. Adressen van Bataafsche Vrouwen en Maagden. Andere Verzoekschriften met bezwaarpunten.* VAN HAEFTENS *aanmerkingen daar over. Eene Commissie tot onderzoek benoemd. Veelvuldige Schriften tegen het Landsbestuur. Vorrstel van* VERBEEK *om des een Proclamatie te doen. Wat daar over ter Vergaderinge voorviel. Ontwerp eener Proclamatie. Deeze draagt ter Eerste Kamer goedkeuring weg. Ontmoet veel wederpsraaks ter Tweede Kamer. Met de meerderheid aldaar bekragtigd. Ingediend Verslag wegens de Verzoekschriften.* VAN FOREEST *yvert tegen dit Verslag. Andere Tegenspreekers.* STEIN PARVÉS *gevoelen. Tegen* VAN FOREEST *gemaakte Aanmerkingen. Andere Verwerpers van het Verslag.* LEEMANS *wyst de gronden aan, waarom hy in het Verslag stemde.* VAN FOREEST *verdeedigt zich tegen opspraake. Verwarring in de Vergadering. Het stuk hervat en in handen eener Commissie gesteld. Voordragt des Uitvoerenden Bewinds om de bepaalde Bedreiging, tegen de Onwilligen te doen werken. Overeenkomend besluit der beide Kameren. Over het vieren des Dags van het Aanneemen der Staatsregeling. Aanspraak van* MEYNERS *in de Eerste Kamer.* C. VAN LEYNEPS *Aanspraak ter Tweede Kamer. Adressen wegens het niet vieren van het Alliantie Feest met Frankryk ten deezen Jaare. Wat des ter Vergaderinge voorviel.* A. G. BEZIER *tot Lid van het Uitvoerend Bewind gekoozen.*

CHR. BOEK.

CHR. BOEK. *Plan wegens het aftreeden van eenige Leden, en het aanneemen van andere.* LUBLINKS *Afscheidsreden ter Eerste Kamer. Hy opent met eene Aanspraak als Voorzitter de Algemeene Vergadering.* VAN LEYDENS *aanspraak ter Eerste Kamer. De Tweede Kamer gevormd.* BACOT *Voorzitter. Trekken uit diens Aanspraak.*

1799. Strenge Winter. De Winter, die het Jaar MDCCXCIX, welks beschouwing, ten opzigte van ons Vaderland, wy aanvangen, aan het voorledene knoopte, mag met vollen regt onder de strenge Winters geteld worden (*). Behalven het drukkende van deeze geweldige koude voor den behoeftigen in den Burgerstand in 't algemeen, te zwaarder knellende van wegen de duurte der leevensnoodwendigheden, deedt, wanneer het leed der nypende vorst geleden was, de gesteldheid der Rivieren voor deerlyk waterwee duchten. Het gevreesde kwam, en op eene allerontzettendste wyze.

Dykbreuken en Overstromingen. Het Uitvoerend Bewind hing des een treffend en hartroerend tafereel op voor de Vergadering des Vertegenwoordigenden Lichaams. „ Daar," dus maalde het dit Lands- en Volksonheil, „ daar een Wa„ tersnood, gepaard met alle de yslykhe„ den van eenen allesvernielenden Ysgang, „ duizenden onzer Natuurgenooten met „ een

(*) Zie de Weerwaarneemingen in de *Algem. Konst- en Letterbode* voor 1799. I. D. bl. 8.

„ een gewis verderf, 't welk van oogen- CXIX.
„ blik tot oogenblik grooter en onvermy- BOEK.
„ delyk ſchynt te worden, aanhoudend ——
„ dreigt, zyn reeds een aantal onzer Land- 1799.
„ genooten een prooy der jammerlykſte
„ elenden geworden. De doorbraak van
„ den dyk in de *Liemers*, de overſtroo-
„ ming van het Land tuſſchen *Maas* en
„ *Waal*, *Over-* en *Neder-Betuwe*, in het
„ voormaalig Gewest *Gelderland*, hebben
„ reeds veelen onzer Medeburgeren uit
„ hunne wooningen verjaagd, en van dek
„ en voedzel, by 't gemis van have en
„ goed, beroofd, veelen aan verſtyving,
„ en zommigen derzelven aan een gewis-
„ ſen dood blootgeſteld. —— Reeds roe-
„ pen veelen dier Ongelukkigen, midden
„ in den Vloed en het Ys, uit de daken
„ hunner wooningen, om hulp, die de
„ warmſte menſchenvriend, met gevaar
„ van zyn eigen leeven, hun te vergeefsch
„ tragt te doen toekomen, terwyl de
„ menschlievenheid der meervermogenden
„ in de nabuurſchap dier plaatzen, welke
„ nu reeds tot een tooneel van ſchrik en
„ verwoesting verſtrekken, door onver-
„ mogen, te kort ſchiet, om in den nood
„ van alle deeze ongelukkigen te voor-
„ zien, waar toe geen geringe Onderſtand
„ uit omliggende landſtreeken, geene Col-
„ lecte van Particulieren, nog andere ſoort-
„ gelyke maatregelen, toereikende zyn."

Op deeze grond ſteunde de Voorſlag en het Verzoek, om voor eerst, en tot tyd en wyle dat in deezen algemeene

Voordragt om in de dringen.

CXIX. BOEK. 1799.

voorzieningen zouden zyn daargeſteld; het Uitvoerend Bewind onverwyld te volmagtigen, tot de beſchikking over eenmaal honderd duizend Guldens; ten einde daar uit, naar bevind van zaaken, in de dringenſte nooden hunner ongelukkige Medeburgeren, te voorzien. —— Onverwyld was de toeſtemming der beide Kameren (*).

de behoeften te voorzien.

Waar door hier de Dykbreuken bezwaarlyk geheeld werden en elders niet voorvielen.

Berichten van nieuw dreigend en plaats vattend Waterleed vervulden de Nieuwstydingen van den dag. Voorſtellen deswegen deedt het Uitvoerend Bewind, van tyd tot tyd, aan de Vergadering. Opmerklyk is het, dat, daar op eene en andere plaats, de bekistingen, waar aan met ongelooflyk veel moeite werd gearbeid, wegens de konde en harden grond niet naar eisch hadden kunnen vorderen, om verdere Overſtroomingen te voorkomen, 'er deezen Winter nog veel meer Inbraaken zouden hebben plaats gehad, indien de Dyken niet zo ſterk waren bevroozen geweest, waar door zy, als ſteen verhard, twee en meer voeten overloop van water wederſtonden. Eene hoogte van water en overloop, daar eene onbevroozene Dyk onbeſtand voor zou geweest zyn; doch de dooy niet agter elkander doorgaande; maar by afwisſeling door ſtrenge vorst vervangen wordende, zo behielden eenige Dyken hunne ſterkte.

On-

(*) *Dagverh. den Handel van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 976. 997.

Ondanks dit behoed- en beſchermmiddel waren de Dykbreuken zeer veelvuldig. *Gelderland* hadt dit leed bovenal te bezuuren. Niet alleen dat de Dyken by *Heidikhuizen*, *Millingen*, *Doornik* en andere plaatzen bezweeken, en groote ſchaden veroorzaakten; maar de Steden *Nymegen* en *Thiel* liepen ook groot gevaar om door zwaare Ysgangen der *Waale* overſtroomd te worden. — Deerlyk zag het 'er in *Overyſſel* uit. De Stad *Zwolle* ſtondt rondsom onder water; de *Snippelingsdyk* by *Deventer* was mede bezweeken, en alles daar omtrent onder water geloopen, zo dat de ongelukken in dien oord voorgevallen en de elenden door dit alles geleden, die van den Jaare MDCCLXXXIV. (*) nog verre te boven gingen (†). CHRIS. BOEK. 1799. Veelvuldigheid der doorbraken.

Was, ten gemelden Jaare, de milde hand van 's Lands Ingezetenen, voor de ongelukkige Landgenooten, ruim geopend geweest, tot verzagting van het lot der ongelukkigen, in de deerlykſte behoeften gedompeld; deeze hieldt zich thans niet geſloo- Toegebragte onderſtand aan de noodlydenden.

(*) Van deezen Watersnood hebben wy een omſtandig Verſlag gedaan in onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 158—176.

(†) Tot eene breede Beſchryving der thans voorgevallene onheilen, ſoortgelyk aan die wy, ten gemelden Jaare, ter boven aangeweezene plaatze beſchreeven, zullen wy ons niet inlaaten. Wy mogen den onze Leezers verzenden na de *Beſchryving van den Watersnood van dit Jaare 1799, in verſcheidene gedeeltens van ons Vaderland, door Tverſtoppingen veroorzaakt, door* CORNELIS ZILLESEN. Te *Amſt.* by J. ALLART.

1799. slooten, schoon sterk verminderde welvaard, en zwaardrukkende Geldheffingen te wege bragten, dat zy zich niet, naar wensch van het welmeenend harte, by veelen, kon ontsluiten. — Onder de eerste toebrengers van offeranden op het altaar des Medelydens telde men, behalven de in den omtrek verleende hulp en ondersteuning, Tooneelgenootschappen in *'s Gravenhaage*, te *Leyden*, te *Rotterdam*, te *Dordrecht*, te *Haarlem*, te *Amsterdam*, en andere vaste Gezelschappen in onderscheide Steden, als mede de Broederschap der Vrymetzelaaren. Toebrengingen van byzondere Persoonen, met en zonder naamsvermelding, gaven blyk by blyk van hartlyke deelneeming in het lot der Ongelukkigen. De Vlootelingen op 's Lands Schepen in *Texel* en te *Helleyoet* bragten eene aanzienlyke gifte en bleeven die op de *Zeeuwsche* Kusten niet in gebreke om het hunne by te draagen (*).

Voorslag van 't *Nut van 's Algemeen* in *'s Haage.*

De Leden des Bestuurs van het Genootschap *Tot Nut van 't Algemeen* in *'s Gravenhaage* betoonden vroeg een werkzaam deel in deezen schreienden nood hunner Landgenooten te willen neemen, daar zy ter Vergaderinge eenen Brief zonden, met eene bekendmaaking, hoe zy zich gaarne wilden belasten met het inzamelen en ontvangen der Liefdegaven; ten einde daar uit, op eene geschikte en zekere wyze, spoe-

(*) De gifte der eerstgemelde Vlootelingen bedroeg 5280 en de laatstgenoemde 554 Guldens.

ſpoedige hulp aan de noodlydenden te verſchaffen. Ten dien einde tyd en plaats bepaalende, op welke zy, by eene lyst ter Intekening, in een gefloote Buſſe de liefdegaven zouden inzamelen. Voor bekendmaaking werd dit aangenomen. CXIX. BOEK. 1799.

Beraadſlaaging om van 's Lands wege de Liefdegiften in te zamelen.

Dan zulks hadt dien invloed, dat 'er onmiddelyk een voorſtel uit gebooren werd, tot het benoemen eeniger Leden der Vergaderinge, ten einde met het Uitvoerend Bewind te raadpleegen, welke maatregelen van Wetgeeving door het Vertegenwoordigend Lichaam zouden daargeſteld kunnen worden om aan het *Bataafſche* Volk gelegenheid te ſchenken, om, ter voldoening aan deszelfs pryslyk verlangen, eene vrywillige Mededeelzaamheid, ten behoeve der door de Overſtroomingen noodlydend geworden Medeburgeren, op eene geregelde en geſchikte wyze, uit te oefenen, en tevens een ieder zeker te ſtellen omtrent een met het oogmerk der Geeveren overeenkomſtig gebruik, van deeze ingezamelde Penningen te maaken. Zulks vondt onverwylden ingang; eenige Leden werden tot die zaak gelast.

Beſluit ter Algemeene Inzamelinge.

Zy verwylden niet lang met een verſlag in te dienen, ſtrekkende tot het bepaalen van eenen Dag, waar op eene algemeene Inzameling zou geſchieden aan de huizen door geheel het Gemeenebest, door Perſoonen, die het Uitvoerend Bewind daar toe geſchikt keurde, en die zulks ter liefde hunner ongelukkige Landgenooten, zonder eenige bezoldiging, zou-

BOEK. den verrigten. — Voorts behelsde 't zelve
——— het doen van een Verbod tegen alle byzon-
1799. dere Inzamelingen langs de huizen, en het omloopen voor afzonderlyke Districten, Plaatzen en Persoonen; een ieder aanmaanende aan deezen geene handreiking te doen; dewyl, de algemeene Inzameling geschied zynde, uit het beloop daar van, aan ieder der Noodlydenden gelyklyk, en naar gelange zyner omstandigheden, onderstand zou worden gegeeven. — En wilde men allen, die zich reeds, op eene lofwaardige wyze, met het doen van Inzameling hadden onledig gehouden, verzogt hebben om het ontvangene en 't geen verder mogt inkomen, ter beschikking van het Uitvoerend Bewind te stellen, om daar mede overeenkomstig met het oogmerk der Wetgeevende Vergadering te handelen, en eene evenmaatige Uitdeeling aan alle te doen geschieden. — Naa eenige weinige over- en wederspraak viel het besluit hier mede overeenkomstig (*). — Dan het ontmoette ter Tweede Kamer geen zo vlotte goedkeuring, het werd, zo als het lag verworpen; met byvoeging, dat men eene nadere maatregel van de Wetgeevende Vergadering verwagtte tot het bepaalen van eene Algemeene Inzameling, overeenkomstig de redenen en beweeggronden in het besluit ter Eerste Kamer vermeld (†). Zulks geschiedde en een

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 39. 54. 146.
(†) *Ald.* bl. 70. 146—149.

een Publikatie deswegen werd door het Uitvoerend Bewind uitgevaardigd (*). — Vreemd genoeg zeker luidde het Verzoekſchrift der Strandbewoonderen van de Viſchers Zeedorpen langs de Noorder Stranden, om in deeze Inzameling te mogen deelen. Onverwyld werd het verworpen als ſtrydig met het bepaalde oogmerk der Zamelpenningen (†). 1799.

De algemeene Inzameling geſchiedde, als mede de Uitdeeling. Hoe groot de ſchade was, en hoe veel de Inzameling beliep, geeft de Heer C. E. VAILLANT; een hoogst werkzaam Man in het vervullen dier nooden, met deeze woorden op; „ de ſchade voor de Behoeftigen alleen, „ op meer dan twee honderd overſtroomde plaatzen berekend, beloopt ruim zeven en een halve Tonnen Schats, en „ alzo het vierdubbeld der Inzamelinge." Van tyd tot tyd geſchiedden de Uitdeelingen, en waren dezelve met Hooimaand des volgenden Jaars genoegzaam geheel aan de noodlydenden toegereikt. Een verwyl uit veelvuldige omſtandigheden, buiten der Uitdeeleren ſchuld, gebooren. Inzameling en Uitdeeling.

Niet alleen ſtonden deeze behoeften, zo verre de Inzameling reikte, te vervullen, Verzoekſchriften om ſpoedig herſtel der doorgebrooke Dyken en te gemoetkoming der door den Vloed ongelukkigen, daag- Voorgeſtelde te gemoetkoming van Landswege.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 300.
(†) *Ald.* bl. 363.

EIN. BOEK. 1799. daagden in grooten getale op. Een hier over ingediend Verſlag behelsde hoofdzaaklyk, dat het belang van den Lande en der Ingezetenen het ten ſpoedigſten herſtellen der Dykbreuken vereischte; ten einde door een verder verloop van het Jaargetyde, dit herſtel niet te laat begonnen werd, en daar door de Ingezetenen aan nieuwe gevaaren en nadeelen zouden worden blootgeſteld. Het droeg meer bepaald voor, dat aan zodanige Ingezetenen der *Bataafſche* Republiek, wier Landeryen, in den jongſten Watersnood, zodanig met zand beſchooten waren of anderzins zo veel geleden hadden, dat daar van, geduurende deezen loopenden Jaare, weinig of geene vrugten of opkomſten zouden kunnen werden genooten; als mede de zodanigen wier Huizen of Gebouwen, door den Vloed, waren omverre geworpen, of zodanig beſchadigd, dat zy noch bewoond noch gebruikt konden worden, ontſlag van Verponding, geduurende dit loopende Jaar, zou worden verleend. — Dat de Ingezetenen van die Ampten, Polders of Diſtricten, welker Dyken door den Watervloed waren doorgebroken, desgelyks van de Verpondingen op de Landeryen en Gebouwen, daar binnen gelegen, ontheven zouden zyn, voor een tyd, door het Vertegenwoordigend Lichaam nader te bepaalen.

Verder dat het Uitvoerend Bewind aan 't Vertegenwoordigend Lichaam zou inzenden eene begrooting der onkosten, welke het her-

herſtel der Dyken zou beloopen; als mede het bedraagen der Verpondingen, door de Ingezetenen dier ſtreeken aan den Lande verſchuldigd. — Dat de alsdan toegeſtaane Remisſien niet te min door deeze Ingezetenen zouden worden betaald aan zodanig Collegie of Perſoon, als daar toe was gevolmagtigd; ten einde daar uit te voldoen en af te betaalen zodanige Kapitaalen, welke de Dyk-collegien tot het herſtellen hunner Dyken zouden moeten opneemen, zonder dezelve tot eenige andere einden te mogen gebruiken. — Dat de Dyk-collegien verpligt zouden zyn jaarlyks, geduurende dit ontſlag, aan het Uitvoerend Bewind te doen blyken, dat deeze penningen in de daad tot afloſſing van de gemelde Kapitaalen waren beſteed. — Wyders dat deeze Dyk-collegien ten ſpoedigſten zouden doen opmaaken de Beſtekken tot het herſtel der Dyken, en ter goedkeuring aan het Uitvoerend Bewind toezenden; egter met dien verſtande, dat deeze Dykherſtellingen onder het onmiddelyk toevoorzigt der Dykcollegien zouden moeten geſchieden, en het Uitvoerend Bewind de noodige zorge zou draagen, dat 's Lands algemeene belangen hier in, zo met opzigt tot het werk zelve, als het beſpoedigen zouden worden in agt genomen. — Daarenboven zou het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd worden om, met medewerking van den Dykſtoel aldaar den Hoogen *Maasdyk* te doen herſtellen, ten meesten nutte van den

ANNO 1799.

1799

den Lande en de Ingezetenen. — Schoon het aan geene bedenkingen en aanmerkingen op dit Verflag mangelde, ging het voor verre het meerdere gedeelte door (*). — Ter Tweede Kamer was dit ſtuk, wat het ontflag van de Verpondingen betrof, aan veele bedenkingen onderhevig, in zo verre dat 'er een afwyzend Verflag op verſcheen. Dan, nader onderrigt omtrent de waare meening, volgde het bekragtigen (†).

Traage en beſpoedigende werkzaamheid tot herſtel.

De arbeid aan de Dyken werd met verſchillenden ſpoed voortgezet; doch zo traaglyk werkte men aan de Dykbreuken tuſſchen *Millingen* en *Pannerden*, dat in Wynmaand daar aan niets van belang gedaan was. Het naderend Winterſaiſoen baarde zorgdraaging ten deezen opzigte, en een voorſtel om des verſchot uit 's Lands Kas te doen. Dit werd verworpen en het Uitvoerend Bewind aangeſchreeven om de Ingezetenen van *Millingen* en *Pannerden* te noodzaaken tot het ten ſpoedigſten herſtellen der duslang verwaarloosde Dykwerken. Het Uitvoerend Bewind kwam, daar deeze zaak ſleepend bleef, tot het voorſtel om volmagt te verleenen op den Agent van Inwendige Politie op den ſtaat van Dyken, Wegen en Wateren, om, van 's Lands wegen, de Dykbreuken te *Millingen* door beringingen te laaten inſluiten, en zo hoog te brengen, dat 'er het

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam*, IV. D. b. 660 en 700.

(†) *Ald.* bl. 756 en 825.

het Winterwater en 't Y voor hun worden afgewagt. Dit vondt toestemming (*).

Yveriger hadt men aan den Hoogen Mannbyk in den Lande van *Heusden* gearbeid; doch mangel aan geld en de bevondene onmogelykheid om 't zelve te bekomen, baarden eene Vervoeging by het Landsbestuur, met verzoek om gevolmagtigd te worden tot het invorderen der Verpondingen van de Stad en Dorpen in den Lande van *Heusden* over de Jaren MDCCXCVIII; ten einde daar uit gedeeltlyk te voldoen de gevallene onkosten op het herstellen der Dyken onder den Dykstoel diens Lands doorgebrooken. Een daar op uitgebragt afwyzend Verslag, werd met zo veel nadruks wedersprooken, dat het verworpen en de zaak nader in handen gesteld wierd. Schoon deeze een gunstig verslag uitbragt, ontmoette het zo sterke tegenspraak, dat het niet werd aangenomen en de zaak ter nader overweeging, weder dier Commissie aanbevolen (†).

In deezen Watersnood hadt zich de hulpvaardigheid, met leevensgevaar, in een en ander uitsteekend geval, ten voordeeligste laaten zien. Dit bragt het voorstel van den

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* VI. D. bl. 351. 353. 794. Met alle de onderhandelingen deswegen was het reeds Wintermaand geworden eer dit besluit genomen werd.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 710. 123. 725. 811. 819.

XIII. BOEK.

1799. Gesteldheid met het herstellen in 't Land van *Heusden*.

Voordragten om aan Redders in Wa-

ERR. BOEK. 1799.

den Burger VERBEEK ter baane, om van die Perſoonen openlyk met lof te gewaagen, indien by onderzoek de waarheid aan het Uitvoerend Bewind zou gebleeken zyn. Het vondt ondersteuning. VAN ROYEN droeg onder anderen voor; „ Wy „ vinden voorbeelden in de *Fransche* Re- „ publiek, onze Geallieerde, hoe aanmoe- „ digend het is, wanneer daaden van Hel- „ denmoed, Patriottisme en Burgerdeugd, „ naauwkeurig gade geslaagen, te boek „ gesteld, en der vergetelheid ontrukt „ worden. Het leezen en hooren van „ zodanige feiten, ontvlamt den moed in „ de harten van Tydgenooten en Naako- „ melingen. — Het past vooral Repu- „ blikeinsche Gouvernementen, hier om- „ trent niet onverschillig te zyn; en ik „ hou my verzekerd, dat, wanneer het „ *Bataafsche* Gouvernement zich in dee- „ zen onledig houdt, het niet zal misſen of „ men zal desgelyks, naar gelange der om- „ ſtandigheden, blyken vinden, dat Moed, „ Trouw, Vaderlandsliefde, Menschlie- „ venheid en Burgerdeugd in dezelve niet „ alleen huisvesten; maar zich ook door „ daaden, waardig dat zy als gedenktekenen worden geboekſtaafd, in het hel- „ derst daglicht ſtellen. — VAN HALL voegde 'er by, dat het Uitvoerend Bewind zou verzogt worden, om, in alle gevallen, waar in te hunner kennisſe zou komen, dat een *Bataafsch* Burger blyken gegeeven hadt van byzondere dienſten, daar van aan het Vertegenwoordigend Lich-

Eerbetoonin- gen te ſchenken.

Lichaam kennis te geeven. Deeze voorſtellen vonden gereeden ingang (*). DERDE BOEK. 1798.

Van wegen het Uitvoerend Bewind berichten ingekomen zynde van manmoedig en menschlievend gedrag in het redden van ongelukkigen by den jongſten Watersnood, deedt VERBEEK verſlag, naamens de Commisſie in wier handen deeze ſtukken geſteld waren, voorſtellende, dat een vereerend blyk van dit lofwaardig gedrag aan de verdienstlyke Burgers zou geſchonken worden op Pergament geſchreeven, met het Zegel der *Bataafſche* Republiek voorzien, en met driekleurige Linten zamengebonden, liggende in een Zilveren Doos, ter waarde van vyftig Guldens, welke Doos het Departementaal Beſtuur, waar in die menschlievende daad was verricht, den verdienstlyken, op eene plegtige wyze, zou worden overgereikt (†).

Het doen van Redenvoeringen in de Vergaderingen zeldzaamer.

Te meermaalen vonden wy, naa de groote Omwenteling des Jaars MDCCXCV, gelegenheid om, in de onderſcheidene Vergaderingen der Volksvertegenwoordigeren Aanſpraaken en Redenvoeringen te hooren doen, van welke eenige geſchikt waren om ons, als in een Tafereel, het kort voorheen gebeurde in den Lande te vertoonen, met aanwyzing van het als dan ſtandgrypende, en een voornitzigt van de toekomst. Zodanige Vertoogen, die, voor het meerderdeel, behalven het weezenlyk nut-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* IV. D. bl. 105.
(†) *Ald.* VI. D. bl. 556.

DEEL. DOEK. 1798.

nutte, en toelichtende, tot cieraad onzer Geſchiedenisſe dienden, waren, van tyd tot tyd, minder talryk geworden; alleen hoorden wy dezelve, met volle kragt, als 'er groote veranderingen in de Orde der zaake voorvielen, en Omwentelingen in de Omwenteling ontſtonden. Deeze wekten dat vuur by, en gaven dien klem aan de voortreedende Redenaars, welke eigenaartig eenen verheeven toon ſchenkt aan de voordragt in een Gemeenebest, waar men, ſchoon vaak, op eene zeer verſchillende wyze, hulde deedt aan de Vryheid, en daar aan rookende offers van Vaderlandliefde toebragt.

Hoe zeer zulks, naa het aanneemen der Staatsregeling, en de geveſtigde Orde van zaaken, eigenaartig verminderd, en het alſhans in onbruik geraakt was, dat de afwisſelende Voorzitters by de twee Kamers, die waardigheid aanwaarden, of nederlagen met eene Redenvoering van meerdere of mindere uitgebreidheid, deeden 'er zich nu en dan gelegenheden voor, die de Redenaars als opriepen. Van deezen aart was de Jaarwisſeling, die ons van het Jaar MDCCXCVIII in MDCCXCIX overbragt. — Op den laatſten dag des eerstgemelden Jaars aanvaardde A. J. ZUBLI het Voorzitterſchap; hy ging van de toenmaalige gewoonte af, en ſprak de Vergadering op deezen trant aan.

Aanſpraak van ZUBLI by

„ Burgers Repreſentanten! Gaarne volg„ de ik het voetſpoor myner geagte Voor„ gangeren, door UI. ſlegts koſtlyk aan

„ te

„ te ſpreeken, by het aanvaarden der vereerende Post, welke Gylieden my hebt opgedraagen; dan, daar ik dezelve aanvaarde op den laatſten Dag van een alzins gedenkwaardig Jaar, veroorlooft my niet alleen die gelegenheid eene meer uitgebreide Aanſpraake; maar zy verpligt 'er my toe. 1799. het eindigen des Jaars 1798 ter Tweede Kamer.

„ Ja, Burgers Repreſentanten! ieder „ Jaarkring, zedert het beſtaan onzer Re„ publiek, was gewigtig niet alleen voor „ haare Ingezetenen; maar voor meer dan „ één Werelddeel. —— 's Lands Geſchied„ boeken getuigen van de talloozе ram„ pen, die zy heeft ondergaan, van de „ onvoorziene reddingen, die zy heeft „ ondervonden. Met welk eene verbaa„ zing zal de laate Naaneef leezen, al „ het geen ons lieve Vaderland, zedert „ den Jaare MDCCXCV heeft verduurd, „ en byzonder welke ſchokken, in dit zo „ vrugtbaar in belangryke gebeurtenisſen, „ bykans afgeloopen Jaar, hetzelve hebben „ getroffen.

„ Dan, dank zy der eeuwige Voorzie„ nigheid! de Naakomelingſchap zal te„ vens met een hartlyk genoegen leezen; „ de Staatsorkaanen hebben wel in *Ne„ derland* gewoed; maar haare verwoeſten„ de kragten hebben 't zelve niet ver„ nield. —— In dat Jaar werd de Zetel „ der Vryheid in *Nederland* vaſter geves„ tigd, en het *Bataafſche* Volk gaf, voor „ 't eerst, zich zelven eene Staatsrege-

„ling, gegrond op de Regten der Na-
„tuur en der Maatſchappye.

„Ook, Vertegenwoordigers van dat
„Volk! ons is dat heilig pand zyner Vry-
„heid toevertrouwd. Verbinden wy ons
„op nieuw, by deeze gelegenheid, ter
„zorgvuldige handhaaving van 't zelve,
„met die behoedzaamheid, die, tot hier
„toe, ons beſtuurde, in broederlyke een-
„dragt, geen ander doel beoogende dan
„het waare heil van dat Volk, en de
„vrywaaring van ons geweeten, en dank-
„baarheid aan Hem, die het lot der Wereld
„in handen heeft, die onder alle rampen
„des Oorlogs, welke *Europa* in bloed
„en traanen dompelde, ons Vaderland
„geſpaard heeft, biddende hetzelve verder
„in zyne Almagtige Hoede te neemen! —
„Behaagde het Hem, tot verademing der
„lydende Menschheid, de Zon van Vre-
„de, welke in den avondſtond van dit
„Jaar, aan de boorden des *Rhyns* haare
„ſchemering liet opgaan, in den vroegen
„morgen van het toekomende, met vol-
„len glans, over geheel den Aardbodem
„te doen lichten! Dan, voorzeker, zou
„het *Bataafſche* Volk, neergedrukt door
„tallooze verliezen, ontmoedigd door
„veelvuldige opofferingen, de heilryke
„gevolgen zyner Staatsregeling ontwaa-
„ren, in korten tyd, alle zyne rampen
„vergoed zien, en onder eenen nieuwen,
„of liever onder zyn oorſpronglyken
„Naam, door alle handeldryvende Vol-
„ken,

„ ken, als van ouds, aangezogt en geëer-
„ biedigd worden (*)."

De Burger J. F. LEEMANS, op den tweeden Dag des nieuw ingetreeden Jaars het Voorzitterſchap ter Eerſte Kamer aanvaardende, betuigde by het openen der Vergaderinge; „ Hoe zeer het geene ge-
„ woonte is, Burgers Repreſentanten! dat
„ de Voorzitters deezer Kamer, by der-
„ zelver optreeding, eenige Aanſpraaken
„ doen, zo vordert echter de Dag op
„ welke ik dit Preſidium aanvaarde, myns
„ inziens, dat ik eenigzins van die ge-
„ woonte afgaa."

1799. Aanſpraak van LEEMANS by den aanvang des Jaars, ter Eerſte Kamer.

Voorts gaf die Burger Repreſentant een beknopt Verſlag van het reeds verrigtte, van het nog onder handen zynde, en van het geen verder den Landbeſtuurers te doen ſtondt. Gaarne geeven wy dit met zyne woorden op, daar zy ons, in het korte, grootendeels voor den geest oproepen, wat wy voorheen, uitgebreider beſchouwd en geboekt hebben.

„ Een Jaar is voorbygegaan, dat altoos
„ gedenkwaardig in *Neerlands* Geſchied-
„ boeken zyn zal; daar, gedurende 't
„ zelve, het *Bataafſche* Volk, na zo vee-
„ le ſchokken te hebben doorgeſtaan, zich
„ eene vaste Staatsregeling heeft verzorgd,
„ en ons verkoozen heeft niet alleen om
„ hun te vertegenwoordigen; maar ons
„ daarenboven, als een gevolg dier verkie-
„ zing, heeft opgelegd om die Staatsre-
„ ge-

(*) *Dagv. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 545.

1799.

„ geling in werking te brengen, die maar
„ was gewigtig, elk onzer gevoelde zulks
„ voorzeker, en was huiverig aan dat
„ groote werk te beginnen; wy deeden
„ echter elk daar aan, zo veel als onze
„ krachten en vermogens toelieten, en wy
„ genieten reeds de vrugten van onzen
„ arbeid.

„ De Uitvoerende Magt is georganiſeerd, en werkt naar den wil der Staatsregeling. — De Republiek is niet alleen in Departementen en Ringen verdeeld; maar zelfs zyn de Beſtuuren der Departementen, volgens het voorſchrift der Staatsregeling, reeds gekoozen, en zullen door derzelver Organiſatie het geheele overſchot van het Federatieve, dat nog beſtaan mogt, doen verdwynen.

„ De Inſtructien voor genoegzaam alle de Agenten zyn door deeze Kamer geärresteerd, en verſcheide daar van zyn door de Tweede Kamer bekragtigd; waar door het Uitvoerend Bewind is in ſtaat geſteld, om derzelver werkzaamheden geregeld en met meerder klem voort te zetten. — Omtrent de afgeſchafte Gildens en Tiendens en andere Regten, den vryen Doorvoer van alle goederen door de voormaalige Gewesten, het werk der Posteryen, en andere hoofdpunten der Staatsregeling, zyn proviſioneele ſchikkingen gemaakt, en wy verkeeren in het bly vooruitzigt, dat ook daar in weldra finaale beſluiten

„ zul-

„ zullen kunnen genomen worden. —— CIV
„ Aan het Finantieele is ook reeds veel BOEK.
„ gedaan, en, hoe zeer wy, op dit oogen-
„ blik, ons nog niet kunnen beroemen, 1799.
„ dat daar omtrent veele punten van be-
„ lang geheel zyn beslischt en in werking
„ gebragt, zo is echter de wyze van Con-
„ versie der Provintiaale Obligatien en
„ Schuldbrieven zo goed als afgewerkt;
„ en de Instructien van Commissarissen
„ der Nationaale Thesaurie is by ons
„ gearresteerd, gelyk ook, by de jongst
„ gedecreteerde Geldheffing, veele gron-
„ den gelegd zyn, waar op het aanstaan-
„ de algemeen Stelzel van Finantien staat
„ gebouwd te worden.

„ De Regterlyke Magt, die steun der
„ Burgerlyke Vryheid, is, wel is waar,
„ nog niet, volgens het voorschrift der
„ Staatsregeling, georganiseerd; maar het
„ *Bataafsche* Volk zal zich echter niet
„ kunnen beklaagen, dat hunne Vertegen-
„ woordigers daar omtrent niet werkzaam
„ geweesr zyn: de plaatzing der zitting
„ voor de Departementaale Geregtshoven,
„ zyn immers reeds bepaald, en de ver-
„ eischte aanschryvingen tot het in gereed-
„ heid brengen der benoodigde Locaalen,
„ door het Uitvoerend Bewind afgezon-
„ den. —— 'Er is ook eene Commissie
„ benoemd en reeds een geruimen tyd
„ werkzaam tot het vervaardigen van een
„ Civil en Crimineel Wetboek, en eene
„ Manier van Procedeeren in civile en
„ crimineele zaaken, en wy mogen van

CXL. BOEK. 1799.

„ den vlyt en kunde der daar toe verkoozene Burgers verwagten, dat dezelve ons, binnen den by de Staatsregeling bepaalden tyd, de vrugten van hunnen arbeid, ter overweeging zullen aanbieden, gelyk wy ook reden hebben om te vertrouwen, dat die geenen onder onze Medeleden, welke met de gewigtige en moeilyke taak der Regterlyke Magt belast zyn, ons weldra hunne denkbeelden over de Organisatie der Vrederegters en Burgerlyke Regtbanken, zullen mededeelen.

„ Is dan dit alles, in den tyd van vyf maanden, geschied, zo vertrouw ik dat „ wy onzen pligt, in het nu afgeloopen „ Jaar, naar ons vermogen betragt hebben; maar het werk is nog niet afgedaan. En hoe zeer ik Ul. Burgers Represantanten! tot de verdere betragting van dien pligt niet behoef aan te spooren, zo vergunt my echter, dat ik, by „ deeze Eerste Vergadering in dit nieuw „ begonnen Jaar, U, by vernieuwing, „ dit herinnere; het heil en den voorspoed van het Volk, dat wy vertegenwoordigen, te bevorderen, is immers „ onze hoogste wensch! Welaan dan, „ dat wy yverig voortvaaren tot het geheel in werking brengen van de Staatsregeling, waar van het *Bataafsche* Volk „ zyne rust, genoegen en voorspoed verwagt.

„ Dat die eensgezindheid, welke tot „ nu toe zo gelukkig heeft geheerscht,

„ steeds

„ ſteeds blyve huisvesten in deeze Verga- CHR.
„ derzaal; dat wy voortvaaren, zo als wy BOEK.
„ begonnen zyn, om, met verwerping der ———
„ byzondere oogpunten, waar uit wy mo- 1799.
„ gelyk voorheen de daarſtelling van het
„ Geluk van het *Bataafſche* Volk be-
„ ſchouwden, ons ſchaaren rondsom de
„ aangenomen Conſtitutie, en dat ons
„ eenig doel blyve dezelve te handhaa-
„ ven, dat wy voorts zorgen, dat de goe-
„ de Harmonie tusſchen deeze en de
„ Tweede Kamer altyd blyve beſtaan, en
„ dat 'er nimmer eenige botzingen tus-
„ ſchen de Wetgeevende en Uitvoerende
„ Magt kunnen voorvallen; en mogt het
„ dan den Allerhoogſten behaagen, de
„ lieflyke Zon des Vredes, welke wy
„ van verre zien aanblikken, geduurende
„ dit Jaar, over geheel *Europa* te doen
„ ſchynen; mogt het Hem behaagen, on-
„ zen Koophandel en andere bronnen van
„ onzen welvaard te doen herleeven. ——
„ Dan zou het *Bataafſche* Volk genieten
„ de vrugten van hunne opofferingen, en
„ wy zouden, naa afloop onzer betrekking
„ als deszelfs Vertegenwoordigers, met
„ een gerust en blymoedig aandenken, kun-
„ nen terug zien op onzen arbeid, tot
„ heil van 't zelve aangewend!" (*).

Schoon, het geen twyfel leedt of de werkzaamheden des Vertegenwoordigenden Lichaams waren, overeenkomſtig het voor-

Aanmerking van DE LEEUW

ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 548.

CXX. BOEK. 1799.

gedraagene des laatstsprekenden Voorzitters, veelvuldig, en de reeds volbragte zaaken meer geweest, dan men, in het korte tydbestek, zou hebben durven wagten, deedt echter het zamenlelen, in een zeker opzigt, den Representant DE LEEUW, die anders de werkzaamheden van het Vertegenwoordigend Lichaam prees, aanleidingen op het naakomen van alles wat tot eene spoedige invoering der Staatsregeling kon worden toegebragt, om voor te komen, dat onze Bondgenoot de *Fransche* Republiek, het Landsbestuur niet verdagt zou houden als of het afkeerig ware van de Staatsregeling en de zuivere Republikeinsche beginzelen; en als of 't zelve het gebeurde op den Twaalfden van Juny geenzins wilde doen strekken om de groote bedoeling van den Twee en twintigsten January te bereiken; maar veel eer om dezelve te ondermynen (*).

op de werkzaamheden van het Vert. Lichaam.

Over de gestaakte Vredesonderhandelingen te *Rastad*.

De beide Voorzitters hoorden wy van eene aanbreekende Vredezon gewaagen. Deeze dagt men dat uit *Rastad* zou opgaan. Te dier Stede waren in Wintermaand des Jaars MDCCXCVII Vredesonderhandelingen begonnen, en meest voortgezet door den Keizerlyken Gezant den Graaf VAN METTERNICH, en drie *Fransche* derwaards afgevaardigde Onderhandelaaren BONNIER, DE BRY en ROBERJOT (†). Wydstrekkend

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 261.

(†) Allerzonderlingst en schreeuwend was de moord

kend waren de eischen der *Franschen*. Van den aanvange af, eischten zy, als een grondslag van den Vrede, niets minder dan dat de slinker Rhynoever aan hun ter Grensscheiding zou worden afgestaan. De Rykgezanten verklaarden eenstemmig hier in niet te kunnen bewilligen: dewyl de Schavergoeding der Vorsten, die aldaar bezittingen hadden, ten koste van die aan den regter Rhynoever en de Wereldlykmaaking der Bisdommen, niet volvoerbaar was. Op deezen grond verzogten zy de *Franschen* redelyker grondslagen te leggen tot den Vrede, dien beide de Oorlogende Partyen betuigden te verlangen. Dan de *Franschen* bleeven zo styf en onverzettelyk op dit punt dringen, dat de Vredesonderhandelingen dreigden af te breeken, en men, in Lentemaand des volgenden Jaars, toestemde in de overgave van den slinker Rhynoever aan de *Franschen*.

1798. EERSTE BOEK.

Deeze groote zwaarigheid uit den weg geruimd zynde, scheen het pad tot den Vrede geopend en de weg gebaand. Men stelde zich eenen gelukkigen uitslag dier langwylige Onderhandelingen voor; doch zeer veele hinderpaalen vertraagden den voort-

Dezelve afgebroken.

moord aan twee deezer gepleegd, en de ontkoming van DE BRY. Men gaf des eene beschryving in 't licht, in 't *Nederduitsch* vertaald, onder den Tytel *Getrouw Verhaal van het Schelmstuk te Rastad begaan*, door JEAN DE BRY. Te *Leyden* by HERDINGH en DU MORTIER 1799. Treffend wordt dit misdryf beschreeven in de *Tafereelen van de Staatsomwenteling van Frankryk*, by ALLART, XXIV. D. bl. 145.

XVIII. BOEK. 1799.

voortgang. Behalven de zwarigheden, wegens het Wereldlykmaaken der Geestlyke Staaten, deeden zich, van tyd tot tyd, hinderpaalen op. Tusschen den *Duitschen* Keizer en de *Fransche* broeiden steeds de zaaden van misnoegen, en kwamen door tusschenvallende Gebeurtenissen, als het beledigen des *Fransche* Gezants te *Weenen* en het afrukken van de Vlag der *Fransche* Republiek, tot rykheid. Van hier eerst eene meer en meer schoorvoetende behandeling der zaaken, tot dat eindelyk, in Grasmaand deezes Jaars, de geheele Vredesonderhandeling, die zo veele maanden geduurd en zo veel schats gekost hadt, geheel werd afgebrooken. Uit 's Keizers naam betuigde de Graaf VAN METTERNICH aan de Onderhandelingen niet langer deel te willen neemen, en alle tot hier toe gedaane Afstanden, als door de *Fransche* Republiek zelve vernietigd beschouwende, niet meer erkende en de toestemming tot dezelve herriep.

Hervatte Kryg.

Hier door daagde het aangenaam schynzel der Vredezonne, waar mede zich beide de Voorzitters streelden, niet op. Dikke Oorlogswolken, in tegendeel, trokken zamen, en borsten geweldig los. Het op nieuw ontvlamde vuur des Krygs blaakte op met eene kragt, geëvenredigd aan de wederhouding. Wisselende krygskans gaf den *Franschen* nu en dan eene felle neep; doch zy kwamen zulks te boven, en de Oorlog was voor hun, schoon bloedig, roemryk, en werd in 't einde met de schit-

te-

verendſte overwinningen bekroond. — Van deeze veelvuldig herhaalde Gevegten, Land- Vesting- en Stede-vermeesteringen, waar in de Oorlogskans nu deezen, dan geenen, en in 't einde den *Franſchen* geheel gunſtig was, ontvingen 's Lands Regeeringsvergaderingen, van tyd tot tyd, onverwylde kennisgeevingen, en zy ſtelden een doorſtraalend bondgenootſchaplyk belang in der *Franſchen* Zegepraal.

Groote veranderingen in *Frankryk*

Inwendige beroeringen, verwisſeling van Gezagvoerende Hoofdperſonadien, ſchokten het *Franſche* Ryk geweldig by deezen toedragt der zaaken. Drie Leden van het Uitvoerend Bewind REWBEL, MERLIN en REVEILLERE LE PAUX, met de zwaarſte misdaaden beſchuldigd, hadden zich 's Volks ongunst op den halze gelaaden. Eerstgemelde vondt zich genoodzaakt zyne post te verlaaten; de Abt SIEYES werd in diens plaats gekoozen. Eene verkiezing die de twee andere Leden allen invloed ter Vergadering deedt verliezen. Het zich meer en meer ontdekkend voorneemen om eene geheele hervorming in het Staatsweezen daar te ſtellen, deedt MERLIN en REVEILLERE LE PAUX de party kiezen om den dringenden ſtorm te ontwyken. Zy verzogten in Zomermaand deezes Jaars hun ontſlag. Gereedlyk werd het hun vergund; ROGER DUCOS en MOULINS werden, door de meerderheid in hunne ſtede verkoozen. Groot waren de woelingen in dit Ryk. REWBEL met zyne afgetreedene Amptgenooten werden ter ſtraf-

1799. straffe gevorderd; doch behalven de uitzetting van alle Staatsbeſtuur, wedervoer hun geen leed. — Groot waren de veranderingen welke, ten deezen Jaare, in het *Franſche* Gemeenebest elkander opvolgden, ja als verdrongen. Terwyl BONAPARTE, voor veelen onverwagt, uit *Egypte* terug gekomen, in 't einde, nevens SIEYES en ROGER DUCOS tot *Conſul* benoemd werd, terwyl hy het meeste gezag in handen kreeg en uitoefende, op eene wyze, die *Frankryk* en geheel de Wereld verbaasde, ſteeds hooger en hooger klimmende (*).

Drie opeenvolgende Gezanten uit *Frankryk* ten deezen Jaare.

De naauwe band van Verbintenisſe tuſſchen deeze magtige Republiek en onzen Staat, werd beſtendig aangebonden, door op een volgende Gezanten, die vaak afwisſelden. LOMBARD (*de Langres*) werd in Hooimaand vervangen, door FAUCHE (*de Nantes*) die met eene zeer deftige Aanſpraak zyn Gezantſchap aanvaardde; waar op de Voorzitter DE KEMPENAAR, in den zelfden toon, antwoordde (†).

GUYOT volgt FAUCHE op. Diens betuigingen.

Geene maand duurde 't laatſten verblyf. Hy werd, met den aanvang van Oogstmaand, opgevolgd door FLORENT GUYOT, die, in zyn Vertoog, by het aanvaarden van die Post, verklaarde; „ Het is aangenaam „ voor een Vriend der Vryheid, het één„ ge

(*) Men zie over deeze Drie Mannen 't geen A. VAN DER WILLIGEN des berigt in zyn *Pays by den aanvang der Negentiende Eeuw* II. Stuk bl. 247—250.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 408.

„ge Land van *Europa* te bewoonen, waar het Despotismus nimmer diepe wortelen ſchieten kon, en te midden van de Naakomelingen van eenen BARNEVELD en der DE WITTEN zyn verblyf te houden. Men zou zeker de ziel van eenen allerverachtlykſten ſlaaf moeten bezitten, wanneer men zich, by het uitſpreeken deezer heilige Naamen, niet door liefde voor het Vaderland voelde ontvlammen, en niet even als deeze doorlugtige Slagtoffers, den dood boven de ſlaaverny verkoos. — Myne laſtgeevingen van het Uitvoerend Bewind bevatten ſlegts twee hoofdpunten. Het heeft my belast, om U, Burgers Directeurs! de verzekering te vernieuwen, dat het beſtendig geneigd zal zyn om zyne poogingen met de uwe te vereenigen; ten einde de Onafhanglykheid en Vryheid van het *Bataafſche* Volk, te handhaaven en aan 't zelve nieuwe bronnen van voorſpoed te openen. — Het heeft my aanbevolen, om, in alle uitgeſtrektheid, myne amptsbedieningen te doen medewerken tot den besten uitſlag der maatregelen, die het *Bataafſche* Volk in zyne Wysheid neemt, om eenen Vyand af te weeren, welke ſtoutlyk dreigt hetzelve te vuur en te zwaard te verdelgen."

1799.

Breedvoeriger dan de *Franſche* Gezanten gewoonlyk, ſprak deeze. De tydsomſtandigheid gaf hem aanleiding om de redeenen door *Groot-Brittanje* deezen Lande toe-

CXII. BOEK. 1799.

toegebragt, geſchiedkundig op te haalen. De bedryven van dat Ryk, byzonder met betrekking tot het bepaalen der Vrye Zee, en het aan zich trekken van allen Handel, opgehaald hebbende, doet de tydsomſtandigheid hem deeze taal voeren; „Te vergeefsch heeft het *Engelsch* Gouvernement om zyne kwaade zaak kragt by „ te zetten, zich met den volſtrektſten „ Meester van een uitgeſtrekt Ryk in het „ Noorden verbonden — die Huurlingen „ en Slaaven zullen verdwynen voor vrye „ Menſchen, die vast beſlooten hebben „ hun laatſten druppel bloeds voor het „ behoud des Vaderlands vrywilliglyk te „ ſtorten — en de medepligtigheid van „ den Keizer van *Ruſland* zal alleen ge„ diend hebben, om de vorderingen der „ beſchaaving en nyverheid in zyne eige„ ne Staaten, voor het minſt, eene Eeuw „ te vertraagen."

Deeze tydsomſtandigheid moest de Partyſchappen dooven, en Eensgezindheid doen opblaaken. „ Te *Rome*," ſprak hy, „ waren ook binnenlandſche beroeringen, „ en welke Vrye Staat kan daar van be„ vryd blyven? Alleen een willekeurig „ gezag is het eigen over doode lichaa„ men te heerſchen — doch wanneer de „ Vyand zich voor zyne Poorten bevindt, „ als dan waren alle haare Burgers door „ één en hetzelfde gevoelen gedreeven — „ allen deeden dan maar één verlangen „ blyken — dat naamlyk van te ſtryden „ en te overwinnen, en *Rome* heeft meer

„ dan

„ dan zeven Eeuwen op haaren roem, CXXI. BOEK.
„ magt en voorſpoed mogen rekenen."

BEZIER beantwoordde deeze Aanſpraak op een recht Vaderlandſchen toon, ſchetſte af wat het *Bataafſche* Gemeenebest, in den laatſten tyd, geleden en doorgeſtaan hadt; rampen zo veelvuldig en zwaar, dat het te verwonderen was hoe zulk een Volk nog beſtondt — beſtondt niet alleen; maar, in die ongunſtige omſtandigheden, nog zo veel uitgevoerd hadt, ten beste van den Lande. Dit opgeteld hebbende, vraagt hy; „ Wie is 'er, die naa dit „ alles, aan dit Volk nog het bezitten van „ Burgerlyke Deugden zou willen betwis„ ten, of aan 't zelve met eenig regt kun„ nen verwyten, dat het te weinig veer„ kragt, heeft?" 1799. Hoedoor BEZIER beantwoord.

Eenigen in den Lande hadden in *Frankryk* het tegenwoordig Landsbeſtuur zoeken zwart te maaken, en als van veerkragt ontbloot, af te ſchilderen. Daar op ſlaat de dus beſlootene optelling van 't geen door 't zelve verricht was. „ Die „ korte ſchets," laat BEZIER daar op volgen, „ is het eenig antwoord waar mede „ het *Bataafſch* Uitvoerend Bewind alle „ die gruwelyke lasteringen, ééns voor„ al, zal daar laaten, als van kwalyk ge„ zinde weezens van allerlei ſoort — „ weezens, die geen Orde willen kennen, „ niet rusten kunnen om die over de te„ genwoordige ſtaat van zaaken in dit Ge„ meenebest alomme uit te ſtrooijen." — Ten flotte noodigt hy den *Franſchen* Af-

CXXX. BOEK. 1799.

gezant uit, om dit alles zelfs te onderzoeken, zich verzekerd houdende, „ dat hy „ de *Bataafſche* Natie nog bevinden zou „ waardig te zyn dien luistervollen naam, „ welken het op de Gedenkrollen der „ Vryheid voert, en dat daar door uw „ verblyf in haar midden zo aangenaam „ als bevorderlyk voor de onderlinge en „ onafſcheidbaare welvaart der beide Republieken zal weezen (*)."

Diens afſcheid.

Niet lang bleef deeze Staatsdienaar in die post van wegen het *Franſche* Bewind, hy werd terug geroepen; dan lang genoeg was hy gebleeven, om in zyn Affcheids Aanſpraak in Slachtmaand het Uitvoerend Bewind, met veel hartlykheids, te betuigen; „ Ik agt my gelukkig in de dreigende gevaaren gedeeld te hebben, waar „ aan de *Bataafſche* Republiek is blootgeſteld geweest; gevaaren, welke de „ moed en braafheid der *Franſche* en *Bataafſche* Legers, in Zegepraal voor de „ Vrienden der Vryheid veranderd hebben. — Ik agt my gelukkig getuigen „ te zyn geweest van het verlicht Patriotismus, en van de wyze Standvastigheid „ van het *Bataafſche* Gouvernement." — Gevoelig drukte VAN HOOFF zyne erkentenis uit (†).

DoorDESFORGES opgevolgd.

DESFORGES was Opvolger van deezen Gezant, en drukte de gezindheid des *Franſchen*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 577—580.

(†) *Ald.* VI. D. bl. 634.

ſches Staatsbeſtuurs in denzelfden trant als zyne Voorgangers uit, en op een gelyken toon luidde het antwoord van de zyde onzer Republiek (*). CXIV. BOEK. 1799.

By het uitbarſten van den Kryg deedt de Repreſentant VERBEEK, ter Eerſte Kamer, een woord van waarſchuwing hooren. Onderricht, dat zommige Ingezetenen des Lands, die der Vryheid een kwaad hart toedroegen, uit het hervatten van den Oorlog, weder eenige hoop hadden opgevat, dat daar uit welligt eene gunſtige gelegenheid tot omkeering van de tegenwoordige Orde van zaaken zou kunnen geboren worden; ja dat deezen zich niet ontzagen om, buiten de Grenzen van de Republiek, met zommige zich daar onthoudende Emigranten, byeenkomſten aan te leggen, waarſchynlyk ingericht om middelen te beraamen, ten einde die hoop ook in de harten hunner Medeſtanderen te verleevendigen. Om zulks te voorkomen, ſtelde hy der Vergaderinge voor eene Wet te maaken, waar by ten ernſtigſten verbooden werd, om zich, zonder Vrygeleidebrief, van het *Bataafſche* Landbeſtuur, buiten de grenzen van de Republiek te begeeven, op ſtraffe dat zy, die ſtrydig met dit bevel bevonden werden gehandeld te hebben, als Emigranten, zouden worden aangemerkt en behandeld. Naar gewoonte, werd die voor- VERBEEKS aanmaaning, by het uitbarſten des Krygs.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 433.

CXII. BOEK. 1799.

voordragt in handen eeniger Leden gefteld. Het wel niet lang verwyld verflag kwam neder, om dit voorftel nog eenigen tyd in beraadflaging te houden (*).

Voordragt van het Uitvoerend Bewind, wegens het dreigend gevaar des Oorlogs.

Van klemmender aart en dieperen nadruk was een voordragt, by eenen Brieve in Grasmaand, door het Uitvoerend Bewind ter Vergaderinge gedaan. In denzelven betuigde dat Bewind, waar aan de veiligheid van den Staat zo van binnen als naar buiten, volgens de Staatsregeling, als een eerfte pligt, was opgelegd, dat vooral in de laatfte maanden, dat gedeelte van den hun opgelegde last, byzonder deszelfs aandagt hadt getrokken. Hoe afkeerig anderzins, om, op eenige wyze, noodloos een fchyn van gevaar te geeven, welke de kleinmoedigheid van zommigen, en de flegte oogmerken van anderen, arglistig op een vergrootenden toon wist uit te breiden, zagen zy zich thans genoodzaakt de geheele oplettenheid der Vergaderinge op dat aangelegen onderwerp te bepalen.

Hun inzien van den ftand der zaaken op dit tydftip dragen zy met deeze kleinmende taal voor; „ Een ieder, die om„ trent den ftaat van *Europa*, niet te eene„ maal onopmerkzaam is, heeft de ver„ nieuwde poogingen gezien, welke door „ de Kabinetten van *Weenen* en *St. James* „ worden in het werk gefteld om den „ voorfpoed der *Franfche* Republiek en „ de

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 233 en 306.

„ de uitbreiding der groote beginzelen, op welke dezelve gebouwd is, tegen te gaan; en terwyl de menschheid lydt by het indenken van de gevolgen, welke de inſpanning van wederzydſche kragten, by de uitbarſting van den Oorlog, voor zo veele duizenden onzer Natuurgenooten hebben moet, zag men de *Noordſche* Hulpbenden met verſnelde ſchreeden aanrukken, om de Bewooneren van zagtere ſtreeken, op nieuw onder het juk der Alleenheerſching en van Bygeloof te brengen. CHR. BOEK. 1799.

„ Het geen men voorzag is gebeurd. Het Oorlogsvuur is op nieuw met feller woede ontvlamd; de eerſte, de altyd zo wisſelvallige Oorlogskans heeft hetzelve nader by onze grenzen gebragt, dan wy ons hadden gevleid; en hoe zeer de kragt der waarheid voorſpelt, dat de Dwinglandy, op 't einde, voor het Regt der Volken, zal moeten zwigten, en de zegepraal der waare Vryheid langs hoe meer worden verzekerd, blyven nieuwe en al waren het dan ook kortſtondige tegenſpoeden altyd mogelyk. In welk geval dit Gemeenebest, ten gevolge van deszelfs naauwe vereeniging met de *Franſche* Republiek, aan eenen aanval zou kunnen worden blootgeſteld, het welke en haar belang en dat haarer Bondgenooten vordert, op de kragtdaadigſte wyze, te kunnen keeren.

„ Hoe zeer wy ons dus voor al dat

ERR. BOEK. 1799.

„ geen zullen wagten, het welk, zelfs „ van verre, den ſchyn zou kunnen hebben, als of het *Bataafſche* Volk wilde „ afgaan van het Vredelievend ſtelzel, „ door hetzelve ten aanzien van alle Mogenheden op het Vasteland gelegd en „ zorgvuldig aangekweekt, zyn wy te „ zeer indagtig aan de gulde Spreuk *Si „ vis pacem para bellum*, dan dat wy, in „ eene gevaarlyke zorgloosheid gedompeld, niet alles zouden in 't werk ſtellen om den *Bataafſchen* Grond en de „ Nationaale Onafhanglykheid, by eenen „ onverhoedſchen aanval, met gegrond „ vooruitzigt op een gewenscht gevolg, „ te kunnen verdeedigen."

Hier toe rekende het Uitvoerend Bewind, in de eerſte plaats, op 's Lands geoefende Krygsmagt, en in de tweede plaats op de Burgerwapening, waar mede men bezig was, en welker beſpoediging hetzelve met allen ernst aanbeval. Met vyf en twintig duizend mannen verſterkt, welke de zorg voor de Binnenlandſche veiligheid, en de bewaaking van de belangryke plaatzen kon worden aanbevolen, en van welken de *Bataafſche* moed alles goeds kon doen verwagten, zou zulks het Uitvoerend Bewind in ſtaat ſtellen om de bezoldigde Krygsmagt van den Staat korter by een te brengen en op die punten te verzamelen, welke het meest aan eenen aanval waren blootgeſteld. — Veel was dit; maar niet genoegzaam, 'er werd bovendien eene verſterking van de ſtaande Ar-

Armee vereischt. Deeze ſtelde het Uitvoerend Bewind voor, zonder eenig verwyl op den Veldſtaat te brengen, en dezelve voorts met byvoeging van eenige Officieren en Onderofficieren, zonder byvoeging van nieuwe Corpſen, te vermeerderen met 9545 Mannen. — Verder zou het noodig weezen de Linie van 's Lands Verdeediging, op verſcheide plaatzen, zo door het aanleggen van Militaire Posten, als door het verbeteren van zommige Vestingwerken, en het plaatzen van Vaartuigen, in genoegzaamen ſtaat van tegenweer te ſtellen, de Magazynen van de noodige Artillerie en Ammunitie te voorzien.

CHRISTBOEK. 1799.

Geld zouden deeze voorgeſtelde inrichtingen en werkzaamheden den Lande kosten; het Uitvoerend Bewind ontvloodt het denkbeeld niet van den uitgeputten ſtaat der Geldmiddelen, dan oordeelende het zwaarſte het zwaarſte te moeten laaten weegen, hadt het niet geaarzeld om deeze Voordragt van Verdeediging te doen. — Het verzogt van het Vertegenwoordigend Lichaam volmagt tot de voltalligmaaking en aanwerving der ſtaande Armee tot de voorgeſlaagene hoogte; als mede de beſchikking over 2,000,000 Guldens tot de binnenlandſche Verdeediging te Water en te Lande; teffens verzoekende om de ſom van 400,000 Guldens by de begrooting der behoeften voor den Jaare MDCCXCIX toegeſtaan, tot onderhoud der Vestingwerken, te mogen gebruiken, daar waar de nood het meest drong, zo tot de verbe-

ERF. BOEK. 1799.

tering der oude, als tot den aanleg van nieuwe Werken. Deeze voordragt ging gepaard met een Tafel van de voorgeſlaagene vermeerdering, als mede van de vermeerdering eeniger Tractementen.

Beſluiten daar mede overeenkomſtiggenomen.

Schoon een en ander Lid ter Eerſte Kamer eenige bedenkingen als zwaarigheden inbragt, waren dezelve, de tydomſtandigheden in aanmerking genomen zynde, van zo weinig gewigts, dat de bekragtiging dier Kamer volgde, en bleef die der Tweede niet agterwege (*).

Verdere werkzaamheden ter Verdeediging.

Zo volgde ook de toeſtemming der beide Kameren, op een nadere voordragt des Uitvoerenden Bewinds van de Officieren, Onderofficieren en verdere Geëmploieerdens, onder de vermeerdering der Troepen begreepen; als mede der Perſoonen wier Jaarwedden, uit hoofde van derzelver vermeerderde werkzaamheden, verhoogd zouden moeten worden (†). — De buitengewoone toelage van 40 000 Guldens aan het eerſte Regiment werd toegeſtaan en een voorſchot van 20 000 Guldens aan het Regiment *Bataafſche* Huſſaren tot aankoop van 185 Paarden. Welk laatſte ter Tweede Kamer niet doorging, zonder ſcherpe aanmerkingen, wegens de handelwyze met de paarden gehouden, en wenken tot voorziening in deezen (§).

Veel

(*) *Daaverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV D. bl. 561. 620. 626.
(†) *Ald.* IV. D. bl. 834, 920. V. D. bl. 4. 69. 126.
(§) *Ald.* V. D. bl. 139.

Veel opſpraaks hadt het voorheen verwekt en niet weinig tegenſtands gevonden, dat men Jongens uit de Godshuizen in 's Lands dienst nam en dezelve daar toe aanzette. Thans deedt het Uitvoerend Bewind een voordragt, om alle Jongelingen den ouderdom van achttien jaaren bereikt hebbende, en in eenig Arm- Wees- of Godshuis wordende opgevoed, welke genegenheid mogten toonen, om in 's Lands dienst, 't zy te Lande, 't zy ter Zee, zich te verbinden, des vryheid te geeven. Ter Eerſte Kamer werd zulks omhelsd, met deeze byvoeging, dat zodanige Jongelingen het regt behielden op de uitzetting, welke zy zouden moeten ontvangen naa hun verblyf van het vereischte getal jaaren in de Godshuizen door hun om 't Land te dienen verlaaten. Het een en ander droeg de goedkeuring der Tweede Kamer weg (*). exim. BOEK. 1799. De Jongelingen in de Godshuizen vryheid gegeeven, om het Land te dienen.

Het naderen des Oorlogs werd wyders kennelyk aangeduid door het, op voordragt des Uitvoerenden Bewinds genomene beſluit om eene algemeene Kwytſcheldíng te verleenen aan alle Onderofficieren en Gemeene Soldaaten van den Staat, die, zints den eerſten van Bloeimaand des Jaars MDCCXCVIII tot de Afkondiging deezer Vergiffenisſe, uit 's Lands dienst waren weggeloopen, voor zo verre zy onder geene ſchandvlekkende vonnisſen lagen. Teffens De weggeloopene Soldaten Kwytſcheldíng verleend.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 36. 126. 142.

BOEK.

1799.

fens ſtelde men middelen vast om het verloop des Krygsvolks te verhinderen (*).

Een nieuw Plan van Burgerwapening ingeleverd.

In de voordragt des Uitvoerenden Bewinds werd van de Gewapende Burgermagt, met onderſcheiding gewaagd, als zullende een gedeelte uitmaaken van de Verdeediging des Vaderlands tegen eenen zeer mogelyken aanval. Zints de groote Omwenteling in den Lande was de Burgerwapening een onderwerp geweest van veelvuldige beraadſlaging, en treffens dit werk op onderſcheide wyzen aangevangen, zonder dat de daadlyke daarſtelling algemeen ſtand greep (†). Ten voorleden Jaare was een herzien Reglement ter Vergaderinge ingediend (§). Thans kwam 'er een geheel nieuw ter baane (**), met eene zeer breede inleiding over de nuttigheid en noodzaaklykheid eener Algemeene Burgerwapening, met een overzigt van 't geen tot hier toe, aan dit werk gedaan was, en opgave van de belemmeringen van verſcheidenerlei aart, 't zelve in den weg gelegd, en de gebreken in die Plannen zelve: boven al ten aanziene van de algemeenheid, en de opengelaatene ruimte ter ontwykinge aan deeze Burgerverpligting.

Het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 147. 183.

(†) Men zie onder anderen onze *Vaderl. Hist.* XXXVI D. bl. 189. 147. en XXXVIII. D. bl. 258.

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 298.

(**) Het is geheel met de Inleidende Aanſpraak voorhanden in het *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 469. 459. 458 en 469.

Het ſcheen den Inleveraaren deezes Ontwerps toe, dat zy de Onwilligen op zulk eene wyze moesten verbeteren, als de oorzaaken van zyn onwil best zou wegneemen. „ Laat hem," dus drukten zy zich onder anderen uit, „ die den last der Wapenoefening ontziet, hem, die vreest „ den Vaderlandſchen grond te helpen „ verdeedigen, hem, die zich ſchaamt in „ het zelfde gelid met zynen Medeburger te ſtaan, welke Ariſtocratie en „ Trotschheid geringer noemen, hem eindelyk, welke niet dient alleen om dat „ de Staatsregeling wil dat hy dienen zal, „ van deezen last, van die gevaaren vry, „ bezwaar hem niet hooger, dan de zodanigen, welke andere omſtandigheden „ van den perſooneelen dienst vryſtellen; „ maar dat deeze allen weeten, dat zy, „ en zy alleen, wanneer de nood des Vaderlands zulks vordert, aan de ſterkſte „ Requiſitie zullen worden blootgeſteld, „ en in de bezoldigde Krygsmagt worden „ ingelyfd, op zodanig eene wyze, ook „ buiten hun Vaderland worden gebruikt, „ als het algemeen belang vordert, en laat „ dit vooruitzigt vry de keuze van een „ ieder beſliſſen, by wien onberedeneerde „ drift, alle redelyke vermogens niet geheel heeft uitgedoofd."

1799. Het dringt aan op de algemeenheid der Wapeninge.

Dit Plan, met niet weinig ophefs ingediend, ontmoette by de voordragt ter overweeginge wederſpraake. VAN ZONSBEEK oordeelde, dat de Commiſſie niet vol daan hadt aan den opgelegden last, daar zy

VAN ZONSBEEKS aanmerking op dit plan.

zy, in ſtede van haare bedenkingen en raadſlagen uit te brengen op een ingezonden Brief van het Uitvoerend Bewind ten geleide van een Reglement voor de *Bataafſche* Gewapende Burgermagt, welk Reglement, volgens de Staatsregeling, door het Uitvoerend Bewind alleen ter beſliſſing aan de Vergadering moest worden opgedraagen; in plaatze hier van was 'er een geheel ander Reglement ontworpen, niet door het Uitvoerend Bewind, 't welk zyns inziens alleen daar toe regt hadt; maar door de Commisſie zelve, en wel zo veranderd, dat de geest van het ingezondene verlooren was.

RIS wraakt hetzelve.

RIS rangſchikte zich mede by de wraakers van dit Plan, en zogt te betoogen, dat het niet gegrondvest was op, of geregeld naar het geen by de Acte van Staatsregeling bepaald was; hy voerde ook de redenen aan, waarom, naar zyn inzien, het Plan niet geſchikt was, om het *Bataafſche* Volk, met bereidvaardigheid, ter verdeediging hunner Vryheid en Onafhangelykheid de wapens te doen aangorden.

LEWE's bedenkingen.

Van eenen anderen aart waren de voorloopige bedenkingen of zwaarigheden door den Repreſentant LEWE in 't midden gebragt. Hoe zeer overtuigd van de hooge noodzaaklykheid eener welingerichte Burgermagt, hoe zeer geene de minſte bedenking draagende op zo veele gewigtige gronden en dringende beweegredenen als in het Verſlag waren aangevoerd, hadt hy eenige aanmerkingen op de toepaſſing van de

pe Grondbeginzelen by het Concept Plan gemaakt. Bekend was het, dat zedert de Menſchen zich in Maatſchappyen vereenigd hadden, eene aanmerkelyke verandering in de uitoefening van deszelfs oorſpronglyke Natuurregten was te wege gebragt, door in zommige gevallen 'er iets toe, en in andere iets af te doen. — Uit deezen hoofde behoorden de tegenwoordige Wetgeevers, by het herſtel van 's Lands zaaken, eerst en vooral te raadpleegen met den tegenwoordigen toeſtand en geſteldheid van den Staat, en in het geval voorhanden, te onderzoeken, „ Of, en welke „ toepaſſing van de oorſpronglyke Regten van den Mensch en Burger in het „ algemeen, en by het invoeren van eene „ welingerichte Burgermagt in 't byzonder, zou kunnen behooren gemaakt te „ worden."

ANNO 1799.

Wanneer men den tegenwoordigen ſtaat der *Bataafſche* Republiek naging, met al dien ernst, welke het groot belang der Algemeene Burgerwapening vordert, hadt men agt te geeven op den algemeenen Volksgeest of Neiging tot die Wapening, als mede op de Bevolking der Republiek. Betreffende het eerſte was het maar al te zeer bekend, hoe gering de Volksgeest is by de *Bataafſche* Natie om de Wapens te draagen, en hoe veel zulks verſchilde van het geen, in de Jaaren MDCCLXXXVI en MDCCLXXXVII, by de Vrywillige Burgercorpſen plaats hadt. — Wat de Bevolking betrof, was het mede niet onbekend, dat

EERSTE BOEK. 1799.

dat het in onze Republiek ontbrak aan genoegzaame handen om den binnenlandschen arbeid te verrichten; van daar de menigte Vreemdelingen, die jaarlyks van buiten inkwamen om in veele vakken te arbeiden, boven enbehalven die, welke by den Landman, in 't veld den zomerarbeid kwamen verrichten — Was de Volksgeest van de *Bataafsche* Natie tot de beoefening in den Wapenhandel zo algemeen, als wel elders by eene groote Natie — Was onze Republiek bevolkt door zeventig Milloenen Menschen of meer, dan hieldt de Representant Lzwz zich verzekerd, dat alle zwaarigheden en bedenkingen omtrent de Burgerwapening zich ras zouden schikken. Dan het was geheel anders met deeze twee allerbelangrykste punten gelegen. Deeze en soortgelyke bedenkingen hadden waarschynlyk invloed gehad op de in de Staatsregeling ternedergestelden Grondregel, de Gewapende Burgermagt betreffende. Zyns inziens liet noch de Volksgeest, noch de toestand der Bevolking der Republiek toe zodanig een dwangmiddel vast te stellen, om de opgeroepenen, die zich niet wilden laaten inschryven, aan de sterkste Requisitie bloot te stellen en in de bezoldigde Krygsmagt in te lyven, ten einde met en onder dezelve te worden gebruikt, waar het algemeen belang zulks zou vorderen. — Daarenboven was hy van oordeel, dat de Burgermagt ten minsten aan geen zwaarder banden zou gelegd worden, dan de Be-

Bezoldigde Krygsmagt, waar toe een ieder zich niet dan vrywillig in dit Land verbondt; dit behoorde geregeld te worden op een voet, als met de Vryheid van elk *Bataafsch* Burger meest beſtaanbaar is. 1799.

SCHIMMELPENNINCK hadt tegen verſcheide Artykelen van 't zelve gemoedlyke bezwaaren. Inzonderheid bedoelde hy het Artykel, de uitgeſtrektheid der Burgerwapening voordraagende, van deezen inhoud; „De Beſcherming van Lyf, Leven, Eer en Goed, het hoofddoel zyn„de der Maatſchappelyke Vereeniging, „waar van de bewaaring der Vryheid en „Onafhangelykheid het eerſte uitvloei„zel is, kan niemand, wie hy ook zy, „en welke Politieke of Religieuſe ge„voelens hy ook moge toegedaan zyn, „zo hy de voordeelen der inwooning en „de middelen van zyn beſtaan in de Maat„ſchappy wil blyven genieten, zich van „deeze algemeene verpligting onttrekken." Deeze Repreſentant merkte hier op hoofdzaaklyk aan; het *Bataafſche* Volk wil, aan den eenen kant eene Gewapende Burgermagt, het verpligt ieder *Bataafsch* Burger tot dat einde de Wapenen te draagen; doch dat zelfde Volk geeft ook, aan den anderen kant, een Burger Vryheid om God te dienen naar de overtuiging van zyn hart, en verleent, ten deezen opzigte, aan allen gelyke zekerheid en beſcherming. —— Het *Bataafſche* Volk kan dus niet willen, dat een *Jood*, die volgens zyn Wet verpligt is de Sabbath te vieren, gedwon-

SCHIMMELPENNINCKS bezwaaren, inzonderheid de *Doopgezinden* betreffende.

dwongen wordt om op Saturdag te werken. — Het kon even min willen, dat zodanige *Christenen*, wier Godsdienſtige gevoelens het draagen van Wapenen en het voeren van Oorlog voor hun ongeoorloofd maaken, willens of onwillens, tot den daadlyken Wapendienst verpligt worden. De Belyders dier Godsdienſtleere, althans dezulken, die ter goeder trouwe zodanige begrippen voorſtaan, kunnen het XIX Artykel der Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen, ten hunnen voordeele, inroepen, en het Wetgeevend Lichaam kon, naar zyn inzien, zonder de regelen van regtvaardigheid te ſchenden, ja, zonder al het haatlyke der ſhoode Geweetensdwang in te voeren, van hun het draagen der Wapenen niet eiſchen. Zo lang derhalven het *Bataafſche* Volk het Regt van Inwooning aan deeze Klaſſe van Burgeren, voorbehoudens hunne Godsdienſtige begrippen, wil laaten genieten, zo lang ontſlaat hetzelfde Volk deeze Ingezetenen van hunne verpligting ten Wapenhandel (*).

VAN DE KASTERLE eenſtemmig met SCHIMMELPENNINCK.

Eenſtemmig dagt de Repreſentant VAN DE KASTERLE met SCHIMMELPENNINCK, het als een bezwaar tegen dit Plan inbrengende, dat een zeer agtenswaardig en nuttig gedeelte der Natie, de Leden van het aloud Kerkgenootſchap der *Doopsgezinden* zich

(*) By het indienen eens Plans van Burgerwapening, ten Jaare 1796 hadt dien Broeder R. J. SCHIMMELPENNINCK ook voor de vryheid des Wapenhandels voor die Gezindheid geſprooken. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 146.

zich door het hier nedergeſtelde zou zien ontzetten van eene Vryheid tot hier toe genooten. CXIX. BOEK.

Naa deeze en eenige andere voorloopige bedenkingen werd het Verſlag, met eene meerderheid van acht en dertig tegen negen ſtemmen, ten voorwerpe van nader overweeging geſteld, van Artykel tot Artykel overwoogen. — VAN DE KASTEELE tot evengemeld Artykel gekomen zynde, bleef by zyn gevoelen, dat men de zodanigen, die uit hoofde hunner Godsdienſtige gevoelens de wapening ſchuwden, behoorde uit te zonderen. De vrees voor de gevolgen hadt by hem geen grond. Het was bekend, dat, zints twee Eeuwen, zommigen, uit hoofde van eene openlyke belydenis van bekende gevoelens, vryheid gehad hadden om *Geweetenshalven* zich te verſchoonen, en dat de Staatsregeling ook als nog die vryheid liet genieten. SCHIMMELPENNINCK en VITRINGA ſtonden in 't zelfde begrip. — VAN DEN BRAAK hieldt zulks ſtrydig met de Staatsregeling. — Ruwelyk genoeg luidde de raadſlag van REMMERS; „ dan „ moeten die Lieden maar aan de Kruiwagen: zy zyn dan altyd nog goed om „ te werken, en ik ben 'er dus tegen om „ die vry te laaten." En werd dit Artykel zo als het geſteld was, beſlooten. 1799. Aandrang hier op; dan het Artykel houdt ſtand.

De veelvuldige Verzoekſchriften van *Doopsgezinde* Gemeentens in *Holland*, *Friesland* en *Overyſſel* bragten hier in zo min veranderings te wege by de Eerſte en Vergeefſche Verzoekſchriften der

CHR. ROEK.

1799. *Doopsgezinden en den Studenten.*

Tweede Kamer (*) als by de laatste, het naamens Rector en Senaat van 's Lands Universiteit te *Leyden* ingediend bezwaar, wegens het by de Eerste Kamer vastgesteld Plan van Organisatie der Gewapende Burgermagt, by 't welk de Letteroefenende Jeugd niet van den Burgerwapendienst werd uitgeslooten. Veel was des ter Eerste Kamer voorgevallen, dan zonder vrugt tot vrystelling, dan alleen voor zodanige Jongelingen, als van buiten de Republiek zich op de Hoogeschoole bevonden tot voltrekking hunner Letteroefeningen (†).

Wegens het gebruik der Gewapende Burgers.

Het Artykel „ der Gewapende Burgeren bystand kan alleen na binnen worden gevorderd, tot bewaaring der Rust en handhaaving der Wet, en na buiten tot bewaaring en verdeediging der Nationaale Vryheid en Onafhanglykheid, zo verre betreft de bescherming van het Grondgebied der Maatschappy, tegen buitenlandsche zo daadlyke als gevreesde aanvallen," kwam zommigen eenigzins ingewikkeld en onduidelyk voor. Het hadt de aandagt des Volks getrokken, men sprak alomme daar van als van eene aanstaande *Requisitie*, en zogt des vreeze aan te jaagen. Een en ander der Representanten wilde duidelyker te kennen gegeeven hebben. dat de Gewapende Burgermagt niet dienen zou om den Vyand bui-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 714 en 800. V. D. bl. 14 en 295.

(†) *Ald.* IV. D. bl. 666.

buiten het Grondgebied der Republiek te beſtryden. Van de voorgedraagene veranderingen door VAN HOOGSTRAATEN, „zullende nooit eenige Burgers, welke zich „hebben doen inſchryven, dan met hunnen vryen wil, na buiten worden ge„ëmploieerd," en van APPELIUS, „niet „dan door bezoldigde na buiten, ten zy „zich vrywillig aanbiedende," droeg de laatſte de goedkeuring weg. CXIII. BOEK. 1799.

Het Artykel der Uitzonderingen van den Burgerwapendienst werd lang en niet zonder wydverſchillende bedenkingen overwoogen, en naa veel geſchils deswegen een nadere voordragt begeerd, die op nieuw ſtoffe tot redentwisten baarde; doch met weinig veranderingen ſtand greep (*).

Niet weinig viel 'er te doen over het Dwang-artykel waar van wy hier boven gewaagden (†), dan het vondt zo yverige voorſtanders als tegenſpreekers; onder de eerstgemelden waren 'er van oordeel dat 'er geen beter dwangmiddel was dan de ſchrik om in de *Requiſitie* te worden begreepen; een ander wilde 'er bygevoegd hebben, dat hy die zich onttrok, verſtooken zou zyn van de Post of het Ampt door hem bekleed. Hoe zeer een en ander het woord *Requiſitie*, 't welk zo haatlyk en hier te Lande zo vreemd klonk, 'er uitgelaaten en voor een zachter verwis- Nadere bepaaling van het dwangartykel.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 563—569. 571—573. 575. 538.
(†) Zie hier boven bl. 48.

wisſeld wilde hebben, het bleef, en by de nadere omſchryving werd gevoegd het voorſtel der Amptsverbeuring; ook daar by vastgeſteld: den tyd en de wyze der *Requiſitie* bepaalt het Vertegenwoordigend Lichaam, op voordragt van het Uitvoerend Bewind, by een byzonder Decreet.

Het Plan ter Tweede Kamer overwogen.

Het Plan der Burgerwapening, naa zo veel ombaals en tegenſtribbelens, ter Tweede Kamer ingezonden, ſcheen aldaar een gunſtig en vlot doorgaand onthaal te zullen ontmoeten. Een hier op uitgebragt verſlag was niet minder dan eene aanbeveling, om, wegens de dringende noodzaaklykheid van het ſpoedig daarſtellen eener welgeorganiſeerde Burgermagt, het gedaane ter Eerſte Kamer te bekragtigen. Dan veelen namen geen genoegen in het opvolgen van die aanmaaning, betuigende iets meer verwagt te hebben.

De Repreſentant AUFFMORTH, zo zeer als iemand van de noodzaaklykheid der Burgerwapening overtuigd, beklaagde zich over een dubbel gebrek in den Lande heerſchende, en zeer bezwaarlyk weg te neemen, naamlyk dat in onze Armee een meer *Nationaale* en in onzen Burgerſtaat een meer *Militaire* geest moest heerſchen, zou het gewapend Lichaam ooit een getrouwe Beſchermengel onzer Republikeinſche Staatsgeſteldheid worden. Wie in een Plan van deezen aart volmaaktheid begeerde, of zelfs een Voordragt, die geene gegronde bezwaaren bevatte, oordeelde, zyns

agtens, onredelyk, verzaakte zyne trouw aan de Conſtitutie, en was in de Republikeinſche grondbeginzelen niet te vertrouwen. Aan eenige hoofdpunten moest nogthans het ingediende ſtuk getoetst worden, als by voorbeeld, of de groote beginzelen van Gelykheid en Regtvaardigheid ongeſchonden bleeven? Of ook den Vermogenden zich door zyne middelen kon onttrekken, ten nadeele van Minvermogenden, aan een last, waar toe hy even zeer verpligt was? Was de minvermogende wel verzekerd tegen onderdrukking, en de eene ſtand ook boven den anderen bevoorregt? —— Aan die gronden toetſte deeze Volksvertegenwoordiger de *Uitzonderingen*, en vondt het Plan, ten deezen opzigte, zeer gebrekkig, bovenal het gemunt hebbende op de vryläating der Lyf- en Huisbedienden. „ Eene uitzondering, die," gelyk hy ſprak, „ te meer afſtak, daar Com„ mercieel belang, bekend Character, „ Huwelyken, Staat- en Religieuſe Ge„ voelens, van eene belangryke en deugd„ zaame Klaſſe van 's Lands Ingezete„ nen, hadt moeten wyken voor het „ Algemeen Belang, de nood des Vader„ lands." Hy weigerde zyne bekragtiging. Eenſtemmig met hem ſprak HOITSMA en PERTAT. CXX. BOEK. 1799

De Repreſentant LINTHORST, ſchoon zich een yverig voorſtander van de Burgerwapening verklaarende, vondt zich verpligt

CXX. BOEK. 1799.

pligt tegen het Plan, zo als het daar lag, te ſtemmen, wenſchte dat de zwaarigheden door hem gemaakt, mogten uit den weg geruimd, en dat 'er een ander, op het onveranderlyk beginzel van *Gelykheid* en *Vryheid* gegrond, of dit verbeterd der Vergadering mogt aangeboden worden. — VREDENBURG vondt het Plan duister, niet overeenkomſtig met de Gelykheid, in allen deele willekeurig, niet gefchikt om aan het waare oogmerk te voldoen; en dat het een zamenſtelling van Perſoonen zou uitmaaken, welke de een de ander niet zou kunnen vertrouwen. — GOVERS ſtemde met deeze weigeraaren in, beweerende dat willekeur en dwang 'er in heerſchten, en dat de groote grondbeginzels der Omwentelinge te eenemaal uit het ooge verlooren waren.

Door eene geringe meerderheid bekragtigt.

BUSCH erkende, dat hy veele bedenkingen hadt hooren aanvoeren, die, zo wel den warmſten als den omzigtigſten Voorſtander der Vaderlandſche Vryheid de ruimſte ſtoffe tot een ernſtig nadenken konden opleveren; dan moest hy, de zaak in 't verband met de tydsomſtandigheden beſchouwende, voor de Bekragtiging zich verklaaren. — DE LEEUW poogde de hoofdbezwaaren tegen het Plan ingebragt, te ontzenuwen. — Nevens hem was VAN BEYMA en BANNIER, ſchoon zy eenige der aangeweezene gebreken niet lochenden, voor het omhelzen des Plans. Zoo zeer hing het ter Tweede Kamer in de weegſchaa-

ſchaale, dat met Twaalf tegen Tien ſtemmen de bekragtiging volgde (*).

't Was deeze daargeſtelde Burgerwapening, welke uit *Amſterdam* en *Enkhuizen* Vervoegingen ter Eerſte Kamer deedt gebooren worden, inhoudende, dat zy ten vollen bereid waren, om zich ter Verdeediging van het Vaderland en ter beveiliging der Vryheid en de Staatswet, op de Rolle der Wapenvoerende *Bataaffche* Burgermagt te doen inſchryven; dan dat zy ook alvoorens wenschten, dat eenige hoofdzaaklyke Grieven, welke hun bezwaarden, zouden worden uit den weg geruimd — als de toelaating van zommige Perſoonen tot het Stemregt, waar door zommige Verkiezingen gevallen waren op Perſoonen, die, naa de Omwending van MDCCXCV nimmer het Stelzel van Eenen Ondeelbaarheid, en van eene Volksregeering by Vertegenwoordiging, hadden gehuldigd — over de vernietiging van 's Volks keuze op de Rapporten van de Commisſie tot de Geloofsbrieven, welke tegen de letter der Staatsregeling, langer dan de daar by bepaald wordende drie weeken, menigmaal waren agter gehouden (†) — de willekeurige bepaaling van de

1799

Verzoekſchriften, bedingen, eer men zich ter Burgerwapening wilde laaten inſchryven, behelzende.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 680. 691—699

(†) Ongetwyfeld hebben zy hier het ooge, behalven andere vernietigingen der Volkskeuze, op die van den 23 January deezes Jaars, naa veele ſterke redenwiſſelingen, van den Burger A. Ploos van Amstel, beſchuldigd in dien tyd nagtvergaderingen

CHR. BOEK. 1799.

de Vryheid der Drukpers — het geweldaadig arresteeren van Perſoonen, onder beſchuldiging van zich aan misbruik van 's Lands penningen, of Zamenzweering te hebben ſchuldig gemaakt (*) — het buiten

bygewoond, en deel gehad te hebben in zamenſpanningen met menſchen, reeds gevat en beſchuldigd, van bedoelingen om de tegenwoordige orde van zaaken te willen omkeeren. — Vreemd was de toedragt der zaaken, ten opzigte van dien Burger. In July was hy wederom en wel op drie plaatzen, te *Amſtelveen*, aan den *Leydſchendam* en te *Etten*, op nieuw verhooren. De Commiſſie tot Onderzoek der Geloofsbrieven, oordeelde, dat deeze keuze moest worden vernietigd, uit hoofde van het genomen Beſluit, 't geen hem voor een Aanhanger der Regeeringloosheid verklaarde. — Dit ontmoette heftige tegenſpraak, ſterke woordwisſeling en eindelyk het verwerpen des Verſlags, met eene groote meerderheid van ſtemmen. — Een nader overweegen der Geloofsbrieven hadt een Verſlag ten gevolge, waar by de Commiſſie verklaarde, dat daar geene nieuwe Bezwaaren tegen dien Burger by hun waren ingekomen, zy als nu haaren raadſlag moest uitbrengen tot het toelaaten van dien Burger als Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam. Nieuwe ſtoffe van veel geſchils, geëindigd met de ſtemming voor het Verſlag der Toelaatinge. Men vindt het des verhandelde in het *Dagverh der Handelingen van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 277. 279. 463 en 469

(*) Dit bedoelt zeker de gevangen gezette A. Voogd, F. W. M Ruysch, P. Groeneveld en A. Meyer. Zie onze *Vaderl. Hist.* XL. D. bl. 191. De Vrouwen deezer, zints ruim een half jaar, gevangenen hadden een Verzoekſchrift ingediend, om eene tydsbepaaling tot het voortzetten en afdoen der hangende regtzaak, en om toegang tot haare Egtgenooten. Preſident en Raaden van den Hove van Juſtitie over de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, bragten eenen raadſlag uit om beide ver-

ten beſtaan zetten van Patriotten, en de vervulling van derzelver Posten door Onverſchilligen en Oranjegezinden. 1798. BOEK.

De ſtyl waar in deeze Adreſſen opgeſteld waren, de toon, welke 'er in heerschte, trof een en ander Lid van de Vergadering ten diepſte. Zy hielden het daar voor, dat, onder bedekte bewoordingen, de Inleveraars bleeken Vyanden te weezen van de Gebeurtenis op den Twaalfden van Juny; eene Gebeurtenis door het Vertegenwoordigend Lichaam wettiglyk goedgekeurd; zy veroorloofden zich meer uitdruklyk, op eene beledigende wyze uit te vaaren, tegen de Vergadering in 't algemeen, en tegen eenige Leden van dezelve in 't byzonder. Waarom een en ander Lid oordeelde, dat de Inleveraars behoorden tot de *Anarchistiſche* Party, die wel den ſchyn aannam van te yveren voor het behoud des Vaderlands; maar intusſchen alleen werkte om het Gemeenebest op den oe- Ongunſtig oordeel over deeze Verzoekſchriften.

verzoeken van de hand te wyzen. Zy vervoegden zich desweger by de Vergadering met beklag; niet verzuimende van HOITSMA, als met hun Egtgenooten in 't zelfde geval; doch om dat hy Repreſentant was, niet in hegtenis geſteld, te gewaagen. De Voorzitter VAN HAEFTEN wilde en de Raadſlag van den Hove, en het nader Verzoekſchrift in handen eener Commisſie geſteld hebben; dan hy ontmoette veelvuldige en ſterke tegenſpraak; en die hem ondersteunden, ſchooten te kort, zeven en dertig tegen vyftien ſtemmen bepaalden zich voor 's Hofs raadſlag en het afwyzen der Verzoekſchriften. *Dagverh. der Handel. van het Verteg. Lichaam* V. D. bl. 167. 173.

EERSTE BOEK. 1798.

oever van deszelfs ondergang te brengen. Zy wilden deeze ſtukken buiten beraadſlaaging houden. Zommigen gingen verder, en begeerden ze in handen des Uitvoerenden Bewinds geſteld te hebben; ten einde na den oorſprong derzelven zo wel als na de wyze waar op de ondertekening daar van werd voortgezet, naauwkeurig onderzoek te doen, en op het gedrag der Ondertekenaaren een waakzaam oog te laaten houden. Anderen begeerden dezelve in handen van eenige Leden te ſtellen ten naderen onderzoek.

HOE POMPE VAN MEERDERVOORT dezelve beſchouwde.

Wanneer zulks heftige wederſpraak uit den mond van VAN ZONSBEEK en anderen ontmoette, liet POMPE VAN MEERDERVOORT zich op het ſterkst tegen die Adreſſen hooren, zeggende onder anderen; „Zyn „ die Requesten wel iets minder dan de „ aanhef van een Oproerkreet, waar „ by het Vertegenwoordigend Lichaam „ zelfs ingewikkeld van eene verkragting „ der Staatsregeling beſchuldigd wordt? „ Worden niet verſcheide Beſluiten daar „ by genoemd, aldus beoordeeld? — Is „ het geen Oproerkreet, zich te verklaaren niet dan onder voorwaarden, dat „ alle die Decreeten weder worden ingetrokken, zich aan de Wetten te willen „ onderwerpen? — Is het geen Oproerkreet het Vertegenwoordigend Lichaam „ ten laste te leggen, dat de Onſchuldigen in de gevangenisſen blyven zugten? — Is het geen Oproerkreet aanheffen, te verklaaren, dat, wanneer zy „ zich

„ zich preteerden, om ter Verdeediging van het Vaderland uit te trekken, zy zich verantwoordelyk voor het Naageſlacht zouden agten: dewyl zy even daar door voor *Oranje*, *Ariſtocratiſche* en *Federaliſtiſche Factien* zouden plaats maaken?" EXTR. BORE. 1799.

VAN ZONSBEEK zweeg hier op niet; hy betuigde, die hoonende, vernederende, en de Vergadering in 't aangezigt ſpuwende uitdrukkingen, in de Verzoekſchriften niet te hebben kunnen vinden. Hy haalde gevallen op, die, zyns inziens, tegen de Staatsregeling aanliepen, door de Vergadering begaan, en wilde onderzogt hebben in hoe verre de Inleveraars *al* dan *niet* gedwaald hadden. VAN ZONSBEEK levert een voorſpraak der Adreſſen.

Zulk een voordragt maakte de gemoederen gaande. — VAN GALEN onder anderen liet zich hooren; „ Naa dat ik het „ hier zo openlyk, met zo veel drifts, „ door den Burger ZONSBEEK hoor verdeedigen, word ik nog meer in myn „ gevoelen bevestigt, dat het een Oproerkreet is: indien ik het van punt tot „ punt nagaa, is het een vuil ding, waar „ mede men zoekt te beginnen; hier zit „ meer agter, en indien dit niet wordt „ te keer gegaan, zal 'er ook nog meer „ volgen; ik zeg dit niet om my zelven „ te beveiligen: want ik was voor my „ liever uit dan in het Beſtuur; maar ik „ zeg dit, om dat het een hoon is het „ geheele Volk aangedaan, en wy het „ Volk zouden beledigen, indien wy hier VAN GALENS wederſpraak.

„ in

CXIX. BOEK.

„ in berusten en niet in tyds voorzagen „ naar behooren."

1799

Besluit om ze buiten beraadslaaging te houden.

Zulk een wederspraak wekte de geestdrift van VAN ZONSBEEK op nieuw, en deedt de tegenspraak in verwyten ontaarten. Naa deeze woelingen bragt de Voorzitter in omvraage, of men die Verzoekschriften buiten beraadslaaging zou houden, ter oorzaake van de hoonende uitdrukkingen, en dien onverminderd dezelve te stellen in handen des Uitvoerenden. Bewinds, om na den Oorsprong en de Ondertekenaaren onderzoek te doen. Met twee en dertig tegen zestien stemmen werd dit het besluit (*).

Aandrang op het gehoor verleenen van die Verzoekschriften

Een naamlooze Brief uit *Amsterdam* den Voorzitter A. H. VAN DER MEY VAN DER LINDEN toegezonden, keurde de Vergadering dienstig dat voorgeleezen zou worden. Uit dezelve bleek, dat de Schryvers lang met verlangen hadden te gemoet gezien het in overweeging neemen der ingezondene Adressen, dat zy vermeenden van den nood, waar in het Vaderland zich bevondt, te wel onderricht te zyn, dan dat hunne belangen langer zouden worden opgehouden. In 't slot kwamen eenige bedreigingen, wanneer men op de ingediende Stukken de noodige aandagt niet sloeg.

Welhaast verscheenen 'er nieuwe Adressen van Burgers uit *Amsterdam* en *Utrecht*, om

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 898—904.

om de voorige te onderſchraagen; met deezen hieldt men denzelfden voet. In nadere Verzoekſchriften uit *Amſterdam* betuigden de Ondertekenaars hun verwondering over het genomen beſluit op zo veele Vervoegingen, dat zy niet wisten van de hoonende uitdrukkingen in dezelve; althans dat zy niet ten oogmerke gehad hadden om de Vergadering te beledigen; maar alleen verzogt dat de grieven, welke zy meenden te beſtaan, zouden worden weggenomen. Voorts gaven zy te kennen te vermeenen, dat het Uitvoerend Bewind niet kon worden gelast om na den Oorſprong en de Ondertekenaaren onderzoek te doen, zonder dat de Tweede Kamer dit beſluit hadt bekragtigd, zich houdende aan de voorige Adresſen, verzogten zy om intrekking van het genomene beſluit en het overweegen der ingezondene Stukken. — Zulks hadt zeer ernſtige overweegingen ten gevolge. ANN. BOEK. 1798.

Oordeel van COUPERUS over deeze Adresſen.

COUPERUS, die de voorige Onderhandelingen over die Adresſen niet bygewoond maar de ſtukken geleezen hadt, liet zich daar over hooren, als mede over de hoonende uitdrukkingen daar in gebezigd, op eenen trant, welke ons gebiedt zyn taal af te ſchryven; „ Of het oogmerk van „ alle de Requestranten, hoe gering derzelver getal ook zyn moge, om opzettelyk deeze uitdrukkingen te bezigen; „ of zy allen al het beledigende van de„ zelve hebben gevoeld, is by my niet „ boven bedenking; maar zeker is het,

„ dat

EERSTE BOEK. 1799.

„ dat ik onder de Tekenaaren zodanige
„ Perſoonen heb aangetroffen, van wien
„ wy allen overtuigd zyn, dat zy konden
„ weeten en wisten, dat het in die oogen-
„ blikken van gevaar, waar in men het
„ Vaderland beſchouwt, geenzins een ge-
„ ſchikt middel is tot afweering van 't
„ zelve, om juist die daaden alleen op te
„ tellen, waar in men oordeelt dat het
„ Vertegenwoordigend Lichaam verkeerd
„ heeft gehandeld; om juist die alleen
„ onder ſchelklinkende betuigingen van
„ Vaderlandsliefde en met eenen grooten
„ ophef van dienstvaardigheid aan den
„ Volke uit te bazuinen, terwyl men op-
„ zettelyk met een diep ſtilzwygen be-
„ dekt zulk een aantal van zaaken, welke
„ door dat zelfde Vertegenwoordigend
„ Lichaam ter invoeringe van de Staats-
„ regeling, reeds, met zo veel yvers als
„ getrouwheids, zyn verrigt en ten einde
„ gebragt. — Zy, die dit konden bere-
„ kenen en zich evenwel niet hebben ont-
„ houden, om langs deezen weg, het
„ zaad van wantrouwen en verdeeldheid
„ in de gemoederen hunner mindoorzig-
„ tige Medeburgeren te zaaijen of aan te
„ kweeken, — zy, die zonder aan 't geen
„ de onpartydigheid vordert, te voldoen,
„ alleen de dwaalingen, die 'er mogten
„ begaan zyn, wyd en zyd te verſprei-
„ den, en het goede opzettelyk verzwy-
„ gen — zy wekken den geest van mis-
„ noegen en verwydering tusſchen het
„ Volk en deszelfs Vertegenwoordigers

„ op,

„ op, en leggen den heilloozen grond tot eene verdeeldheid, welke het Vaderland ten val moet brengen, ja maaken zich met reden verdacht, dat hunne handelwyze niet zo zeer uit zuivere Vaderlandsliefde, als wel uit eene gemelyke ontevredenheid over de tegenwoordige orde van zaaken of zugt tot verandering is voortgeſprooten."

CXXIV BOEK. 1799.

Dit ontwikkelt de Spreeker voorts op een trant, die zo zeer juist 's Lands geſteltenisſe, in dat tydsgewricht, afſchetst, dat wy zulks den Geſchiedenisleezer niet onthouden mogen. COUPERUS vervolgde; „ Immers was het eerſte hun-doel„ wit, dan hadden zy met eene ronde „ openhartigheid, en zo als het *Bataafſche* „ Burgers past, en vry moet ſtaan, hunne weezenlyke bedenkingen, gegrond „ of niet gegrond, kunnen voordraagen; „ maar zich uit liefde voor het algemeene welzyn wagten om, op eene bedekte wyze, de daaden van het Vertegenwoordigend Lichaam, of van het Beſtuur, in een partydig daglicht plaatzen „ of verdagt te maaken. Het is op die „ wyze, dat dikwerf, in voorige tyden, „ onwaardige Geeſtelyken braave Burgers „ in het harnas wisten te jaagen, en verwarringen en verdeeldheden te verwekken; verdeeldheden, die altyd tot verderf van Volk en Vaderland moeten „ uitloopen; en voor ons althans, terwyl „ wy nog worſtelen om eene plaats in „ den rang der Volken te behouden, de

„ ramp-

1799.

„ rampzaligſte gevolgen moeten na zich
„ ſleepen.

„ En, Burgers Reprefentanten! hoe ge-
„ maklyk valt het, in de tegenwoordige
„ oogenblikken, niet, aan kwalykgezin-
„ den, om het vuur van misnoegen tegen
„ deszelfs Vertegenwoordigers aan te ſtoo-
„ ken, geroepen zynde om eene geheel
„ nieuwe Staatsregeling in werking te
„ brengen, welke naa eindelooze woelin-
„ gen is aangenomen, wordt 'er bykans
„ geen Klaſſe van menſchen in ons Va-
„ derland gevonden, welke, zo als na-
„ tuurlyk is, daar by niet het een of an-
„ der, waar aan zy gewoon was, of be-
„ lang in ſtelde, moet vaarwel zeggen,
„ ja opofferen. Overal vindt men voor-
„ oordeelen, zwarigheden en tegenſtrib-
„ belingen te beſtryden, en zelfs de ge-
„ lukkigſte uitſlag wordt niet, zonder een
„ zeker aantal van misnoegden te maaken,
„ bereikt. De geheele uit- en inwendige
„ geſteldheid van ons Gemeenebest, de
„ rampſpoedige gevolgen van eenen ver-
„ nielenden Oorlog, werken hier toe me-
„ de; inwendige Partyſchappen verſcheu-
„ ren ons den boezem, en buitenlandſche
„ Vyanden, gerugſteund door een binnen-
„ landſchen Aanhang, die meer een kwa-
„ lyk geplaatst eigenbelang, dan het heil
„ van het Vaderland op het oog heeft,
„ kweeken deeze Partyſchappen aan —
„ hoopende daar in het middel te vinden
„ om hunne poogingen eindelyk, onver-
„ ſchillig langs welke wegen, te zien ge-
„ luk-

„ lukken, onze kragten geheel uit te put- CXXII.
„ ten, te verlammen, en ons voor onze BOEK.
„ Bondgenooten, nutteloos, ja lastig, te ——
„ maaken. — Indien nu dit alles waar 1799.
„ is, zo als niemand onzer zal ontkennen,
„ dan is de weg, die door de Reques-
„ tranten wordt ingeslaagen, geheel niet
„ geschikt om vertrouwen te verwekken,
„ om het Bestuur te ondersteunen, of
„ eene zo noodige medewerking tot red-
„ ding te bevorderen; maar, in tegendeel,
„ om de gemoederen langer hoe meer te
„ verwyderen, en door verkeerde wegen
„ de partyschappen en het wantrouwen,
„ in tyden als deeze zo natuurlyk, zon-
„ der reden, te vereeuwigen. — Verre
„ zy het van my, dat ik deeze bedoe-
„ lingen aan alle de Requestranten zou
„ toeschryven, zelfs wil ik niet stellig
„ bepaalen, of waarlyk een dergelyk op-
„ zet tot het inleveren der Adressen aan-
„ leiding heeft gegeeven; maar, zeker is
„ het, dat de wyze, waar op men zich
„ heeft uitgedrukt, en de verdraaijingen,
„ waar door men van buiten af aan het
„ Volk tragt wys te maaken, even als
„ of door het niet in deliberatie bren-
„ gen der Requesten het Vertegenwoor-
„ digend Lichaam hadt willen weige-
„ ren, om over Verzoeken of Bezwaa-
„ ren van vrye Burgers te raadpleegen,
„ handelingen zyn, die aan eenen op-
„ merkzaamen niet kunnen ontglippen,
„ en die een behoorelyk onderzoek ver-
„ eischen; ten einde te kunnen besluiten

CXIX. BOEK. 1799.

„ of dezelve uit eenen verkeerd begree-
„ pen yver voortſpruiten, dan wel het
„ werk zyn van deezen of geenen Volks-
„ verleider, die uit verandering of ver-
„ warring voordeel poogt te trekken. —
„ Dit onderzoek kon, zyns bedunkens,
„ niet door eene Perſoneele Commisſie
„ uit de Vergadering, maar wel door het
„ Uitvoerend Bewind geſchieden." Hier in ſtemde hy met den Voorzitter in. Dit deeden ook anderen, en ſchoon eenigen yverden voor het in handen ſtellen, viel de ſtem van de meerderheid den Voorzitter toe.

Men blyft ze buiten beraadſlaging houden.

Een nadere aandrang uit *Enkhuizen*, als mede uit *Amſterdam*, by herhaalinge, bragt geene verandering in dit beſluit of het beraadſlagen ter Vergadering te wege; even min werkten die uit *Friesland* zulks uit (*).

Adreſſen van *Bataafſche* Vrouwen en Maagden.

Deeze herhaalde mislukkingen baarden veel gemors by de teleurgeſtelden. Een vreemd verſchynzel, tot dit onderwerp behoorende, deedt zich nog op, 't geen wy om de zonderlingheid vermelden. Drie Adreſſen van *Bataafſche* Vrouwen en Maagden hielden een verzoek in, dat op de grieven en bezwaaren door *Bataafſche* Burgers ingediend, ernſtig agt geſlaagen mogt worden. —— Het ſlot luidde; „ Onderzoek derhalven de aanklagte,
„ zon-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 910. V. D. bl. 39. 84. 89. 92. 146. 158. 206. 260. 389.

„ zonder bevooroordeeling. Laaten par- EERSTE
„ tydige gevoelens, die tot verderf van BOEK.
„ onze Vryheid en Vaderland reeds al te ——
„ lang geheerscht hebben, toch geene 1799.
„ oorzaaken tot onzen anders zo onver-
„ mydelyken val zyn; maar veel eer, is
„ het mogelyk, door U tot eene bemid-
„ deling gebragt, alle grieven uit den weg
„ geruimd worden. Als dan zal binnen-
„ en buitenlandsch geweld nimmer zegen-
„ vieren, en zy Requestranten toonen,
„ nimmer van haar zo duur bezwooren
„ en aangenomene Conſtitutie, zich te
„ willen doen berooven, dan ten koste
„ van haar leeven. —— Terwyl wy on-
„ dergeſchreevene als dan zweeren, als
„ Vrouwen, Moeders, Zusters of Maag-
„ den. onze Mannen, Zoonen, Broeders
„ en Vrienden te zullen geleiden na het
„ Altaar der Vryheid, en hun, onder het
„ eigenhandig toereiken en aangorden der
„ Wapenen ter verdeediging van de Vry-
„ heid, te bezweeren, nimmer anders te
„ verlangen, dan hun, in vollen luister
„ over de bedervers en belangers der Vry-
„ heid, zegevierende terug te zien, on-
„ der afvordering van zich eerder tot den
„ laatſten man te zullen verdeedigen, dan
„ als overwonnen Slaaven, weder tot ons
„ terug te keeren: terwyl wy dan ook
„ verzekeren Ulieden te zullen overtui-
„ gen, dat de waare aart der *Bataafſche*
„ Vrouwen, nog in het hart der Onder
„ getekenden geplaatst is."

De Voorzitter COSTERUS hieldt der

CXIX. BOEK. 1799.

Vergaderinge voor, dat, daar ingevolge van de Staatsregeling, de Vrouwen niet Stemgeregtigd en bygevolge onbevoegd waren om Voordragten te doen, deeze Adresſen buiten alle beraadſlaaging behoorden gehouden te worden. Dan ſtelde hy voor, om, uit hoofde van inſchiklykheid voor de Vrouwen, dat beminnelyk gedeelte van het menschlyk Geſlacht, die ſtukken voor Berichtgeeving aan te neemen. Die inval behaagde, en de Vergadering ombeisde denzelven (*).

Andere Verzoekſchriften met Bezwaar. punten.

Bleeven deeze herhaalde Verzoekſchriften buiten overweeging der Vergaderinge, weldra daagden 'er anderen op uit het Departement van den *Amſtel*, hoofdzaaklyk de volgende punten van bezwaar inhoudende. — Eene al te onbeperkte toelaating tot de inſchryving in het Stemregister van de zodanigen, die bekend ſtonden voor Aanhangers van het Stadhouderlyk en Federatif Beſtuur; waar van het onmisbaar gevolg was een van tyd tot tyd meerder toeneemende indrang in onderſcheidene Posten en Beſtuuren van Perſoonen, volgens de Geest en Letter der Staatsregeling uitgeſlooten — Eene kwalyk met den aart van onze Regeeringsvorm, en vooral met de Souverainiteit des Volks, ſtrookende verwerping en vernietiging van zommige keuzen des Volks, zonder dat daar toe genoegzaame beſtaanbaare bewyzen aan het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 340.

het Volk worden bekend gemaakt, zonder eenig verder onderzoek, zonder dat zodanige verworpenen, als schuldig en te regt gesteld of gestraft worden. — Of ook zomtyds wel een uitstel in het verslag doen omtrent de eene of andere keuze, waar toe zy; in de Staatsregeling geene vrybeid gelaaten vonden. — Eene belemmering der Drukpers, geheel buiten den geest der Staatsregeling. — Eene aaneenschakeling van rampspoeden, gevolgen van de onbegrypelyke langduurigheid der buitengewoone Procedures tegen onderscheidene Beschuldigden, dier reeds meer dan zes maanden in hegtenis gestelde Personen. — Ontzettingen van bevoorens in de plaats van Oranje-amptenaaren aangestelde Personen en de herstelling der evengemelden. — Het Decreet eener Amnestie, dat, vermids het voorafgaand aanzoek van den Afgezant der groote Republiek, tot vereeniging, naar hun inzien, van alle Vaderlanders op een groot aantal warme Republikeinen, die als vrye Mannen in gevoelen met het Gouvernement over eene in de Staatsregeling niet voorgeschreevene daad mogten verschillen, en ook waarlyk verschilden, scheen toegepast te worden: dan voor dewelke het denkbeeld van Vergiffenis, zonder misdaad te kennen, niet anders dan onverdraaglyk kon zyn: terwyl in de gevolgen dit Decreet scheen te strekken om zommige Oranjegezinde misdaadigen van hunne straffen te ontheffen. — En eindelyk het verleenen van zo veele

Penſioenen of Jaargelden aan Perſoonen, wier verdienſten, of geheel vergeefsch zouden gezogt worden, of die, zo als 'er zommigen, zo binnen als buiten 's Lands waren, hunne getrouwe dienſten niet aan het Vaderland, niet aan de Vryheid; maar aan eenen van derzelver bitterſte vyanden den trouwloozen Staatsdienaar WILLEM DEN VYFDEN zouden beweezen hebben; allen welken, volgens de duidelyke Letter der Staatsregeling daar op geen aanſpraak konden of mogten maaken; inzonderheid terwyl het *Bataafſche* Volk, in deezen tyd, boven zyne kragten gaande Belastingen torſchen moest. — Deeze zaaken verzogten de Inleveraars dat de Vergadering in rype overweeging zou neemen, en zodanige maatregels beraamen, waar door geen Wraak- of Factiezugt daar in eenig voedzel; maar de ſtiptſte handhaaving der Staatsregeling en het algemeene Volksheil daar van het gevolg mogt zyn.

VAN HAEFTENS aanmerking daar over.

VAN HAEFTEN, by de indiening deezer Verzoekſchriften, het Voorzitterſchap bekleedende, liet zich by de overgifte op eenen toon hooren, die, daar ook de thans voorhanden zynde Stukken, ſchoon grootendeels dezelfde onderwerpen betreffende, anders dan de vroegere buiten beraadſlaaging gehoudene, ingericht waren, aan dezelve een gunſtiger uitſlag ſpelde. VAN HAEFTEN merkte hoofdzakelyk op, dat, ſchoon de opofferingen van byzondere gevoelens den waren Patriot kenſchetzen; ſchoon die opofferingen voor den opper-

vlak-

vlakkigen beſchouwer van zaaken moeilyk oordeelen vallen, toch de waare beminnaar van zyn Vaderland zich dezelve getroost, indien het algemeen belang daar door bevorderd wordt; dat, ſchoon onder de bedekte aanſlagen van de vyanden eener gevestigde orde van zaaken, van die welke uit verdeeldheden hun voordeel of eigen grootheid zoeken, vooral moest gerekend worden het aankweeken van verdeeldheden, en het opwekken en aanhitzen van wantrouwen tegen dezulken, die het beſtuur van zaaken, by een Volk, door hun algemeen calculativen geest, zo ligt tot misnoegen over te haalen, in byzondere betrekkingen is toevertrouwd; zo was het, van den anderen kant, de pligt van door het Volk in eene Republiek verkoozene Vertegenwoordigers, die zaaden van mistrouwen, uit welk een oorſprong dezelve ook mogten gebooren zyn, zo veel mogelyk, weg te neemen, en als Vaders van een zonder eendragt verlooren Huisgezin, hunne misleide kinderen, door overtuiging, tot hunnen pligt te doen wederkeeren, en het door list gekrenkt vertrouwen te herſtellen. — Hy ſtelde voor niet te zullen onderzoeken, veel min te beſlisſen, uit welke bronnen die Verzoekſchriften voortvloeiden, zich vergenoegende met de Leden der Vergaderinge te doen opmerken, dat, hoewel niemand der Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, over 't geen hy in zyn post gezegd of geſchreeven mogt hebben, kon worden

BOEK. beſchuldigd, het egter, volgens den inhoud der Staatkundige Grondbeginzelen in de Staatsregeling, ieder Burger vryſtondt zich met zyne klagten aan het Vertegenwoordigend Lichaam te vervoegen; en vermids de Verzoeken by deeze Verzoekſchriften gedaan, met die beſcheidenheid waren voorgedragen, welke ieder Ingezeten aan zyne wettige Vertegenwoordigers verſchuldigd is, was het de pligt dier Vertegenwoordigeren zodanige voordragten te hooren en te overweegen, en ſtelde hy, op dien grond, voor, om deeze Verzoekſchriften eener Commisſie in handen te geeven.

1799.

Eene Commisye tot onderzoek benoemd.

Goedkeuring droeg dit voorſtel weg; en de benoeming viel op de Burgers Repreſentanten VAN FOREEST, GORTER, LUBLINK *de Jonge*, VAN DEN BRAAK, LEBMANS, WILDRIK en COUPERUS, met last om des ten ſpoedigſten Verſlag uit te brengen (*).

Het waren ondertusſchen de ter Vergadering ingediende Verzoekſchriften, van zo verſchillenden aart, alleen niet, welke in den Lande misnoegen tekenden. Veele andere geſchriften van dien ſtempel, deelde de dienstvaardige Drukpers mede. De Leden der Vergaderinge werden voor Dwingelanden uitgemaakt, en zommige hunner ontvingen naamlooze Brieven, vervuld met de haatlykſte aantygingen tegen het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 260—262.

het Landsbeſtuur. In dit tydsgewrichte deedt de Burger Vertegenwoordiger VERBEEK een Voorſtel, 't geen aller aandagt trok, veeler aanmerkingen niet onging, en in beide de Kamers ſtoffe tot menigvuldige en bylange naa geene eenſtemmige overweegingen opleverde. Veel is 'er in dit Voorſtel, veel in de handelingen daar over, 't welk de geestgeſteldheid dier dagen kenſchetst. Wy mogen het voornaamſte daar van onzen Leezeren niet onthouden. Die ſtryd der gevoelens by terugzigt te beſchouwen, heeft iets leerzaams in.

CXIX. BOEK. 1799.

VERBEEK ving aan. „ Al wie deezer „ dagen een opmerkzaam beſchouwer is „ van de gebeurtenisſen in ons Vader- „ land, kan zeer duidelyk beſpeuren, dat „ hier of elders een *Factie* aanweezig is „ van kwalykgezinde Menſchen, die, aan- „ gevuurd door eene heimlyke begeerte „ om de rust in onze Republiek te ſtoo- „ ren, en de tegenwoordige Conſtitutio- „ neele Orde van zaaken weder omver te „ werpen, geene middelen, hoe ſnood „ ook, onbeproefd laaten, om dat heil- „ loos oogmerk, op de eene of ande- „ re wyze, al was het zelfs ten koste „ van uwe Eer, of ten koste van het al- „ gemeen welzyn, te bewerken.

Voorſtel van VERBEEK om deszelfs een Proclamatie te doen.

„ Tot dit misdaadig Plan ſchynt, on- „ der andere, te behooren het opſpooren „ van alle *mogelyke* bezwaaren tegen de „ Geconſtitueerde Magten des Lands — „ bezwaaren, die altyd, zo lange het

1799

„ Menschdom niet volmaakt is, en alle
„ Gouvernementen aan gebreken onder-
„ hevig zyn, zeer gemakkelyk zullen te
„ vinden weezen. — Het zamenstellen
„ van Requesten van allerleien aart, en
„ het ondertekenen van dezelve door een
„ klein aantal menschen in den Burger-
„ staat, wier yver voor het Vaderland te
„ dikwyls door looze *Intriguanten* mis-
„ bruikt wordt, om, terwyl zy zich zel-
„ ven schuil houden, door dezelve hunne
„ heimlyke oogmerken te bereiken. —
„ Het succesfivelyk inleveren van zoda-
„ nige Requesten by deeze Vergadering,
„ met oogmerk, aan den eenen kant, om
„ ons te vermoeijen, te ontrusten, ware
„ het mogelyk, te mismoedigen en van
„ gewigtiger bezigheden af te trekken,
„ om langs dien weg weder nieuwe re-
„ denen van bezwaar — nieuwe redenen
„ van beschuldiging tegen ons op te za-
„ melen; en aan den anderen kant om
„ den fakkel van Tweedragt in ons mid-
„ den te ontsteken; ten einde aldus Dis-
„ cusien in deeze Vergadering te ver-
„ wekken, en de oude Partyschappen,
„ die naa de aanneeming der Staatsrege-
„ ling, geene plaats meer behoorden te
„ hebben, weder levendig te maaken —
„ het heimlyk uitstrooijen van lasterlyke
„ verdenkingen tegen de Leden van het
„ openbaar Bestuur, even als waren die
„ Overtreeders van de Staatsregeling, wel-
„ ke zy plegtig bezwooren hebben, en
„ als werden onder dezelve Mannen ge-

„ von-

„ vonden die laag en ſnood genoeg wa- CXII.
„ ren, om met den gezwooren vyand van BOEK.
„ ons Nationaal geluk, de ſnoode *Britten*, ——
„ heimlyk zamen te ſpannen, om de te- 1799.
„ genwoordige Orde van zaaken, (met
„ welke wy echter alle ſtaan of vallen
„ moeten.) om te keeren, en de oude
„ Dwinglandy, welke wy voorheen zelfs
„ bevogten hebben, in deeze vrye oor-
„ den, weder te herſtellen. — Het on-
„ beſchaamd uitſtrooijen van ontrustende
„ tydingen en gebeurtenisſen, die op han-
„ den zouden zyn, en waar toe men zich
„ zelfs niet ontziet, den naam van onze
„ *Franſche* Medebroeders, als Hoofdbe-
„ werkers, te misbruiken, even als of on-
„ ze Onafhanglykheid, een harſenſchim
„ ware en als of de groote gebeurtenis-
„ ſen, die in de *Franſche* Republiek nood-
„ zaaklyk waren, ook altyd door derge-
„ lykſoortige in ons Gemeenebest, 't zy
„ noodig of niet noodig, moeten gevolgd
„ worden; ten einde aldus de braafſte
„ Vaderlanders te ontrusten, de geestdrift
„ voor het Republikeinſche Syſthema te
„ verzwakken, en allerwegen ſchrik en
„ benaauwdheid door het Vaderland te
„ verſpreiden.

„ Wat doen wy, Burgers Repreſen-
„ tanten! te midden van deeze woelin-
„ gen? Gerust op de blankheid van
„ ons geweeten, — gerust op de be-
„ wustheid der braafſte Republikeinen,
„ die onze harten, die onze daaden ken-
„ nen, zien wy alle deeze dingen koel-

„ har-

„ hartig gebeuren, zonder dat wy eenige middelen ter verdeediging onzer daaden, in 't werk ſtellen; daar het echter maar al te zeker is, dat zulke en ſoortgelyke listige aanſlagen, hoewel zy op Mannen van verſtand en character geen invloed hebben, evenwel dikwyls maar al te veel ingangs vinden by menſchen van minder doorzigt, die verre van ons verwyderd, en onze gevoelens niet kennende, veel al, zonder eenige list te vermoeden, het kwaade greetig gewoon zyn aan te neemen.

„ Het wordt dan tyd, Burgers Repreſentanten! dat wy de heillooze aanſlagen der listige Volksverleiders, in een helder daglicht aan de Natie voorſtellen — dat wy de zuivere gevoelens, die wy nopens het Vaderland koesteren, onbewimpeld voor haar openleggen, — dat wy de braave Ingezetenen, die in het midden der woelingen ſtilzitten, niet weetende, wat zy van onzen moed te hoopen of van onze zwakheid te vreezen hebben, gerust ſtellen, opbeuren en bemoedigen, met de verzekering, dat wy, als Mannen van Eer, getrouw aan den Eed, dien wy gezworen hebben, yverig zullen voortgaan de Conſtitutie te handhaaven, — dat wy, als één eenig man, als een rots, in 't midden der baaren, zullen pal ſtaan en door niemand in de wereld ons zullen laaten afrekken, van den vasten tred, dien wy genomen hebben,

„ dat wy ons niet zullen laaten ſlingeren of ſchokken, zo min door de eindeloo- „ ze poogingen van altyd woelende Anar- „ chisten, als door de listige bedoelingen „ van misnoegde Federalisten, en aanhan- „ gers van het oud Ariſtocratisch Systhe- „ ma — dat wy, met veragting van alle „ partyſchappen, alle uiterſtens zorgvul- „ dig vermydende, kloekmoedig en be- „ daard zullen blyven voortgaan op dien „ gezegenden middenweg, welke ons al- „ leen leiden kan en leiden zal, tot dat „ gelukkig einde, 't welk het *Bataafſche* „ Volk zich by de groote Staatsomwen- „ teling heeft voorgeſteld. Voorts dat „ wy, eeuwig getrouw aan de beginzelen „ van Vryheid en Gelykheid, met het „ Uitvoerend Bewind vereenigd, geene „ middelen onbeproefd laaten, om, wan- „ neer het den ſnooden *Brit* eenmaal ge- „ lukken mogt onze ſtranden aan te ran- „ den, het loon hunner roekloosheid op „ de onderneemers te doen nederſtorten. CXX. BOEK. 1799.

„ En dat wy dit een en ander vervat „ in eene gepaste Proclamatie, onder het „ oog brengen van onze braave Landge- „ nooten, op dat wy in dezelve dat bil- „ lyk vertrouwen bevestigen, 't welk tus- „ ſchen het Volk en zyne Vertegenwoor- „ digers zo noodzaaklyk is, en zonder „ 't welk geene magt beſtaat — op dat „ wy, langs dien weg, alle de kragten „ der Maatſchappye in één punt zamen- „ getrokken, gebruiken tot verdelging der „ heillooze aanſlagen van binnen- en bui-

„ ten-

CXXI. BOEK. 1799.

„ tenlandſche Vyanden en tot bevestiging
„ dier naauwe vereeniging, welke tuſſchen
„ ons en de *Franſche* Republiek plaats
„ heeft."

Wat des ter Vergadering voorviel.

Een voorſtel van dien aart baarde veel opziens in de Vergadering. Eenige Leden lieten zich met nadruk hooren over het gepaste en noodzaaklyke van den aangeduiden maatregel en het onverwyld te werkſtellen: terwyl anderen met veragting van de ingediende ſtukken ſpraken, als de aandagt der Vergaderinge, en althans zo veel bemoeiens, onwaardig. De voorſlag van COUPERUS was, dat op dit oogenblik tot het doen eener Publikatie behoorde te worden beſlooten, en eene Commisſie gelast om een Concept daar van, zo ſpoedig mogelyk, ter Vergadering in te dienen. Dit werd door veele Leden onderſtennd, en de Voorzitter COSTERUS benoemde de Repreſentanten VAN HALL, KNIPHORST, STEYN PARVE, SCHIMMELPENNINCK, VAN BENNEKOM en VERBREK tot dat werk (*).

Ontwerp eener Proclamatie.

De Gelastigden marden niet met de opgelegde taak te volbrengen. By monde van den Burger VAN HALL hoorde de Vergadering het Ontwerp eener Proclamatie aan den Volke, niet, gelyk dikmaals, een weerklank van het Voorſtel, ingevolge van welke dezelve geſchiedde. Veel blootliggens van den toenmaaligen ſtand der zaaken kwam 'er in voor, en zal

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 389–391.

zal dezelve, uit dien hoofde, zo wel als van wegen het geen ter Tweede Kamer vervolgens des te doen viel, hier plaats verdienen. CXLI. BOEK. 1799.

„ *Bataaven!* Het was aan de List en
„ het Goud van *Engeland* gelukt om de
„ byna afgeſtredene wapenen tegen de
„ Vryheid der Volken weder te doen op-
„ vatten: *Europa's* Dwingelanden deeden
„ hunne Legers door horden van Barbaa-
„ ren verſterkt, en door Barbaaren aan-
„ gevoerd, tegen uwe *Franſche* Geallieer-
„ den, en het door hun vrygemaakte *Ita-*
„ *lie*, met vereenigde kragten, aanrukken.
„ Het geluk, niet altyd eene regtvaardige
„ zaak vergezellende, ſcheen naauwlyks
„ voor weinige oogenblikken de Bannie-
„ ren der Vryheid, geduurende den te-
„ genwoordigen Veldtogt, te ontwyken,
„ of wy, herdenkende uwen wil by het
„ LXVIII Artykel der Staatsregeling uit-
„ gedrukt, en overtuigd, dat *in voor- en*
„ *tegenſpoed de belangen der Franſche en*
„ *van deeze Republiek altyd dezelfde zyn*,
„ beſlooten op voordragt van het Uitvoe-
„ rend Bewind, de *Landmagt* van den
„ Staat aanmerkelyk te vermeerderen; de
„ *Gewapende Burgermagt*, dat groot bol-
„ werk uwer Vryheid en Onafhanglyk-
„ heid, ſpoedig daar te ſtellen, en einde-
„ lyk alle zodanige maatregelen in wer-
„ king te doen brengen, als naast de
„ hulp eener albeſtuurende Voorzienig-
„ heid, geſchikt ſcheenen om U voor
„ uwe Bondgenooten nuttig, en by uwe

„ Vyan-

„ Vyanden geducht te doen worden.
„ Maar naauwlyks waren deeze maat-
„ regels verordend — naauwlyks werden
„ dezelve door het Uitvoerend Bewind
„ in 't werk gesteld, of verschillende Par-
„ tyen staaken, in onderscheidene oorden
„ des Vaderlands, het misdaadig hoofd
„ weder op, vergrootten de nederlagen
„ uwer *Fransche* Broederen, verspreidden
„ tydingen en gerugten, zo kwaadaartig
„ uitgedagt, als ligtvaardig geloofd, —
„ verontrusten de gemoederen der Braa-
„ ven onder U — poogden de midde-
„ len, tot verdeediging uwer kusten aan-
„ gewend, listig te doen dienen om den
„ Standaart van Twist, en, ware het mo-
„ gelyk, die van Oproer, alomme te plan-
„ ten, die middelen kragtloos te maaken,
„ en aan een deugdzaam Volk alle ver-
„ trouwen op zyne Vertegenwoordigers
„ en Bestuurders te ontneemen.

„ *Bataaven!* Kunnen de Voorstanders
„ van Dwinglandy — de Aanhangers van
„ het vernietigd Aristocratisch Oranje Be-
„ stuur, ja, kunnen uwe gezwoorene
„ Vyanden, de *Engelschen*, wel beter, wel
„ grooter Vrienden, dan deezen hebben?

„ De wenschen en poogingen dier On-
„ verlaaten, wier misdaaden allen, om dat
„ zy in het duister woelden, ongestraft
„ bleeven, zagen wy verdubbelen, toen
„ het *Engelsch* Gouvernement, trotsch en
„ openlyk aankondigde, dat in zyne Ha-
„ vens een aanval op uwen grond werd
„ voorbereid.

„ Nu

„ Nu werden de Rampen, die ligtzin- CXIII.
„ nigheid of zwakheid zich van zulk eene BOEK.
„ onderneeming voorſtelde als zeker, en ——
„ met de zwartſte kleuren afgeſchilderd — 1799.
„ uwe eigene kragten verkleend of als
„ niets geagt en beſpot, *Britſche* Roovet-
„ benden, die weleer uwen grond, zon-
„ der te durven ſtryden, laſhartig ont-
„ vlooden, als onverwinnelyk afgemaald —
„ de terugkomst van *Oranje* voorſpeld —
„ uwe Vertegenwoordigers, als ongetrou-
„ we Dienaars der Staatswet, als Dwin-
„ gelanden, uitgekreeten en het geheele
„ Volk in hun gelasterd en geſchonden;
„ terwyl men eindelyk, en wel voor-
„ naamlyk zints de jongſte gebeurtenisſen
„ in *Frankryk* voorgevallen, de goede
„ trouw onzer Bondgenooten, ten opzigte
„ uwer Onafhanglykheid, zoo ongerymd
„ als lasterlyk, poogde te doen verdenken.

„ Dit alles heeft ten gevolge, en waar-
„ om zouden wy het verbergen, dat by
„ veelen onzer braave Landgenooten, alle
„ Geestdrift, zonder welke geen Gemee-
„ nebest beſtaan kan, wordt uitgedoofd —
„ dat minkundigen aan het behoud des
„ Vaderlands byna beginnen te wanhoo-
„ pen; — dat het openbaar Crediet, waar
„ van de toekomst zo veel goeds voor-
„ ſpelde, en 't welk met zo veele opoffe-
„ ringen ſtaande gehouden was, begint
„ te wankelen; en dat alle Partyen zich
„ van de tegenwoordige omſtandigheden,
„ van de leugenagtige gerugten, door haar
„ zelfs uitgeſtrooid — van de woelingen,

CHR. BOEK. 1799.

„ door haar zelfs aangericht, listig poogen te bedienen, om de Conſtitutioneele Orde van zaaken om te keeren, en uwe Vryheid en Welvaard te verwoesten.

„ Zo wordt het misnoegen een wapen „ in de hand van allen, die niet het Vaderland, maar zich zelven bedoelen — „ Hier zien wy het aankweeken door hun, „ *die niet dulden kunnen, dat hunne Geboorte hun niet langer, by uitſluiting, het openbaar Gezag in de handen geeft* — die „ *dan eens listig vleiende*, ten einde de „ Staatsregeling naar hunne trotſche oogmerken te doen buigen; *dan weder lasterende*, om hunne *gewaande* Deugd en „ Grootheid boven die van anderen te „ doen roemen, *altyd toonen zich zelven „ boven het Gemeenebest en hunne Medeburgers, met welken zy zich ſchaamen gelyk „ te zyn*, te waardeeren, en niets onbeproefd te laaten om zich *uit hunne verdiende nietigheid* te verheffen. — „ Daar zien wy het misnoegen voortplanten, door hun, die met het *Masker van „ Vaderlandsliefde* bedekt, wanorde en regeeringloosheid aan de ſnoodſte bedoelingen zoeken dienstbaar te maaken — „ rust en weltevredenheid ongaarn zien, „ om dat alleen het onheil en de ramp „ van allen hun vuig belang bevorderen „ kunnen: van het vertrouwen, dat eene „ blinde menigte in hun ſtelt, bedienen „ zy zich om het vertrouwen des Volks „ van deszelfs Beſtuurders af te trekken;

„ ten

„ ten einde het openbaar gezag deszelfs cxlx.
„ klem en veerkragt te ontwringen, en BOEK.
„ alle maatſchaplyke orde te verbreeken. — ———
„ Terwyl eindelyk anderen zich van dit 1799.
„ alles tragten te bedienen, om door de
„ beste Burgers van eene Republikeinſche
„ Staatsgeſteldheid afkeerig te maaken,
„ de invoering der Staatsregeling onmoge-
„ lyk en heilloos en de voorige Orde van-
„ zaaken, als voor dit Land alleen gelük-
„ kig, voor te ſtellen, den weg tot her-
„ ſtel van den omvergeworpen Oranje-
„ zetel te baanen.

„ Past het, in zulk een tydſtip aan
„ Vertegenwoordigers van een Vry Volk
„ de kwaadwilligheid aan de wroeging en
„ ſchande, die haar wagt, over te ha-
„ ten, en hunne pligten moedig te ver-
„ vullen; *Bataaven! wagt dit van ons.*

„ Steunende op uw wil, by de Staats-
„ regeling uitgedrukt — ſterk door het
„ vermogen, waar mede Gy ons bekleed
„ hebt, — grootsch op het denkbeeld,
„ dat wy een Volk vertegenwoordigen,
„ wiens Geluk nog van zich zelven af-
„ hangt, wiens Onafhanglykheid geen
„ hersenſchim is, zullen wy U niet te-
„ leurſtellen; binnenlandſche woelingen,
„ hoe listig aangelegd, en hoe duur be-
„ taald, — buitenlandſche aanvallen, hoe
„ ſterk en magtig — niets zal in ſtaat
„ zyn om ons van de zorg voor uwe
„ waare belangen, en van het ſpoor van
„ regt en orde af te trekken, of ons in
„ de verdediging van uwe Vryheid en

CXIX. BOEK. 1799.

„ Onafhanglykheid, gevaaren te doen zien.
„ Alle uiterstens zorgvuldig vermydende,
„ zullen wy niets onbeproefd laaten om
„ alle deelen der Staatsregeling spoedig
„ en getrouw in te voeren; ten einde al-
„ zo het doel te bereiken, het welk Gy
„ U, by de groote Staatsomwenteling, hebt
„ voorgesteld. Het *Uitvoerend Bewind*,
„ met dezelfde gevoelens als wy bezield,
„ zal, gewapend met de Staatsregeling en
„ de Wet, alle Partyen, die eenen ge-
„ vaarlyken invloed zouden tragten te her-
„ neemen, beteugelen, en door gepaste
„ maatregelen van Wetgeeving onder-
„ steund, gereed zyn, om de kragten van
„ deezen Staat, die steeds met het *Fran-*
„ *sche* Gemeenebest op het naauwst ver-
„ eenigd is, tegen de aanslagen van het
„ *Britsche* Gouvernement, en alle Vyan-
„ den der verbonden Republieken, onaf-
„ gebrooken in te spannen.

„ Deeze zyn onze gevoelens en voor-
„ neemens, *Bataaven!* wy zyn bereid de-
„ zelve met ons bloed te verzegelen!

„ Dat dan de braaven en kleinmoedi-
„ gen onder U zich niet langer door de
„ snoodste Verleiders laaten ontrusten;
„ maar het hoofd opwaards heffende, zich
„ met ons voor het Vaderland vereeni-
„ gen! —— Dat waare *Geestdrift* voor de
„ geheiligde zaak der Vryheid, onder U
„ herleeve! —— Het is die *Geestdrift*, die
„ onze Vlooten moet bemannen, onze
„ Legers aanvullen, U tot de grootheid
„ uwer Vaderen verheffen, en uwe Ge-

„ con-

„ conſtitueerde Magten in ſtaat ſtellen om hunne groote Pligten te gevoelen en het Goede te doen!

CXX. BOEK.

„ Dat zy, welke reeds te lang aan de kunſtenaaryen der Volksverleiding gehoor hebben gegeeven, van hunne onbezonne dwaalingen terug komen — de lesſen der ondervinding gehoor geeven, en zich zelven behouden, en zy alleen ſidderen, die misdaad op misdaad ſtaapelende, alle omſtandigheden greetig aangrypen om nieuwe ſtormen over den geteisterden grond onzes Vaderlands te verwekken.

1799.

„ *Bataaven!* Zo, en anders niet, zullen uwe Perſoonen en Eigendommen blyven beſchermd — de middelen van uw welvaart, die vooral in dit Gemeenebest, zonder kalmte, rust en orde, nimmer kunnen voortduuren, bevorderd, de Grenzen en Kusten van uw Vaderland en uwe eigene Wooningen, Velden en Bezittingen, tegen de Huurlingen der Dwinglandy en *Britſche* Rooverbenden beveiligd — uw wankelend Credit herſteld, uwe Staatsregeling moedig en onpartydig gehandhaafd, uw Vaderland behouden, en Gy onder eene vrye en welingevoerde Republikeinſche Regeering gelukkig zyn!"

Min wederſpraaks dan men verwagt hadt, of liever geheel geene, van eenige beduidenis, rees 'er in de Eerſte Kamer tegen dit ontwerp van Proclamatie aan den Volke; by het opwellen van eene bedenking

Draagt ter Eerſte Kamer goedkeuring weg.

door VAN ZONSBEEK en het voorſtel van anderen om dit ſtuk tot morgen in beraadſlaaging te houden, was de verklaaring van VAN HALL, dat zo de Leden 'er eenige byvoeging of aflaating in begeerden, de Commisſie het daadlyk zou kunnen veranderen, genoegzaam om alle verdere bedenkingen te doen ophouden, en de Proclamatie werd ter bekragtiging aan de Tweede Kamer gezonden (*).

Ontmoet veel wederſpraaks ter Tweede Kamer.

Veel, zeer veel verſchilde het dat dezelve te dier Kamer zo vlot en vaardig doorging. De weigering van eenige Leden, om de voorgemelde onverwylde noodzaaklykheid te bekragtigen, ſpelde niets gunſtigs: tot dezelve werd egter met de meerderheid beſlooten. Of zulks op de wederſtreevering daar van gewerkt hebbe, valt wel te denken; doch niet te bepaalen. Zy lieten zich, met veel nadruks hooren tegen de noodzaaklykheid of nuttigheid eener zodanige Proclamatie, ja zogt men 'er de ſchadelykheid van aan te toonen. Alleruitvoerigst ſprak LINTHORST. Hy haadt het niet alleen gelaaden op de wyze van voordragt, daar hy, de hoofdzaaken der Afkondiginge ophaalende, 'er byvoegt. „ alle die bekleedzels, zwier van „ woorden, opſchik en omſchryvingen „ doen in de beoordeeling der zaake niets „ af." — Volksverleidingen tegen te gaan was de eerſte hoofdbedoeling; dit keurt hy

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 493. 494.

hy in eenige gevallen gepast; dan dit te doen, zonder eene daar toe voorafgaande aanvraag, kon goed, onschadelyk, niets beduidend, maar ook slegt zyn; doch moest, in allen gevalle, alleen ingericht weezen om de waarheid aan het *Bataafsche* Volk kenbaar te maaken. Dit ten grondslage zyner bedenkingen gelegd hebbende, onderzogt hy de beweegredenen, waar op de te doene Proclamatie rustte, en of zy strekten om de waarheid te bevorderen, dan wel om verwarring en misleiding te verspreiden. Dit laatste meende hy te kunnen aantoonen. Hy besloot zyn breedspraakig Vertoog in deezer voege; „ Hoe„ wel ik, lettende op de omstandigheden, „ waar in wy ons bevinden, het doen „ eener Proclamatie, of laat ik liever zeg„ gen het geeven van een bewys van één„ heid, tusschen Vertegenwoordigers en „ die vertegenwoordigd worden, als on„ schadelyk en met betrekking tot hun, „ die het Republicainisme minagten, nut„ tig zou oordeelen, moet ik my tegen „ dezelve, zo als die daar ligt, verklaa„ ren, en hoe men het ook opneeme, al „ weder zeggen, dat het onder de ver„ keerde hulpmiddelen behoort. Het zyn „ niet de Volksverleiders, de Intriguan„ ten, de Anarchisten, en wat naamen „ men al goedvindt aan Onvergenoegden „ te geeven; maar het zyn Klaagers, Ei„ schers en Regthebbenden; deezen zyn „ het, en die zult gy nimmer, op die „ wyze, het zwygen opleggen. Het zyn,

CXXX. BOEK. 1799.

CXII. BOEK. 1799.

„ herzeg ik, de grieven, die ongeheeld
„ gebleeven zyn, en de gevolgen van het
„ wanbegrip, dat men zich by den aan-
„ vang reeds van een Democratisch Be-
„ ſtuur gevormd heeft. Een aanleg in
„ de daad, die de *Bataafſche* Republiek,
„ zo voortgaande, in een *Venetiaanſche Oli-*
„ *garchie* zoude hebben kunnen herſchep-
„ pen en overbrengen; de Grondbegin-
„ zelen verwoest, de Vryheid, die op dee-
„ zen grond haare grootſte beſchermers
„ behoorde te vinden, verdelgd, de
„ heerschzugt ten throon gevoerd, en die
„ zich nog naauwlyks verheft hebbende
„ mensch, wederom in de diepſte ſlaver-
„ ny zou ter nedergeſtort hebben. —
„ Indien men het Vaderland en de Vry-
„ heid behouden wil, bediene men zich
„ van de regte middelen — kome alle
„ klagten, die gegrond kunnen zyn,
„ voor — breeke de ſcheidsmuur af, die
„ ongelukkig tuſſchen het Gouvernement
„ en de Republikeinen is opgetrokken, —
„ men roepe de waare, de alleen daar toe
„ gewettigde beſchermers te hulp — ver-
„ binde ons aan die, door en om wie
„ wy zyn, als de ziel aan het lichaam.
„ Dan zal 'er geen vrees voor Volksver-
„ leiding meer beſtaan, dan zal 'er geen
„ vertrouwen behooren te worden inge-
„ boezemd, noch verzekering van de hand-
„ haaving van een verleend gezag, meer
„ noodig zyn, — Ik heb te meermaa-
„ len in deeze Raadzaal gezegd, het geen
„ door de gevolgen is bewaarheid gewor-
„ den;

„ den; en zo, herzeg ik andermaal, dat, CXIX.
„ indien men aarzelt, indien men dit al- BOEK.
„ leen behoedend hulpmiddel niet aan- ——
„ grypt, voorzeg ik U, zo waar als GOD 1799.
„ is, wy vergaan!"

Zodanig een tegenſpraak wekte aan den anderen kant voorſpraak; weder door Leden, die met LINTHORST eenſtemmig dagten, afgebrooken. De Voorzitter bragt het, te midden van dit alles, tot hoofdlyke omvraage, en deeze beſliste de bekragtiging van het Beſluit der Eerſte Kamer (*). Met de meerderheid aldaar bekragtigt.

De Verzoekſchriften, die aanleiding gaven tot zo veel bedryfs ter Vergaderinge, werden ondersteund door een aantal andere uit *Amſterdam*, *Haarlem*, *Alkmaar*, *Delft*, *Enkhuizen*, *Avenhorn*, *Kampen*. *den Bosch*, *Zalt-Bommel*, *Veendam* en *in de Pekel A.* Aan den opgelegden last zullende voldoen, kwam by de Gelastigden (†) op, of het Vertegenwoordigend Lichaam, uit hoofde van de wederzydſche verpligtingen. in welke hetzelve met het *geheele Bataafſche* Volk, en niet met een *gedeelte* van 't zelve, ſtondt, wel gehouden was of wel genoegzaame bevoegdheid hadt om dergelyke Vervoegingen ten onderwerp van deszelfs raadpleegingen te maaken. Veel oordeelden zy dat hier voor en nog meer daar tegen zou kunnen worden ingeIngediend Verſlag wegens de Verzoekſchriften.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V, D. bl. 413–420.
(†) Zie hier boven bl. 72.

CXIX. BOEK. 1799.

gebragt; dan zy oordeelden de beslissing van dit, vraagstuk voor het tegenwoordige, te kunnen uitstellen, mits men geene verpligting om in 't vervolg even zo te handelen, daar uit afleidde.

Schoon zy de Verzoekschriften op zulk een toon gesteld en in zodanige bewoordingen ingericht vonden als het een Burger voegde tot zyne Vertegenwoordigers te spreeken, hieldt het Verslag het daar voor, dat de Inleveraars te hoog gesprooken hadden van de aangroeiende tweedragt en verdeeldheid in den Lande; van het meer en meer uitdooven en vernietigen des onderlingen vertrouwens tusschen het Volk en zyne Bestuurders. Zy meenden integendeel dat het gewillig bydraagen in de zo menigvuldige zwaardrukkende en elkander schielyk opvolgende Geldheffingen, als mede de lust dien men alomme bespeurde om zich als gewapend Burger te doen inschryven, tot zo veele blyken van het tegendeel strekten.

Naa de overweeging en afzonderlyke beschouwing van elk der bezwaaren, was de slotsom des Verslags, om het Uitvoerend Bewind aan te schryven en te gelasten, dat hetzelve aan de Eerste Kamer des Vertegenwoordigenden Lichaams zou opgeeven zodanige middelen als het geschikst zou oordeelen om voor te komen, dat voortaan niemand tegen de Letter en den Geest der Staatsregeling in het Stemregister zou worden ingeschreeven, en te maaken, dat de zodanigen, die tegen die Let-

Letter en Geest daar in mogten zyn aangeschreeven, daar werden uitgeschrapt. — Als mede dat 'er eene Commissie zou benoemd worden om de Vergadering voor te lichten, op welk eene wyze de Wet, de Drukpers betreffende, zou behooren ingericht te zyn, en des het Ontwerp eener Wet op te maaken. In 't slot herhaalende, dat uit het verrigtte in deezen geen gevolg zou getrokken worden tot het overweegen der Adressen van byzondere Burgers. CXIX. BOEK. 1799.

Verre was het 'er af dat alle de benoemden tot het uitbrengen deezes Verslags daar in stemden. 't Zelve was niet voorgedraagen of de eerste benoemde VAN FORREST beklom het Spreekgestoelte. Het onbeslist laaten van de verpligting en de bevoegdheid van het Vertegenwoordigend Lichaam om over dergelyke Adressen te raadpleegen, bewoog 'er hem voornaamlyk toe; dit moest, zyns agtens, volstrekt ontkennend beantwoord worden. Hy beweerde, zeer in 't breede, hoe uit de wederzydsche verpligtingen, welke op de Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam en op de active Burgers der *Bataafsche* Republiek gelegd waren, niets anders voortvloeide dan dat eerstgemelde geheel onbevoegd waren om te beraadslagen over Bezwaaren, welke door een, het zy dan groot of klein gedeelte van Burgers over genomen Besluiten werden ingebragt; ja dat zy zelfs tegen den last hun door 't geheele *Bataafsche* Volk gegeeven, aangingen, VAN FORREST yvert tegen het Verslag.

CXIX. BOEK. 1799.

gen, wanneer zy dergelyke Adresſen in overweeging namen. Hy wilde ze alleen voor Berichtgeevingen aangenomen hebben.

Andere Tegenſpreekers.

Veel vondt PERTAT in te brengen zo op het geſtelde, wegens het algemeen genoegen der Ingezetenen, als op veele byzonderheden in het Verſlag; hy keurde het onvoldoende. — VERBEEK kon 'er niet in ſtemmen; doch om geheel andere reden dan VAN FOREEST. — VAN DEN BRAAK, ſchoon een medeondertekenaar des Verſlags, ſtemde geheel niet met hetzelve in; doch bragt des geheel andere gronden by dan VAN FOREEST, dien hy, wegens zyne aanmerking op het klein getal der Ondertekenaaren, en de Oranjegezindheid van zommigen, en dat 'er onnozele Landlieden onder waren, heftig in den ſchild voer.

STEIN PARVÉ's gevoelen.

STEIN PARVE ſtemde, wat het beſluit betrof, met VAN FOREEST genoegzaam in; doch op andere gronden, welke hy in 't breede ontwikkelde; daar hy zich grondde op de ſtelling der Staatsregeling;

„ De Wet is de wil van het *geheele* Maat-
„ ſchaplyk Lichaam, uitgedrukt door de
„ *meerderheid* of der Burgeren of van der-
„ zelver Vertegenwoordigeren — op het
„ beginzel van Een- en Ondeelbaarheid —
„ op den Staatkundigen Grondregel in de
„ Algemeene beginzelen. Het *Bataaffche*
„ Volk zyn belangens in Perſoon niet
„ kunnende waarneemen, verkiest daar
„ toe, by onderlinge overeenkomst, eene

„ ge-

„ geregelde Staatsvorm, en wel eene Volks- CXIX.
„ regeering by Vertegenwoordiging." — BOEK.
Eindelyk beriep hy zich op het Beginzel, ——
't welk alle daaden der Volksvertegenwoor- 1799.
digeren moest beſtuuren, dat der Gelykheid. — Op deeze gronden beſloot hy, dat, met verwerping van het Verſlag, de Verzoekſchriften, by 't zelve vermeld, buiten beraadſlaging zouden worden gehouden.

In NUHOUT VAN DER VEEN vondt het Verſlag een heftig beſtryder, en de Inleveraars der Verzoekſchriften een warm Verdeediger; tegen VAN FOREEST kantte hy zich aan, als byzonder bekend in dien oord, waar op VAN FOREEST eene en andere de Volkskeus betreffende aanmerking gemaakt hadt. — GUILJE hing eene geheel anders gekleurde ſchildery op van de geſteldheid des *Bataafſchen* Volks, dan men in den aanvange des Verſlags ten toon ſtelde, en ſtemde tegen 't zelve. — Zo deedt ook RIS, zich byzonder tegen een en andere ſtelling van VAN FOREEST aankantende. — Dit nam ook ONDORP met veel vuurs op, zeggende, „ dat dſens ge- „ voelens, in het wydloopig Advys aan „ den dag gelegd, de Vryheid des Volks „ zo belaagden als zy de heerſchzugt en „ willekeur, het geweld, ja de tyrannie, „ voedzel kunnen geeven. — Hoe veel „ men ook ſpreeken moge van eene vóór „ de Omwenteling van MDCCXCV beſtaan „ hebbend Willekeurig Bewind, ik denk „ egter, dat men te vergeefsch, in de

Tegen VAN FOREEST gemaakte aanmerkingen.

„ No-

XXIX. BOEK. 1799.

„ Notulen van wylen hunne Hoog Mo-
„ genden, of in die van de Staaten der
„ afzonderlyk beſtaan hebbende Gewes-
„ ten, na voorbeelden zoeken zal van zo
„ eene aanmaatiging van Magt, als de
„ Burger VAN FOREEST, als Vertegen-
„ woordiger van een Vry Volk, zich aan-
„ maatigt, en zynen Medeleden zou wil-
„ len geeven. Terwyl ik ook niet kan
„ nalaaten op al dat vitten, zo op het
„ aantal der Requestranten, als op hunne
„ kwaliteit en kunde, en volgens die Bur-
„ ger, de geringe ſituatie van veelen, aan
„ te merken, dat hier, noch getal, noch
„ kwaliteit, noch verheeve kunde; maar
„ alleen de zaak, welke voorgedraagen
„ wordt, in aanmerking kan komen. —
„ En wat de geringe ſituatie van veelen
„ betreft, de Burger VAN FOREEST hou-
„ de my dit ten goede, dat ik onder die
„ zogenaamde geringe Klaſſe, meestal de
„ braafſte, belanglooſte en voor de zaak
„ des Vaderlands pal ſtaande Burgers heb
„ gevonden. En ik houde my verze-
„ kerd, dat, zonder toedoen en medewer-
„ king der geringe Klaſſe, de Repreſen-
„ tant VAN FOREEST, en welligt geen
„ van ons, op deeze plaats zoude aanwe-
„ zig zyn!"

DE SONNEVILLE klemde dit aan, en byzonder bekend zynde met de Tekenaars uit *Alkmaar* en *Avenhorn*, verdeedigde hy de Vaderlandschgezindheid van verre weg de grootſte meerderheid, en voerde een allernadrukkelykſt woord tegen het laagſtel-

len

len der eenvoudige Landbewooneren. CXXX.
„ Nimmer hadt hy in eene Vergadering, BOEK.
„ alwaar Vryheid en Gelykheid altoos aan
„ de orde van den dag behoorden te zyn, 1799.
„ kunnen verwagten, dat men tusschen
„ een Stedeling en Landbewooner, dat
„ men tusschen menschen en menschen,
„ nog eenige uitzondering maakte, en
„ den Landman deedt voorkomen, als
„ ware hy minder geschikt, dan Stede-
„ lingen, of zogenoemde Heeren of ge-
„ weezene Edellieden, om zich aan de
„ Vergadering der Volksvertegenwoordi-
„ geren te vervoegen."

Appelius betuigde zich in zyne verwagting zeer teleurgesteld gevonden te hebben; en dat hy niet alleen omtrent die punten, op welke de Commissie zich het meest stellig verklaarde, maar ook omtrent de aanmerkingen in den aanvang des Verslags voorkomende, moest verschillen. Hy drong aan op een nader Verslag. Andere Verwerpers van het Verslag.

Van Haeften, onder wiens Voorzitterschap het besluit genomen was, om deeze Verzoekschriften, in onderscheiding van andere, eene Commissie in handen te geeven, haalde de redenen op, welke hem tot die onderscheiding bewoogen, oordeelde, zonder in de redenen door de Verslagdoeneren bygebragt, te treeden, dat niet het Uitvoerend Bewind; maar eene Commissie uit de Vergadering benoemd, met het Uitvoerend Bewind in onderhandeling zou treeden, en een duidlyke Wet voorstellen, wegens de Uitgeslootenen van het

het Stemregt, volgens de Staatsregeling. Dit nader aangedrongen hebbende, verwierp hy het Verflag.

1799. LEEMANS wyst de gronden aan waar om hy met het Verflag inftemde.

In drie langduurige Zittingen hadt men reeds over dit Verflag gehandeld, twee Leden der Commisfie hadden zich, fchoon op wydverfchillende gronden, daar tegen verklaard, en allén, die zich daar over lieten hooren, kwamen, hoewel langs zeer verfchillende wegen, tot het befluit der verwerpinge, wanneer de Repreſentant LEEMANS zich op eenen anderen toon liet hooren. Hy ftelde zich voor om den *wil der Staatsregeling* in deezen open te leggen; daar het hem toefcheen, dat veele Leden meer over de wyze, volgens welke, naar hunne begrippen *den Staatkundigen invloed des Volks op zyne Vertegenwoordigers zou behooren gewyzigd te worden*, dan wel over de zaak, hoe derzelver invloed by de Staatsregeling, *gewyzigd* is, hunne gedagten hadden uitgebragt. Naa het daarftellen eener Staatsregeling kon, zyns inziens, niet meer te pafe komen het uitbrengen van gevoelens, hoe de Staatkundige invloed des Volks in eene Volksregeering by vertegenwoordiging, *behoorde gewyzigd te worden*; maar alleen het onderzoek in hoe verre het *Bataafſche* Volk, by het aanneemen der Staatsregeling, zyne regten aan deszelfs Vertegenwoordigers *al of niet had toevertrouwd*. Deeze onderfcheiding gemaakt en rondlyk verklaard hebbende, dat, was het te doen om eene Staatsregeling te vervaardigen, de Invloed

zo als dezelve hier geſteld was, hem al te beperkt zou weezen; doch de Staatsregeling was daar, en het ſtondt hem nu alleen vry te onderzoeken of *onze Staatsregeling* zodanigen invloed aan een *gedeelte* des Volks op de Vertegenwoordigende Magt toekende, dat die Vergadering verpligt ware, op gedaane aanvraag, reden en verantwoording van derzelver daaden te geeven. — Dit beredeneert LEEMANS in 't breede, en de uitſlag zyner medegedeelde overdenkingen was, dat hy die verpligting in de Staatsregeling geheel niet, maar veel eer het tegendeel ontdekte. Op deeze gronden kon hy volkomen met het Verſlag inſtemmen. CXXX. BOEK. 1799.

VAN FOREEST vroeg andermaal het woord, en beklom op nieuw het Spreekgeſtoelte, niet om het door hem, naar het begrip der meerderheid van de Commiſſie geſtelde Verſlag te verdeedigen, ſchoon hy zich niet genoeg kon verwonderen, dat, buiten den Burger Repreſentant LEEMANS, niemand der Leden, welken daar toe hadden beſlooten, die taak op zich hadt genomen, en dat hy, onder die 'er tegen waren opgekomen, Leden van de Commiſſie zelve telde; maar alleen om de gronden by zyne raadſlag gelegd, te verdeedigen tegen eenige bedenkingen, door zommige Leden daar op gemaakt, en zich te zuiveren van den blaam op hem gelegd. — Behoorde de Burger Repreſentant NUHOUT VAN DER VEEN onder de zodanigen, die zyne ſtellingen het VAN FOREEST verdeedigt zich tegen de opſpraake.

CXXX. BOEK. 1799.

hevigst hadt aangevallen, was het ook deezen Man, dien hy byzonder zou tragten te wederleggen, terwyl hy de aanmerkingen van anderen gemaakt, tusschen beiden zou opneemen. Breedvoerig en niet zonder scherpheid was deeze verdeediging. „ Indien ik," sprak hy onder andere, „ immer de Vryheid hadt belaagd, „ of het zy in 't openbaar, of in 't geheim, middelen hadt in 't werk gesteld, „ om heerschzugt, geweld en willekeurig gezag in de hand te werken; indien „ ik immer na vermeerdering van gezag „ gestaan of getragt hadt my, op eene onwettige wyze, in de eene of andere „ post van Bestuur in te dringen; dan „ zou ik, behalven de straf daar toe by „ de Wet bepaald, verdiend hebben dat „ zulks my openlyk in de Vergadering „ verweeten wierd; maar dan zou ik dergelyk verwyt nog niet hebben kunnen „ verwagten uit de monden van de Burgers Representanten NUHOUT VAN DER „ VEEN, ONDORP, PERTAT, GUILJE, „ SCHERMER en DE SONNEVILLE, welke „ egter, de een meer, de ander minder, „ en de laatste meer bescheiden dan de „ eerste, myne gevoelens getaxeerd en „ getragt hebben dezelve verdagt te maaken, en welke intusschen wy allen „ weeten, dat op den *vierden Mey* van „ het Jaar MDCCXCVIII *daadlyk* van zich „ hebben kunnen verkrygen, om, zonder „ door het Volk te zyn verkoozen, tegen „ de duidelyke letter van de toen maar

„ zo

„ zo even aangenomene Staatsregeling aan, CXXX.
„ zich zelve tot Leden van....." BOEK.

Een verward geſchreeuw ſtuitte hier de voordragt. Men wil dat onder 't zelve DE SONNEVILLE zou gezegd hebben; „ Ik „ verzoek dat VAN FORREST tot de orde „ worde terug geroepen, ik behoor niet „ tot de bewerkers van den *vierden Mey*, „ en zo men van dien dag ſpreekt, zal „ ik ook van den *twaalfden Juny* ſpree- „ken." — Dat NUHOUT VAN DER VEEN zich liet hooren; „ Ik zal het voorgeval- „ lene op den *vierden van Mey* niet trag- „ ten te verdeedigen, om dat ik 'er niet „ in toeſtemde; maar ik wil daarom ook „ niet dulden, dat iemand, wie hy zy, „ en byzonder een VAN FORREST, met „ zyne Anti-republikeinſche gronden, zich „ zulke valſche beſchuldigingen veroor- „ love, of ik vorder dezelfde vryheid „ van verdeediging," — POMPE VAN MEERDERVOORT bragt in 't midden, „ en „ Ik wil geen *vierden Mey* by den *twaalf-* „ *den Juny* vergeleeken hebben." — Andermaal nam NUHOUT VAN DER VEEN het woord; „ Preſident! ik eisch, dat de „ Burger VAN FORREST ongeſtoord voort- „ gaa', met alles te zeggen van den ſtap „ op den vierden van Mey MDCCXCVIII „ het geen hy goedvindt, daar ik dien „ niet zal verdeedigen; maar ik herhaal „ het nog eens, dat ik dezelfde vryheid „ begeer, om de dag van twaalf Juny „ dien Jaars, naar waarde, af te maalen, „ en alle de ydelykheden daar van in een

1799. Verwarring in de Vergadering.

BOEK. „ helder licht te ſtellen; met alle gevol-
„ gen daar uit gebooren."

1799. De Voorzitter VAN LEYDEN herſtelde de ſtilte in de ongeſtuime Vergadering. Het een en ander tot bemiddeling gezegd hebbende, verklaarde hy niet te zullen dulden, dat in deeze Vergadering de *vierde van Mey* wierd gewettigd, noch ook dat de *twee en twintigſte van January*, of de *twaalfde van Juny* werd aangevallen. Hy handhaafde de Orde der Vergaderinge en VAN FORREST by het woord; dan na een weinig ſpreekens, deeden op nieuw ontſtaande ongeſtuimigheden hem de Vergadering eindigen.

Het ſtuk hervat en in handen eener nieuwe Commiſſie geſteld.

By het hervatten deezes onderwerps, 't geen het herleeven der gistinge deedt vreezen, gaf de Voorzitter in bedenken, of de Vergadering, tot het vermyden van alle verdere onaangenaamheden, niet zou kunnen goedvinden om het Verſlag des Repreſentants VAN FORREST te verwerpen, en eene nieuwe Commiſſie, uit andere Leden beſtaande, te benoemen. —— De woordvraaging van NUHOUT VAN DER VEEN en het zeggen van DE SONNEVILLE dreigden het hervatten der voorige twistredenen, die 's Voorzitters in 't midden gebragte tuſchenweg poogde te voorkomen. Het vondt, ondanks eenige tuſchen- en wederſpraak, by veele Leden ingang. Hervatte poogingen om het vuur des geſchils op nieuw te doen ontbranden, mislukten. De Voorzitter handhaafde zyn gezag en betuigde aan niemand het

het woord te zullen geeven, anders dan op het door hem gedaane voorſtel. Hy herhaalde het en benoemde de Repreſentanten DAENDELS, AUFFMORTH, SCHIMMELPENNINCK, BARSTEN, MEYNERS, HETTEMA en VERHOYSEN tot dit werk (*).

CXIX. BOEK. 1799.

In de wydloopige handelingen over de ingediende Vervoegingen den Wapenhandel betreffende, hoorden wy de Verſlagdoeners van de bereidwilligheid der Burgeren ſpreeken, en ook daar mede ſtrydige bedenkingen in 't midden brengen. In hoe verre deeze ſtrydige voordragten met elkander kunnen zamengaan, zal blyken uit eenen Brieve van het Uitvoerend Bewind den twee en twintigſten van Hooimaand ter Eerſte Kamer ingezonden. 't Zelve betuigde daar in, dat, hoe zeer zy ook, over 't algemeen, reden hadden om over den voortgang der by het Beſluit van 't Vertegenwoordigend Lichaam georganiſeerde Burgerwapening te vrede te zyn, en zich *alle hoope* opdeedt, dat dit gedachte bolwerk der Vryheid wel ras zoodanig daargeſteld zou zyn, dat het Vaderland zich daar van de beste vrugten belooven kon, het niet min zeker was, dat op eenige weinige plaatzen des Gemeenebests, ettelyke ontaarte Burgers gevonden werden, die 't zy dezelve der tegenwoordige orde van zaaken een vyandig hart

Voordragt des Uitvoerenden Bewinds om de bepaalde Bedreiging tegen de Onwilligen te doen werken.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D bl. 608. 614. 624. 633. 636. 642. 652. 660. 679. 683. 690. 700. 703. Vergeleeken met bl. 752.

CAP. BOEK. 1799.

hart toedroegen, het zy door Intriguanten opgeſtookt, het zy uit andere redenen, niet alleen onwillig waren om zich te laaten opſchryven, maar zelfs, opgeſchreeven zynde, volſtrektlyk weigerden werklyk dienst te doen, en zich aan de verpligting, hun door de Wet opgelegd, onttrokken.

De Vergadering herinnerd hebbende aan het Artykel van het Reglement op de Gewapende Burgermagt, betreffende het in *Requiſitie* ſtellen der zich onttrekkenden en niet gehoorzaamenden, als mede aan de daar by gevoegde bepaaling, dat het Uitvoerend Bewind onbevoegd was om die *Requiſitie* daadlyk te werk te ſtellen, zonder Beſluit van het Vertegenwoordigend Lichaam, voegde het daar by — Het Uitvoerend Bewind overreed van de noodzaaklykheid eener welgeorganiſeerde Gewapende Burgermagt, en overtuigd dat 'er gepaste maatregelen behooren te worden daargeſteld, om die heilzaame bedoeling te bereiken, en alle machinatien, welke met verderflyke oogmerken voor 't heil des Vaderlands werden ondernomen, te keer te gaan, dat dus vooral in de tegenwoordige oogenblikken, waar in mogelyk een Vyandlyke Aanval, de hulp des gewapenden arms zou vorderen, de daadlyke volvoering van dit Artyksl nuttig en noodzaaklyk maakte, om niet alleen verdwaalde Burgers, van hunne verkeerde begrippen terug te brengen; maar inzonderheid kwaadwilligen en onruſtſtoor-

ken-

kenden tot hunnen pligt te noodzaaken.

Op deeze gronden ſtelde het Uitvoerend Bewind der Vergaderinge voor gevolmagtigd te worden, „ om de zodanigen, welken zich aan hunne verpligting omtrent de Burgerwapening ontrokken, en dus in de termen van de „ aangehaalde Artykelen vielen, naar maate van de omſtandigheden, en voor zo „ verre by het Uitvoerend Bewind noodig en nuttig zou bevonden worden, „ daadlyk in Requiſitie te ſtellen, en dezelven in de Nationaale geſoldeerde Armée te ſteeken; ten einde daar door „ de Natie te toonen, dat in een welgeregelden Staat niet kon worden geduld, „ dat eenig Individu zich aan de Wet, „ voor allen gelyk, kwame te onttrekken, en welke maatregel, uit hoofde „ van de gedecreteerde Augmentatie der „ Armée, in 't zelfde Artykel gemotiveerd „ werd."

1799.

Overeenkomend Beſluit der beide Kameren.

Het dringende deezer zaake hadt den Voorzitter DE KEMPENAAR dien Brief in handen van de Burgers Repreſentanten POMPE VAN MEERDERVOORT en eenige anderen, doen ſtellen. Zy hadden reeds een toeſtemmend Antwoord in gereedheid, 't welk gemelde Vertegenwoordiger der Vergaderinge voorlas. Eenige overweegingen, wegens een kort uitſtel van hier op te beſlisſen, werden in 't midden gebragt; als mede eene en andere aanmerking over den aart dier Requiſitie gemaakt; doch het beſluit viel ter onverwylde om-

CXXX. BOEK. 1799.

helzing. — Ter Tweede Kamer ſcheen de bekragtiging niet vlot te zullen volgen; daar 'er Leden geloofden, dat dit niet aan het Uitvoerend Bewind moest worden overgelaaten. maar aan het Wetgeevend Lichhaam behoorde; anderen hielden het beſluit der Eerſte Kamer te voorbaarig; dan de Voorzitter BANNIER, der Vergadering in overweeging gegeeven hebbende, dat de zaak ſpoed vereischte, ſtelde eene hoofdlyke ſtemming voor, en was de meerderheid voor het onverwyld bekragtigen (*).

Het Reglement van Discipline voor de Gewap. Burgermagt goedgekeurd.

Het Reglement van Discipline voor de *Batqaaſſche* Burgermagt ter Eerſte Kamer ingediend, werd, met eene kleine byvoeging, vastgeſteld. Ter Tweede Kamer ſcheenen 'er meer aanmerkingen tegen te vallen, die aangevoerd werden; doch uit hoofde van het dringende der zaake, volgde eene onverwylde bekragtiging (†).

De aandrang des Uitvoerenden Bewinds om het beſluit, ter dwang der Onwilligen ten Wapenhandel, in werking te brengen, herinnert ons, dat het tydſtip voor ons Vaderland zo geducht, de Vyandlyke Landing, naderde: dan eer wy ter beſchryving dier groote Gebeurtenisſe treeden, ſtaat ons nog eene en andere byzonderheid, de Volksfeesten en 't Landbeſtuur betreffende, te vermelden.

De

(*) *Dagverh. den Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 457—461. 486. 487.
(†) *Ald.* bl. 691. 713.

De Staatsregeling hieldt in; „ Er zul- CHX.
„ len Nationaale Feesten worden vastge- BOEK.
„ ſteld, om de *Bataafſche* Omwending en
„ andere merkwaardige Gebeurtenisſen jaar- 1799.
„ lyks te herdenken." De Repreſentant Over het vieren des Dags van de Aanneemind der Staatsregeling.
MEYNERS herinnerde de Vergadering daar aan, en hoe de drie en twintigſte dag van Grasmaand, de dag waar op het *Bataafſche* Volk de Staatsregeling hadt aangenomen, een dag was van aandenkenswaardig belang, een dag van welken het *Bataafſche* Volks zich zo veel heils ſpelde. Een verſlag op dit voorſtel uitgebragt was daar mede overeenkomſtig; alleen deeden 'er zich twee zwaarigheden op de korte nabyheid van dien dag (*), en dat de ſtaat van 's Lands kas alle mogelyke beſpaaringen vorderde. Dan de kortheid des tyds viel geen veranderen aan, weshalven men het Uitvoerend Bewind wilde gevolmagtigd hebben tot het uitvaardigen der noodige bevelen om, in alle Gemeentens der Republiek, dien Dag te vieren, en wel op de geſchikſte wyze, met het minſte bezwaar voor 's Lands Geldmiddelen. De voordragt der Feesthouding voor het Vertegenwoordigend Lichaam was daar mede overeenkomſtig en droeg de goedkeuring der Vergadering weg. Het Uitvoerend Bewind vaardigde des eene Proclamatie uit (†).

Over-

(*) Het Voorſtel geſchiedde den 9 van April.
(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* IV. D. bl. 437. 547.

CXIX. BOEK. 1799.

Aanſpraak van MEYNERS in de Eerſte Kamer.

Overeenkomſtig met de voorgeſchreevene wyze geſchiedde de Viering van deezen Gedenkdag in *'s Gravenhaage*. Opmerkelyk waren de Aanſpraaken in de eene en andere Kamer door de Voorzitters gedaan. Te uitvoerig zyn ze ter geheele invoeging. Dan eenige trekken willen wy onzen Leezeren niet onthouden. Ter Eerſte Kamer bekleedde G. C. MEYNERS het Voorzitterſchap, en deedt eene Aanſpraak, die den naam van gepast en treffend mag draagen.

„ Thans vieren wy," dus liet de Redenaar zich onder andere hooren, „ met „ alle regtſchaape *Bataviëren*, het Eerſte „ der Conſtitutioneele Feesten, en waar „ mede zouden wy beter hebben kunnen „ beginnen, dan met dien Dag te her„ denken, op welken het *Bataafſche* Volk, „ naa zo veele beroeringen, uit onder„ ſcheide begrippen en belangen gebo„ ren, den gevaarlyken toeſtand, den *Re„ volutionairen* ſtaat, heeft doen ophouden, „ en het Vaderland tot éénen ondeelbaa„ ren Staat gevormd? — Ik ben de tolk „ van uwe gevoelens, Burgers Repreſen„ tanten! en uw wil kan niet zyn dat ik „ ſpreeke van de wyze waar op de Staats„ regeling is daargeſteld. Neen; dan zou „ ik U onaangenaame gebeurtenisſen moe„ ten herinneren, droevige gewaarwordin„ gen voor den geest brengen, de genoe„ gens van deezen Dag vergiftigen, en „ daar door van het oogmerk, waarom ik „ ſpreek, en waarom wy hier zyn, ja

„ van

„ van de Staatsregeling zelve, misdaadig afwyken. Genoeg die Staatsregeling is daar. Door haar heeft het Revolutionaire Tydſtip opgehouden; door haar kan, door haar zal het *Bataafſche* Volk, indien het wil, gelukkig zyn; met alle Braaven in den Lande zyn wy derhalven verpligt het oogenblik op 't welk zy werd daargeſteld, te zegenen; het algemeen belang des Vaderlands is door 't zelve bevorderd, en zouden dan deugdzaame Burgers niet juichen, niet met ons welmeenend en opregt, het eerſte Feest naa de aanneeming der Staatsregeling blymoedig vieren.

„ Maar de Staatsregeling zelve heeft haare gebreken; ja, Burgers! haare onvolmaaktheid bewyst dat zy het werk van menſchen is; maar zou men daarom de voorige tyden, de geſmoorde twisten, de geſtopte bronnen van verſchillende belangen, de willekeur, de grilligheden van de dagen der Revolutie, weder terug wenſchen? Listige Volksbedriegers, Vyanden van ons Gemeenebest, mogen daar op hunne misdaadige hoop bouwen (*): dank zy de Voorzienigheid! het *Bataafſche* Volk is nog verlicht en deugdzaam genoeg om hunne heillooze wenſchen in rook te doen

CXIX. BOEK. 1799.

(*) De Redenaar bedoelt hier zeker de zodanigen, die later zich door ingediende Verzoekſchriften deeden kennen, en waar wy boven in dit Boek ſpraken.

CXX. BOEK. 1799.

„ verdwynen. Het is die deugd, die wys-
„ heid, die ons kan aanſpooren, om het
„ Feest der Aanneeminge der Staatsrege-
„ ling, met alle deugdzaame Burgers, bly-
„ moedig te vieren."

Den op nieuw ontſtooken, en tot dien tyd door de *Franſchen* niet gelukkig gevoerden Oorlog, en onze daarom en uit andere oorzaaken, geenzins gunſtigen toeſtand vermeld hebbende, en dat zulks ons niet moest wederhouden van dit Feest te vieren, telt hy op wat, ondanks veele moeilykheden, botzingen en tegenkantingen reeds verrigt was en daadlyk onder handen om de Staatsregeling in volle werkzaamheid te brengen. Niet ongepast luidde 's Redenvoerders tuſchen gevlogte aanmerking; „ O! mogten deeze groote on-
„ derwerpen, door de beide Kamers van
„ het Vertegenwoordigend Lichaam, in
„ het groot worden overwoogen; mogt
„ men daar by voornaamlyk onderzoeken
„ en nagaan, of dezelve met de Staats-
„ regeling en met de waare beginzelen
„ van het Republicainisme, overeenkom-
„ ſtig zyn; en dezelve voorts, met voor-
„ bygaan van alle kleinigheden, welker
„ overweeging, in tyden als deeze, niet
„ anders dan nadeelig zyn kan, ten ſpoe-
„ digſten worden vastgeſteld. Dit vor-
„ dert het belang des lieven Vaderlands,
„ dit vordert het groote doel van onzen
„ Lastbrief, waar by het *Bataafſche* Volk
„ ons voorſchreef, de Staatsregeling on-
„ verwyld in werking te brengen. En

„ zou-

„ zouden wy, daar zo veele gevaaren CXIX.
„ alle Gemeenebesten van *Europa* en ook BOEK.
„ ons omringen, aarzelen, dan zouden
„ wy het verwyt verdienen, 't geen wel 1799.
„ eer in den mond van DEMOSTHENES
„ zo billyk was, *Athenienſers! verlaat uwe*
„ *gewoone handelwyze van lange raadpleegin-*
„ *gen te houden, en niets uit te voeren!*"

Voor den Redenaar verborg zich intusſchen de geſteldheid niet van veelen in den Lande. Aangemerkt hebbende, dat alle poogingen der Volksvertegenwoordigeren weinig zouden baaten, wanneer het Volk dezelve niet kragtdaadig ondersteunde, vaart hy voort; „ Bedriegen wy ons
„ wanneer wy, by veele ſtanden onzer
„ Medeburgeren, voornaamlyk by hun,
„ die by het behoud van den Staat het
„ meeste belang hebben, eene flaauwheid
„ voor de gemeene zaak, eene werkloos-
„ heid en onwil meenen te ontdekken,
„ die voor het Vaderland niet anders dan
„ naadeelig zyn kan? Ydele wenſchen,
„ vrouwlyke klanken, kunnen den Staat
„ niet redden, deszelfs behoud hangt van
„ de betragting van hoogere pligten, van
„ zuivere en onbaatzugtige Liefde voor
„ het Vaderland, van werkzaame zugt
„ voor deszelfs eer en welvaard voornaam-
„ lyk af. Dat zy dan, die door beter
„ onderwys verlicht, door grootere be-
„ kwaamheden boven hunne Medeburge-
„ ren uitmunten, hun daar in voorgaan,
„ dan zullen zy zich van een heiligen
„ pligt kwyten, dien zy, zonder misda-

„ dig

„ flegts om dat het my voorkwam het ge-
„ ſchikſte te zyn; maar ook om dat ik
„ daar door konde vermyden zodanige
„ zaaken en gebeurtenisſen aan te roeren,
„ wier herinnering of my zelven, of an-
„ deren, minder aangenaam hadt kunnen
„ zyn. Een Nationaal Feest, Burgers
„ Repreſentanten! moet ſtrekken om Broe-
„ derſchap aan te kweeken. Dit wil de
„ Staatsregeling; dit gevoelt myn hart en
„ ik *vertrouw* het niet; maar ik *weet* het,
„ Gyl. allen ſtemt hier in met my overeen.
„ O! dat het geheele *Bataafſche* Volk,
„ dat op deezen plegtigen Dag, nevens
„ ons het Feest der Aanneeminge van de
„ Staatsregeling viert, van deeze gevoe-
„ lens meer en meer doordrongen worde!
„ Ja *Bataaven!* Ja Landgenooten! Ja Broe-
„ ders! deeze Dag is gewyd aan en beſtemd
„ tot vermeerdering van Eensgezindheid.
„ Door de ganſche Republiek, (en hoe
„ agtbaar, hoe aandoenlyk is dit denk-
„ beeld!) wordt op dit tydſtip een Na-
„ tionaal, een Algemeen Feest gehouden.
„ Alle uwe Broeders; 't zy nader by,
„ 't zy verder afwoonende, vereenigen
„ zich heden en ſchaaren zich onder de
„ Banieren der Staatsregeling." — Hier uit ontleent de Redenaar aanleiding om de Eensgezindheid aan te pryzen; tot het aankweeken van ongeveinsde Broederſchap aan te maanen, en allen te verpligten om zich, ten deezen Dage, op nieuw aan de Staatsregeling te verbinden, 'er byvoegende; „ Deeze is uwe Grondwet, en mogt

„ Gy

„ Gy hier of elders iets ontdekt hebben, CCXX.
„ dat, naar ons inzien veranderd of ver- BOEK.
„ beterd moest worden, bedenkt, dat
„ wanneer de ondervinding Uwe gisfin- 1799.
„ gen bevestigt, het tydperk der Herzie-
„ ning niet verre af is — dat de verstan-
„ digste, dat de beste voortbrengzels, al-
„ tyd nog onvolmaakt, en aan misslagen
„ en feilen onderheyig zyn — en dat het
„ byna onmogelyk was, vooraf en zon-
„ der hier omtrent door de ondervinding
„ voorgelicht te zyn, alle byzonderheden
„ naauwkeurig te bepaalen."

Goedkeurende toejuiching volgde op de Voordragten der beide Voorzitteren te deezer staatlyke gelegenheid, en aan de begeerte dat beide die Aanspraaken zouden gedrukt worden, werd beantwoord (*).

Adresfen wegens het niet vieren van het Alliantiefeest met *Frankryk* ten deezen Jaare.

Spaade was men ter Vergaderinge bedagt geweest om van de Vieringe deezes Feests te spreeken, en daar toe de noodige inrichtingen te maaken (†). Men hadt, in vroegere Jaaren, op den negentienden van Zomermaand, het Feest der Alliantie met *Frankryk* hier te Lande gevierd. Zulks was ten deezen Jaare niet geschied. Twee Adresfen uit *Amsterdam* kwamen ter tafel der Vergadering, reden vraagende, waarom die Viering, ten deezen Jaare, was agterwege gebleeven?

De

(*) Geheel zyn ze voorhanden in het *Dagverh. der Handel der Vert. Lichaams* IV. D. bl. 555 en 558.

(†) Zie hier boven bl. 105.

1799.

Wat der Vergadering voorviel.

De Voorzitter Costerus begreep en ſtelde voor, dat de Vergadering zich niet van gewigtiger bezigheden moest laaten aftrekken om reden te geeven, waarom zy zekere daaden, (door de Staatsregeling niet rechtſtreeks aanbevolen,) niet volvoerd hadden, en wilde die Vervoegingen buiten beraadſlaaging houden. Hier in vondt hy medeſtanders, die deeze Adreſſen, als uit eenen verdagten hoek komende, aanzagen. Dan anderen, omtrent het doel deezer beide ſtukken niets bepaalende, namen daar uit gelegenheid om meer algemeen over het vieren der *Nationaale Feesten* en het voldoen aan den eisch der Staatsregelinge ten deezen opzigte zich te laaten hooren. Zy wilden eene Commiſſie benoemd hebben om des werkzaam te weezen, drongen hier op aan. Maar anderen, hunne geſteldheid op de Nationaale Feesten betuigende, oordeelden, dat dit Artykel der Staatsregelinge onder de nog in bewerking zynde behoorde, en dat men, zonder de Adreſſen te overweegen, het Uitvoerend Bewind zou aanſchryven om ten ſpoedigſten aan het Vertegenwoordigend Lichaam de noodige voordragt te doen ten aanziene van het Artykel der Staatsregeling, 't welk het vaſtſtellen vorderde van Nationaale Feesten om de *Bataafſche* Omwending, en andere merkwaardige Gebeurtenisſen jaarlyks te herinneren. Dit werd omhelsd (*).

Met

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 359—364.

Met Zomermaand was de tyd daar, dat de Burger J. W. VAN HASSELT, als Lid van het Uitvoerend Bewind, moest aftreeden, en een ander in diens plaats, verkooren worden. Naa herhaalde stemmingen ter Eerste Kamer, werd aan de Tweede Kamer ter verkiezinge een drietal gezonden, bestaande uit J. SPOORS, thans Agent der Marine, R. VAN SPAAN, Lid van het Departementaal Bestuur van de *Delf* en A. G. BEZIER Commissaris der Marine te *Amsterdam* —— Op deezen laatsten viel de Verkiezing. De reden van zyn ingediend verzoek, om van die op hem gevallene keuze ontslaagen te worden, werden niet volwigtig gekeurd, en hy tradt gevolglyk in die waardigheid op (*).

CHIEBOEK. 1799. A G. BEZIER tot Lid van het Uitvoerend Bewind gekoozen.

De laatste Dingsdag in de Maand July was, volgens de Staatsregeling, bestemd tot het aftreeden van eenige Leden uit het Vertegenwoordigend Lichaam en het houden eener Algemeene Vergadering tot het op nieuw bepaalen der Twee Kameren. De wyze hoe was daar by niet vastgesteld, noch ook welke staatlykheden by die verwisseling zouden plaats grypen. Des werd een Plan ingebragt, en 't zelve goedgekeurd (†).

Plan wegens het aftreeden eeniger Leden, en het aanneemen van anderen.

Ter laatste Zittinge van de Leden der Eerste Kamer voerde de Voorzitter J. LUBLINK *de Jonge* een nadruklyk woord van Af-

LUBLINKS afscheidsrede ter Eerste Kamer.

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 1. 37. 43 en 70.
(†) *Ald.* bl. 384.

CXIX. BOEK. 1799.

Afscheid de Aftreedenden te gemoete. Op den dag der Feestviering van den Jaardag der aanneeming van de Staatsregeling hadt de Voorzitter MEYNERS opgehaald wat door de Vergadering, om dezelve in werking te brengen, verrigt was (*), Hier op beroept zich de Redenaar met vermelding van nog eenige belangryke Stukken door de Vergadering zints daargesteld. Dan het was niet alleen, naar 's Redenaars betuiging, de arbeid zelve; maar vooral de wyze waar op zy dien hielpen verrigten, welke hun in de oogen hunner Landgenooten eerwaardig moest maaken.

Zich tot de Aftreedende Leden vervoegende, liet hy zich op deezen trant hooren; „Keert dan, waardige Menschen„ vrienden! beladen met onze erkentenis — beladen met den dank van het „ Volk dat U herwaards zondt, tot uwe „ Haardsteden terug — verheugt U in „ het uitzigt, dat uwe Zetels zullen ver„ vuld worden door andere verdienstlyke „ Leden der Maatschappy; die, als uwe „ Opvolgers in uwe aanzienlyke Posten, „ in uwe zorgen, en zo wy wenschen, „ ook in welverdienden lof met U zullen „ deelen. — Keert weder in den schoot „ uwer Naastbestaanden en Bekenden, en „ verhaalt hun, ter nutte leering, wat „ gy hier gehoord, gewrocht, gezien, ge„ voeld hebt, van welke Patriottische ge„ voelens gy hier als wierd doordron„ gen — hoe gy hier, nog voor weinige „ da-

(*) Zie hier boven bl. 106.

„ dagen openlyk proclameerde, dat gy CXIX.
„ voor de goede zaak bloed en leeven BOEK.
„ veil hadt; maar bovenal, (en 't zy my
„ geoorloofd U dit op het hart te druk- 1799.
„ ken,) tragt toch, zo veel in uw ver-
„ mogen is, dat edelaartig vuur, dat hier
„ in uwen boezem blaakte, in de harten
„ van allen, die U omringen, te ontstee-
„ ken, den schandelyken geest van traag-
„ heid, lafheid, onverschilligheid omtrent
„ 's Lands dierbaare belangen te keer te
„ gaan. Zegt uwe Medeburgers, dat het
„ hun onvermydelyke pligt is, voor de
„ goede zaak uit te komen, de natuur-
„ lyke en zedelyke Vyanden van hun
„ welvaard te bevegten, niet hun aanval
„ af te wagten. — Zulk eene koelzin-
„ nigheid voegt geen *Bataaf*. Werkloo-
„ ze deugd grenst zeer na aan ondeugd. —
„ Tragt ook in de nederigste hutten dat
„ licht te verspreiden, het geen voor het
„ Volk in zyne voorstellen en verkiezin-
„ gen zo onontbeerelyk is. Die verlich-
„ ting is mede een van uwe hoofdpligten,
„ welke gy, als meer ervaarenen, aan de
„ Maatschappy zyt verschuldigd. Zo zult
„ gy ook *daar* even gelyk *hier* blyven me-
„ dewerken *om de wreede poogingen van de*
„ *Aristocratie, Dweepzugt en Anarchie, die*
„ *zich zo vaak, tot omkeering der tegen-*
„ *woordige Orde van zaaken vereenigden, te*
„ *doen mislukken* (*). Immers hier van,
„ my-

(*) Woorden van den afgetreeden Directeur van het Uitvoerend Bewind VAN HASSELT.

„ myne Vrienden! zyt gy, met ons, ten „ vollen overtuigd, dat zo de grootheid „ van waare Vaderlandsliefde in haare uit„ werkzelen te meerder kennelyk is, naar „ maate van den verhevener kring, waar „ in zy zich vertoont; zo ook haare in„ nerlyke waarde, in dezelfde evenredig„ heid, alleenlyk kan geſchat worden naar „ maate van haare beſtendig ingeſpannе „ werkzaamheid, om overal, by ieder ge„ legenheid, en by ieder mensch, alles te „ doen, waar van voor het Gemeenebest „ iets nuttigs te wagten, of te hoopen „ is (*)."

LUBLINK *de Jonge* opent de Algemeene Vergadering.

Aan de Leden dus ten affcheid begroet, was de eer der Zittinge ter Algemeene Vergadering aangeboden. Deezen en de aanblyvende, als mede de zich in *'s Gravenhaage* bevindende nieuw verkoozene Leden, vervoegden zich, onder het ſpeelen van muzyk, ter Vergaderzaal, en namen op de door hun getrokke plaatzen zitting. — LUBLINK *de Jonge* bekwam als de oudſte in jaaren het Voorzitterlyk geſtoelte ter opening van de Algemeene Vergadering, riep de nieuw verkoozenen af, die in zyne handen den Eed afleiden.

Zyn Aanſpraak als Voorzitter.

By eene groote meerderheid van ſtemmen bleef de Burger LUBLINK *de Jonge* het Voorzitterſchap bekleeden, en opende die Vergadering met eene uitvoerige en treffende Aanſpraak, waar in hy op het voor-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 347.

voorledene terug ziet, en het volvoerde door het Vertegenwoordigend Lichaam ophaalt, en voorwaards het oog ſlaande vermeldt, wat voor 't zelve nog te doen ſtondt, en verder de aandagt der Vergadering vestigde op het groote van haare werkzaamheden, het geheel in werking brengen der Staatsregeling, naa welke hoofdzaak zich al het overige ligt liet wyzigen. 1799.

Doordrongen van het belang deezer hoofdwerkzaamheid, laat hy zich des op de volgende wyze hooren. „ Wy moeten van „ de waarde en het aanbelang der Staats„ regeling niet minder overtuigd zyn, dan „ van onze verpligting om dezelve te „ handhaaven. Mogt toch deeze grond„ waarheid in de harten van alle *Batava„ ven* diep, zeer diep, zyn ingedrukt; „ met die Staatsregeling ſtaat of valt ons „ Gemeenebest; met de Staatsregeling kun„ nen wy, naar alle menſchelyke inzig„ ten, nog weder in den rang der Vol„ ken, met luister, verſchynen. Zonder „ haar verzinken wy gewisſelyk weder in „ alle die ellenden van een gedrogtlyke „ Regeeringsvorm, misſchien wordt ons „ geheel politiek beſtaan in een bayert „ van verwarring, in het voorig niet op„ gelost. Ja, Burgers Repreſentanten! „ ik zeg door *die* Staatsregeling, ondanks „ alle de gebreken, die in haar, als een „ gewrocht van onvolmaakte menſchen, „ mogen plaats hebben! "

De aart der werkzaamheden ontleed, de

CXX. BOEK. 1799.

wyze van dezelve voort te zetten ontvouwd en de veelvuldige hinderpaalen daar tegen met allen nadruk afgeſchetst en zyne Medevolksvertegenwoordigers tot het te boven komen van dezelve, met allen ernst, vermaand hebbende, dringt hy byzonder aan om het eenig waar beginzel van Volksgeluk te vestigen, het beginzel van zuivere Vaderlandsliefde, op Deugd en Godsdienst gegrond. — „ Met dit „ oogmerk bezield," in deeze woorden uitte hy zich, „ zullen wy wonderen verrigten. Geen verſchil van gevoelens „ in byzonderheden zal de band van broederlyke Eensgezindheid onder ons verbreeken. *Ons voorbeeld*, (zeide te regt „ de verdienstlyke Voorzitter van uwe „ eerſte Algemeene Vergadering (*),) „ *ons voorbeeld zal de leus zyn, waar naar het Volk zich richten zal; zo de Eensgezindheid onze Vergadering bezield, dan zal de Eendragt onder onze Medeburgers heerſchen!* (†) Ja, dan zullen wy het groote beginzel van Een- en Ondeelbaarheid in alles, niet alleen prediken, maar bevestigen en bewyzen. Dan zal het zo bevallig als manhaftig Zusterpaar, Vryheid en Eendragt elkander de hand bieden en ſchraagen. De *Griekſche* Redenaar ISOCRATES zegt ergens, dat de luisterryke deugd van den *Areopagitiſchen* Raad te *Athenen* zo veel vermogt, „ dat

(*) De Burger Repreſentant VAN DE KASTEELE.
(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XL. D. bl. 95.

„ dat wanneer een ongelukkig lot 'er zom- CXII.
„ mige Leden inbragt, van eenen bedor- BOEK.
„ ven en ondraaglyken inborst, deezen, ——
„ zo dra zy 'er zitting hadden, hunne 1799.
„ geaartheid niet meer durfden volgen,
„ en zy zich meer naar den deugdzaa-
„ men geest van den *Areopagus* fchikten,
„ dan dat zy hunnen flegten aart den
„ teugel vierden.

„ Zo zullen wy onze pligten, als waare
„ Volksvertegenwoordigers, betragten; zo
„ zullen onze beginzelen en gedraagin-
„ gen, den eigen geestdrift vormen van
„ het Volk, en wat kan de geestdrift van
„ een Volk niet al verrichten? Zy is
„ de flinger en het gewigt van het ge-
„ heele Staatkundig Uurwerk. Duizend
„ voorbeelden, die van elders op ons ge-
„ heugen toeftroomen, kunnen dit beves-
„ tigen; en wat zou men dan met zulk
„ eene geestdrift, zodanig gewyzigd, niet
„ kunnen uitvoeren? —— Ach! myne
„ Vrienden! laat ons toch niet aan de
„ mogelykheid van zulk een heilryk ein-
„ de onzer worstelingen wanhoopen. Het
„ is waar onze omftandigheden en de on-
„ zekere gevolgen van de geduchtfte
„ Krygsbedryven baaren zorglyke uitzig-
„ ten; de buiten- en binnenlandfche Vyan-
„ den van onzen welvaard zyn menigvul-
„ dig, de tegenwoordige ftryd tusfchen
„ de Vryheid en de Heerschzugt is bloe-
„ dig; doch welk een fteunzel hebben
„ wy ook niet in den yver en de ge-
„ trouwheid van onzen magtigen Bond-

1799.

„ genoot. en in den uithardenden moed
„ onzer Natie?

„ Hoe gunſtig 'er zich hier de gele-
„ genheid moge opdoen, zal ik my ech-
„ ter wel wagten, in deeze politieke Ver-
„ gadering, van onze Staatkundige be-
„ trekkingen te ſpreeken — my wel wag-
„ ten om nutteloozе bekommeringen te
„ verwekken: daar het roer van onze
„ Staatshulk aan de beste handen is toe-
„ vertrouwd; en wat betreft onze Opof-
„ feringen, onze Vyanden — *Vrymannen*,
„ (ſchreef onlangs een *Franſch* Minister)
„ *Vrymannen tellen noch hunne Opofferingen,*
„ *noch hunne Vyanden;* en ook mogen wy
„ inzonderheid zeggen, wy zyn ſterk door
„ onze Liefde tot het Vaderland, door
„ onze onderlinge naauwe Vereeniging;
„ door ons vertrouwen op de deugden
„ van het *Bataafſche* Volk, op onze goe-
„ de zaak, en de ondersteuning van den
„ Albeſtuurder, die, in het midden van
„ de akeligſte verwoestingen, welke byna
„ alle de Volken des Aardbodems teiste-
„ ren, ons tot nog toe zo gunſtig heeft
„ geſpaard. Dat ſlegts onze dankbaarheid
„ aan die weldaaden beantwoordde, en
„ wy ons eerlang, met geheel *Europa*, in
„ de zegeningen van een algemeenen Vre-
„ de mogen verheugen! (*)."

VANLEY-DENSAAN. De dertig Leden voor de Tweede Kamer werden beſtemd en de overige tot Le-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 547—552.

Leden van de Eerſte Kamer uitgeroepen. — Ter Eerſte Kamer den Burger Repreſentant F. VAN LEYDEN tot Voorzitter benoemd zynde, aanvaardde hy die waardigheid met eene Redenvoering. By den aanvange hing hy een uit veelen hoofde, geheel niet ſtreelend Tafereel op van 's Lands tegenwoordigen toeſtand. — Doch betuigde teffens, dat zulks de Volksvertegenwoordigers niet *moest* en niet *zou* mismoedig maaken om de veelvuldige op hun wagtende werkzaamheden, ten dienſte van den Vaderlande, voort en door te zetten, ondanks alle mismoedigmaakingen en verkeerde duidingen aan hunnen Staatsarbeid gegeeven. — „ Wy zullen," luidt zyne taal op het einde, „ ons niet ſtooren aan „ de lasteringen die ons beſchuldigen, als „ of wy den Handel van onzen Vyand „ bevoordeelen, het hebzugtig *Britsch* „ Kabinet middelen verſchaffen om de „ Vryheid van *Europa* des te gemaklyker „ te belaagen; maar wy zullen met daaden toonen, dat het *Bataafſche* Volk „ zyne belangen te wel kent, dan dat het „ tot zyne Vertegenwoordigers Mannen „ zou hebben verkoozen die niet overtuigd zyn, dat *Engeland* niets anders „ zoekt dan ons tot de oude Afhanglykheid terug te brengen, en onzen Handel te vernielen. Het Uitvoerend Bewind kent de belangens van ons Vaderland. Wy ook weeten dat onze „ welvaard afhangt van onze naauwe „ vereeniging met *Frankryk*. Doch wy „ kun-

1799. Spraak ter Eerſte Kamer.

„ kunnen ons weinig vrugt van onzen
„ arbeid belooven, indien wy niet trag-
„ ten eensgezindheid onder ons te doen
„ gebooren worden en te vermeerderen,
„ en door ons eigen gedrag, daar van
„ by voortdunring een voorbeeld te gee-
„ ven. Wy zullen ons niet laaten ver-
„ leiden door hun, die met het woord
„ van Eensgezindheid in den mond, de
„ hevigſte aanſtookers van twisten zyn,
„ door geene andere gronden van ver-
„ eeniging te willen leggen, dan het aan-
„ neemen van hunne begrippen, of door
„ hun die de Staatsregeling openlyk aan-
„ vallende of heimlyk willende ondermy-
„ nen, ons van dit plegtanker af zouden
„ willen trekken. Maar wy zullen ons
„ vereenigen met hun, die zich getrouw
„ aan de Staatsregeling gedraagen, die
„ geen ander doel hebben, dan tot wel-
„ zyn van het *Bataafſche* Volk mede te
„ werken, en zo zy, by voorvallende
„ gebeurtenisſen onaangenaamheden heb-
„ ben ondervonden, zich echter verheu-
„ gen, dat die gebeurtenisſen geſtrekt
„ hebben om eene vaste Orde van zaa-
„ ken daar te ſtellen, of overeenkomſtig
„ het regt dat het Volk zich hadt voor-
„ behouden, in werking te brengen. —
„ Dit doende, zullen wy allen bemoedi-
„ gen ons voorbeeld te volgen. Men zal
„ ondervinden dat onze Grondwet niet
„ voor het welzyn van eenige weinigen;
„ maar van allen is daargeſteld, en men
„ zal ons het regt doen van te erkennen,

„ dat

„ dat wy onzen pligt, naar ons best ver-
„ mogen, nakomen (*)."

CXIII. BOEK.

1799. De Tweede Kamer gevormd en BACOT Voorzitter. Trekken uit diens Aanspraak.

H. VAN ANDEL voerde, als Voorzitter het slotwoord ter Tweede Kamer, wenschte de Leden geluk met het werk in het Eerste Jaar der Vergaderinge van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks volvoerd; gaf een heusche afscheid groete aan de hun tyd uitgediend hebbende Leden, met bemoediging der aanblyvenden. Als oudste in jaaren bekleedde J. LUBLINK *de Jonge* het Tusschen-voorzitterschap: terwyl het daadlyke aan G. J. G. BACOT werd opgedraagen, die het aanvaardde met eene Aanspraak, waar in hy de worstelingen der Vryheid iets hooger dan den Jaare MDCCLXXXVII ophaalde, en voordroeg hoe deeze, by derzelver eerste opdagen, hier te Lande, zo van binnen als van buiten, werd aangevallen en veel te worstelen hadt; daar blinde en slaafsche aankleevers van eene willekeurige Kerk- en Burgermagt hier toe alle list en kragt vereenden. Van dien stryd der Vryheid, te droevig ontluisterd door de *Robespieriaansche* moordzieke wreedheid een schildery opgehangen hebbende, vaart hy voort; „ Gelukkig was die tyd „ voorby, dit wangedrogt geveld, dit „ wreede schrikbewind des eigendunklyken gewelds te nedergebonsd en nu „ tot een baken, ter waarschuwing van „ meer

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 554.

EERST. BOEK. 1799.

„ meer dan eene zyde voor de volgende
„ tyden geworden, toen eindelyk het
„ Staatstooneel ook hier zyne groote ver-
„ andering onderging, en WILLEM DE V,
„ door den overwinnenden Krygsmoed
„ der ſtrydhaftige *Gallen*, tot den uiter-
„ ſten angſt gebragt, dit Vaderland ont-
„ vloodt. Van hier af was het, dat de
„ nieuwe en aan de Vryheid gewyde or-
„ de van zaaken, naa het geſlooten Vre-
„ deverbond met de *Franſche* Republiek,
„ haaren eerſten aanvang tekent."

Niet vreemd, in de daad, dat een Man, die de eerſte worſtelingen der Vryheid bygewoond hadt, en een tyd lang het ſlagtoffer was van zyne verkleefdheid aan haare zaak, zo hoog opklom: geen wonder dat hy, in de ſchoole der ondervinding jaaren lang onderweezen, de daar opgedaane leſſen op de tegenwoordige tydsomſtandigheden onzes Vaderlands ten aanziene van het Landsbeſtuur toepaste. Hy kende de geſteldheid der beide Kameren, en van zeer naby die der Tweede. Veelen der vroegere Leden waren op nieuw daar in benoemd. Laaten wy hem ten deezen opzigte, hooren ſpreeken.

„ Het groot en Volksvolmaakend doel-
„ wit onzer Staatsverandering, gepaard
„ met onze betrekking, als het *Bataaf-*
„ *ſche* Volk, en deszelfs Wetgeevende
„ Magt vertegenwoordigende, bepaalt reeds
„ onzer aller algemeene verpligting. In
„ dit opzigt toch maaken de beide Ka-
„ meren maar één Lichaam uit, hetwelk
„ al-

„ alleen, by overeenstemming van beide CXIX.
„ deeze deelen, met kragt werken kan; BOEK.
„ welke dus ook altoos met de manlyk-
„ ste eensgezindheid na dat verheeven 1799.
„ oogwit behooren te streeven. — Om
„ dezelfde reden behooren wy deeze Een-
„ dragt, op eene even pligtmaatige wyze,
„ verder uit te breiden. Zy moeten hand
„ aan hand ten zelfden edelen einde stree-
„ ven, zo met de Uitvoerende als de
„ Regterlyke Magt, zonder immer bui-
„ ten de hun voorgeschreevene perken,
„ in die van deezen over te treeden, of
„ inbreuk op de hunne toe te laaten.

„ Geen ongegronde wantrouwens en
„ laage verdenkingen; geen bitze scherp-
„ heid, by verschil van denkbeelden;
„ maar zelfs de behartiging van alle be-
„ staanbaare toegeevenheid, by de ont-
„ dekking van menschlyke zwakheden en
„ gebreken, waar van niemand toch zel-
„ ve ook volkomen vry is; met één
„ woord de hoogstbroederlyke kragtsver-
„ eeniging, gehuwd aan den vuurigsten
„ en onverbuigbaarsten pligtsyver en Va-
„ derlandsliefde, moet in het midden on-
„ zer haaren zegenryken, en door die
„ verbinding onomstootbaaren zetel ves-
„ ten. Eene verdeelde Huishouding toch
„ zou geenzins op den duur bestaan.
„ Ons voorbeeld moet den toon dier waa-
„ re Broederschap geeven aan het gansch
„ *Bataafsch* Gemeenebest, die geen blin-
„ de en slaafsche oordeelsonderwerping
„ vorderende, steeds met de egte Vryheid
„ hand

„ hand aan hand gaat. — Gevolglyk moet
„ dan ook de nadere en eigenlyke be-
„ ſtemming deezer Kamer, ingevolge het
„ voorſchrift der Staatsregeling, by ons
„ nimmer uit het oog worden verlooren.
„ Het is onze uitdruklyke roeping,
„ met naauwkeurigen ernst de Beſluiten
„ der Eerſte Kamer, in derzelver aart en
„ gevolgen, na te zien; redenen en we-
„ derredenen tegen elkander op te wee-
„ gen, die, in betrekking tot het beoog-
„ de heilzaame doelwit, te beoordeelen,
„ en warsch van nietsbeduidende vittery,
„ en noodlooze, ja dikwyls ſchadelyke,
„ tydrekkingen, echter als dan nimmer
„ een Beſluit onvoorzigtig te bekragti-
„ gen, wanneer, alles behoorelyk en naar
„ ons vermogen zynde gericht, hetzelve,
„ volgens ons inzien, ſchoon tegen de
„ oorſpronglyke beooging, zo iets bevat,
„ het welk, wegens den eisch der Staats-
„ regeling of der gelykwerkende Regt-
„ vaardigheid, en dus des belangs van
„ het *Bataafſche* Volk, het tegendeel ons
„ ten pligt ſtelt. Dan tevens behooren
„ wy ook hier de feilbaarheid onzes oor-
„ deels, hoe zeer de eenige pligtmaatige
„ regel onzer handelingen, altyd indagtig
„ te zyn, en tegen alles wat naar een
„ zogenaamd *eſprit de corps* zweemt, dies
„ te zorgvuldiger op onze hoede te wee-
„ zen, hoe meer algemeene Bevinding en
„ wysgeerige Menschkunde ons van het zo
„ ligtlyk inſluipen deezer zwakheid over-
„ tuigen."

Na

Naa aangedrongen te hebben, hoe, onder de Leden der Tweede Kamer zelve, de onbelemmerde vryheid van zyne meening te uiten, immer door een wederzyds vertrouwen en minzaame beſcheidenheid gewyzigd, van alle byzondere partyſchappen en overgedreeven uiterſtens afkeerig, moest heerſchen, voert hy zyne Aanſpraak in deezer voege ten einde —. „ Als dan, „ Medeburgers! als dan zullen wy, ondanks allen laster, ja ondanks het gebrekkige, dat ons, in weerwil onzer „ welmeenenheid, (als geenzins onfeilbaar zynde,) mogt aankleeven, onder den dierbaaren zegen des Allerhoogſten, tot waare nutbevordering „ werken van 't *Bataafſche* Volk, en in „ deszelfs goedkeuring, gelyk in die van „ ons eigen geweeten, ons loon en onze verheuging vinden. — O! Mogten „ wy deeze onze opregte poogingen met „ de meestgewenschte vrugten zien bekroonen! De waare Vryheid, over „ den willekeurigen dwang der Geweldenaaren, 't zy woeste *Ruſſen*, roofzieke *Britten*, of wie zy ook weezen „ mogen, alom in *Europa*, eene alles „ gelukkig voltooijende zegen zien behaalen! en als dan de rampen des reeds „ zo lang geduurd hebbenden bloedigen „ en kostbaaren Oorlogs, door eenen „ roemryken, blyden en duurzaamen Vrede zien afwisſelen! O! mogt de nagedagtenis onzer yverige poogingen nog „ by den laatſten Naakomeling in zegen „ zyn!

CLIX. BOEK. 1799.

CXII. BOEK. 1799.

„ zyn! Wel aan, laat ons met deeze opbeurende hoop, ja met dit voor de „ Vryheid zo vrolyk vooruitzigt, onze „ taak daadlyk aanvangen."

Dit gezegd hebbende, verklaarde hy *de Vergadering als de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafſchen Volks.*

VADERLANDSCHE HISTORIE.

HONDERD TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD

Doel deezes Boeks, de Landing der Engelſchen en Ruſſen. Staatskundige toeſtand onzes Lands. Toebereidzels tot en gerugten van eene Landing. De onzekerheid wegens het doel der Landing houdt op. Onzekerheid waar de Landing op onze kust zou geſchieden. Voorſtel van RIS, *wegens de gedreigde Landing. Geringheid onzer Magt tot wederſtand. Inwendige geſteldheid. Voorſtel omtrent de Gewapende Burgermagt. Wapening van Burgers. De uitvoer eeniger zaaken verboden. Strenge maatregels en voorzorgen. Proclamatie wegens 's Lands verdediging aan den Volke. Eerſte vyandlykheden. Het voorgevallene te Schiermonnikoog. Verſchyning van Oorlogſchepen aan onze Kusten.* DUNCANS *opeiſching.* STORYS *antwoord. Aandoeningen deswegen ter Vergaderinge. Antwoord aan* DUNCAN *van wegen het Landsbeſtuur. Taal van* APPELIUS *te dier gelegen-* CXX. BOEK.

CXII. BOEK

genheid. ABERCROMBIE eischt de Helder op. Proclamatie van ABERCROMBIE. GILQUINS antwoord. De Engelsche Vloot verwydert zich; doch keert weder. Sterkte dier Vloote. Schikkingen ter verdeediging te Land. Poogingen om de Fransche hulp te verdenken, tegengegaan. Verzekeringen deswegen openbaar gemaakt. VERBEEKS taal te dier gelegenheid. De Landing bewerkstelligd. Vrugtloos geboode tegenweer van DAENDELS en anderen. Verder doordringen des Vyands en hervatte stryd. Afloop van dit Gevegt. DAENDELS trekt terugge. De Helder verlaaten. Voorstel, om in 't gat van Texel Schepen te laaten zinken, niet uitgevoerd. De Landing voortgezet. Het inwaards wyken onzer Vloote. STORYS pooging om het gat van Texel te verdeedigen. De Opstand der Vlootelingen openbaart zich meer en meer. Wordt bykans algemeen. De Engelsche Vloot zeilt binnen. De Opstand barst ten vollen uit. Opeisching door MITCELL. Raadpleegingen deswegen. Besluit ter overgave Antwoord van STORY. Gerugten wegens de overgave van 's Lands Vloot. Bekendmaaking hier van ter Vergaderinge. VERBEEKS taal. De vreugde der Engelschen over de bemagtigde Vloot. Welk eene aandoening zulks in Frankryk baarde. Welk eene aandoening zulks baarde. Welke Schepen, behalven de Vloot, in handen vielen. VAN MAANEN komt met eenige Snikken te Amsterdam. Zorg voor Amsterdam gedraagen. ABERCROMBIES verdere verrigtingen. Toestand van DAENDELS. Het Departementaal Bestuur van Texel trekt na Haarlem.

De

De Vyand verſterkt zich in de Zyp. Bezending der Engelſchen na ons Leger. VAN HOOFF *en Leden van beide de Kamers na het Hoofdkwartier. Hoe de afgevaardigde Engelſchen daar ontvangen werden. Kustontrustingen te Zandvoort.* BRUNE *ontvangt verſterking. Gedrag der Engelſchen aan de Helder. Geſteldheid op Texel. Door de Engelſchen in bezit genomen. Zwaare inlegering. Vergeefſche pooging tot ontheffing van bezwaaren. Vorderingen der Engelſchen op Wieringen. Toeſchikking van voorraad aan den Vyand tegengegaan. Sterk bevel van* DAENDELS, *ten opzigte van de Oranjegezinden. Slag op den tienden van Herfstmaand. Uitſlag van denzelven. Onrustbaarende Gebeurtenis. Nadeelige gerugten te Haarlem verſpreid. Deswegen uitgevaardigde Publikatie. Lof door* BRUNE *den braaven gegeeven. Rangbevordering den Braaven toegezegd. Werkzaamheden tot bemoediging der Stryderen. Adres uit Dordrecht om tot volhouden aan te maanen. Stand der Legermagten. Aankomst van Engelſche en Ruſſiſche verſterking.* YORK *valt den negentienden van Herfstmaand de onzen aan. Bericht van den ſtryd. De uitſlag ten onzen voordeele. Ruſſiſche en Engelſche Krygsgevangenen te Haarlem binnengebragt. Behandeling der Gevangenen. Zegentekens der Overwinninge op de Markt aldaar. Hoe de Gekwetſten bezorgd.* VAN HALLS *aanſpraak, wegens deeze Overwinning. Wat ten deezen dage te Hoorn voorviel. Het lot van Medemblik. Van Enkhuizen. Geſteldheid des*

Engelſchen verſterkten Legers. Proclamatie aan den Volke om 't zelve ten Krygsdienst aan te maanen. Stryd op den Tweeden van Wynmaand. De nederlaag der onzen. BRUNES *terugwyken. Alkmaar door ons Krygsvolk verlaaten en door den Vyand bezet. Verlegenheid te Haarlem. Woelingen daar ter Stede door het Artilleryperk en het Krygsvolk. Groot gebrek by ons Leger. Doels uit Haarlem verzorgd Andere bezorgingen daar ter Stede. Hoe de Beverwyk zich kwyt. Slag van den zesden van Wynmaand. Ten onzen voordeele geëindigd. Geledene verliezen. Geſteldheid in de Beverwyk en te Haarlem, ten dien dage. Vreugde in 's Haage. De Hertog* VAN YORK *trekt terugge.* BRUNE *rukt voorwaards. Alkmaar weder in onze handen.*

1799. Doel deezes Boeks, de Landing der *Engelſchen* en *Ruſſen.*

Wy vangen, met dit Boek, de beſchryving aan van eene Gebeurtenis, éénig in haare ſoort, ten opzigte van ons Land, in de laatſte Eeuwen. Eene gebeurtenis, van welke onze Vyand alles verhoopen, en ons Vaderland alles duchten mogt. Immers hadt deeze alles tot die onderneeming in volle gereedheid gebragt, en wy vonden ons van genoegzaame verdeedigmiddelen, als 't ware, geheel verſtooken. De toeſtand der Krygszaaken onzes grooten Bondgenoots, ſcheenen geen zo onverwylde hulp, als de dringende nood vorderde, te zullen kunnen verſchaffen, en egter, was het kloek beleid des Landsbeſtuurs zo wel geregeld, de moed onzer Krygs-

Krygsbenden, en die onzer Helperen zo groot, dat een Krygsbedryf, 't welk geschaapen scheen, ons Land te onder en het Volk tot het bukken voor het Stadhouderlyk Beheer te zullen brengen, eindigde in schade en schande der Aanvalleren en roem der Afweerderen. — Eene Gebeurtenis, die de harten der echte Vaderlanderen in den aanvange met schrik; doch, by de uitkomst, met vreugde vervulde. — Wy twyfelen niet tot de Landing der *Engelschen* en *Russen* op *Hollands* Noorderdeel, en de Voorvallen, die elders in den Lande, in verband met deeze groote Gebeurtenis zich opdeeden, of zydelings ter medewerking tot dat doel strekten, meer dan een geheel Boek te zullen moeten schikken: en zullen twee Boeken bekrompen genoeg vallen om de stoffe, hier te verwerken, te bevatten, zelf dan wanneer wy ons alleen bepaalen tot de opgave van het voornaamste. CXII. BOEK. 1799.

De meer gezette herinnering aan dus een Tydperk, aan een Lotgeval, ten onzen dage, en als onder ons oog deels gebeurd, baart diepe deelneeming, onbestaanbaar met eene kortheid, welke aan schaarsheid, te midden des ruimen overvloeds van stoffe, grenst. Het ontbreekt niet aan meer of min uitvoerige Beschryvingen van deezen Aanval en Verlossing; dan deeze, wel verre van onze pen terugge te houden, verschaffen aan dezelve een voorraad van stoffe, om dezelve op onze wyze, in een *Vaderlandsche Historie*, te verwerken. Ter-

ERR. BOEK. 1799

wyl eigene ervaarenis en van elders medegedeelde berichten, waar op wy veilig af mogten gaan, ons in ſtaat ſtellen om den Tydgenoot te herinneren aan en de Naakomelingſchap te onderrichten van daadzaaken, die ten tyde des voorvals, verbaasden, beurtlings bedroefden en verrukten, en nog, by herdenking, dezelfde ſtrydige gemoedsbeweegingen doen gaande worden, in voor 't Vaderland kloppende harten. Op eenen tydsafſtand zullen die eigenſte gemoedsbeweegingen gaande worden, indien in den boezem onzer Naaneeven nog het hart voor Vaderland en Vryheid klopt; en deezen, niet geheel ontaart, van den echten Vaderlandſchen tuk, op die by ons altoos hooggeſchatte panden, prys blyft ſtellen. En de Hemel verhoede zulk eene droeve en hoogstbeſchroienswaardige verbastering!

Staatkundige toeſtand onzes Lands.

Om die groote Gebeurtenis in derzelver waaren dag te beſchouwen, moeten wy eenigermaate, ſchoon kortlyk, voor den geest onzer Leezeren brengen den Staatkundigen toeſtand waar in zich ons Land zelve, en *Frankryk:* onze groote Bondgenoot, bevonden, die grond van ons Tafereel is voorzeker niet door een zonneſchyn van gunſtige vooruitzigten verlicht; maar veel eer digt bewolkt. —— By den aanvange van de hervatten Oorlog ſtondt het niet gunſtig met onzen grooten Bondgenoot geſchaapen (*). Dit hadt

(*) Zie hier boven bl. 28.

hadt verre het grootſte gedeelte der *Franſche* Krygsmagt uit deezen Lande na het tooneel des Oorlogs geroepen en doen trekken. *Zeeland* alleen was des voorzien. De ſtryd werd op de *Franſche* Grenzen gevoerd, de ſchrik vloog de *Ruſſiſche* Wapenen vooruit. De Vyand rekende op eenen gelukkigen Krygskans te Land, en daar zo wel meester te zullen worden als de *Engelſchen* ter Zee de overmagt betoonden. Het wel ſlaagen van den tocht na *Ierland*, ſchonk den *Engelſchen* Schepen en Manſchap om elders werkzaam te weezen. De *Franſche* Vloot was na de *Middellandſche Zee* geſtevend; de *Noordzee* ruim, daar onze Vloot voor 't meerendeel in *Texel* lag.

CIX. BOEK. 1799.

Eene zamenloop van zaaken en omſtandigheden op zich zelven gunſtig om door eene Landing, de Beſtryders van *Frankryk* en onze Vyanden, eene veelvermogende hand te bieden. Gerugten, wegens ontzettend groote toebereidzelen, ten deezen einde, liepen 'er, en de zekerheid, dat het meer dan gerugten waren, kon niet ontkend worden; hoewel het een volſlaagen raadzel bleef, of de *Franſche*, dan wel de *Bataafſche* Kust, het voorwerp dier ontzettende toerusting zou weezen. Te groot en te kostbaar oordeelde men dezelve om enkel deeze Gemeenebesten te verbaazen en vrees in te boezemen. Te minder kon zulk een denkbeeld ingang vinden, daar het eene openbaar bekende zaak was, dat de *Ruſſiſche* Alleenheerſcher,

Toebereidzels tot en gerugten van eene Landing.

CXX. BOEK. 1799.

die door de na het Zuiden gezondene Legermagt den *Duitſchen* Keizer, zo kragtigen byſtand te Lande boodt, te *Reval*, onder opzigt van den *Engelſchen* Colonel POPPHAM, een aantal Krygsvolks deedt inſchepen om zynen Bondgenoot in eene Landing te onderſteunen. — Eene Landing, door de *Engelſchen* met den naam van de *Groote Nationaale Expeditie* beſtempeld,

De onzekerheid wegens het doel der Landing klaart op.

In de nog algemeene onzekerheid omtrent het bepaalde doel deezer onderneeming, zo gewigtig als gevaarlyk, kwam wel onze Vaderlandſche Kust, zeer in aanmerking, als het voorwerp, waar op de *Brit* het zou gemunt hebben. Niet weinigen in den Lande hielden de uitvoering onmogelyk, anderen beſchouwden dezelve als hoogst gevaarlyk. Dan, hoe meer de tyd van het volvoeren deezer met den ſluier van geheimhouding eerst overdekten aanſlag naderde, hoe minder men, in *Engeland*, de waare bedoeling bewimpelde. 't Was niet alleen de *Engelſche* trots, welke dit vreemd verſchynzel baarde; Staatkunde hadt haar deel grootlyks in deeze ontwikkeling, de *Stadhouders-* en *Engelschgezinden*, wier aantal in het *Batàaffche* Gemeenebest groot was, moesten kennis draagen van eenen toeleg om den Prins van *Oranje* weder op den Stadhouderlyken Zetel te brengen en dit Land, als voortheen, aan *Engeland* en de belangen van dat Ryk onderhoorig te maaken.

Dan

Dan leedt het geen twyfel meer of der *Engelſchen* ontzettend groote toerusting haat ons Land ten doele; hoogst onzeker was de plaats, welke ten tooneele van dien aanval zou ſtrekken. Mogelyk was het, dat de *Engelſchen* een daadlyk beſtaan zouden geeven aan eene pooging, van welke men zo vaak geſprooken hadt om zich van één of meer der *Zeeuwſche* Eilanden meester te maaken; mogelyk dat zy de vaste Kust ten ſchouwplaats van dien zo veel ontzettings baarenden aanſlag zouden ſtellen. In het laatſte geval was het niet voor uit te bepaalen, of de mond der *Maaze*, dan het *Texelſche* Zeegat, of eenige andere plaats langs de *Hollandſche* Kust, ten punt van de bedoelde Landing zou dienen.

CAP. BOEK. 1799. Onzekerheid waar de Landing op onze Kust zou geſchieden.

Geheel hadt men in de Vergaderingen van de Hooge Magten des lands van eene zo allerernſtigſte zaak niet gezweegen, doch het meestal by wenken gelaaten, nu eens van duisterder dan eens van duidelyker aart. Men verwondert zich met reden, dat 'er niet eerder, dan den vier en twintigſten van Zomermaand des een rechtſtreekſchen voorſlag, by monde van den Volksvertegenwoordiger Rıs, geſchiedde. Deeze deedt, ten gemelden dage, het voorſtel om, ten einde zorg te draagen tegen de aanranding der Vaderlandſche Kusten door de *Engelſchen*, het Uitvoerend Bewind aan te ſchryven en te gelasten, de Kusten in zodanig eene ſtaat van tegenweer te brengen, dat het den roof-

Voorſtel van Rıs wegens een bedreigde Landing.

CIX. BOEK. 1799.

roofzieken *Brit* onmogelyk zou weezen dezelve aen te randen; als mede dat, indien 'er geen genoegzaam aantal daar toe geſchikte Schepen mogten voor handen zyn, dat Bewind zou gevolmagtigd worden om dezelve op te koopen; en dat voorts, indien de noodige Manſchappen ten deezen einde mogten ontbreeken, eene oproeping van alle Vrywilligers zou behooren te geſchieden, met toezegging, dat alle zodanige Vrywilligers de voorkeus zouden erlangen omtrent het genot van Maatſchaplyke voordeelen (*).

Geringheid onzer Magt tot wederſtand.

Niet zeldzaam vergroot de vrees de gerugten; doch, in dit geval, was 'er maar al te veel gronds om vast te ſtellen, dat deeze hartstocht daar niet onder ſpeelde, met de ontzettendſte tydingen, van de magt op ons aangeſchonnen, te verſpreiden. Zeker was de geringheid onzer magt om daar aan wederſtand te bieden. 's Lands Vloot onder den Schoutbynagt STORY, ter reede van *Texel*, beſtondt uit acht Schepen van Linie, drie Fregatten en één ligtgewapend Vaartuig. Voor *Hellevoet* en *Zeeland* bevondt zich een veel kleinder getal. — De Legermagt der Republiek telde weinig meer dan 18000 koppen, waar van een groot gedeelte in *Groningen* lag, onder de Generaal DUMONCEAU. Niet meer dan 10000 man *Franſche* Hulpben-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 502.

benden bevonden zich op den Vaderlandſchen boden, en de beste in *Zeeland* onder den Generaal DESSARDIN. De Gewapende Burgermagt, welker vorming aan zo veele en veelerlei hindernisſen en vertraagingen zich hadt blootgeſteld gevonden, was hier en daar ſlegts eenigzins tot ſtand gebragt; doch weinig geoefend in den wapenhandel. 1799.

Daarenboven hadt het Land een Vyand in zyn midden. Alomme, ſlegts eenige weinige plaatzen uitgezonderd, krielde het niet alleen van uit verſcheiden hoofde misnoegden over het tegenwoordig Landsbeſtuur, van welken geen hulpe maar veel eer ondienst te wagten ſtondt; maar ook zeer groot was de aanhang geheel de oude orde van zaaken, en den Prins van *Oranje* ten ſterkſten toegedaan. Diens herſtel zagen zy door *Engelſche* hulpe, by de Landing, met een vol vertrouwen, te gemoete. Het gemeene Volk van dien ſtempel, altoos plunderziek, beloofde zich het hart eens aan de Patriotten op te zullen haalen: terwyl aanzienlyken in den Lande by de Omwenteling des Jaars MDCCXCV, het kusſen en ampten verlooren hebbende, reikhalsden om de verlooren eere- en voordeelsposten te herkrygen. Die verwagting, die uitzigten, tekenden zich op het gelaad en in de houding eeniger hunner, zelfs vóór dat de Landing op onze Kusten zeker was, en werd meer en meer kennelyk en by de verzekerde tyding dat die verlosſing zou opdaagen. Inwendige geſteldheid.

Hoe

DEEL. BOEK. 1799.

Hoe gansch veel viel hier te bezorgen, te voorzien, in oogenblikken, dat men al den dag het verſchynen des geduchten Vyands te gemoete zag. Aan Vlootverſterking viel niet te denken. Het eenige, 't geen, ten dien opzigte, gedaan kon worden, en men ook daadlyk te werk ſtelde, was, dat het Uitvoerend Bewind de volmagt verzogt en bekwam, om in 's Lands dienst eenige *Vlaardinger* Haringbuizen en Hoekerſchepen, ter verdeediging der Vaderlandſche Kusten, te huuren (*).

Schepen ter Kustverdeediging gehuurd.

Verſterking der Krygsmagt, daar een zo groot gedeelte der *Franſche* Hulpbenden, tot *Frankryks* hulpe was weggetoogen, viel, in de eerſte oogenblikken niet op te rekenen, en daar *Zeeland* onder de bedreigde punten geteld werd, bleef het ongeraaden, dien oord daar van te ontblooten; weshalven 'er tuſſchen de zes en zeven duizend bleeven, en het geringe overſchot elders dienst moest doen. De *Franſche* Generaal BRUNE, die over de *Franſche* Hulpbenden in de *Bataafſche* Republiek het bewind voerde, en aan wien het Opperbewind over de geheele Krygsmagt van den Staat was opgedraagen, belaste den Generaal DAENDELS met de verdeediging der Kusten van het voormaalig *Holland*, DUMONCEAU met die der Oostlyke Gewesten, terwyl hy zelve een gedeelte der

Algemeene ſchikking op de Landmagt.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 654. 705.

der Krygsmagt gereed hieldt om ter hulpe van eene bedreigde plaats te kunnen aanſnellen. CXXE BOEK.

In de oogenblikken des dreigenden gevaars ſtelde het Uitvoerend Bewind voor, dat ter beſchikking van 't zelve geſteld mogt worden de *Bataafſche* Gewapende Burgermagt, als mede dat het mogt gevolmagtigd worden tot eene uitnoodiging van allen, die zich vrywillig, tot verdeediging van het Vaderland, aanboden. — Op grond deezes Verzoeks werd ter Eerſte Kamer voorgedraagen, om de Gewapende Burgermagt, over geheel de *Bataafſche* Republiek, ter beſchikking van het Uitvoerend Bewind te ſtellen, om naar aanleiding van, en overeenkomſtig met het jongſte Reglement, zodanig een gebruik daar van te maaken, als het, naar gelang der omſtandigheden, noodig oordeelde. — Wyders om dat zelfde Bewind te volmagtigen, om daar, waar 't zelve zulks dienſtig of noodig mogt oordeelen, gebruik te maaken van zulke opgeſchreevene Burgers, welke tot den perſooneelen dienst nog niet waren opgeroepen; als mede van de zodanigen, die, hoe zeer, als buiten de bewoordingen der Wet vallende, zich niet ter Inſchryvinge hadden aangeboden, en gewillig mogten zyn, om zich, in deeze oogenblikken van bedreigd gevaar, ten nutte van het Vaderland, te laaten gebruiken, en daar door aan hetzelve verdienſtlyk te maaken, als mede om voorts die Burgers op zulk eene wy- 1799. Voorſtel omtrent de Gewapende Burgermagt.

ERR. BOEK. 1799.

wyze als het Bewind meest geſchikt zou oordeelen, te wapenen, en tot grooter of kleinder Corpſen te organiſeeren, onder het oppergezag van zodanige Bevelhebbers, als daar toe door het Bewind mogten worden beſtemd. — Zullende de ingevolge van dit beſluit te organiſeeren Burgers voornaamlyk, en in de eerſte plaats, dienstbaar zyn ter bewaaring van de inwendige rust, zo wel met de nieuw georganiſeerde Brigades en Bataillons, als daar waar dezelve, tot onmiddelyke verdeediging van het Vaderland, tegen een buitenlandſchen aanval, mogten zyn uitgetrokken, onverminderd de bevoegdheid van het Bewind, om van deeze Burgers, voor zo verre zy zich daar toe bereidwillig betoonden, ook het noodige gebruik, tot weering van eenen buitenlandſchen Aanval, te maaken. — Voorſtellen niet gehoord, of zo ter Eerſte als ter Tweede Kamer bekragtigd (*).

De Manſchappen, ingevolge hier van uit de Gewapende Burgermagt getrokken, werden te *Haarlem* georganiſeerd, kreegen den naam van het *Mobile Bataafſche Burgercorps*; zy zouden, onder het bevel ſtaan des Colonels VAN LOCHTEREN STAKEBRAND. De uitnoodiging van Vrywilligers bleek niet te vergeefsch gedaan te zyn. Uit eenige plaatzen daagden zy in vry goeden getale op.

Om

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 798. 806.

Om geene handen, die de wapenen konden voeren, of ter beveiliging van 's Lands inwendige rust medewerken, ongebruikt te laaten, geſchiedde ingevolge eens beſluits van het Uitvoerend Bewind, aan alle Gemeentebeſtuuren eene aanſchryving om alle Burgers op te roepen, die tot Wynmaand MDCCLXXXVII, of naa Louwmaand van den Jaare MDCCXCV, de wapenen gedraagen hadden; doch, boven de Jaaren zynde, niet tot de Registratie behoorden; ten einde daadlyk de wapenen aan te gorden, zich in Corpſen te ſchikken, en de noodige Officieren, by meerderheid van ſtemmen, te verkiezen, en voorts dezelve te verpligten om onder de bevelen der Coloneis en Hoofdofficieren van de Gewapende Burgermagt, tot behoud van de rust en veiligheid, den plaatslyken dienst waar te neemen; met uitzondering egter van dezulken, die zich mede tot Corpſen zouden willen ſchikken, om de Armée te verſterken en tegen den Vyand op te trekken. ZEVENDE BOEK. 1799. Verdere Wapening van Burgers.

De voordragt om ten deezen tyde den Uitvoer van Haver, Hooi en Stroo na buiten 's Lands te verbieden, leedt geen twyfel van onmiddelyke omhelzing. Voor den tyd van twee maanden werd zulks te Land en te Water op het geſtrengſte verboden. — Beſlag werd 'er gelegd op de Viſſchersſchuiten en andere Vaartuigen, die op eenigerlei wyze met den Vyand gemeenſchap konden houden, of gevaar liepen van door denzelven genomen te zullen worden. De Uitvoer eenigerzaaken verboden.

1799.

Strenge maatregel van voorgange.

Het Uitvoerend Bewind hadt eenige maatregels aan 't Vertegenwoordigend Lichhaam voorgedraagen, als noodig tot beveiliging van den Lande en ter voorkoming van veelvuldige ongelegenheden, welke uit den tegenwoordigen toeſtand der zaaken zouden kunnen voortvloeijen. Een hier op uitgebragt verflag behelsde eene menigte van ſtrenge maatregelen. Hoofdzaaklyk kwamen zy hier op neder — om de ſtraf van in verzekerde bewaaring te neemen, of naar vereisch van zaaken doodſtraffe te bepaalen tegen terugkomende Emigranten — tegen hun, die, zonder Paspoort, buiten de Republiek waren gegaan, om zich na den Vyand te begeeven — tegen hun, die, naa het verloop van den in het aan hun verleend Paspoort, bepaalden tyd afweesig bleeven — tegen allen, die zich tegen Geconſtitueerde Regterlyke, Politieke en Militaire Magten verzetteden — eenige oproerige Tekens droegen — Klokken klepten en met Wapenen, zonder daar toe gerechtigd te zyn, verſcheenen — na den Vyand wilden overloopen — alle aanvoerders van Plunderaars, of die zich daar aan ſchuldig maakten — allen, die zich als een Geconſtitueerde Magt opwierpen, ſtrydig met de tegenwoordige orde van zaaken; of die geenen, welke deeze zouden willen misbruiken tot herſtel van eenig Inconſtitutioneel gezag. — Voorts nog om de zodanigen, welke zich aan eenige Post of Bediening, die hun door het Volk zou worden opgedra-

draagen, onttrokken, als een gevaarlyk Lid der Maatschappy aan te merken, en tot naa den Vrede, in verzekerde bewaaring te houden. — Verder het Uitvoerend Bewind te volmagtigen om alle zodanige Steden en Plaatzen of Districten, als hetzelve noodig zou oordeelen, in staat van beleg te verklaaren; om Persoonen, welke in zodanige Plaatzen, om oproerige beweegingen werden gevat, aan den Militairen Regter over te geeven. — Desgelyks dat het Uitvoerend Bewind, als mede alle daar toe geregtigde Persoonen, volmagt zouden ontvangen, om alle Verdagten te doen vatten, en binnen vier en twintig uuren te doen straffen.

CXX. BOEK. 1799.

Hooge goedkeuring vonden deeze maatregelen, en slegts weinig tegenstreevens in beide Kamers. Zy werden uitvoerig den Volke by Proclamatie bekend gemaakt. De taal in dit stuk by den aanvange gevoerd, verdient herinnerd en hier der Naakomelingschap te leezen gegeeven te worden. Dezelve draagt getuigenis van de rustigheid der Mannen, die het slingerend roer van Staat, by het naderen van dien storm, in handen hadden en hielden; die met daaden toonden, dat geen grootspraak of woordenpraal de plaats van daadlyken moed by hun bekleedde.

Proclamatie wegens 's Lands verdeediging aan den Volke.

Zy spraken het Volk in deezer voege aan; „ *Bataaven!* Het oogenblik is daar, „ op 't welke de Vyand zyne bedreigin„ gen zoekt ten uitvoer te brengen, en „ Ulieden alle de vrugten van zo veele

CXX. BOEK. 1799.

„ opofferingen te ontrukken. Behalven
„ het geweld des Oorlogs, zal 'er noch
„ vleiery, noch listen, noch bedrog, ge-
„ ſpaard worden om 's Volks geluk aan
„ hoogmoed en heerschzugt te onderwer-
„ pen. Maar de moedige *Bataaf*, die
„ zyne Vryheid mint en zyne Onafhang-
„ lykheid tot het uiterſte verdeedigt, kent
„ in deeze oogenblikken zynen Burger-
„ pligt, en tart, met onvertzaagden moed,
„ de dreigendſte gevaaren. — Het tydſtip
„ is nu aanweezig, dat de oude Helden-
„ moed, op 's Vryheids eigen grond, de
„ lauwren van dapperheid kan plukken.
„ Welaan dan, *Bataaven!* toont dat gy
„ der Vryheid waardig zyt.

„ Maar, ten einde de beste maatrege-
„ len en kragtdaadigſte poogingen, door
„ booze onderneemingen van ontaarte ater-
„ lingen en verdwaalde onzinnigen, niet
„ worden verlamd, kan de toegeeflykheid,
„ waar mede de Hoogstgeconſtitueerde
„ Magten allen, zelfs die na verandering
„ van de thans gevestigde Orde van zaa-
„ ken, met een misdaadig reikhalzen ver-
„ langen, niet langer, in dit tydsgewricht,
„ voortduuren; en op dat de algemeene
„ belangen niet door het ſpaaren van
„ booswigten verlooren gaan, kunnen alle
„ dezulken, welke met daaden of woor-
„ den, eenige de minſte blyken geeven
„ van met welgevalligheid de aanvallen
„ des Vyands te verneemen, niet anders
„ dan als Mede-vyanden van den Staat
„ worden aangemerkt, zo als vooral, op

„ die

„ die wyze, moeten worden beſchouwd
„ alle die geenen, welke eenige vertraa-
„ ging of verlamming van gegeevene or-
„ ders veroorzaaken, ſeinen geeven aan
„ den Vyand, met denzelven zamenſpan-
„ nen, of verſtand houden, oproerleuzen
„ draagen, oproerkreeten aanheffen, en
„ daadlyk oproerige beweegingen daarſtel-
„ len, of aan dezelve, op eenigerlei wy-
„ ze deel neemen, met kwaade oogmer-
„ ken, ſchrikverwekkende tydingen ver-
„ ſpreiden, Geconſtitueerde Magten en
„ publieke Burgerlyke en Militaire Amp-
„ tenaaren lasteren, derzelver bevelen on-
„ gehoorzaam zyn, of beſpotten; met één
„ woord allen, welke met Daaden, Woor-
„ den of Geſchriften, eenige vyandlyke
„ oogmerken aan den dag leggen.

„ Het is thans niet meer een Tuſſchen-
„ beſtuur, het welk, geene vaste beginzelen ten grondſlag hebbende, door
„ willekeur of eigenbelang kan vernietigd of gewyzigd worden; het is de
„ Staatsregeling, welker handhaving en
„ beſcherming wy plegtig bezwooren hebben, welke in deeze oogenblikken zou
„ worden aangevallen; het is niet de vreesagtigheid van zommigen, de grilligheid
„ van anderen; maar het is de ſtem van
„ allen, die ons, in deeze belangryke
„ oogenblikken, op eene gebiedende wy-
„ ze, toeroept, dat het Vaderland in
„ gevaar is en door ons gered moet
„ worden.

„ Wy eerbiedigen uwe roepſtemme,

ORR. BOEK. 1799.

„ *Bataven!* en zullen, met het denk-
„ beeld gewapend, dat de verſchriklykſte
„ uitkomst het Vaderland en ons zelven
„ niet rampzaliger maaken kan, dan wy
„ door laafheid en kleinmoedigheid wor-
„ den zouden, te midden der gevaaren,
„ onbeweeglyk pal ſtaan, en aan alle open-
„ baare wederſtreevers en geheime belaa-
„ gers der Staatsregelinge leeren, dat wy
„ het Vaderland en de Staatsregeling niet
„ willen zien verlooren gaan, zonder te-
„ vens met dezelve om te komen.

„ Deeze verklaaring, deeze plegtige
„ verklaaring, welke wy niet onberaa-
„ den, maar in een oogenblik doen, dat
„ ons de hoegrootheid onzer verpligting,
„ en het gewigt van den Eed, door ons
„ gezwooren, levendig voor den geest
„ is — bemoedige U allen, die, ter ver-
„ dedeiging van de gemeene zaak zullen
„ worden opgeroepen, en ſtrekke U ten
„ waarborge, dat uw leeven niet wordt
„ in de waagſchaal geſteld, dan door hun,
„ die 't zelve voor uwe Vryheid en Vei-
„ ligheid veil hebben; maar ook deeze
„ plegtige verklaaring betreugele allen,
„ die heimlyke aanſlagen hebben geſmeed,
„ om, op het oogenblik van eenen Aan-
„ val van buiten, het vuur des Oproers
„ van binnen te doen ontbranden.

„ Groot, *Bataven!* is de verklaaring,
„ welke wy by deezen doen, gewigtig,
„ de verbintenis, welke wy, op dit oogen-
„ blik vernieuwen; maar wy hebben ook,
„ onder den Godlyken Zegen, de midde-

„ len

„ len in handen om ons woord geſtand
„ te kunnen doen; wy draagen de be-
„ wustheid met ons van het goede ge-
„ wild te hebben. De groote grond-
„ beginzelen uwer Staatsregeling zyn te
„ eeuwig waaragtig, om, voor eene korte
„ poos, op den *Bataafſchen* grond hun-
„ nen zetel te vestigen, om voor altyd
„ weder van denzelven verbannen te wor-
„ den. Te veel is 'er reeds gebeurd,
„ dan dat wy het Stelzel van Burgerlyke
„ en Staatkundige Vryheid, zo maar aan
„ deszelfs noodlot zouden overlaaten. —
„ Dit alles *Bataaven!* zyn wapenen, die
„ voor de zaak der waarheid ſtryden en
„ welke den laster van kwaadwilligheid
„ doen verſtommen — ook dien laster,
„ als of onze *Franſche* Bondgenoot ons en
„ wy hem zouden verraaden: terwyl wy
„ in deeze oogenblikken, de plegtigſte
„ verzekering van den kragtdaadigſten by-
„ ſtand van wegen het *Franſche* Gouver-
„ nement ontvingen.

„ Dit alles, *Bataaven!* heeft de belang-
„ rykſte Deliberatien van het Vertegen-
„ woordigend Lichaam bezig gehouden,
„ het welk, op de wyze by de Staatsre-
„ geling bepaald, overwoogen hebbende —
„ Dat niets onbeproefd behoorde gelaaten
„ te worden, het welk eenigzins ſtrekken
„ kan om het Uitvoerend Bewind tot eenen
„ kloekmoedigen wederſtand en afweering
„ van allen vyandlyken aanval, mitsgaders
„ ter volkomene verzekering der inwen-
„ dige rust in ſtaat te ſtellen — Dat of-

1799.

CXX: BOEK. 1799.

„ schoon de getrouwe aankleeving aan
„ de Staatsregeling, aan de eene zyde,
„ vordert van de voorschriften derzelve
„ niet af te wyken; maar tevens de ver-
„ pligting met zich brengt, om te zor-
„ gen dat de Staatsregeling, tegen alle
„ Buitenlandsche of Binnenlandsche woe-
„ lingen, worde gehandhaafd en voorge-
„ komen dat eene letterlyke navolging
„ van één Artykel der Staatsregeling niet
„ ten gevolge hebbe, dat de Staatsrege-
„ ling door de Staatsregeling zelve worde
„ omgekeerd — Dat, in geval van eenen
„ Vyandlyken Aanval, niet alleen alle
„ maatregelen by de hand moeten ge-
„ nomen worden om dien af te weeren;
„ maar ook buitengewoone worden daar-
„ gesteld, tot voorkoming van alle ver-
„ stooring der Binnenlandsche rust en vei-
„ ligheid — Dat, ingeval van eenen Vyand-
„ lyken Aanval, de veiligheid van den
„ Staat dikwerf medebrengt, Persoonen te
„ arresteeren, omtrent welken men ge-
„ noegzaame gronden heeft, om hun te
„ verdenken van Vyandlyke oogmerken,
„ hoewel de Regter geene voldoende
„ redenen vindt om de straf der Wet op
„ dezelve te doen werken — Dat de
„ pligt van het Vertegenwoordigend Lich-
„ haam alzins vordert, om, door gepaste
„ maatregelen, te zorgen, dat de hoop,
„ welke men, omtrent het behoud des
„ Vaderlands veilig mag koesteren, door
„ kwaadwillige Persoonen niet worde te-
„ leurgesteld, en dat 'er, in buitenge-

„ woo-

„ woone omſtandigheden, ook buitenge- CXX.
„ woone middelen moeten worden in 't BOEK.
„ werk geſteld, om den braaven Vriend ——
„ des Vaderlands in zynen moed te be- 1799.
„ veſtigen, den arm van den wakkeren
„ Krygsman te verſterken, en elk Inge-
„ zeten tegen de verleidingen van eenen
„ loozen Vyand te behoeden (*)."

Vóór het uitvaardigen deezer Proclamatie waren de Kustontrustingen en eerſte Vyandlyke aanſlagen reeds begonnen. In den naamiddag op den elfden van Oogſtmaand vertoonden zich een *Engelſche* Korvette van twintig, een Brik van achttien en twee Kotters ieder van twaalf ſtukken by het *Frieſche* gat, en kwamen daar binnen; nog twee vyandlyke Fregatten lagen voor 't zelve ten anker. Met de Kotters, die het eerst naderden, geraakten de daar op de wagt liggende *Bataafſche* Brik, onder bevel van den Luitenant BYBEL ſlaags; voorts met den Brik en eindelyk met de Korvette. Naa een manmoedigen tegenweer aan de drie vuuren gebooden, zag hy zich tot ſtryken genoodzaakt. 's Lands Kanonneer Galei, gevoerd door den Eerſten Luitenant VAN MAAREN, hadt onder het Eiland *Schiermonnikoog* de wyk genomen; doch vondt zich daar, drie dagen laater, aangevallen door een *Engelſche* Brik, een

Eerſte Vyandlykheden.

(*) Naa deeze Verklaaring aan den Volke den 23 van Augustus gedagtekend, volgen in 't breede de maatregels, welker verkorte inhoud wy hier boven bl. 145. hebben opgegeeven.

CXX. BOEK. 1799.

een Kotter en negen gewapende Barkassen en Sloepen. VAN MAAREN, met alle reden beducht, dat hy voor zulk een overmagt zou moeten onderdoen, befloot des noods, zyn Vaartuig liever aan de vlam op te offeren, dan het der overmagt in handen te geeven. Zo lang mogelyk vuurde hy uit zyne voorſtukken, zonder zyne geheele manſchap op drie na, aan wal. Op het oogenblik, dat de vyandlyke Brik hem de volle laag gaf en de andere *Engelſche* Vaartuigen al vuurende op den afſtand van een ſnephaanſchoot genaderd waren, gelukte het hem, al vegtende, het zo lang uit te houden, dat de vlam ten voorluike uitborst. Het zien der vlamme en rook deedt de vyandlyke Sloepen, reeds zo goed als aan boord genaderd, ſpoedig afhouden. De Luitenant met zyne drie Mannen, begaven zich in de Jol en bereikten, onder een hagelbui van kogels, het Eiland.

Het voorgevallene te *Schiermonnikoog.*

's Volgenden daags zag men te *Schiermonnikoog* eenige *Engelſche* Oorlogſchepen, die ſterkbemande gewapende Barkaſſen en Boaten na het Eiland zonden. De eenige verdeedging deezes Eilands beſtondt uit twee op 't ſtrand geplante veldſtukjes en zes en twintig man, over welken de Luitenant BROERS het bevel voerde. Het heevig vuur uit de Sloepen, en van een met zwaar geſchut gewapende Brik op het ſtrand, noodzaakte de manſchap na het Dorp de wyk te neemen, na de beide ſtukken vernageld te hebben. Van deeze maak-

maakten zich de *Engelſchen* meester; dan de welgekoozene ſtelling der Soldaaten behieldt het Dorp, 't welk eenige Ingezetenen by daadiging den Vyand wilden overgeeven; dan de Luitenant BROERS en zyn Volk verklaarden liever het geheele Dorp in brand te zullen ſteeken, dan de overgave te dulden. Hunne koenheid behieldt het Dorp; dan kon geen hulpe toebrengen aan de Vaartuigen in de haven. Negen Tjalkſchepen, door het volk verlaaten worden de *Engelſchen* mede; één ſchooten zy in brand, twee waren het by tyds ontkomen. CXX. BOEK. 1799.

Dien eigen dag daagden, in 't gezigt van het Eiland *Walcheren*, twee *Engelſche* Linieſchepen en een aantal kleindere Oorlogsvaartuigen op; doch hielden 's naamiddags af. Geſtaadig kreeg men tydingen, nu van hier, dan van daar op de Kust, wegens het opdaagen van Vyandlyke Schepen. Miſchien hadt men die vertooningen toe te ſchryven aan der *Engelſchen* toeleg om den twyfel, ten aanzien van het bedoelde landingspunt, zo lang mogelyk, gaande te houden. En was alles ſlegts voorſpel van de groote dreigende gebeurtenis. Verſchyning van Oorlogſchepen aan onze Kusten.

Allenskens naderde de ontknooping van den daadlyken toeleg. Men ſeinde, den negentienden van Oogstmaand, een ontzettend groote *Engelſche* Oorlogsvloot op de zuidlyke Kusten van *Noord-Holland*; die zich 's volgenden daags op de hoogte van *Texel* bevondt. By de Scheepsmagt van Het opdaagen der Landingsvloot.

XXI. BOEK. 1799.

van den Admiraal DUNCAN hadt zich de Admiraal MITCHEL gevoegd. De Landingsvloot telde by de honderd en vyftig Schepen.

DUNCANS opeisching.

Zo de bedoelde Landingplaats nog twyfel mogt lyden, werd dezelve 's volgenden daags weggenomen, door een Opeischingsbrieve des *Engelschen* Vlootvoogds DUNCAN, aan 's Lands Schoutbynagt STORY, over de Vloot in *Texel* het Opperbevel voerende, schoon dezelve met eene onwaarheid begon. Immers hy schreef;

„ Daar 'er, op dit oogenblik, meer dan
„ twintig duizend man aan de *Helder* ge-
„ land zyn, en daar deezen van veele
„ anderen zullen gevolgd worden, hebt
„ gy eene gunstige gelegenheid om uwen
„ yver voor uwen wettigen Opperheer,
„ den Prins VAN ORANJE, te toonen,
„ door U, met alle de Schepen van de
„ *Hollandsche* Vloot, welke uw voorbeeld
„ zullen willen volgen, voor Hem te ver-
„ klaaren. — Alle de geenen, die zich,
„ op zulk eene wyze, zullen verklaaren,
„ zullen voor Vrienden en Bondgenoo-
„ ten erkend worden, en kunnen de *Hol-*
„ *landsche* Vlag aan de bramsteng opheis-
„ schen. — Van deeze verklaaring aan den
„ Ridder RALPH ABERCROMBIE, Com-
„ mandant Generaal der *Britsche* Landar-
„ mee, en aan den Heer ANDRIES MIT-
„ CHEL, onder my het bevel over de
„ Zeemagt deezer Expeditie voerende,
„ kennis gegeeven hebbende, kunnen alle
„ Schepen, die zulks mogten begeeren,

„ uit-

„ uitkomen en zich by my vervoegen. CXX.
„ Zy zullen, met de opregtſte vriend- BOEK.
„ ſchap, als Bondgenooten, behandeld en ——
„ in den boezem der *Engelſche* Vloot ont- 1799.
„ vangen worden en by dezelve kunnen
„ verblyven, tot dat zy bevelen, omtrent
„ hun gedrag van den Prins VAN GRANJE
„ zullen ontvangen hebben. — De Bren-
„ ger deezes, Capitein . . . . . heeft
„ myne volmagt om aan de *Hollandſche*
„ Vloot en Officieren, alle verzekering
„ van Vriendſchap te geeven."

Op eene zo vreemde uitnoodiging tot trouwloosheid, met eene onwaarheid aangevangen, liet de Schoutbynagt STORY dit welpaſſend antwoord toekomen. „ Indien ik den Voorſlag, dien gy my als „ Officier doet, aannam, dan zou ik de „ agting van Mylord DUNCAN onwaardig „ zyn, even zo als ik die van elk eerlyk „ man zou verliezen. — Ik ken de ver- „ pligting, die ik aan de Vlag onder wel- „ ke ik dien, verſchuldigd ben. — Ook „ wanneer uwe Magt verdubbelde, zou- „ den myne gevoelens dezelfde blyven; „ derhalven, Mylord! wagt van my eene „ Verdeediging myne Natie en myne Eer „ waardig. — Intuſſchen zend ik oogen- „ bliklyk uwe Sommatie aan myn Gou- „ vernement. Indien gy deszelfs dispo- „ ſitie verkiest af te wagten, dan zal ik „ U van den uitſlag informeeren." STORY's Antwoord.

Ontzetting en verontwaardiging vertoonden zich beurtlings op 't gelaad der Volksvertegenwoordigeren ter Eerſte Kamer, by het Aandoeningen ter Vergaderinge.

CXL. BOEK. 1799.

het mededeelen des Briefs van den *Engelſchen* Vlootvoogd. Aandoeningen, die aangroeiden by het verneemen, dat de tyding, in den beginne des Voorſlags medegedeeld, eene volſlaagene onwaarheid was, en dat de overbrenger van dit ſtuk aan den *Bataafſchen* Vlootbevelhebber zich niet ontzien hadt, om aan een der Zeeofficieren een zogenaamd Manifest, in 't *Hollandſch* en *Engelſch* geſchreeven, in de hand te ſtoppen — een Manifest, inhoudende, dat de Koning van *Engeland* kwam, om de *Nederlanden*, zyn oude en getrouwe Bondgenoot, van deszelfs Vyanden te verloſſen. Hoogstvoldaan was de Vergadering over het manmoedig wederſchryven des Schoutbynagts.

Antwoord aan DUNCAN van wegen het Landsbeſtuur.

Het antwoord aan DUNCAN door STORM van het Landsbeſtuur verzogt, door den Agent der Marine ylings vervaardigd, liep op deezen zin; „ Dat hy Admiraal, in „ zyne Miſive van den twintigſten Au„ gustus, aan hem Commandant geaddreſ„ ſeerd, te eenemaal abuſivelyk onder„ ſtelde, dat de Generaal ABERCROMBIE „ met 20,000 man aan de *Helder* geland „ was; dat de toebereidzels om hem op „ eene wyze te ontvangen, welke geſchikt „ was hem berouw van die onderneming „ te doen hebben, genomen waren. Dat, „ zo ook werklyk die Landing ware ge„ lukt, zulks de braave en getrouwe „ Commandanten der Schepen niet zou „ perſuadeeren, om, met verzaaking van „ eer en pligt, zich met hunne Schepen

„ te

„ te begeeven onder eene vyandelyke magt, CXL.
„ terwyl dezelve, integendeel, gereed wa- BOEK.
„ ren, alle die middelen van verdeesli- ——
„ ging van de eer der *Bataafsche* Vlag 1799.
„ in het werk te ſtellen, waar van zy
„ zich den besten uitslag beloofden.

„ Dat, vermids hy, Mylord DUNCAN,
„ dit Antwoord, in ſubſtantie overeenko-
„ mende met het geen door hem Com-
„ mandant der *Bataafsche* Zeemagt reeds
„ gegeeven was, zeker zou hebben te
„ genoet gezien, en dat men het mits-
„ dien daar by zou gelaaten hebben, in-
„ dien het gedrag van een der Officie-
„ ren, welke de voorſchreeve Sommatie
„ hadt overgebragt, niet ter kennisse van
„ hem Mylord DUNCAN behoorde gebragt
„ te worden, in het vertrouwen dat het-
„ zelve niet alleen door hem zou worden
„ gedesavoueerd, maar ook dat die Offi-
„ cier deswegen zou worden gecorri-
„ geerd. —— Dat naamlyk dezelve Offi-
„ cier van die gelegenheid hadt gebruik
„ gemaakt, om aan een der *Bataafsche*
„ Officieren, die zich in de paſsage be-
„ vondt, ter hand te ſtellen eene zoge-
„ naamde Proclamatie, in de *Hollandſche*
„ en *Engelſche* talen, alleen ingericht om
„ de *Bataafsche* Ingezetenen; was het
„ mogelyk, ontrouw te doen worden aan
„ de wettige Geconſtitueerde Magten. —
„ Dat deeze verraaderlyke handelwyze
„ niet ontdekt zynde, dan naa het ver-
„ trek van gemelden *Engelſchen* Officier,
„ men geene gelegenheid gehad hadt,

„ den

CXX. BOEK. 1799.

„ den daader, als een Ronzelaar, aan te „ houden en als zodanig te behandelen. — „ Dat men verwagtte, dat zodanig eene „ handelwyze, in 't vervolg, zou worden „ voorgekomen, en dat, by gebreke van „ dien, hy, die, tegen het Regt van den „ Oorlog aan, laag genoeg was zich daar „ aan schuldig te maaken, zich de gevol- „ gen daar van zou moeten getroosten.

„ Dat voor het overige, geene verdere „ Parlementairen konden worden aange- „ nomen, welke geen ander oogmerk had- „ den, dan Sommatien en Boodschappen „ van dien aart te doen en over te bren- „ gen, welke de Eer en de Liefde voor „ het Vaderland gebooden, van de hand „ te wyzen; en dat mitsdien de Persoo- „ nen, daar mede tegen allen vermoeden „ verder gechargeerd, niet als Parlemen- „ tairen zouden worden aangemerkt, maar „ krygsgevangen gehouden."

Taal van APPELIUS te dier gelegenheid.

Vernam de Eerste Kamer 's Vlootvoogds Antwoord den vyandlyken Admiraal gegeeven met genoegen, als mede dit uitgebreider des Uitvoerenden Bewinds; hoorden de Leden der Vergaderinge, en het Volk zulks met gevoelige deelneeming; juichte het de taal des Voorzitters APPELIUS toe, wy kunnen niet voorby, dien Man, ook in onze Geschiedenisse, te laaten spreeken. Onmiddelyk na de voordragt sprak hy zyne Medelandbestuurders met deeze woorden aan; „ De bekende cordaatheid van „ die Mannen, welke het Vertegenwoor- „ digend Lichaam met de gewigtige taak

„ der

„ der Uitvoerende Magt heeft belast, kon
„ veilig doen verwagten, dat zy moedig
„ tegen allen openlyken Aanval, Volks-
„ bedrog en Verraad, de Vyanden met
„ die veragting en tevens met die kragt
„ zouden weeten te bejegenen en tegen
„ te gaan, welke zy verdienden.

CXL. BOEK. 1799.

„ Stemt dus de Sommatie, welke een
„ *Britsch* Admiraal zich veroorlooft aan
„ onze wakkere Zeelieden te doen, vol-
„ komen overeen met de bekende han-
„ delwyzen van het Kabinet van *St. James*,
„ het Antwoord van het Uitvoerend Be-
„ wind, den moed onzer Voorvaderen
„ waardig, beantwoordt niet minder aan
„ 't geen wy, agtervolgens hunne beken-
„ de gevoelens en verrigtingen van hun
„ mogten verwagten, en waar voor de
„ laster zelve zal verstommen.

„ Veilig verklaar ik, in uwen naam,
„ in den naam van 't geheele *Bataafsche*
„ Volk genoegen over het in deezen ge-
„ geeven Antwoord van den Opperbevel-
„ hebber der Vloote, deszelfs al geheele
„ overeenstemming met de gevoelens in
„ het Antwoord van het Bewind openge-
„ legd, deszelfs volmaakt vertrouwen in
„ den moed en maatregelen, welke door
„ het Bewind, in deeze ernstige oogen-
„ blikken, worden genomen; deszelfs ge-
„ zindheid, om, tot behoud en beschер-
„ ming der *Bataafsche* Vryheid en Onaf-
„ hangiykheid, ter bevestiging van de te-
„ genwoordige Orde van zaaken, en ter
„ handhaving van de door den Volke

„ aangenomene Staatsregeling, alle krag-
„ ten in te ſpannen en ons leeven zelfs
„ veil te hebben; deszelfs verwagting,
„ dat de moed der *Bataaven*, de cordaat-
„ heid der Beſtuurderen, de braafheid
„ van de Krygsmagten en haare Bevel-
„ hebbers, zo te Water als te Lande en
„ de medewerking van derzelver Bondge-
„ nooten, allen daadlyken aanval op zulk
„ eene wyze zullen doen afſlaan, welke
„ de Afſtammelingen van TROMP en DE
„ RUYTER past, en ik vraag Ul. toeſtem-
„ ming om, onder deeze gevoelens, de Mis-
„ ſive aan te neemen voor Notificatie." —
Deezen werd gegeeven onder een allerleevendigſte toejuiching van de Gaanderyen. Onverwylde goedkeuring ontmoette zulks ter Tweede Kamer (*).

ABERCROMBIE eischt de *Helder* op.

Hoe ongegrond, of liever, hoe valſch, in DUNCANS Opeiſching der Vloote, de verklaaring ook mogt weezen van de ontſcheping der *Engelſche* Krygsmagt aan de *Helder* onder den Generaal ABERCROMBIE, was die Aanvoerder aldaar niet geheel werkeloos gebleeven; doch hadt, gelyktydig met DUNCAN, een Opeiſchings Brief gezonden aan den Collonel GILQUIN, Bevelhebber der Bezetting aan de *Helder* en het naby gelegen Kamp te *Huisduinen*.

De Bevelhebber over de *Engelſche Landings Troepen*, gelyk ABERCROMBIE zich tytelde, in het bovenſchrift zyns korten en

(*) *Dagverh. van het Verl. Lichaam* V. D. bl. 799—802. 815.

en ſchorklinkenden Briefs, ſchreef; „ Ik zend U hier by eene Proclamatie van zyne Doorlugtige Hoogheid den Prins van Oranje en eene andere van my zelven, op last van zyne Majeſteit den Koning van *Groot-Brittanje*. — Ik eisch dat gy, op de grondbeginzelen in deeze Proclamatie vervat, U oogenblikkelyk zult overgeeven. Indien gy zulks niet doet, zal het myn pligt zyn U als een Vyand te behandelen; en gy moet wel begrypen, dat de Armée, thans gereed om U aan te vallen, U oogenblikkelyk zal overmeesteren. De Officier, die deeze overbrengt, heeft bevel om terſtond met uw Antwoord terug te keeren."

BOEK. 1799.

Te belangryk voor de Geſchiedenis zyn de beide aan den Colonel Gilquin toegeſchikte ſtukken, om hier, althans voor een groot gedeelte, geene plaats te vinden. 's Prinſen Publikatie aan zyne *Waarde* Landgenooten gericht, ſprak hun op deezen trant aan; „ Het lang gewenschte oogenblik wanneer Gyl. eindelyk ſtaat verlost te worden van zo veele en zo zwaare onheilen, die U zedert meer dan vier jaaren drukten, is eindelyk, hoopen wy, gekomen; en wy ſmaaken thans het ſtreelend genoegen Ul. in dat blyde vooruitzigt weder te mogen aanſpreeken.

Inhoud der Publikatie van Willem V.

„ Het zou overtollig zyn alhier voor U. op te haalen de tallooze rampen, waar onder Gy, zedert het geweld U

„ aangedaan door de *Fransche* Overheerſching, en de daar op volgende gebeurtenisſen, gezugt hebt. Eene droevige ondervinding heeft U dezelve maar al te zeer doen voelen, en hadden de vuurige wenſchen van Ons hart vroeger vervuld kunnen worden, Gyl. waart reeds overlang van dien ondraaglyken last ontheven geweest. Wy hebben ons lang genoeg moeten vergenoegen met Uw lot in ſtilte te beklaagen, zonder in ſtaat te zyn eenige verandering daar aan te kunnen toebrengen.

„ Thans is het tydſtip daar toe geboo„ ren. Zyne *Groot-Brittanniſche* Maje„ ſteit, zedert lang door Hoogstdeszelfs „ Vriendſchap en Affectie voor de Re„ publiek der *Vereenigde Nederlanden* be„ woogen en met medelyden aangedaan „ over Ul. ongeluk, heeft zo ras de al„ gemeene omſtandigheden van *Europa* „ zulks hebben toegelaaten, het edelmoe„ dig beſluit genomen om, gezamenlyk „ met Hoogstdeszelfs Geallieerden, kragt„ daadige middelen in 't werk te ſtellen „ tot Uwe bevryding.

„ De Krygsmagt, welke, ten dien ein„ de heden afgezonden wordt, is enkel „ de Voorhoede van meer talryke Le„ gers, die dezelve ſtaan te volgen. Het „ oogmerk deezer onderneeming wordt „ aan Ul. uit den naam van Hooggem. „ Z. M. bekend gemaakt door den Com„ mandeerenden Generaal van het eerſte „ Corps, 't welk die glorieryke loopbaan „ opent,

„ opent. — Zy, welke die Legers uit- CXX.
„ maaken, komen niet als Vyanden; maar BOEK.
„ als Vrienden, om Ul. te redden uit de ——
„ haatlyke Onderdrukking, waar in het 1799.
„ *Franſche* Gouvernement, en de *Fran-*
„ *ſche* Legerbenden U houden, en om U
„ te herſtellen in het genot van Godsdienst
„ en Vryheid, die dierbaare panden, waar
„ voor uwe en onze Voorouders gevog-
„ ten, en, met GODS hulpe, overwon-
„ nen hebben.

„ Aarzelt dus niet, braave Ingezete-
„ nen van *Nederland!* om uwe Verlosſers
„ te gemoet te komen! Haalt ze in als
„ Vrienden en Voorſtanders van het wel-
„ zyn van het lieve Vaderland! Doet
„ alle onderſcheid van Politieke meenin-
„ gen en begrippen voor dit groot oog-
„ merk wyken! Laat de geest van Par-
„ tyſchap, ja zelfs het gevoel van gele-
„ den onregt, U tot geene daaden van
„ Vervolging verleiden! Slaat harten en
„ handen in een, tot verdryving van den
„ gemeenen Vyand, en om de Vryheid
„ en Onafhanglykheid van het gemeene
„ Vaderland te herſtellen! Laat het werk
„ van Uwe Verlosſing, zo veel moge-
„ lyk, Uw eigen werk zyn!

„ Gyl. ziet reeds, en zult het in 't
„ vervolg nog duidelyker gewaar worden,
„ dat Gy op kragtdaadigen byſtand en
„ onderſteuning rekenen kunt. Zo ras
„ de eerſte poogingen, die tot uwe Ver-
„ losſinge, aangewend worden, eenige
„ vastigheid bekomen zullen hebben, zal

ste. BOEK. 1799.

„ onze teergeliefde Zoon de Heer Erf-
„ prins VAN ORANJE, die ons volkomen
„ vertrouwen bezit en het Uwe verdient,
„ en die van Onze voorneemens en inten-
„ tien ten vollen onderrigt is, zich tot
„ Ul. begeeven, en zich aan Ul. hoofd
„ ſtellen; ten einde op het voetſpoor on-
„ zer Doorlugtige Voorouderen, goed en
„ bloed op te zetten om dit groote thans
„ begonnen werk met en voor Ul. te
„ helpen voltooijen. — Wy zelve zullen
„ dan ook zo ſpoedig de omſtandigheden
„ het zullen toelaaten, Ons in Perſoon
„ by Ul. vervoegen, en, even gelyk
„ Wy, ten allen tyde, Ons eigen geluk
„ en welzyn aangezien hebben, als onaf-
„ ſcheidbaar van dat van ons lieve Vader-
„ land, zo zullen Wy ook als dan, naa
„ dat Uwe Wetten en Voorregten her-
„ ſteld, en Gyl. getreeden zult zyn in
„ het bezit van alle die voordeelen, die
„ eigen zyn aan een Vry Volk, onder
„ een wettige Regeeringsvorm, het groot-
„ ſte geluk en genoegen van ons leeven,
„ (onder GODS Zegen) doen beſtaan in
„ het bevorderen van het algemeene Wel-
„ zyn, en van dien voorſpoed en wel-
„ vaard, die Ons weleer gezegend Va-
„ derland zo lang tot een voorwerp van
„ verwondering onder de Volken gemaakt
„ hebben (*)."

De

(*) Dit ſtuk was gedag- en geplaatstekend uit het *Paleis van Hampton-Court* 28 Juny 1799.

De Proclamatie van den Ridder ABERCROMBIE, nevens die Publikatien gezonden, luidde goeddeels op denzelfden, doch eindigende op een ſtraffen toon. Zy ſtrekte ter openbaare en onbewimpelde Verklaaring van de oogmerken zo wel van zyne *Groot-Brittanniſche* Majeſteit, als van die Koninglyke en Souveraine Vorsten met dien Vorst in deeze groote zaak vereenigd. — De *Groot-Brittanniſche* Troupes zouden niet als Vyanden; maar als Vrienden, op het Grondgebied der Vereenigde Gewesten treeden, om de Inwoonders van die voorheen gelukkige Vrye Gewesten, te bevryden van onderdrukking waar onder zy tegenwoordig zugteden, om hun Godsdienst te beſchermen tegen de Onverdraagzaamheid en Vervolgzugt van Ongeloof en Ongodistery, om hunne Burgerlyke Regeering te onttrekken aan 't geweld, door Roofzugt en Regeeringloosheid aangedaan, en te herſtellen in het aloud bezit van Vryheid en Onafhanglykheid, gepaard met de voordeelen der oude Conſtitutie, onder het beleid der Vorsten uit het doorlugtig Huis van *Oranje* en *Naſſau*, in Vriendſchap en Verbintenis met *Groot-Brittanje*. — Zyne Majeſteit, verzekert de Generaal verder, twyfelde niet, of de van ouds beroemde dapperheid en braafheid des Volks van *Nederland* zou herleeven. De hand der Voorzienigheid hadt zich reeds geopenbaard in de verloſſing van een groot gedeelte van

ABERCROMBIE. BORK. 1799. Proclamatie van ABERCROMBIE.

CIX. BOEK. 1799.

Europa van die rampen, waar dezelve hadt toegelaaten, dat de wapenen en grondbeginzels van het *Republikeinsch Frankryk* hetzelve, geduurende een bepaald tydperk, hadden ingewikkeld. — De Krygsmagt, onder zyn bevel, gevoegd by die de Geallieerde zyner *Groot-Brittannische* Majesteit tot het zelfde oogmerk geschikt hadden, waren genoegzaam om allen, die voor de zaak van hun Vaderland uitkwamen, ten vollen te beschermen. Dan hy, met de Monarchen, in dit stuk met hem vereenigd, wenschte dat de Verlossing der Republiek voornaamlyk mogt bewerkstelligd worden door derzelver eigene Ingezetenen. De Krygsbenden tot deeze Verlossing door hem aangevoerd, zouden op den vriendschaplykſten voet te werke gaan.

„ Doch," dus luidt woordlyk het slot deezer veelbeloovende Proclamatie, „ by„ aldien 'er, in 't vervolg en van nu af „ aan, nog eenige *Nederlanders* gevonden „ mogten worden, welke zich door hunne verknogtheid aan de onderdrukkers „ van hun Vaderland, op het oogenblik, „ dat deszelfs Verlossing, onder 's Hemels Zegen, naby is, onwaardig zullen toonen van het onwaardeerbaar genot van rust en veiligheid, van eene „ wettige Regeering en van Godsdienstige en Burgerlyke Vryheid — deeze, „ maar ook deeze alleen, zullen door de „ Troupes van zyne Majesteit, aangezien

„ en

„ en behandeld worden, als onverzettely- CXX.
„ ke en onverzoenbaare Vyanden niet al- BOEK.
„ leen van Hoogstgem. zyne Majesteit; ——
„ maar ook van den voorspoed van hun 1799.
„ eigen Vaderland, zo wel als van de al-
„ gemeene belangens en veiligheid van
„ *Europa*."

GILQUINS beantwoording van de op- GIL-
eisching, door deeze stukken aangedron- QUINS
gen, was kort. Hy gaf den Generaal ant-
te kennen, dat zyn leeven aan het Va- woord.
derland verknogt was, dat hy hem ge-
rustlyk afwagtte met de braave Troepen,
over welke hy de eer hadt het bevel te
voeren.

Een sterke wind uit den Zuidwesten De *En-*
stak op, en noodzaakte den Vyand, in *gelsche*
den nagt, onze Kusten te verlaaten, waar Vloot
door de gedaane bedreigingen slegts een verwy-
kortstondig wel te voorzien uitstel lee- dert zich.
den — een uitstel van slegts eenige uuren:
want 's volgenden daags was de *Engelsche*
Vloot weder in 't gezigt, koers zettende
na den wal, waar eenige ligte Vaartuigen
gebleeven waren om de diepte op de
Kust en het inkomen van het *Texelsche*
Gat te peilen.

De wedergekeerde Vloot ankerde, den Sterkte
zes en twintigsten voor het Gat van *Texel*, der Vloo-
en tusschen *Kalantsoog* en *Kykduin*. De te.
sterkte der nu juist telbaare Vloote en
welker wisselende *Engelsche* en *Holland-*
sche Vlaggen men onderscheiden kon op-
neemen, verbaasde den aanschouwer dee-
zer toerustinge, om de daadlyke Landing

XXX. BOEK. 1799.

te onderneemen (*). — Een West-noordweste wind verhinderde zulks voor éénen dag: want het leedt ſlegts tot den zeven en twintigſten van Oogstmaand in den vroegen morgen, dat de Vyand, op de hoogte van de Seinpaal, tusſchen de *Kleine Keet* en het *Weeshuis*, de ontſcheping dreigde werkſtellig te maaken (†).

Tot

(*) Wy vinden 'er deeze opgave van;

2 Schepen van Linie, met *Engelſche* Vice-Admiraals Vlag.
2 Schepen van Linie met *Hollandſche* Vice-Admiraals Vlag.
13 Schepen van Linie met *Engelſche* Vlag.
9 Schepen van Linie met *Hollandſche* Vlag en Wimpel en naast de *Hollandſche* Vlag de *Engelſche*.
5 Fregatten met *Engelſche* Vlag.
8 Fregatten met *Hollandſche* Vlag en Wimpel, naast de *Hollandſche* Vlag de *Engelſche*.
16 Kleine Brikken.
19 Sloepen.
100 Transportſchepen.
1 Vischhoeker.
1 Logger.

Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam V. D. bl. 230. — Deeze Vlag-mengeling beantwoordde aan de Naamen uit welke de Opeiſching gedaan was, en gaf, als 't ware, de leuze van de bedoeling met deeze Vlootverſchyning. *Engeland* ſtondt weder met *Holland* vereenigd te worden.

(†) Men weet dat de *Engelſche* Zeelieden onze Kust zo goed als hunne eigene kennen, en wy hebben uit den mond van den in onze Rivier- en Kustkundigen Heere wylen C. BRUNINGS gehoord, dat deeze Plaats op die hoogte juist die was, waar de Landing veiligst en met het beste vooruitzigt kon te werk geſteld worden.

DE LANDING DER ENGELSCHEN.

1799.

Schikkingen ter Verdeediginge te Lande.

Tot nog was de Generaal BRUNE onzeker geweest, wegens de waare plaatsbedoeling van den naderenden Vyand, en hadt andere punten niet willen ontblooten om *Noord-holland* te verſterken. De Brigade Generaal GOUVION, met eene Diviſie *Franſchen*, deedt hy de Stad *Haarlem* naderen. Van het *Bataafſche* Landbeſtuur hadt hy de Compagnien Grenadiers en de Jaagers van de Gewapende Burgermagt verkreegen. Te *Leyden* en te *Haarlem* deedt hy dezelve vergaderen, om 'er een Corps de Reſerve van te vormen, geſchikt om de bedreigde punten te hulp te komen. De *Franſchen* na *Haarlem* afgezakt, gaven geen tekens dat zy ten oogmerk hadden zich voorwaards te beweegen. Zy wandelden, in eene geruste houding, langs de ſtraaten op en neder, als of geen gevaar den Lande dreigde. Zulks moest eigenaartig een vreemd en onaangenaam aanzien hebben by eene Burgery, die ieder oogenblik, niet beſteed om de zwakke Legermagt des Vaderlands te hulp te ſnellen, verzuimd rekende. Dit gedrag der *Franſchen*, wier oogmerk volzeker was om den *Engelſchen* het doordringen in den Lande te beletten, hadt waarſchynlyk zynen oorſprong daar in, dat zy niet met kleine benden, maar met een vereenigde magt, den Vyand, als hy geland zou weezen, wilden tegen trekken. De geſprekken der *Franſche* Officieren te dier Stede waren zeer bemoedigend. Zy beſchouwden de geheele zaak als eene klei-

CXX. BOEK. 1799.

kleinigheid, die, binnen weinig dagen, af zou loopen; dan deeze hunne eigenaartige lugthartigheid, welke hun zo geſchikt maakt om den Kryg te volgen, bedroog hun ten aanziene van het gewigt der zaake. Veelen, die te dier Stede aankwamen, vroegen, „ Is het nog ver van hier eer „ wy de *Engelſchen* onder 't oog kunnen „ zien? (*).

Poogingen om de verzekering van *Franſche* hulp te verdenken, tegengegaan.

Frankryk hadt, van den aanvange deezer beſtooking onzer Kusten de verzekerendſte toezeggingen gegeeven van kragtdaadige hulpe, in deeze hoogsthachlyken toeſtand. Om het vertrouwen daar op te doen verflaauwen en moedloosheid by den rechtſchaapen Vaderlander te baaren, liet men verluiden, dat veelen der *Franſche* Krygsbenden in ons Gemeenebest krygsgevangen geweest zynde, tegen den Vyand, die ons thans kwam aanvallen, niet zouden kunnen ten ſtryde trekken. Het Uitvoerend Bewind liet geenzins na zulke ontmoedigende denkbeelden tegen te gaan; daar 't zelve van den Generaal BRUNE ſchriftlyke verzekering hadt ontvangen, „ dat 'er onder de *Franſche* Armée in „ *Holland* zich geen enkel Krygsgevangene bevondt (†).

Verzekeringen

Zulks werd den Volke bekend gemaakt. En liet men niet agterwege een Brief des Voor-

(*) A. LOOSJES *Pz. Geſchiedkundig Gedenkſtuk van het voorgevallene te Haarlem in de laatſte helft van het Jaar* 1799. bl. 71.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 840.

Voorzitters van het Uitvoerend Bewind in *Frankryk* aan het Uitvoerend Bewind in 't Vaderland, alle openbaarheid te geeven. —— „ Wy zyn," luidde dit ſchryven, „ onderrigt, dat de Vyand, die zich op „ uwe Kusten vertoond heeft, heeft durven verklaaren, dat hy de *Bataafſche* „ Natie van het juk kwam verloſen, onder het welk de *Franſche* Republiek „ dezelve gebukt hieldt. —— Wy weeten „ even zeer met welke kragtdaadige verontwaardiging Gy en de trouwlooze inboezemingen, en de hoonende opeiſchingen, welke men U gedaan heeft, „ hebt afgeſlaagen.

„ Gy hebt gezwooren, en uwe Vryheid, en de Conſtitutie, op welke die „ Vryheid rust, tot den dood te zullen „ verdeedigen. De geheele Natie heeft „ met U den eed gedaan, en deeze roemryke eenſtemmigheid is een vreeslyk „ antwoord, op de lasterlyke voorgeevingen van den gemeenen Vyand. —— „ Egter, hoe verzekerd ook onze beide „ Natien van hunne wederkeerige gezindheden mogen zyn, maaken wy het ons „ tot een pligt en vermaak, op nieuw „ plegtig te verklaaren, dat de *Franſche* „ Republiek, verre van immer te kunnen „ ophouden, de Onafhangelykheid van het „ *Bataafſche* Volk, haaren eerſten Bondgenoot, te eerbiedigen, beſlooten heeft „ dezelve by en en tegen elk, door alle „ middelen, die in haare magt zyn, te zullen verdeedigen.

CXIX. BOEK. 1799. derwegen openbaar gemaakt.

„ Ont-

„ Ontvangt, Burgers Directeurs! deeze
„ plegtige verzekering, verkondigt ze uwe
„ Medeburgers — Zy zullen den op-
„ regten, den ſtandvastigen Bondgenoot,
„ welke de Staatkunde zo wel als de Vry-
„ heid aan den bloei der *Bataafſche* Re-
„ publiek verbindt, wel weeten te onder-
„ ſcheiden van de yverzugtige Natie, van
„ het vyandig Gouvernement, dat den
„ Koophandel van 't Heelal willende over-
„ weldigen, en de mededinging der *Hol-*
„ *landſche* nyverheid vreezende, alle de
„ kragten inſpant om *Holland* op nieuw
„ onder zyne afhanglykheid te brengen,
„ door eene verbintenis te vernietigen,
„ die deszelfs voorſpoed zou bewerkt heb-
„ ben, en het aan ſlaaverny en ſchande
„ ten prooy te geeven."

VERBEEKS taal te dier gelegenheid.

De Voorzitter VERBEEK nam de gelegenheid der mededeelinge deezes Briefs waar, om de Vergadering en het Volk niet alleen allen twyfel aan de beloften van *Frankryk* te ontneemen, hy mogt zich ten dien ſtonde op meer dan woorden beroepen, en in 't openbaar verzekeren, dat onze *Franſche* Broeders aanrukten om zich met onze Krygsmagt te vereenigen en den algemeenen Vyand hunne onderneeming ten duurſten betaald te zetten — „ De yver waar van zy branden," dus beſloot hy zyn woordvoering te deezer gelegenheid, „ om te vegten, zy ons ten
„ waarborg der Overwinning welke y
„ gaan behaalen. GOD zegene hunne
„ poogingen, en wy wagten met bedaarde
„ kloek-

„ kloekmoedigheid den uitſlag der vereenigde kragten!" — Op dit zeggen hoorde men van alle de zyden der Gaanderyen, een algemeen geroep *Leeve de Republiek!* (*).

CXX. BOEK. 1799.

De gedreigde Landing geſchiedde, in den vroegen morgen van gemelden zeven en twintigſten van Oogstmaand. Aan elkander vastgemaakte Sloepen dienden ter Landingsbrugge, en volvoerde men dit bedryf, onder dekking van een allerhevigst vuur uit de Schepen, zo digt mogelyk de Kust genaderd.

De Landing bewerkſtelligd.

De Generaal DAENDELS hadt ſchikkingen ter verdeediging tegen den zo zeer te verwagten aanval gemaakt (†). De gelandde *Engelſchen*, op het ſtrand geen tegenſtand ontmoet hebbende: dewyl de manſchap, daar geplaatst, zich zonder beſchut

Vrugtloos geboden tegenweer door DAENDELS en anderen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl.

(†) Wy onthouden ons van de byzonderheden en plaatzingen te vermelden. Wie dezelve verlangt te leezen, gaa te raade met de alom bekende *Geſchiedenis der Landing van* L. C. VONK, te *Haarlem* by F. BOHN 1801, of met een ſtukje, getyteld *De Veldtogt van den Generaal* BRUNE *in de Bataafſche Republiek in 't Jaar* 1799, *geſchreeven door een Officier van zynen Etat-Major.* Uit het *Fransch*, te *Haarlem* by A. LOOSJES *Pz.* Welke Ooggetuigen zich meest tot de Krygsverrigtingen bepaalt. In het *Dagverhaal der Handelingen van het Vertegenw. Lichaam* dier dagen in het V. Deel zyn de Legeren Vlootberigten te vinden. — Geen meldenswaardig gebruik hebben wy gemaakt van de *Geſchiedenis der Landing der Engelſchen en Ruſſen in 't Nat. jaar van* 1799, *nevens eenige Anecdotes omtrent de Bevelhebbers, opgeſteld door een Officier van den Ge-*

ne-

CXX. BOEK. 1799.

ſchutting zou blootgeſteld gevonden hebben aan het hevig kanonvuur der Schepen, die de Landing dekten, ſchikten zich ongeſtoord in orde, en vielen, met groote hevigheid, op de duinen aan, door de *Bataafſche* Jaagers verdeedigd. Zy waren te verſtrooid om duchtigen wederſtand te bieden. Overvallen, werden zy genoodzaakt agterwaards te deinzen. Vegtende deeden zy zulks, en bragten daar door veel toe om te wege te brengen, dat de Vyand, by zynen eerſten aanval, geen grooter vorderingen maakte. Door overmagt gedrongen, trokken zy terug op de *Groote Keten*.

Een Battaillon, geſchikt om hun te onderſteunen, ſtondt daar op ten doele van 's Vyands aanval. Niet tegenſtaande de ongunſtige indruk, welke het te kort ſchieten der Jaagers te wege bragt op de Soldaaten, ſtondt het den hevigen ſchok met moed en ſtandvastigheid door, en noodzaakte, voor een poos, den Vyand tot deinzen; maar bedreigd om door de ſtaag ontſcheepte troepen omringd te worden, moesten zy die ſtandplaats verlaaten, en op de vlakte van het *Koegras* terug trekken.

neraal BRUNE, by H. VAN BUMA te *Gouda* in 1801. De Aanmerkingen van den *Hoogduitſchen* Uitgeever en des *Nederduitſchen* Vertalers, zo op het Landsbeſtuur, op den Agent van Oorlog, op den Generaal BRUNE, op DAENDELS en anderen, draagen te veel blyken van onheuſche Partydigheid voor eenen Geſchiedſchryver. — De Luitenant Generaal DAENDELS heeft een *Rapport* uitgegeeven *van de Operatien zyner Deviſie*. In den *Haag* by L. VAN CLEEF 1799.

ken. Dit ſchonk den *Engelſchen* gelegenheid om zich in de duinen uit te breiden, en 'er eenigzins eene Linie van Bataille te vormen. Reeds was hy genaderd tot die, welke de daar binnen liggende vlakte beſtreeken; van waar hy reeds het volk, onder den Generaal Major ZUILEN van NYEVELD, door zyn vuur ontrustte en dreigde den doortocht te verhinderen. — De Generaal VAN GUERICKE, dit doel des Vyands beſpeurende, en vreezende zich van de gemeenſchap met den ſlinker vleugel afgeſneden te zien, koos de party, van de voorafbepaalde bevelen afwykende, om zich naauw met den ſlinker vleugel te verbinden, en den Vyand het nederkomen in de vlakte te beletten. CXX. BOEK. 1799.

Onder dit plaatsveranderen voer de Vyand voort met meer en meer Volks te ontſchepen, trok ſteeds op de *Groote Keeten* aan, en bezette alle de daar om heen gelegene duinen, waar door de moeilykheid, om hem van daar te verdryven, van oogenblik tot oogenblik aangroeide. — Ondanks de moeilykheden, welke deeze plaatslyke geſteldheid opleverde, beſloot de Generaal DAENDELS den Vyand aan te vallen. De noodige ſchikkingen daar toe gemaakt hebbende, begon die hervatte ſtryd op den middag van den ongelukkigen morgen. Dan, terwyl aan de eene zyde, zich hoope opdeedt, van den Vyand tot het terugtrekken, zo niet tot het weder inſchepen, te noodzaaken, bewoogen zich, Verder doordringen des Vyands en hervatte ſtryd.

door den gemelden onverwagten marsch des Generaals VAN GUERICKE, diens troepen te *Huisduinen* niet, en de duinen beletten zyne byhebbende manschap deel in 't gevegt te neemen. De in het gevegt met den veel talryker Vyand ingewikkelden, hielden 't zelve, ondanks de heftigste aanvallen, twee uuren gaande. DAENDELS besloot tot het hervatten van den stryd, die tot omtrent zes uuren in den avond aanhieldt; nu eens won dan eens verloor hy grond; doch geene hervatte poogingen konden de in getal aangroeiende Vyanden uit de duinen verjaagen.

Afloop van dit gevegt.

Naa deeze vergeefsche poogingen zag DAENDELS zyn volk, door bykans eenen geheelen dag vegtens in het zand afgemat, en moedloos door het steeds aangroeiend getal der te bestrydene Vyanden, en de menigte der gevallenen aan hunne zyde; terwyl daarenboven de Krygsvoorraad begon te ontbreeken. Dit alles deedt het DAENDELS beter keuren den stryd te ontwyken, dan de reeds geledene verliezen nog te vergrooten. In de daad, die lange dag vegtens kwam den onzen zo aan dooden, gekwetsten, als vermisten, op veertien honderd man te staan, waar onder zeven en vyftig Officieren. De Vyand gaf zyn verlies aan dooden, gekwetsten en verdronkenen, op als niet meer dan ruim zeven honderd man bedraagende; doch hy beklaagt het sneuvelen van veele Officieren, terwyl de na

En-

Engeland gezonden berichten, van den dapperen tegenſtand getuigen (*). 1799. BOEK.

Het getal der op dien eerſten dag ontſcheepte *Engelſchen* valt niet wel te bepaalen. Het wordt van zommigen op niet meer dan 6000 man begroot, ſchoon door anderen veel hooger opgegeeven. Eenigen willen, dat het gemelde getal den nagt, na dien ſtrydvollen dag, op geene gunſtige wyze, in de duinen zou hebben doorgebragt; ſchoon het niet wel te denken is, dat de opene gemeenſchap met de Schepen, hun in eenen behoeftigen ſtaat liet, toonden zy geen lust of magt te hebben om de behaalde overwinning voort te zetten en eene Legermagt, die wykende geene verſchanzingen ten ſteunpunt vondt, ſlagtende te vervolgen. DAENDELS beval op de *Groote Keeten* aan te trekken, waar al het Krygsvolk, uitgezonderd dat aan de *Helder* lag, bleef daar tot het vallen van den nagt, wanneer hy zyne manſchap van de *Oude Sluis* tot op *Petten* uitbreidde, de *Groote Sloot* voor zich laatende, terwyl hy alle toenaderingen zorgvuldig deedt bewaaken. DAENDELS trekt terug.

Dit terugtrekken liet de *Engelſchen* meester van de duinen in den omtrek van de *Keeten* en van *Kalantsoog*. Hun getal groeide door de ſtaag voortgezette ontſcheping aan. De nog aan de *Helder* en te *Huisduinen* gebleeven manſchap, liep gevaar van afgeſneden te worden, indien dezelve niet De *Helder* verlaaten.

(*) *Univerz. Magaz.* Vol. CV. p. 204.

XXX. BOEK. 1799.

niet vaardig zich bediende van de gemeenschap, die door het drasſige zogenaamde *Koegras* nog een open vondt. Het bevel van DAENDELS aan den daar bevelvoerenden Collonel GILQUIN, om naa het vernagelen der ſtukken, onmiddelyk de *Helder* te verlaaten, en zich by hem te vervoegen, werd opgevolgd. Met zo veel verhaastings geſchiedde deeze aftogt, dat men alle bagadie agterliet, en de weg over het moerasſige *Koegras*, in den nagt, kwam eenige manſchappen op het leeven te ſtaan.

Voorſtel om in 't Gat van *Texel* Schepen te laaten zinken, niet uitgevoerd.

Het verlaaten der Batteryen de *Unie* en de *Revolutie* aan de *Helder*, was een open geeven van het Gat van *Texel* voor de *Engelſche* Schepen. In eene beraadſlaaging van de Generaal DAENDELS, korte dagen vóór de Landing, met Zeeofficieren, waar, behalven de Schoutbynagt STORY, de Capiteins VAN BRAAM, CAPELLE, DE JONG en KOLFF tegenwoordig waren, verzekerden zy eenpaarig, dat het vuur der Batteryen aan de *Helder*, met alle andere voorgedraagene verdeedigings ſchikkingen, buiten ſtaat waren om het inkomen van het Gat van *Texel* den *Engelſchen* te beletten. Een ſchriftlyk voorſtel van DAENDELS aan STORY, om eenige oude Schepen in het Gat te doen zinken, en den Vyand dus het indringen te verhinderen, onderſteund door den Commandant van de Genie KRAYENHOFF, die verzekerde dat die Zinkſchepen, in 't vervolg, geen ſchade aan onze Scheepvaard zouden toebrengen, werd door de Zeebevelhebbers om-

omhelsd, en bepaald, dat zy, met KRAYENHOFF de uitvoering zouden bewerken. Doch 'er is niets van gekomen (*). CIX BOEK.

1709

ABERCROMBIE, de *Helder* in zyne magt hebbende, kon geheel ongestoord zyne verdere Landingsmagt ontschepen, zich daar versterken, en het veilig binnen zeilen der Vloote, met veel gronds te gemoete zien. Tegenstand was 'er van onze zyde mogelyk, ja, uit gedaane Verklaaring des Vlootvoogds, te wagten. Deeze, den acht en twintigsten van Oogstmaand, van het verlaaten der Batteryen door de onzen, en derzelver bezetting door de *Engelschen* verstendigd, deedt vroeg in den morgen sein van anker ligten. Dit geschiedde ten acht uuren. Toen reeds wapperden van de Batteryen de *Prinse* en *Oranje* Vlaggen; de Kerktooren aan de *Helder* en de Toorens van het Eiland *Texel* voerden hetzelfde teken, 't welk op de Vlootelingen eenen wel te wagten indruk maakte. *Oranjegezindheid* was, door alle tyden heen, de neiging van 's Lands Zeevolk. Nogthans geschiedde dit inwaards wyken met dien uitslag, dat de Vloot, nog voor den middag, onder de *Vlieter* ten anker kwam. Schraalheid van den wind verhinderde het inzeilen en het neemen

De Landing voortgezet en inwaards wyken onzer Vloote.

(*) Uit de welgeslaagde Proeven laater van wegen den Agent der Marine genomen, om een Kunstschip aldaar te laaten zinken, mag men opmaaken, dat hoogwaarschynlyk deeze maatregel, was dezelve by tyds genomen, niet geheel vrugtloos zou geweest hebben.

CAP. BOEK.

1709.

men van eene voorberaamde ſchikking.

De aanbreekende morgen van den volgenden dag ontdekte reeds, dat geen klein getal *Engelſche* Fregatten en andere Schepen, tot de Landingvloot behoorende, het anker op de *Texelſche* reede geworpen hadden. De windſtreek deedt den Schoutbynagt STORY oordeelen, dat de groote Vloot der *Engelſche* Oorlogſchepen, het Gat van *Texel* niet zou kunnen opzeilen. Hier op beſloot hy, met de geheele Scheepsmagt, weder na de reede te ſtevenen, om de vyandlyke daar liggende Schepen te verjaagen, of in den grond te booren. Dan de ſterke Noorden-wind, die ſteeds toenam, belette het laveeren in het naauwe Vaarwater. Men liet het anker vallen, om, met de volgende ebbe, ware het mogelyk, ter reede te komen.

STORYS pooging om het gat van *Texel* te verdedigen.

De geest des misnoegens en des opſtands onder de Vlootelingen wakkerde aan op onderſcheide Landsſchepen. In den avond weigerde een groot gedeelte des Scheepsvolks aan boord des Vice-Admiraals na kooi te gaan. Zy gaven voor onderricht te weezen van een toeleg om de *Washington* dien nagt in de lugt te doen ſpringen. Eenigen, gewapend met pistoolen en ſabels, bezetten het luik van de Kruidkamer, niet gedoogende, dat iemand 't zelve naderde: terwyl anderen, de genegenen om ten kooije te gaan, daar van terugge hielden. De Capitein VAN CAPELLE vervoegde zich, met alle zyne Officiers tusſchen deks en poogde, door een rustige houding, gepaard

De Opſtand der Vlootelingen openbaart zich meer en meer.

paard met goede woorden, den geest des oproers te dempen; terwyl de Schoutbynagt alle Onderofficieren by zich deedt komen, hun onderhoudende over de verpligting aan den Lande en den gedaanen Eed. Gevraagd na de oorzaaken van 's Volks oproerigheid, betuigden zy allen, die niet te weeten; dan teffens verzekerden zy geene mogelykheid te zien om dezelve te keer te gaan. Weinig vorderde dit onderhoud des Schoutbynagts. De Capitein VAN CAPELLE hadt tusschendeks het ter kooije gaan des Volks weeten te bewerken, uitgenomen van weinigen, die by de Kruidkamer de wagt bleeven houden. CXXI. BOEK. 1799.

Op de meeste en wel de grootste Schepen, waren gelyktydig oproerige bewee-Is bykans algemeen. gingen onstaan, en het leedt geen twyfel uit welk eene bron dezelve opwelden. De Capiteins VAN BRAAM en DE JONG verklaarden den Vlootbevelhebber, dat de geest huns Scheepsvolks, zedert eenige uuren, zich zo ongunstig hadt geopenbaard, dat men van 't zelve, ingevalle het tot vegten kwam, niets, of slegts zeer weinig, zou te wagten hebben. — Aan boord van Capitein HUYS, *de Admiraal de Ruyter*, woelde dezelfde geest van muitzugt. Hy hadt zich genoodzaakt gevonden, twee zyner Kwartiermeesteren in de boeijen te sluiten, wegens oproerige gesprekken. Stellig verklaarde de Capitein KOLFF, dat zyn volk tot vegten zo ongezind was, dat men van zyn Schip geen één schot te wagten hadt.

Deeze woelingen vol kommerlyk voorzigt, hielden aan, en dreigden nieuwe, nog gevaarlyker uitbarstingen. Intusschen verscheen, in den vroegen morgen van den dertigsten van Oogstmaand, de *Engelsche* Vloot op de *Texelsche* reede, een gedeelte zette koers na de *Vlieter* (*). Het naderen deezer vyandlyke Zeemagt deedt aan boord des Schoutbynagts en op veele Schepen, op nieuw, heftige beweegingen ontstaan. Onzeker was de Vlootvoogd, uit hoofde van de reeds ontvangene berichten, of 'er wel één enkel schot op den naderenden Vyand zou gedaan wor-

(*) De *Engelsche* Vloot, die onder de Prinse vlag naderde, bestondt uit de volgende Schepen;

Naamen.	Bevelhebbers.	Stukken.
Isis	Admiraal MITCELL	50
Raibisan		68
Monmouth		64
Ardent		64
Veteran		64
Belliqueux		64
Russian		64
America		64
Overyssel		64
Glatton		54
Romny		50
	Fregatten.	
Latona		38
Melpomene		38
Juline		32
Juno		32
Shannum		32
Batel		28
	Korvetten.	
Victor, *Dart*, *Tesiphone*, *Pilades*, *Arrow*		ieder 16

Be-

worden. In dit oogenblik vaardigde hy de Capiteins VAN CAPELLE en DE JONG, met een Parlementaire Sloep af, het *Engelsch* Admiraalſchip te gemoete; met laſt om deezen onder 't oog te brengen, dat zy zich thans in hunne laatſte wykplaats bevonden, en beſlooten hadden, hunne Schepen, tot het uiterſte, te verdeedigen; dat hy met zynen aanval niets zou winnen, dan mogelyk, eene Vloot te vernielen, die hy zelve verklaard hadt te willen ſpaaren, en vriendſchaplyk te behandelen; en eindelyk hem voor te ſtellen, om, op een genoegzaamen afſtand van hem, ten anker te komen, en alzo de nadere ſchikkingen van zyn Gouvernement aftewagten; met deeze weinig betekenende boodſchap niets beoogende, gelyk hy zelve verklaarde, dan tyd te winnen.

ctx. BORK. 1799. De *Engelſche* Vloot zeilt binnen. STORYS voorſlag aan den Vyand.

Mid-

Bataafſche Scheepsmagt in *Texel*.

Scheepsnaamen.	Bevelhebbers.	Stukken.
	Schouthynagt STORY	
Washington	Capit. VAN CAPELLE	74
Leyden	Capit. VAN BRAAM	64
Cerberus	Capit. DE JONG	64
Adm. de Ruyter	Capit. HUYS	64
Utrecht	Capit. KOLFF	64
Gelderland	Capit. Luit WALDECK	64
De Batavier	Capit. VAN SENDEN	50
De Beſchermer	Capit. EILBRECHT	50
	Fregatten.	
Amphitrite	Capit. SCHUTTER	
Ma's	Capit. BOCK	
Embuscade	Capit. Luit. RIVERY	
	Korvet.	
Calathé	Luit. DROOP	

DEEL. BOEK. 1799.

Middelerwyl deedt de Schoutbynagt Story fein, om zich tot het gevegt gereed te maaken; dan, het alarmſlaan op de *Washington*, was, als 't ware, het fein ten volledigen opſtand. Behalven de Officieren, en eenige weinige Manſchappen, kwam het Scheepsvolk op de bak, de loopplank en zelfs op het halfdek, onder een heesch geſchreeuw verklaarende, dat niemand hunner van zins was, één oogenblik te vegten, of daar toe eenige toebereidzels te maaken. De Capitein VAN BRAAM bevondt zich aan boord by de Schoutbynagt, en begaf zich, nevens hem, na 't halfdek. Beiden poogden zy, eerst met goede woorden, vervolgens met de hevigſte bedreigingen, de muiters na de batteryen en tot hunnen pligt te brengen. Geheel vergeefsch. Een onophoudelyk geſchreeuw *Hoezee!* onder het herhaalen der weigeringe, klonk door het ſchip. De manſchap vloog na de Stukken, haalde de kogels af, en wierpen die, met een aantal kardoezen, over boord. Eenigen van het Scheepsvolk hielden twee Stukken in de kuil bezet, met geweld werden zy 'er van afgeſcheurd, onder de zwaarſte bedreigingen, als zy voortvoeren iets ter verdeediging te doen. De oproerkreet, van tyd tot tyd, op eenige der andere Schepen, verhief zich luide. In dit ontzettend oogenblik waren de Capiteins VAN CAPELLE EN DE JONG tot by de ten anker komende *Engelſche* Vloot genaderd, die op een kleinen afſtand het anker hadt laa-

De Opſtand barst ten volle uit.

laaten vallen. Wederkeerende, gaven zy te verſtaan, met veel moeite één uur tot beraad te hebben kunnen verwerven. CAP. BOEKA

Overeenkomſtig met dit dringende antwoord, luidde het ſchryven van den Vlootvoogd MITCELL, ter plaatstekening voerende *Iſis*, *onder zeil in orde van battaille*, en woordlyk van deezen inhoud; 1799. Opeiſching van MITCELL.

„ Ik verlang, dat gy oogenblikkyk de Vlag
„ van zyne Doorluchtige Hoogheid den
„ Prins VAN ORANJE doet opheiſſen.
„ Zulks doende, zult gy daadlyk be-
„ ſchouwd worden als Vrienden van den
„ Koning van *Groot-Brittanje*, myn aller-
„ genadigſte Souverain — Zo niet, bezef
„ dan, hoe my grieven zal het verlies
„ van bloed, 't geen daarom zal geſtort
„ worden; doch de ſchuld zal op uw ei-
„ gen hoofd nederkomen."

Reeds vóór het ontvangen deezes antwoords hadt de Schoutbynagt alle de bevelvoerende Officieren der Schepen by zich aan boord doen komen. Men raadpleegde over de geſteldheid van zaaken, en wat in dit hachlyk oogenblik te doen ſtondt. Van des Schoutbynagts boord was geen ſchot te wagten; KOLFF verzekerde 't zelfde wegens het Schip onder zyn bevel; VAN BRAAM en DE JONG gaven te verſtaan dat hun Volk weigerde te vegten. Alle de overige Capiteins voerden dergelyke bezwaaren aan, de een meer de ander minder; alleen Capitein VAN SENDEN, wiens Schip agter in de *Vlieter* lag, betuigde, dat zyn Scheepsvolk, tot dat oogen- Raadpleegingen deswegen.

ste. BOEK. 1799.

oogenblik, in orde was; doch dat men niets van hetzelve kon verwagten, indien 'er door het Admiraalſchip geen tegenweer gedaan wierd.

Beſluit ter overgive.

Naa deeze beraadſlagingen viel, met eenpaarige ſtemmen het beſluit, om, uit hoofde van de moeilyke omſtandigheid, waar in men zich bevondt, de *Bataafſche Vlag* neder te haalen, en de Officieren *Krygsgevangen* te verklaaren, zonder in eenige byzonderheden, betrekkelyk de gedaane betuigingen van Vriendſchap, te treeden, of tot het heiſen eener *andere Vlagge* over te gaan.

Antwoord van Story.

Twee *Engelſche* Officiers, met de Capiteins VAN CAPELLE en DE JONG medegekomen, waren gelast STORYS antwoord te ontvangen en mede te brengen. 't Zelve luidde; „ Admiraal! Noch uwe overmagt, noch de bedreiging, dat de ſchuld „ van het te ſtorten menſchenbloed, op „ my zoude komen, hadden my kunnen „ wederhouden, U, tot het laatſte oogenblik, te toonen, wat ik voor mynen „ Souverain, dien ik in niemand, dan in „ het *Bataafſche* Volk en zyne Vertegenwoordigers erken, hadt kunnen doen. — „ Dan uwe *Prinſe*- en *Oranje*-Vlaggen „ hebben het doel getroffen. De Verraaders die ik gecommandeerd heb, weigeren op de meeste en voornaamſte myner „ Schepen te vegten; en my en myne „ Officieren blyft niets overig dan hoop„ looze ſpyt en de akelige overdenking „ van onzen tegenwoordigen toeſtand. —

„ Ik

„ Ik ſtel U dus de Vloot, waar over ik
„ het bevel voerde, in handen. Van dit
„ oogenblik ligt de verpligting op U, om
„ voor de veiligheid myner Officieren, en
„ de weinige Braaven, die zich aan boord
„ der *Bataafſche* Schepen bevinden, te
„ zorgen; terwyl ik my en myne Offi-
„ cieren Krygsgevangen verklaar, en alzo
„ conſidereer (*)."

CXXI BOEK. 1799.

Voorloopige gerugten, dat 's Lands Vloot den Vyand was overgegeeven, liepen 'er. Dit noodlottig nieuws vondt by veelen gereeden ingang. Die gerugten vervielen egter, voor eenige oogenblikken; op het verneemen van tuſſchen beide komende gerustſtellingen, waar op men meende te mogen afgaan (†); doch de leedmaare werd welhaast ten vollen bevestigd.

Gerugten wegens het overgeeven van 's Lands Vloot.

On-

(*) *Dagverh. der Händel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 18.

(†) 't Zy dat de Staatkunde, merkt de Schryver des *Geſchiedkundigen Gedenkſtuks van Haarlem* op, om door dien ſlag in ééns de reeds genoeg nedergedrukte gemoederen niet geheel te verpletteren, dien pynſtillenden balzem, op dit tydſtip, noodzaaklyk oordeelde; het zy een toevallig misverſtand, dit gerugt deedt verdwynen. Zeker gaat het dat de Directeur VAN HOOFF, den volgenden dag (2 Sept.) zich op zyne reis na *Alkmaar* te *Haarlem* bevindende, in eenen Brieve van die dagtekening 's naamiddags ten één uur, zyne Amptgenooten berigtte, dat de Generaal BRUNE, den voorigen dag, 's middags een Brief ontvangen hadt van den Vlootvoogd STORY, daar in geene melding maakende van de Capitulatie, dat zich na dien tyd binnen *Haarlem* eenig gerugt verſpreidde; doch dat den voorigen avond tegen acht uuren die tyding verdwaenen was,

CXX. BOEK. 1799. Bekendmaking van de overgave der Vloot in de Vergadering. Vervolg.

Onbeſchryfbaar zyn de aandoeningen van ſpyt, verontwaardiging en leedweezen, zigtbaar op het gelaad der Vaderlanderen (*). Wy gelooven, dat de Voorzitter der Eerſte Kamer VERBERK die denkbeelden uitdrukte, welke, ten deezen ſtonde, by alle welmeenende Vaderlanderen de heerſchende waren; „ Welk eerlyk man," in deeze woorden boezemde hy zyn gevoelig getroffen hart uit, „ Burgers Re„ preſentanten! om 't even, welk eene „ Party hy zy tpegedaan, voelt zich niet „ verontwaardigd op het hooren van zulk „ een ſnood Verraad, 't welk zo wel tot „ ſchande verſtrekt van de geenen die „ het bewerkt, als van de geenen, die „ het uitgevoerd en toegelaaten hebben! — „ Goede Hemel! heeft daarom het *Ba-*

„ *taaf-*

was, toen de Generaal BRUNE, een Brief van den Luitenant Generaal DAENDELS mededeelde, hem meldende, *dat de Vloot van* STORY *in dezelfde geſteltenisſe was*, en dat die tydingen hem door de Colonels PINEDA en DOMPSELER medegedeeld waren, welke den laatstgemelden Brief gezien hadden. bl. 97. als mede *Dagv. van het Vert. Lichaam* V. D. bl. 847.

(*) Nimmer vergeet my de ontroering, welke ik, ten dien dage zag op het gelaad eens aanzals Burgeren uit *Groningen*, herwaards getoogen om 't weege land byſtand te bieden. Zy hoorden de overgave der Vloote by de *Spaarnwouder-poort* te *Haarlem*, eenige oogenblikken op verlof tot het doortrekken der Stad wagtende. *Verraad! Verraad!* ging van mond tot mond Zy beklaagden zich, met zo veel verhaasting, met zo veel moeite, een zo verren weg afgelegd te hebben, nu men 's Lands Vloot verraaden had.

„ *taaffche* Volk deeze monsters zo langen CXXX.
„ tyd gevoed, om eindelyk door hun, op BOEK.
„ de laaghartigſte wyze, bedroogen en ver-
„ raaden te worden! Dat de Vyand welvaa- 1799.
„ re met die ſnoodaarts, die wy voor geen
„ *Bataaven*, voor geen Medeburgers, er-
„ kennen — en de ſtraf der misdaad neder-
„ ſtortte op de hoofden der Bewerkeren!
„ Eenmaal zal de wraak ontbranden, en
„ wee dan de hoofden, die zy treffe!"

Nogthans was die Voorzitter, hoe vol ſpyts, niet ontmoedigd. Hy beurde de diep getroffe Vergadering op, 'er byvoegende; „ Intuſſchen, Medeburgers! ook „ deeze ſlag, hoe treffend hy moge weezen voor elk Vaderlandsch hart, zal „ onzen moed niet nederſlaan. Wy kennen de pligten, die wy aan het Vaderland, aan het Volk, verſchuldigd zyn. „ Deeze zullen wy volbrengen, en eer „ zal de Vaderlandſche grond in een puinhoop veranderen, eer de Vyand over „ onze ſtandvastigheid zal zegepraalen. — „ Het *Bataaffche* Leger, dat met onze „ *Franſche* Broederen verëénigd, misſchien voor het behoud des Vaderlands „ en der Vryheid vegt, zal voorzeker „ toonen, dat edeler bloed door hunne „ aderen ſtroomt. Hier op zy onze verwagting! God zy onze hulpe!" (*).

De zegenvierendſte berichtgeevingen wegens deeze Vermeestering, die onze Zeemagt, Vreugde der *Engelſchen*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 21.

ERF. BOEK. 1799. over de bemagtigde Vloot.

magt, althans verre het grootſte en beſte gedeelte, in 's Vyands handen, en den weg ter verdere bemagtiging aan de *Engelſchen* op de kusten der *Zuider zee* open ſtelde, waaiden ras na *Groot Brittanje* over; zy baarden het hoogstgaand genoegen. Men beſchouwde deeze *Bemagtiging*, *Overwinning* ſchaamde men 't zich dit bedryf rechtſtreeks te noemen, als het voorſpel van het zegenvieren der *Oranjeparty* in den Lande, en van de weder vastlegging der oude banden. Breede lysten van het Geſchut en den Krygsvoorraad, aan de *Helder* en op *Texel* vermeesterd, gaven de Nieuwsmaaren onzer Vyanden te leezen (*).

Welk een aandoening het in *Frankryk* baarde.

By onzen *Franſchen* Bondgenoot baarde het bericht de ſterkſte aandoeningen van verontwaardiging. Het Uitvoerend Bewind dier Republiek, liet by de mededeeling van dit ſmertlyk nieuws, zich op deezen trant, onder anderen, hooren. „ Het is „ maar al te waar, dat, op de aannade„ ring van eenige *Engelſche* Schepen, in „ de *Zuider-zee*, een opſtand op de *Ba„ taafſche* Schepen is uitgebarſten. Het „ muitend Scheepsvolk heeft verklaard, „ dat het niet vegten zou; de *Hollandſche* „ Vloot is, zonder Wederſtand; maar ook „ zonder Capitulatie, aan de *Engelſchen* „ overgeleevend: want het ſchynt dat de „ Schoutbynagt STORY en de Krygsraad, „ door geen Verdrag, hoe genaamd, dee„ zen

(*) *Univ. Magaz.* Vol. CV. p. 208.

„ zen misdaadigen afval een ſchyn van wettigheid hebben willen geeven, en dat zy liever verkoozen hebben *Krygs-gevangenen* te blyven. — Het is al weder op Verraad, dat *Engeland* zyn eerſte voordeelen bouwt. Het zegeviert „ by *Texel*, zo als het weleer by *Toulon* „ zegevierde, door de laagſte ontrouw; „ maar nu, zo als toen, zal een ſchandelyk verkreegen geluk met ſchande „ geboet worden!" — Niet minder was de aandoening waar mede men de boodſchap dier overgave in de Wetgeevende Vergadering aanhoorde. Een der Leden, de Repreſentant BRIAT, riep uit; „ Hebt „ gy hem gehoord, Burgers Repreſentanten! — den Admiraal, koeltjes verhaalende, dat een opſtand van zyn Scheepsvolk hem gedwongen heeft, zyne Vloot „ aan de *Engelſchen* over te geeven? — „ 'Er was dan geen Kruidkamer op zyn „ Schip!.... Dat deeze Bloodaart voor „ altoos onteerd zy!"

CXX. BOEK. 1799.

Welke Schepen behalven de Vloot den Vyanden in handen vielen.

Het was deeze overgegeevene Scheepsvloot by de *Vlieter* alleen niet, welke den Vyand door deeze overgave in handen viel. — De *Engelſche* Capitein WINTHROP vervoegde zich na het *Nieuwe Diep* en maakte zich meester van vier Oorlogſchepen en vyf mindere Oorlogs Vaartuigen (*); vermeesſ-

(*) Onder deeze waren de voornaamſte *De Verwagting* van 60, *De Broederſchap* van 54 en *De Hector* van 44 Stukken, van de Fregatten voerde de grootſte 32 en 24 Stukken.

CXX. BOEK. 1799.

meesterde daarenboven vyf *Oost-Indische* Compagnie Schepen met nog vier andere Vaartuigen; het Arsenaal der Marine, waar in onder andere, vyf en negentig Stukken Kanon, vielen hem in handen. Deeze Schepen voerden de *Engelschen* niet mede; doch zy werden onttakeld, en van alles wat der roofzugt aanstondt, ontledigd (*).

VAN MAAREN komt met eenige Snikken te *Amsterdam.*

Geen van 's Lands Gewapende Vaartuigen in *Texel* ontkwam de *Engelschen*, behalven de Luitenant VAN MAAREN, met vyf gewapende Snikken, die neevens de Vloot onder de *Vlieter* geweeken waren. 't Was deeze Luitenant, die het eerste bericht van de waarschynlyke overgave der Vloot te *Amsterdam* bragt, den Commissaris der Marine te dier Stede verstendigende, dat hy, op den dertigsten van Oogstmaand, de nadering der *Engelsche* Vloot na de *Vlieter*, en het zeilen van een Parlementair vernomen hadt, en 's volgenden daags vroeg op de Vloot het laaten waaijen van de gewoone *Hollandsche* Vlag, zonder het *Bataafsche Schild*, ontdekt hadt

(*) De berichtgeevingen der *Engelschen* houden in; dat zy de *Oostindie-Vaarders* en andere Schepen, welke zy niet konden wegvoeren; doch die vervolgens door de onzen als Oorlogschepen zouden kunnen gebruikt worden, geheel ten onbruik maakten. By het vertrek zouden zy dezelve in de lugt hebben doen springen, waren zy, uit hoofde des geslooten Verdrags met BRUNE, daar in niet verhinderd geworden. *Univ. Mag.* Vol. CV. p. 355.

hadt (*), waarom hy dagt dat 'er zeker eene Capitulatie zou getroffen weezen. Waar op hy desgelyks dus eene Vlag op de Snikken deedt opheisen. Zyn Volk wilde met de Snik onder zeil, hy kantte zich, als niet buiten zyne orders kunnende gaan, daar tegen aan. By den Schoutbynagt zich vervoegende, gaf deeze hem te verstaan 'er niets aan te kunnen doen, dat hy zich, zo goed mogelyk, en op de beste wyze, redden moest. Hy kon het Volk niet te vrede stellen, en oordeelde het best te wyken, te meer daar hy noch water, noch voorraad van leevensmiddelen, aan boord hadt. Geen der Lands Schepen durfde hy op zyde komen. Op het Fregat *de Embuscade* hadt men zich van zyn Snik poogen meester te maaken. Het Scheepsvolk was op dien bodem in opstand. Hy zag dat men een man leevendig over boord wierp (†). CHR. BOEK. 1799.

De bemagtiging der Vloote en de daar uit voortvloeijende meesterschap der *Engelschen* op de *Zuiderzee*, baarde by den Generaal BRUNE de rechtmaatigste zorge voor Zorg voor *Amsterdam* gedraagen.

(*) Dit verwisselen der Vlagge geschiedde op last der twee *Engelsche* Officieren aan boord van de *Washington*. Zy wilden dat dit bedryf door eenige schooten zou vergezeld worden; dan dit werd geweigerd, onder verklaaring, dat de Officiers niet anders dan als *Krygsgevangenen* konden beschouwd en dus tot geene dienst verpligt worden.

(†) De aankomst deezer Lands Snikken bragt de eerste tyding der overgaave van 's Lands Vloot, welke het gerugt, waar van wy hier boven spraken, hoogwaarschynlyk deedt ontstaan.

CXL. BOEK. 1799.

voor het lot der Stad *Amſterdam*, welke, ten dien dage, van alle verdeedigingsmiddelen zo zeer ontbloot was, als het voorwerp van der *Engelſchen* verlangen om die *Koopmarkt van Europa*, gelyk men haar langen tyd hadt mogen tytelen, te bemagtigen, en waar het, zo min als elders in den Lande, aan Begunſtigers van *Oranje* en *Engelschgezinden* ontbrak. Om deezer en der *Emigranten* ſtoutigheden te beteugelen, ſchreef BRUNE een ſterken Brief aan de Municipaliteit (*). Een Opperofficier van de Genie, een enkel Bataillon *Franſchen*, waar over hy beſchikken kon, moesten in de beſcherming dier Stad voorzien. De droogte het *Pampus*, anderzins zo belemmerend voor de Scheepvaard, belette den onverwylden toegang aan Schepen van Oorlog, die eenigzins diep traden. Gewapende Vaartuigen aan den ingang dier droogte geplaatst, dienden ter dekking tegen den aanval van mindere gewapende vyandlyke Vaartuigen. Onverwyld werden, op de voordeeligſte plaatzen, batteryen aangelegd; en eene welgeſchikte gewapende Burgermagt deedt geregelden Krygsdienst. — Eerlang werd men ten aanziene van *Amſterdam* meer en meer gerust geſteld. De Zeecapitein CASTAGNIER daagde op met eenige *Franſche* Kanonneerbrikken en andere Gewapende Vaartuigen, binnen door van *Duinkerken* her-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 1.

herwaards gekomen. Hy voerde het bevel over de *Bataafſche* en *Franſche* Beſchermvloot op de *Zuiderzee*. CIX. BORK.

De Generaal ABERCROMBIE zette de 1799
ontſcheping van Volk en wat het ten Krygsdienst behoefde, ongeſtoord voort. Hy nam niet alleen maatregelen om zich in zyne eerſte ſtelling kragtdaadig ſtaande te houden, maar ook om de reeds behaalde voordeelen, door nieuwe te agtervolgen. ABERCROMBIES verdere verrigtingen.

DAENDELS vondt zich in een ongunſtigen toeſtand. Hy oordeelde verder agterwaards te moeten trekken, om eene zekerder en beter verdeedigbaare ſtelling te neemen: naamlyk die van *Monnikendam* en *Purmerende*; dan dit bleef, op ingekomene berichten, dat 'er *Franſche* Hulpbenden in onverwylden aanmarsch waren, onvolvoerd, en het Hoofdkwartier te *Schermerhorn*. Toeſtand van DAENDELS.

Het Departementaal Beſtuur van *Texel*, voorloopig onderrigt van de bedoelde verdere agterwaardſche beweeging des Legers, oordeelde het noodig, de vastbepaalde Verblyfſtad *Alkmaar* te verlaaten en 'er *Haarlem* voor te verwisſelen. Hier toe gevolmagtigd door het Uitvoerend Bewind, toog het derwaards. Die plaatsverandering, gepaard met de ongunſtigſte berichten, wegens den toeſtand waar in DAENDELS zich bevondt, baarde niet alleen veel opziens; maar veel ongerustheids teffens. Het Departementaal Beſtuur van *Texel* trekt na *Haarlem*

Eigenaartig moest dit duchten vermeerderen, daar de Vyand een allergunſtigſte De Vyand verſterkt

ERR. BOEK. ——— 1799.

stand uitkoos in de *Zyp*. De dyk, welke deeze groote uitgemaale plas omringt, boodt, als 't ware, een steunpunt aan, waar de *Engelschen* zich door verschanssingen en daar op geplaatst geschut, versterkten.

zich in de *Zyp*.

Bezending der *Engelschen* na ons Leger.

En het bemagtigen der Vloote, en het verder doordringen der gelande Krygsbenden, thans in eene zo voordeelige stelling geraakt, boezemde den *Brit* de vermetelheid in om te beproeven of hy ook, door onderhandeling, met het Landsbestuur, zou kunnen uitwerken, 't geen anderzins aan het lot der wapenen hing; een lot, 't welk, hoe voordeelig thans gelegerd, te wisselvalliger moest voorkomen, daar de onverwylde aanmarsch van *Fransche* Hulpbenden, den *Engelschen* niet onbekend kon weezen. Wat hier van zyn moge, op den dertigsten van Oogstmaand vaardigde de Generaal ABERCROMBIE, den Generaal Major DOWN met zynen Adjudant na het Hoofdkwartier van den Generaal DAENDELS af. Een Brief aan deezen gerigt, gaf te verstaan, dat gemelde Generaal Major door hem gelast was met eene byzondere Zending aan het *Bataafsch* Uitvoerend Bewind, de noodige Vrygeleidbrieven verzoekende, om zich na *'s Gravenhaage* te kunnen begeeven.

VAN HOOFF en Leden uit de beide Kamers na

De Generaal BRUNE, op reis van *'s Gravenhaage* na *Alkmaar*, omstreeks *Leyden*, door DAENDELS van deezen voorslag verwittigd, deelde des kundschap mede aan het Uitvoerend Bewind. Onverwyld gaf het

het des kennis aan de Eerſte Kamer des Vertegenwoordigenden Lichaams, met bygevoeging dat, daar de toenmaaligen ſtaat van zaaken buitengewoone middelen vereischte, het Uitvoerend Bewind goedgevonden hadt hun Medelid J. R. F. VAN HOOFF, en den Agent van Oorlóg G. J. PYMAN, te gelasten, om terſtond zich te begeeven na het Hoofdkwartier des Opperbevelhebbers BRUNE, met denzelven in onderhandeling te treeden, zich van den ſtaat der zaaken, van de gezindheid der hoogere en laagere Krygsbevelhebberen, en van de redenen der achterwaardſche marſchen onzes Legers, te doen onderrigten. Voorts om, met overleg van dien Generaal, zodanige beſtellingen te maaken, als noodig waren, om, zo mogelyk, hem een aanvallende ſtelling te doen neemen; als mede om de *Bataafſche* Armee, en de Mannen van eer, die over dezelve bevel voerden, allen vertrouwen, op den moed en de ſtandvastigheid van het Bewind in te boezemen, aan de bevelen van 't zelve en van den Opperkrygsbevelhebber, alle klem en nadruk by te zetten. — Verder de Geconſtitueerde Magten, by en omſtreeks het tooneel des Oorlogs, tot het betragten van hun pligt en tot het bewaaren van rust en veiligheid aan te moedigen, of te bevestigen; by alle gelegenheden en op de geſchikſte wyze, de gezindheid en de gevoelens van het Bewind open te leggen; allen nadeeligen invloed, welke laf heid reeds zou hebben mogen ingeboezemd,

CXX. BOEK. 1799. het Hoofdkwartier.

CXX. BOEK. 1799.

het zy by de *Bataafſche* Armee, of de Burgeryen in de Steden of ten Plattenlande, aldaar tragten weg te neemen; met één woord al dat geene te doen, of te laaten geſchieden, het welk, naar bevind van zaaken en omſtandigheden, dienſtig en raadzaam zou worden geoordeeld.

Een buitengewoone maatregel door het Uitvoerend Bewind beraamd met overleg van daar toe beſtemde Leden, uit het Vertegenwoordigend Lichaam. De Voorzitter der Eerſte Kamer hadt aan drie Leden, en der Tweede Kamer aan één Lid verlof gegeeven om mede na het Leger te vertrekken. Diensvolgens werd de ſtaatlykheid deezer gewigtige Bezending vermeerderd door de Burgers VAN DEN BRAAK, VAN HALL, NUHOUT VAN DER VEEN uit de Eerſte, en BUSCH uit de Tweede Kamer (*).

Regt tydig was dit beſluit om de gemoederen, verſlagen door de overgave van de Vloot, ontrust door veele loopende tydingen, en op nieuw in onzekerheid gedompeld door de aankomst eens Vyandlyken Generaals in ons Leger, op te beuren. Regt tydig om den geest des oproers, gereed om opſtand te verwekken, en door baldaadige plundering, het misnoegen meer en meer gaande te maaken, te beteugelen.

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 1.

De Directeur VAN HOOFF en de Volksvertegenwoordigers van hunne zending terug gekeerd, deeden een zeer voldoenend en teffens gerustſtellend verſlag van den ſtaat der zaaken by het Leger, zynde hetzelve vol moed, vol edele geestdrift om den Vyand te gemoet te gaan, en het Vaderland, tot het uiterſte, te verdeedigen. — By deeze berichtgeeving oordeelde men het gepast, door de volſtrekſte verzekering, tegen te ſpreeken, de in zommige Nieuwspapieren en nog meer by mondelinge gerugten, verſpreidde tydingen, als of de Afgevaardigden uit het Landsbeſtuur en de Generaal BRUNE met de *Engelſche* Parlementairen, geduurende derzelver verblyf te *Alkmaar*, drukke onderhandelingen zouden gehouden hebben, die niets gunſtigs deeden verwagten (*). CXX. BOEK. 1709. Verſlag der Bezending.

Wel verre van daar was de ontmoeting, die de *Engelſche* Zendelingen te *Alkmaar* bejegende. Zy vonden zich door een *Franſche* wagt bewaakt. Wanneer de Generaal BRUNE hun, volgens de Krygsregelen, te woord ſtondt, geſchiedde zulks op geene vleiende wyze, of zodanig dat zy één aanmoedigend antwoord ter overbrenginge konden wagten. Geblinddoekt liet hy hun in zyne tegenwoordigheid brengen. Alle zyne Stafofficieren ſtonden halve maans wyze rondsom hun Opperhoofd geſchaard, leunende op hunne ſabels. Alles was Hoe de afgevaardigde *Engelſchen* ontmoet werden.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 36.

XXX. BOEK. 1799.

was zodanig ingerigt, dat ontzetting de *Engelſchen* aangreep by het afdoen van den blinddoek. Deeze ontzetting groeide aan door de taal waarmede, en den toon waar op de Generaal hun afwyzende aanſprak. — Onverrichter zaake keerden zy na hun Leger terugge. — Niet ongegrond gisten zommigen, dat deeze aangevangene en zo weinig beduidende bezending alleen diende om tyd te rekken; ten einde het Leger zich te beter in de *Zyp* zou kunnen verſterken, en de aankomst der *Ruſſen*, die men dagelyks te gemoete zag, te verbeiden.

Kustontrustingen te *Zandvoort*.

De Vaderlandſche Zeekust inmiddels in onrust te brengen, was het bedryf des Vyands. De negende van Herfstmaand leverde hier van een byzonder blyk op. Een gerugt, dat eenige *Engelſche* Schepen zich voor *Zandvoort* vertoonden, en daar eene Landing in den zin hadden, werd door *Haarlem* verſpreid. — Van het ongeloof, wegens de onmogelykheid eener Landing aan onze Kust, was men geheel terug gekomen; doch ſchoon geene waarſchynlykheid voor de aangebragte tyding pleitte, vaardigde men, zonder eenig uitſtel, de Burger Jaagers uit *Haarlem* na dat Zeedorp af. De *Franſche* Bevelhebber en die der Gewapende Burgermagt hadden zich reeds derwaards begeeven. Welhaast verdween het vergrootende dier tyding, op de komst eens geloofwaardigen Burgers, die toevallig zich op dat Zeedorp bevonden hadt. Hy vermeldde, dat ſlegts één *Engelſche* Brik, zeer digt het ſtrand

ge-

genaderd, langs hetzelve koers hieldt, dat dezelve, een ſchot gedaan hebbende uit een achttienponder, was voortgezeild. Die kogel vonden eenige Jongens uit het Dorp naby het *Bentveld*. Een opſchudding baarende onrust was dus alles. — Die zelfde Brik hadt, een half uur verder, een ſloep met acht man uitgezet, die, ten betoon hunner ſtoutmoedigheid, aldaar de Seinpaal doorzaagden of omver hakten. — Op het bericht dat 'er 's volgenden daags weder twee vyandlyke Schepen gezien waren, vaardigde men dertig Grenadiers derwaards af. Eenige gewapende *Haarlemſche* Burgers bleeven een geruimen tyd op dat Zeedorp, of het ook ware, dat zich weder het een of ander Schip verſtoutte, om door dergelyke aannaderingen, de Kust, op deeze hoogte, te ontrusten. CXX. BOEK. 1799.

Het verwylen der gelandde *Engelſchen* om de *Ruſſiſche* Hulpbenden af te wagten, gaf den Generaal BRUNE tyd om onze Legermagt te verſterken. De Generaal DUMONCEAU daagde met zyne manſchap uit het voormaalig *Groningen* en *Friesland* op; als mede andere beweegbaare Troepen, zo *Franſche* als *Bataafſche*, die zich in den Lande, in de geweezene *Belgiſche Nederlanden* en in den omtrek van *Luik* bevonden. Men begrootte onze dus verzamelde Krygsmagt op tusſchen de vier en vyf en twintig duizend manſchappen. De *Bataafſche* Armee was in twee Diviſien onderſcheiden, onder de Luitenant Generaals DAENDELS en DUMONCEAU. BRUNE ontvangt verſterking.

De

CIX. BOEK. 1799.

De *Franſche* Hulpbenden hadden den Generaal VAN DAMME tot aanvoerder. Niet zeer ongelyk berekende men de twee tegen elkander ſtaande Krygsmagten; daar die des Vyands ſteeds verſterking ontving; doch op verre na de gewenſchte en verwagtte niet. De *Ruſſiſche* Hulpbenden waren, door het niet ontmoeten der Advysjagten, te *Yarmouth* aangekomen. Tegenwinden hielden hun terug en beletten ook den Hertog VAN YORK om na *Texel* met Krygsvolk onder zeil te gaan.

Gedrag der *Engelſchen* aan de *Helder.*

Dan, eer wy de verdere Krygsverrigtingen ophaalen, moeten wy aan de billyke nieuwsgierigheid onzer Leezeren voldoen, om hun het gedrag der *Engelſchen* en onzer Landgenooten, in het by de Landing overheerd gedeelte, te doen kennen. — Aan de *Helder* en *Huisduinen* werd de Municipaliteit en het Committé van Juſtitie, uit naam des Erfprinſen VAN ORANJE, door een geweezen Kamerheer, geholpen door den Schout Civiel, ontbonden, en benoemde deeze andere Perſoonen, onder de benaaming van *Proviſioneele Magiſtraat van de Landen van Huisduinen en de Helder.* De Inwoonders dier Gemeentens, voorlang als *Stadhoudersgezind* bekend, betoonden eene uitbundige vreugde, toen zy de Herſtellers van dat Huis in hun midden zagen. Het uitſteeken van *Engelſche* en *Oranje* Vlaggen, het draagen van *Oranje* vercierzelen, het geſchreeuw van *Vivat Oranje!* afgewisſeld door het vervloeken der Patriotten, was het algemeen bedryf.

De

De Vryheidsboom werd omverre gehakt onder een uitbundig gejuich. Alle deeze woelingen groeiden in groote maate aan, en bereikten de aanſtootlykſte hoogte wanneer de Erfprins VAN ORANJE, zich op den zevenden van Herfstmaand, in hun midden vertoonde. Zy rekenden nu hunne zaak geheel gewonnen. CXX. BOEK. 1799.

De groote bedryfal aan dien vermeesterden uithoek was de Heer HENDRIK VAN STRAALEN, voortyds Secretaris by Gecommitteerde Raaden van het Noorder Kwartier, te *Hoorn* woonagtig, en bekend uit vroegere Deelen onzer Vaderlandſche Geſchiedenisſe, als een gezet en yverig aankleever van het *Oranje-huis*. Onmiddelyk naa 's Prinſen aankomst beval hy den *Helderſchen* Kerkleeraar A. DE KONING zich tot den Vorst ter verwelkoming te vervoegen en weder met mantel en bef te gaan. Dit geſchiedde (*). — Dezelfde Heer VAN STRAALEN maakte ſchikkingen op 's Lands penningen in de Kantooren en het verſchuldigde aan den Lande. Behalven dat de heerſchende *Oranjegezindheid* by de *Helderſche* Opgezetenen groote voldoening vondt in den daadlyken lotwisſel by de landing, werd hun genoegen niet weinig vermeerderd door de ruime geldverteeringen en ryk-

(*) Verdagte gedraagingen diens Kerkleeraars bragten te wege, dat hy, door *Noordholland* met *Engelsch* Paspoort reizende, te *Monnikendam*, op last van het Departementaal Beſtuur van *Texel* gevat, na *Haarlem* overgebragt en daar bewaard werd tot na de geſlotene Capitulatie.

CXX. BOEK.

ryklyke betaalingen der gelande en zich daar onthoudende *Engelſchen*.

1799. Geſteldheid op *Texel*.

Niet meer dan groote vyftig man van ons Krygsvolk bevondt zich, ten tyde der Landing, op het Eiland *Texel*, onder den Capitein J. CORNELISSE, die Vaderlandschgezind, der Regeering van het Eiland verklaarde hetzelve niet te zullen verlaaten, vóór dat de Vyand, voet aan land hebbende, hem noodzaakte terug te trekken. Hy hieldt woord. De Oranjegezindheid der Eilanderen openbaarde zich welhaast naa de Landing, door het laaten wapperen der Oranjevlagge van de Kerktoorens der onderſcheide Dorpen, uitgenomen aan het *Oude Schild*, waar dezelve, op bedreiging van Capitein CORNELISSE, was nedergehaald. Hy verliet, met zyne manſchap, waar onder eenigen aan den *Burg* hunne Oranjegezindheid aan den dag gelegd hadden, kort naa het zien der woelingen, door hem niet te ſtuiten, met zyn volk het Eiland.

Door de *Engelſchen* in bezit genomen.

Op last des *Engelſchen* Bevelhebbers aan de *Helder* en van den Vlootvoogd MITCELL, werden Loosſchuiten en Lootzen op *Texel* tot dienstbetooningen gedwongen. Men nam, met eenige manſchap, in den naam des Koninga van *Engeland* en des Prinſen van *Oranje*, voorts bezit van dat Eiland. ABERCROMBIE vorderde een opgave van Trekpaarden en van Slachtvee; eiſchen waar op niet af te dingen viel. De Vryheidsboomen werden weggeruimd. Het gedaane verzoek om Oran-

Oranjetekens te draagen, was niet noodig, daar de meesten zich gaarne met die kleur vercierden, en met het geroep *Oranje boven!* vergezelden. De Oranjevlaggen waaiden niet alleen van de Kerktoorens; maar veele huizen ſtaaken ze uit. 1799.

Het honderdtal Krygsvolk eerst op dit Eiland overgevoerd en in de *Schans* gelegerd, werd welhaast door tusſchen de drie of vier duizend man gevolgd, voor welker huisvesting de Municipaliteit, die op ontſlag vrugtloos hadt aangedrongen, moest zorgen. Dit alles, hoe veel ongelegenheids het baarde, liep vry rustig af. Alleen aan *Oosterend*, werd door een aantal der verraaderlyke Vlootelingen het huis eens Inwoonders, voor een yverig Patriot bekend, geplunderd. Elders vonden zich, naa het planten der Oranjeboomen, veelen van dien ſtempel genoodzaakt dezelve te kusſen. By die en ſoortgelyke baldaadigheden, perste men eenige Winkeliers wyn en ſterken drank af. Bitterheid vergezelde de vreugde der *Texelaaren*. Zwaare inlegering.

Drukkend zwaar viel de inlegering den Eilanderen; daar ieder man een half pond vleesch en één pond brood moest verſtrekt worden. Eene Bezending van twee Burgers, vervoegde zich naa de *Helder* by den Erfprins, om ontheffing of ligtingſchap te verzoeken. 's Prinſen toezegging, *dat 'er binnen drie dagen verligting ſtondt te komen*, hadt geen gevolg. Van dag tot dag werd de toeſtand der *Texelaaren* nypender. Niet alleen was de toevoer naa het Eiland Vergeefſche pogingen om ontheffing van bezwaren.

af,

CXX. BOEK. 1799.

afgeſneeden, niet alleen maakten de vermenigvuldigde eeters de behoefte grooter; maar de *Engelſchen* kogten alles op, en vervoerden het na de Vloot. Zo verre ging het, dat, by de opneeming van den leevensvoorraad bleek, dat 'er, voor zes dagen, noch rogge, noch gort, noch erweten, noch boter, meer voorhanden was. — Een herhaalde bezending aan den Erfprins, door de voornaamſten uit de Burgery afgevaardigd, deedt voorſtellen om verligting, waar van niets kwam. Eene ſchriftlyke vervoeging by den Heer VAN STRAALEN aan de *Helder* was van meerdere uitwerkings. Dan van eene door de *Engelſchen* gevorderde levering van acht honderd en veertig duizend ponden hooi, mitsgaders de opgave van een juisten ſtaat van het voorhanden zynde hooi, turf, brandhout, vee, ſchaapen, aardappelen en kool, zogt men vrugtloos ontheeven te worden; althans het hooi moest 'er weezen, ondanks de poogingen der Burgeren, en de onderſteuning van den veelvermogenden VAN STRAALEN genooten.

Vorderingen der *Engelſchen* op *Wieringen.*

Op het Eiland *Wieringen* beliep het getal der gevorderde Paarden één honderd en tachtig. Wel aldaar voorhanden, doch noodig tot het inzamelen van den Oogst. Met een vry grooten afflag van het geëischte getal kwam men vry; doch by die paarden en tuigen vorderde men een vier en dertigtal jonge manſchap, onder bedreiging van geweld, indien 'er niet aan werd voldaan. Andere behoeften werden ook op dat Eiland geëischt.

Al-

CXX. BOEK. 1799.

Alomme werden op de plaatzen in 's Vyands magt gevallen of buiten het bereik onzer Verdeedigingslinie gelegen, niet alleen de Oranjevlaggen uitgeſtooken, maar ook oproerigheden van verſchiedenerleien aart gepleegd, en waar de Vyand kwam waren de vorderingen dringende en veelvuldig, ſchoon de betaaling van veele kleinigheden terſtond, en veelal met onbekrompen hand, geſchiedde (*).

Toeſchikking van voorraad aan den Vyand te gengegaan.

Menigvuldig waren de Behoeften der gelande *Engelſchen*, als mede die der Vlootelingen. Om aan dezelve en bovenal aan winzugt te voldoen, waren 'er Schippers, byzonder Viſchers, die dagelyks in de Havens van *Medemblik*, *Hoorn* en *Enkhuizen* binnen liepen, aldaar vleesch, brood, groentens en anderen leeftocht opkogten, en pasporten na de *Lemmer* en dergelyke Havens gevraagd en bekomen hebbende, na de *Helder* ſteevenden. Hier tegen werd, op de kragtdaadigſt mogelyke wyze, voorzien (†).

Sterk bevel van DARNDELS ten opzigte

Allerſterkſt was een Order door den Generaal DAENDELS, ter beteugeling van de *Oranjegezinden*, in *Noordholland*, aan de Armée uitgevaardigd. „ De Comman-

„ dan-

(*) In VONK's *Geſchiedenis der Landing*, waar uit wy het bygebragte op de Eilanden ontleenden, vindt men dit en met de opgave van veele byzonderheden vermeld, en het voorgevallene op verſcheidene Dorpen in dien oord beſchreeven, I. D. bl. 77—111.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 45.

1799 van de *Oranje-gezinden.*

„ danten van Detachementen of Patrouil-
„ les, op toorens of op andere publieke
„ en ook particuliere gebouwen de *Oranje-*
„ of ook Prinſen-vlag geplant vindende,
„ worden gelast hetzelve gebouw in den
„ brand te ſteeken en te doen afbranden.
„ Zy zullen de Perſoonen die zy met
„ Oranje Cocardes of Linten vercierd vin-
„ den, doen arresteeren, of, zo zy het
„ zoeken te ontvlugten, doodſchieten,
„ wordende verantwoordelyk geſteld voor
„ alle nalaatigheid en excès in deezen."

Slag op de 10 Sept.

De ſtand, waar in wy de beide Legers verlieten (*), kundigde den naderenden dag eens Veldſlags aan. Vóór de morgen van den tienden van Herfstmaand aanbrak, waren de *Bataafſche* en *Franſche* Krygsbenden ten aanval op weg geroogen. In drie kolommen zetten zy het op den Vyand aan, onder de Generaals DAENDELS, DUMONCEAU en VAN DAMME, laatstgemelden waren *Franſche* Krygsknegten. De eerſte morgenſtraalen aanſchouwden den aanvang van den ſtryd, welke, in den beginne, voor de onzen, een gelukkigen dag ſpelde, tegen eenen welgelegerden Vyand, die zo veel moeds in het verdeedigen zyner ſtellingen betoonde, als de aanvallers in het beſtryden lieten blyken. De welverſchanste *Zyp-dyk* door de Ringſloot gedekt, viel moeilyk te naderen. Als zeer wel doorwaadbaar was den *Franſchen* de diepte des waters beſchreeven, en

(*) Zie hier boven bl. 179.

en geene gelegenheid om die te pellen, gehad hebbende, rukten, onder het schroot- en musketvuur des vyands, *Fransche* Grenadiers aan, en poogden zwemmende de overzyde te bereiken, eenigen verdronken met de wapens in de hand. Dit lot zou een grooter getal getroffen hebben, hadt de *Fransche* Capitein DE LENTEIGEL geen heldenstuk bestaan. Ondanks het vuur van den Vyand, dat van de hoogte des dyks, als van een muur nederstortte, ging hy met den degen tusschen zyne tanden te water, zwom over de diepte, duikt 'er tot tweemaal toe in om hetzelve te peilen; hy vondt het te diep, kwam by de bende dien hy hadt doen stand houden, weder, hun bewaarende voor het gevaar om een overtocht te beproeven, dien men wel als moeilyk, maar als mogelyk, aangezien hadt. De hevigheid van der *Franschen* aanval beloofde eerst groote voordeelen op den Vyand; dan het viel onmogelyk hem op dien welverschansten *Zypdyk* aan te tasten. Die strekte ook den Generaal DUMONCEAU ten beletzel, naa een veel goeds belovend begin. DAENDELS kon de voordeelen eerst door hem behaald, niet genoegzaam voortzetten, door eene wanorde, die elders ontstondt en welke hy teregt poogde te brengen. Hy behieldt intusschen het gewonnene, tot hy, ziende dat elders het vuur geheel ophieldt, oordeelde te moeten afrekken, 't geen, ondanks de poogingen des Vyands, om hem op den afrogt te ontrusten, gelukte.

1799.

Uitslag van denzelven.

Hoewel de onzen, naa deezen bloedigen en heeten dag, de voorige ſtellingen betrokken, kwamen dezelve den *Franſchen* op ruim veertig dooden, waar onder vier Officieren en zeven honderd negen en veertig gekwetſten, waar onder zes en dertig Officieren, te ſtaan. De *Bataaven* hadden zeven en negentig dooden, waar onder acht Officieren, en vier honderd acht en negentig gekwetſten, waar onder twee en dertig Officieren. Dat der geſneuvelden en gewonden aan de zyde der *Engelſchen* wordt in vergelyking zeer gering opgegeeven; en is zeker veel minder geweest, daar het meerendeel zich door den meergemelden Dyk gedekt vondt. Zy gaven het op als bedraagende ſlegts in alles twee honderd man; doch het getal der gekwetſte Officieren, daar by opgegeeven, is in vergelyking groot (*).

Misnoegen van Brune over den uitslag.

Van een beter ſlaagen deezes algemeenen aanvals hadt zich de Generaal Brune hooge gedagten gevormd, en was zyn misnoegen over het mislukken des te grooter. Hy gaf zulks aan het Uitvoerend Bewind met dit ſchryven te kennen; „ Die dag „ zou voor ons beſliſſend geweest zyn, „ byaldien alle Corpſen gelyklyk hunnen „ pligt betragt hadden. — 'Er zyn Corp„ ſen, die zich wel gedraagen hebben, en „ onder dezelve bevinden zich dapperen, „ wier naamen verdienen bekend te zyn. „ Zo dra de Diviſie Generaals my hunne „ rap-

(*) *Univ. Magaz.* Vol. CV. p. 210.

„ rapporten hebben overgezonden, zal ik CXX.
„ U alle die geenen doen kennen, welke BOEK.
„ aanſpraak hebben op lof en aanmoedi- ——
„ ging. De lafhartigen zullen van het 1799.
„ Leger verwyderd worden, en als dan
„ hoop ik, dat onze poogingen tegen den
„ Vyand met beſliſſende voordeelen zul-
„ len bekroond worden."

Reden vondt hy te over om vervolgens te ſchryven; „ Ik heb de Generaals der „ Diviſien gelast, de Vlugtelingen en laf- „ hartige Officieren, en die verraaders, „ welke wanorde zogten te ſtrooijen, voor „ den Krygsraad te doen te regt ſtellen. „ Gisteren is een Sergeant, welke een „ valſch alarm hadt veroorzaakt, gefuſil- „ leerd; men moet eene groote geſtreng- „ heid aan den dag leggen. Alles zal ten „ besten keeren."

De grond tot dit nader ſchryven was eene gebeurtenis die groote ongerustheid baarde op veele plaatzen in *Noordholland*, en byzonder de Steden *Alkmaar* en *Haarlem* ſchrik aanjaagde. Wy willen dit eenigzins uitvoerig vermelden, om te toonen, hoe onder de Land- zo wel als onder de Zeemagt van onzen Staat, veel kwaads ſchool, en het ſtuiten van die verkeerdheid tot eere ſtrekt van hun, die het voortplanten der ontrustende en mismoedigmaakende tydingen en bedryven kragtdaadig weerden. Onrustbaarende Gebeurtenis.

Voor-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 60 en 68.

1799.

Nadeelige gerugten te *Haarlem* verſpreid.

Voordeelige tydingen waren op den dag des ſtryds binnen *Haarlem* eerst ingeloopen; doch zy hielden geen ſtand. In den laaten avond verſpreidde zich aldaar een gerugt, dat ons Leger in volſlaagene wanorde op die Stad terugtrok. Algemeen werd dit, zo laat ontſtaan, gerugt niet door de Stad. Doch in den nagt, ten twee uuren kwamen eenige Militairen uit verſcheide Corpſen der *Bataafſche* Armée in *Haarlem*. Zy lieten verluiden, dat geheel het Leger in eenen verwarden terugtogt was; zommigen voegden 'er by, dat zy de eenig overgebleevenen van hunne Compagnie, en dat de *Engelſchen* reeds tot aan de *Beverwyk* waren voortgerukt. *Alkmaar* was in rep en roere geſteld op het gerugt in de kolom van DAENDELS ontſtaan, door een Sergeant verſpreid, dat de *Engelſche* Ruitery in een der Dorpen van de *Lange-Dyken* gerukt was en alles nederzabelde, wat hun ontmoette. Ondanks de in 't werk geſtelde en eindelyk geſlaagde poogingen van DAENDELS om deeze valſche maare te ſtuiten, waren eenigen ontkomen. Met den vroegen morgen nam het getal diar lafaarts of ſchelmen te *Haarlem* zodanig toe, dat de Municipaliteit, met overleg van de *Franſche* Commandant MASSABEAU en den Commandant der Gewapende Burgermagt PARVÉ, beſlooten die Overloopers te doen vatten en in verzekerde bewaaring te brengen. Dit geſchiedde onverwyld, alle vlugtelingen werden oogenblikkyk gevat zo

ras

ras zy binnen de Stads poorten kwamen. CXX.

Al dit kon niet voorvallen, zonder, met het meer daagen van den morgen, in die Stad, de onrust algemeener te maaken; dan toen ook was de Municipaliteit in ſtaat om gerustſtellende Legerberichten mede te deelen, en een dat bepaald ſprak van het onrustbaarend geval, daar in beſchreeven als het bedryf van eenige kwalykgezinden, 't welk geen geloof verdiende, en dat het Leger ſtand hieldt in de oude ſtellingen. — Gerustheid baarde deeze vroegtydige aankondiging, dankbaar was het welmeenend deel der Burgerye, voor de zorge en waakzaamheid der Municipaliteit, dezelve droeg de goedkeuring van het Uitvoerend Bewind weg. BOEK. 1799.

Dien eigenſten dag vaardigde het Departementaal Beſtuur van *Texel* eene Publikatie uit, om, wegens de waare toedragt der zaaken de Inwoonders van dit Departement gerust te ſtellen. De toon op welken dit ſtuk geſtemd was, de bewoordingen daar in gebezigd, draagen de ſterkſt mogelyke blyken van de hitte, welke ten dien ſtonde de gemoederen der Vaderlanderen ontvlamde tegen de onderneemingen der *Engelſchen* en de werkzaamheden van dier binnenlandſchen aanhang. — In min heftige doch nadruklyke woorden gaf de Municipaliteit van *Haarlem* haar misnoegen en verontwaardiging over dit ſchandelyk gedrag eeniger Militairen in de *Bataafſche* Armée te kennen. Teffens berichtende, dat zommigen dier onverlaaten, zich Deswegen uitgevaardigde Publikatien

DEEL. XXX. 1799.

boven de misdaad van dienstverlaating, ſchuldig gemaakt hadden aan roof hunner medeburgeren. Paarden, Equipagien boden zy voor een ſpotprys te koop aan. Men ontdekte by veelen dier ſnoodaarts gouden en zilveren cieraaden, hals- hand- en hoofdopſchik der *Noordhollandſche* Vrouwen, geld en kostbaarheden den bewoonderen van het Platteland ontrooft. De ongezindheid der meeste gevatten, ten opzigte van de tegenwoordige Orde van zaaken mogt men afneemen uit hun bedryf, en bovendien uit het afbeeldzel van den Prins VAN ORANJE en dat zyner Egtgenoote, met een Oranje lindje omboord, op de bloote borst van een hunner gevonden.

Afloop deezer zaake

Kort was het verblyf deezer lafhartigen en ongetrouwen binnen *Haarlem*. Naa weinig dagen werden zy, ten getale van twee en veertig, onder bedekking van Gewapende Burgers en *Franſche* Jaagers, op last van den Generaal BRUNE, na *Alkmaar* en het Leger, als gevangenen opgevoerd en aan den Militairen Krygsraad overgeleverd. Een kogel was reeds het loon van den Sergeant, die tot alle deeze verwarring aanleiding gegeeven hadt, gelyk de Generaal BRUNE vermeldde (*).

Wer-

(*) Zie hier boven bl. 213. Een omſtandig berigt van dit onaangenaame voorval, met de oorſpronglyke ſtukken daar toe betrekkelyk, is voorhanden in het *Geſchiedkundig Gedenkſtuk van het voorgevallene binnen Haarlem, in de laatſte helft van het Jaar* 1799, door A. LOOSJES *Pz.* te *Haarlem* bl. 135—143.

Werden lafhartigen en muiters, op die wyze behandeld en ten afſchrikkenden ſpiegel geſtraft; de braaven, de dapperen vonden zich door den prikkel van lof en eere aangeſpoord om den Lande trouw en dapper te dienen. De Generaal BRUNE, den zestienden van Herfstmaand, op de voorposten te *Schoorl*, de Vrywilligers uit *Rotterdam* en uit andere plaatzen, in oogenſchyn neemende, voerde die dapperen te gemoet; „ Burgers! zie hier de braave „ Vrywilligers van *Rotterdam*, die braa„ven hebben zich op de voorposten be„geeven; zy hebben het vuur reeds ge„zien; zy hebben de *Engelſchen* niet ge„ſchroomd; maar hun ſtout onder de „ oogen durven zien. Neemt aan deeze „ braaven een voorbeeld, die onder 't „ bevel van de Burgers THYSSEN en VER„ MEER, daadlyk de gevaaren hebben „ getrotſeerd —— Die zich welhoudt zal „ ik aan het Gouvernement bekend maa„ken, en die zich lafhartig gedraagt, „ wegjaagen; maar de braaven doen be„loonen. *Een Engelſchman*, ja, al waren „ 'er *drie* tegen *één*, is niets. Deeze braa„ve *Rotterdammers* hebben hunne lafhar„tigheid gezien!"

CXL. BOEK. 1799. Lof door BRUNE den braaven gegeeven.

Om de Krygsdapperheid aan te prikkelen, werd het Uitvoerend Bewind, door het Vertegenwoordigend Lichaam, gevolmagtigd, om, op voordragt des Opperlegerbevelhebbers BRUNE, zodanige bevorderingen van en aan Officieren der *Bataafſche* Armée te kunnen doen en geeven, als

Rangbevorderingen den Braaven toegezegd.

1799.

als het Bewind, tot beloonig van verdienſten en ſtraf van laſhartigheid of ongehoorzaamheid, zou meenen te behooren; al ware het ook dat deeze bevorderingen of afzettingen niet overeeſtemden met het Plan van Reorganiſatie der Armée van den Staat in Hooimaand des Jaars MDCCXCV vastgeſteld.

Werkzaamheden tot bemoediging der Strydenden.

De hoofdwerkzaamheden des Landbeſtuurs, en van andere Geconſtitueerde Magten, werkten met vereenigde kragt in het beraamen van maatregelen en het doen van poogingen om den gelaaden Vyand te beſtryden en afbreuk te doen. Weldenkende Ingezetenen ſtelden 'er hunne eer in om het Landsbeſtuur en het Krygsweezen ondersteunenden byſtand te bieden en den moed der braaven aan te wakkeren. Om ſtryd beyverde men zich tot het verzagten van het lyden der veelvuldige gekwetſten, en den rustigen Krygsman, die verdere ſtryd te wagten ſtondt, door blyk op blyk van welwillenden byſtand, aan den Lande te verpligten. Van hier de giften tot lyfsdekking tegen het naderend guure jaargetyde, en het toeſchikken van veelerlei verkwikkingen.

Adres uit *Dordrecht* om tot volhouden aan te maanen.

Bereidvaardigheid om met den gewapenden arm, ook der zodanigen, die volgens de wet des niet verpligt waren, bleek uit verſcheide aanbiedingen. Het ſterkſt ſpreekende in dit geval, onder andere van ſoortgelyken aart, is eene vervoeging van een groot aantal Stemgeregtigde Burgers te *Dordrecht*: en wy weeten dat de taal

door

door hun geuit, de taal was van de braa- CXX.
ven en moedigen in den Lande. Dat de BOEK.
Naaneef in onze Geſchiedenisſe dezelve ——
leeze. Zy ſpraken, op deezen trant, de 1799.
Eerſte Kamer aan; „ Burgers Repreſen-
„ tanten! De verraaderlyke Vyand van
„ alles wat eerlyk is en goede trouw be-
„ zit, heeft dán, in de daad, zyne ver-
„ blinde trauwanten, met het ſchuim van
„ andere Volken verdubbeld, onder het
„ geleide van Bevelhebbers, zyner waar-
„ dig, op den *Bataafſchen* bodem ge-
„ zonden!

„ Het is hun dan gelukt, onze waak-
„ zaamheid te verſchalken, en zyne eerſte
„ ſtappen met het ſchuldloos bloed onzer
„ braave Landgenooten te verwen!

„ Het is hun dan gelukt, door valsch-
„ heid en list, drie duizend lafhartige
„ verraaders, te lange aan den boezem
„ onzes Vaderlands gezoogd, tot zyne
„ goede vrienden te maaken, en het uit-
„ gepuurte *Nederland*, onder de leus van
„ vriendſchap, na genoeg veertig Millioe-
„ nen te ontroeven!

„ Ja, dat alles is hem gelukt — gelukt
„ in weinige dagen! Burgers Vertegen-
„ woordigers! Mannen met de geheiligde
„ zaak eens Vryen Volks belast; aan U,
„ die de *Bataaven*, met duuren Eede, trouw
„ gezwooren hebt — aan U zy aanbe-
„ volen, dit alles, in zynen geheelen toe-
„ dragt, nadrukkyk gade te ſlaan, en de
„ diep beledigde Natie, door moed, ſtand-
„ vastigheid en manlyke beſluiten, te wree-
„ ken!

„ Hoe

CIX. BOEK. 1799.

„ Hoe ontzettend deeze Gebeurtenisſen
„ zyn, zy nogthans wekken in ons geen
„ andere hartstogt dan die van brandende
„ wraak! Wy reikhalzen vaardig na het
„ groote tydſtip, waar op de vereenigde
„ ſtrydende Zoonen der verbroederde Re-
„ publieken, met het zwaard der Vry-
„ heid, den geregten dood in de aange-
„ lande horde, die den euvelmoed haarer
„ gouddorstige meesters tragt voort te
„ planten, zal hebben overgebragt.

„ *Overeenkomst!* roept en vreest men
„ allerwegen. Neen! Vertegenwoordi-
„ gers van een Vry Volk! wy doen hul-
„ de aan uwe kunde en welmeenenheid,
„ en houden ons deswegen ten vollen ge-
„ rust. Gy zoudt Verdragen kunnen wil-
„ len aangaan tusſchen een Volk, ſteeds
„ en van ålom om zyne deugden en goe-
„ de trouw geëerd, en een Gouverne-
„ ment als dat van *Engeland* — een Gou-
„ vernement, dat nog nimmer de heilige
„ belofte van eer vervuld heeft, dan
„ wanneer eigen voordeel het daar toe
„ aanprikkelt — Gy zoudt Verdragen
„ kunnen willen aangaan, die, hoe door-
„ wrogt en verheven ingericht, het *Ba-*
„ *taafſche* Volk ſteeds de ſpeelbal zouden
„ doen zyn van eeuwig wankelende Staats-
„ gronden — Verdragen, die vooraf
„ reeds door elk denkend Vaderlander
„ worden veragt.

„ Neen, Burgers Repreſentanten! Gy
„ zult dit nimmer doen, dan in de aller-
„ dringendſte omſtandigheden, wanneer

„ wy

„ wy ons; tegen alle verwagting aan, van CIL.
„ veelvermogende hulp verstooken zagen, BOEK.
„ en door eenen magtigen en vriendschap-
„ lyken Nabuur, met de wapens in de hand, 1799.
„ daar toe zagen aangespoord. Dan, en
„ ook niet anders, zult gy het ongelukkige
„ *Bataafsche* Volk aan het noodlot eens
„ Verdrags overgeeven, dat hetzelve veel-
„ ligt meer zou folteren, dan dat het zy-
„ nen vrugtbaaren grond met het stuivend
„ puin der verwonne muuren overdekt
„ zag — *Overeenkomst!* — Neen, Burgers
„ Vertegenwoordigers! hier toe besluit gy
„ nimmer! Uwe beproefde beginzels en
„ trouw strekken ons hier ten waarborg.
„ Ook Gy zult, met kragt en moed
„ beteugelen hun, die den gevloekten
„ Vyand van binnen, in het duister en
„ openbaar, den vrienden-hand toerei-
„ ken, en alzo wreedaartig hun Vader-
„ land verraaden — Gy zelve zult uwe
„ manlyke Proclamatie handhaaven, en
„ elk, die, in deeze beslissende oogenblik-
„ ken, de teugels des Bewinds in slappe
„ handen houdt, met klem leeren, welke
„ pligten elk Vaderlander te volgen heb-
„ be, wanneer een bloeddorstige Vyand,
„ gesterkt door binnenlandsche Verraaders,
„ zynen vernielenden voet op den vryen
„ grond zet, om al wat braaf is, aan zy-
„ ne verwoestende kar te kluisteren!
„ Ja, Burgers Representanten! wy zyn
„ verzekerd van uwen moed, die, met
„ het naderen der gevaaren, wel verre
„ van in een schroomvallig Verdrag te
„ zul-

„ zullen wegzinken, steeds zal verdubbe-
„ len, en voorzeker met verordenen van
„ de kragtdaadigste maatregelen ter red-
„ ding, al meerder zal ontbranden. —
„ Wy kennen uwe afkeerigheid tegen al-
„ les, wat slegts de zweem van Overeen-
„ komst met den snooden *Brit* draagt;
„ dan geen gering gedeelte onzer Natie,
„ heimlyk door de Vyanden der Vryheid
„ ontrust, verschilt met ons ten dien op-
„ zigte.

„ Eene Proclamatie slegts van uwe zy-
„ de, waar by gy uwe onwankelbaare
„ voorneemens, ter verdeediging des Va-
„ derlands, tevens met den afkeer van
„ Verdrag, onbewimpeld aan den dag
„ legt, en plegtig verklaart, dat eer alle
„ weerbaare Manschap van *Nederland*, met
„ die onzer groote Bondgenoote, zal zyn
„ afgestreeden en onder het overschot van
„ het Gemeenebest begraaven, dan dat
„ Gy zult overgaan tot eenige Overeen-
„ komst met eenen Vyand, als die, wel-
„ ke thans zynen bloedigen voet op den
„ *Bataafschen* bodem gezet heeft, en
„ steeds, al wat heilig is, aan zyne hel-
„ sche geweldenaryen opofferde.

„ Eene zodanige Proclamatie slegts,
„ Burgers Representanten! en het geheele
„ *Bataafsche* Volk zegt die vrees in één
„ vaarwel, en verbeidt, met brandende
„ begeerte, den oogenblik, in welken het
„ zich, in massa, zal kunnen wreeken
„ over den hoon, hetzelve door den Erf-
„ vyand des Menschdoms aangedaan."

Geen

Geen onduidelyke wenken op de verſpreidde gerugten van Onderhandelingen met den Vyand, waar van wy hier boven gewaagden (*), gaf dit Vertoogſchrift. De Voorzitter VAN HALL betuigde niet te twyfelen, of de geheele Vergadering zou de Vaderlandſche taal der *Dordrechtenaaren* toejuichen; doch dat hy geen vryheid hadt om daar op een anderen voorloopigen raadſlag uit te brengen, dan dat men dit ſtuk voor medegedeeld zou aanneemen, en zo viel het beſluit (†). CRT. BOER. 1799.

ABERCROMBIE, zich meer en meer verſterkende, verbeidde met ongeduld, in zyne verſchanſingen, de aankomst der *Ruſſen* en verſterking uit *Engeland*. BRUNE wagtte en bekwam, van tyd tot tyd, toevoer van Krygsvolk, terwyl hy het Landsbeſtuur geſtadig aanporde om de ligting van manſchap uit de Gewapende Burgermagt verder en verder uit te breiden. De voorposten der *Bataaven* en *Franſchen* ſtonden tot op een ſnaphaanſchot van de vyandlyke verſchanſingen; alles nam, van dag tot dag, een meer geduchte houding aan. Geen Kryg van beduidenis werd 'er gevoerd. ABERCROMBIE hadt het Dorp *Warmenhuizen* intuſſchen ſterk doen bezetten. DUMONCEAU deedt Capitein GOUDOEVER, in den nagt tuſſchen den veertienden en vyftienden van Herfſtmaand op dit nieuwlings Stand der Legermagten.

(*) Zie hier boven bl. 198.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 63 *enz.*

CXX. BOEK. 1799.

lings verſterkte Dorp aanrukken. Hy maakte 'er zich meester van op zulk eene wyze, dat de Vyand het ontruimde, met agterlaating van de gekwetſten, en wat verder tot de bezetting behoorde. Een blyk van voorſpoed, en teffens een blyk dat de moed onzer Soldaaten niet was uitgedoofd (*).

Aankomst van *Engelſche* en *Ruſſiſche* verſterking.

Van grooter en belangryker gebeurtenisſen ging die dag zwanger. In den vroegen morgen verſcheen op de *Helder* de Hertog VAN YORK, vergezeld door Prins WILLIAM VAN GLOUCHESTER, Lord CHATTAM, en verder aanzienlyk gevolg. Het Fregat, 't welk die Grooten naa onze Kusten voerde, geleidde tien duizend man *Engelsch* Krygsvolk. — Het leedt ſlegts twee dagen, of de lang verwagtte *Ruſſiſche* Hulpbenden, ſterk dertien duizend man, onder het Opperbevel van den Generaal HERMANN, daagden op, en zetten voet aan land. Onverwyld gaf de Hertog VAN YORK last, dat de *Ruſſen* voorwaards rukken en de ſtelling van het Zeedorp *Petten* bezetten moesten.

YORK valt den 19 Sept. den onzen aan.

De door deeze aankomst van Krygs- en Hulpbenden uit *Engeland* verwisſelde omſtandigheden, baarden eigenaartig een tegengeſtelde handelwyze van 't geen op den tienden van Herfstmaand den Generaal BRUNE tot het leveren van eenen Veldſlag bewoogen had, daar dit *Franſche* Le-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 79.

Legerhoofd nog by lange na de verwagtte versterking niet ontvangen hadt, schoon dezelve dagelyks uit *Brabant* en van den *Neder-Rhyn* toevloeide, bezielde het aangelande Krygsvolk den bevelvoerenden Hertog VAN YORK, met moed op zyne overmagt en dreef hem ten aanval in den vroegen morgen van den negentienden van Herfstmaand. CXL. BOEK. 1799.

Een dag des stryds, die eene meer dan ter loopsche vermelding verdient; daar dezelve een beslissenden Zegepraal aan onze zyde daarstelde. Gerugten van geleverde Veldslagen hadden, van dag tot dag, door 't land geloopen; doch waren bykans even schielyk, als zy opkwamen, verdweenen. Men vertrouwde des die 'er eerst, wegens de Krygsverrigtingen op deezen dag, in omloop kwamen, niet; schoon ze ten voordeele der onzen luidden, en men gereed is dezulke als waar te omhelzen. Bericht van dien Veldslag.

De naauwlyks gelande *Russen* werden deels, in aller yl, aan 't hoofd der kolom van den regter vleugel geplaatst, en vonden zich verder by het middenpunt onder de *Engelschen* gemengd. De *Russische* Veldoverste HERMANN, een Krygsheld van naam, stondt tegen over de *Franschen*, aangevoerd door den dapperen Generaal VAN DAMME. De Hertog VAN YORK, met den Erfprins VAN ORANJE, stelden zich aan de spitze van het Middenpunt en den slinker Vleugel des vyandlyken Legers, en tegen over het Middenpunt en den regter Vleugel onzer Armée, die

CXX. BOEK. 1799.

DAENDELS en DUMONCEAU tot Aanvoerders hadden. Inmiddels hadt YORK, met groote zes duizend man, ABERCROMBIE afgevaardigd om *Hoorn* te vermeesteren, den regter vleugel van de onzen om te trekken, ten einde denzelven in te fluiten, op de ontvangene kundſchap, dat het den *Ruſſiſchen* Generaal HERMANN gelukt zou weezen de *Franſchen* over hoop te werpen, waar aan men, met veel zelfsvertrouwen, niet twyfelde. En in de daad ſcheen het eerst geſchaapen als of de uitflag aan die verwagting zou beantwoorden. Onze voorposten te *Kamp* en *Groet* deinsden, op den eerſten ſterken aanval te rugge. HERMANNS Krygsbenden hadden zich van *Schoorldam* en ook van *Bergen* meester gemaakt. Middelerwyl hadden zich de *Franſchen* in het Bosch van *Bergen* vereenigd, terwyl de *Ruſſen* het agterſte gedeelte van het middenpunt onzer linie van Bataille, door een ſterke bende *Engelſchen* en *Ruſſen* onder den Hertog VAN YORK aanvielen. De Generaal BRUNE deedt de agterhoede van DUMONCEAU, langs een brug over de vaart na de *Zyp*, voor eenige dagen gelegd, op *Bergen* aanrukken. Hier door geraakten de *Ruſſen* tuſſchen twee vuuren, en zich te veel voorwaards begeeven hebbende, derfden zy de noodige hulp der *Engelſchen*. Zy vogten als wanhoopigen; nogthans werd *Bergen* hernomen, en dat gedeelte der *Ruſſen* viel in handen der zegepraalende *Bataaven* en *Franſchen*. Groot

was

was de ſlachting hier aangerigt. De Generaal HERMANN geraakte gevangen. 's Vyands regter vleugel werd geheel geſlaagen, en ſchoon het middelpunt onzes Legers veel uit te ſtaan en een harden ſtryd te ſtryden hadt, en de regter vleugel, door een zamenloop van toevalligheden, nog meer moest lyden, maakte de Vyand op die punten geene vorderingen. De onzen hadden, by het eindigen van de ſlag, hunne ſtellingen behouden. 1799.

De *Engelſchen* gaven hun verlies op zo aan dooden als gekwetſten op negen honderd één en dertig man. Dat der *Ruſſen* beſtondt, volgens eigen opgave, in drie duizend geſneuvelden, en *veele* gevangenen, zonder bepaaling van het rette getal. — Het verlies der *Franſche* en *Bataafſche* Armée, was zeer gering in vergelyking van dat der Vyanden. De *Franſchen* hadden by de kolom, die in het heetſte des gevegts deelde, niet meer dan vyftig dooden en drie honderd gekwetſten, en dat der *Bataaven* was naar evenredigheid minder. Zonder volle verzekering van de echtheid deezer opgave, zou dezelve twyfelagtig moeten voorkomen, en te meer in verdenking vallen, als men in aanmerking neemt, dat de ſterkte des Vyands, op den dag deezes ſtryds, negen en dertig duizend man haalde, veertien duizend *Ruſſen* en vyf en twintig duizend *Engelſchen*, terwyl de *Franſchen* en *Bataaven* ſlegts ruim de helft van dat getal uit-

Uitſlag tenonzen voordeele.

GEK. BOEK. 1799. uitmaakten. Ten blyke des zegepraals ſtrekten, behalven de Krygsgevangenen, vyf en twintig ſtukken Konon en vyf Vaandels (*).

Naa

(*) Generaal BRUNES Aide de Camp, CLEMENT, bragt deeze vyf Vaandels na *Parys* over. By derzelver aanbieding aan het Uitvoerend Bewind der *Franſche* Republiek, gaf de Overbrenger een verhaal van de Overwinning te *Bergen* bevogten, aan de *Bataafſche* Krygslieden den lof toekennende, dat zy zich hunnen Bondgenooten en de zaak, welke zy verdeedigden, waardig getoond hadden. Zeer vereerend en opbeurend was de taal des Voorzitters, by de wedergave van drie deezer Vaandelen, om ze het Uitvoerend Bewind der *Bataafſche* Republiek ter hand te ſtellen; aan 't zelve wilde hy deeze boodſchap gedaan hebben. „ Zeg aan hetzelve, dat wy deeze Vaandels hun aanbieden, als „ een nieuw onderpand onzer trouw, in het geſtand doen aan onze verbintenisſen, en als een „ duidelyk kenmerk van ons vertrouwen op hunne „ liefde voor het Gemeenebest, en hunnen afkeer „ van de Stadhouderlyke Dwingelanden — Zeg „ aan de *Bataafſche* Republikeinen, dat zy, voortgaande met ſtryden, ſteeds Overwinnaars zullen „ zyn, dat wy met hun hunne Vryheid tegen alle „ verraaders, die dezelve in gevaar zouden ſtellen, zullen verdeedigen; dat wy hunne Onafhanglykheid tegen alle Legermagten, welke dezelve durven aanvallen, zullen handhaaven — „ Zeg eindelyk aan den braaven Generaal, die over „ de beide Legers het bevel voert, dat het trompettengeſchal der te *Bergen* behaalde Overwinning tot op den oever der *Limmath* geklonken „ heeft, en dat in dit oogenblik het *Oostenryks* Leger van den *Donau* op de vlugt wordt geſlagen."

De Burger CLEMENT, met de drie Vaandels terug gekomen, boodt, den zeventienden van Wynmaand dezelve het Uitvoerend Bewind aan, in eene openbaare zitting. Met de grootſte ſtaatlykheid geſchiedde deeze overlevering. De Brigade Generaal CLEMENT, de *Bataafſche* Colonels RIETVELD en

BRU-

Naa deezen ſtryd, waar in het geen der partyen aan moed of beleid haaperde, lag het ſlagveld, in het uitgeſtrekt bosch aan den voet der duinen, bezaaid met dooden en gewonden. Verre de meeste waren *Ruſſen*, die als wanhoopigen geſtreeden hadden, en zich beklaagden over het niet behoorelyk ondersteunen der *Engelſchen*. Veelen vlooden in het bosch, of verſpreidden zich in de duinen, verkoozen liever aan de niet verbondene wonden om te komen, of zich dood te hongeren, dan zich over te geeven. Huns ondanks werden zy, nagezet zynde, opgezogt, en als Krygsgevangenen behandeld. CXII. BOEK. 1799.

Ten

Bruce, en de Luitenant Colonel Marthuchewitz, en drie gewonde Soldaaten waren, met den Agent van Oorlog, de hoofdperſoonadien van dit bedryf. Naa ſtaatlyke en met wederzydſche Aanſpraaken vergezelde verrigtingen geſchiedde de oveigifte der Vaandelen. Waar naa de Voorzitter des Uitvoerenden Bewinds aan de drie *Bataaffche* Officieren de Broederkus gaf, en aan ieder een Sabel overhandigde op welker kling aan de eene zyde gegraveerd was *Bataille van Bergen* en aan de andere zyde de Naam van den Officier, dien dezelve vereerd werd. De Agent van Oorlog handigde aan ieder der drie Soldaaten een Zilver Zakuurwerk over, op 't zelve ſtondt te leezen *Bataille van Bergen den negentienden September* 1799, benevens den Naam des ontvangers van dit geſchenk ter gedagteniſe. — Behalven het Eereteken voor de drie Krygsbevelhebberen, werden zy, ſchoon 'er geen plaatzen in die rangen openſtonden, wegens betoonde dapperheid in dien ſlag, bevorderd, Marthuchewitz tot Colonel der Artillerie en Rietveld en Bruce tot Generaal Majors der Infanterie. *Dagverh. der Handel van ... Vert. Lichaam* VI. D. bl. 343 en 364.

1799. Volle verzekering deswegen.

Ten dage des ſtryds, en by het voortzetten der Overwinninge, ontving men in *Haarlem* des byzondere narichten by Brieven van D'ARDENNES, Chef van d'Etat Major, uit het Hoofdkwartier te *Alkmaar*, met aanſchryven om een groot getal wagens en paarden. Het Departementaal Beſtuur van *Texel* volmagtigde het Gemeentebeſtuur dier Stad, om aan dien eisch te voldoen. Zulks geſchiedde. De volgende dag, die daar ter Stede, de zegepraal onzes Legers ten vollen bevestigde, leverde, by de zeer aandoenlyke vertooning van wagens vol gekwetſten, waar van 'er onder den weg aan hunne wonden overleden, een ſchouwſpel op, 't geen wy niet kunnen nalaaten, om de zonderlingheid, voor onze Leezers open te ſchuiven, en te meer, daar wy, voor een groot gedeelte, aanſchouwers van 't zelve waren, en het zegel mogen hangen aan een breed verſlag des gegeeven, waar van wy het voornaamſte overneemen (*).

Ruſſiſche en Engelſche Krygsgevangenen te *Haarlem* binnengebragt.

Een aantal van omtrent duizend *Ruſſiſche* en *Engelſche* Krygsgevangenen kwamen, door eenige *Franſche* Jaagers te paard en Gewapende Burgers begeleid, ter Nieuwe Poorte in. Treffend was dit binnenkomen, daar geen ontydige ſpot, geen valſche lach der beſchimping gezien werd. Geregeldheid en ſtilte heerſchten om-

(*) Naamlyk uit het meermaals aangetoogene *Geſchiedkundig Gedenkſtuk van het voorgevallene binnen Haarlem in de laatſte helft des Jaars* 1799. Te *Haarlem* by A. Loosjes *Pz.* bl. 160 *enz.*

onder den grooten toevloed van aanſchou- CXX.
weren, diep getroffen door de vreemdheid BOEK.
der vertooninge. Niet weinig ſtondt men
verſteld in die zo geduchte *Ruſſen* een 1799.
hoop lompe en allerſlegtst gekleede Sol-
daaten te aanſchouwen. Veelen waren
zonder eenig hoofddekzel; zommigen droe-
gen blikken of koperen kasquets, van
eene kegelvormige gedaante, juist zo als
de afbeeldingen der Soldaaten, in den aan-
vange der Achttiende Eeuw, ons in prent-
verbeeldingen voorkomen. Ruw en ſtomp
waren hunne gelaatstrekken, en vertoon-
den zy weinig blyks van den beſchaafden
mensch. Dan juist dit tekende teffens eene
zeer te duchte woestheid, in den ſtaat der
krygsgevangenſchap wel beteugeld; doch
die, by een zegepraal aan hunne zyde,
zich op eene allerontzettendſte wyze, ter
verdelging, zou hebben losgelaaten. Ge-
wis bragt de langer dan beoogde Scheeps-
tocht, en het onmiddelyk naa de ontſche-
ping ten kryg aanvoeren, iets by tot den
ontredderden ſtaat dier horden uit het
Noorden, zeer geſchikt om als loutere
werktuigen van geweld, door eenen Al-
leenheerſcher geleend te worden aan een
Staatsbeſtuur, 't welk, naa alle de zenu-
wen van onzen Koophandel afgeſneeden
en verlamd te hebben, nu de laatſte hand
aan onzen volkomen ondergang wilde leg-
gen, door ons Vaderland aan alle de ver-
nielingen des Oorlogs prys te geeven, en
bloot te ſtellen aan alle die onheilen, wel-

CXX. BOEK.

ke de uiterſte verwoestingen en onmenſchelykſte handelingen, noodwendig ten gevolge moesten hebben.

1799. Behandeling der Gevangenen.

Het ongunſtig licht, waar in de *Ruſſen* zich vertoonden, werd te treffender, daar zy zo zeer afſtaken by de op hun volgende krygsgevangene *Engelſchen*, die wel gekleed, van eene ſchoone en ryzige geſtalte, by den ſpyt, op hun gelaad te leezen, een fierheid ten ooge uitſchitterde vergeefsch gezogt by een volk van Lyfeigenen. De verſlaagenheid op deezer laatſten gelaad werd hoogstwaarſchynlyk vermeerderd, door de inboezeming, dat zy, in handen der *Bataaven* en *Franſchen* vallende, op eene wreede wyze, om 't leeven zouden gebragt worden. Zigtbaar vermeerderde op der *Ruſſen* reeds zeer betrokken gelaad, de angstvalligheid, toen zy, in de *St. Jans Kerk* ingeleid wordende, twee ſtukken geſchut daar voor geplaatst vonden. Dan de vrees week en verwisſelde in gerustheid, toen de Municipaliteit van *Haarlem* Brood, Kaas en Genever onder die vermoeiden liet uitdeelen; als mede aan de *Engelſche* Gemeenen, die hun verblyf boven de Vleeschhal vonden. De *Ruſſiſche* en *Engelſche* Officieren werden in een der voornaamſte Logementen gehuisvest, en naar hunnen rang behandeld. Aan verkwikking liet men 't niet ontbreeken. De Stads Commandant MASSABEAU droeg hier zorge voor, de Luitenant Collonel der *Ruſſen* be-

betuigde, by zyn vertrek, deswegen den hartlykſten dank. CXX. BOEK. 1799.

Op de Groote Markt ſtonden twaalf *Ruſſiſche* en *Engelſche* Stukken Kanon en twee Houwitzers met derzelver toebehooren. Zegetekens der Overwinning. Twee dagen laater kwamen nog honderd *Ruſſiſche* en *Engelſche* Krygsgevangenen binnen *Haarlems* veste. De Gevangenen werden, binnen kort verder opgevoerd. Dan by dien uittocht leverde de goedaartigheid van het egt *Hollandſche* Character een treffend ſchouwſpel op, daar de ſlegt gekleedde *Ruſſen* de harten met medelyden vervulden; de ontbloote van hoofddekzels en voetſchoeizels werden des op eene overvloedige wyze voorzien. Dankbaar betoonden veelen dier bezorgden. Geheel het tegenbeeld van deezen zag men in de *Engelſche* Krygsgevangenen, die, by hun uittrekken, zo door woorden als gebaarden, eer de vertooning van zegepraalenden dan van gevangenen maakten. Zegetekens op de Markt aldaar.

Een aanhoudende doortogt was 'er van Gekwetſten. De ergſt gewonden, wier verder vervoeren ongeraaden was, werden in het Gasthuis opgenomen; zo daar, als op de Schepen, bevlytigden zich om ſtryd de Heelmeesters ter hulpe. In het Gasthuis en op de Schepen, lagen vriend en vyand onder een gemengd, gekneusden, verminkten, zieltogenden, ſtervenden, en zomtyds dooden. De Burgery betoonde haare liefddaadigheid aan deeze elendigen, om hun te verkwikken en te verſterken. Hoe de gekwetſten verzorgd.

Dit bedryf bleef niet onbekend by het Landsbeſtuur; de Voorzitter ter Tweede Kamer SIDERIUS, noemde, om de zedigheid niet te kwetzen, den naam niet van Haar, die dagelyks, zo als hy zich uitdrukte, voor een geheel Hospitaal van Gekwetſten, de ſpyze liet toebereiden. Die ongenoemde, die de aandagt van 's Lands Vaderen tot zich trok, was CORNELIA CATHARINA HODSHON. Zy maakte, in dit tydsgewrichte van jammer en elende, het edelst gebruik van haare groote ſchatten. Zy deedt, door eene ruime uitreiking van verkwikkende en verſterkende ſpyze de ongelukkige ſlagtoffers des Oorlogs, die met Schepen, of voor, of by haar aanzienlyk huis aan het *Spaarne* vertoefden, by herhaaling ondervinden, dat Mededogen en Weldaadigheid grondtrekken zyn van het *Hollandsch* Character. — Dit betoonde zy niet alleen; maar veelen deeden door kleindere ververſchingen, even welmeenend, even liefddaadig, desgelyks hun medelyden met ongelukkige ſlagtoffers van den Kryg. Ja, mogen wy 'er byvoegen, hier zweeg de ſtem der zo fel opgewekte Partyſchap, en de hulpvaardige Menschlievenheid van het hart zegepraalde op Staatkundige ſtelzelbegrippen, die, over het geheel, meer met het hoofd dan met hart gemeen hebben.

Hoe zeer ſtaken by die behandelingen, Vyanden aangedaan, af de groote buitenſpoorigheden en wreedheden, door de *Engelſchen* en *Ruſſen*, by hun hertocht, naa den

den ſlag, gepleegd aan de Landlieden, in welke krygsgeweldenaryen de *Engelſchen* gezegd worden de *Ruſſen* overtroffen te hebben (*).

De bekendmaaking der behaalde Overwinning, ſchoon de dood eeniger Vaderlandſche en *Franſche* Helden, het kwetzen van anderen, en onder deeze laatſten den Generaal DUMONCEAU vermeldende, baarde ter Vergaderinge, in eene en andere Kamer, de regtmaatigſte vreugde. De Voorzitter ter Eerſte Kamer VAN HALL uitte deeze taal zyns harten; „ Burgers „ Repreſentanten! By het hooren van dee„ ze boodſchap vermeestert een grootsch „ gevoel uwe en myne gewaarwordingen; „ verwagt niet dat ik welſpreekend zy. — „ De vereenigde Republikeinſche Legers „ hebben aangevangen te overwinnen. „ Hun moed is, zelfs by het verdubbe„ len van de magt eens trotſchen Vyands, „ reeds zeer veele hinderniſſen te boven „ gekomen, en eerlang zal een mishan„ deld Vaderland op de laſhartigheid en „ het verraad geheel gewrooken zyn. Ver„ geefsch heeft dan het afgelegen Noor„ den zyne benden uitgezonden, om het „ Eufdeel onzer Vaderen voor *Albion* te „ helpen vermeesteren. *Engeland* zal dan „ te vergeefsch zich van de list en het „ misdryf hebben bediend, om de Deugd „ en de Vryheid van hier te verbannen; „ zy-

VAN HALL aanſpraak wegens deeze Overwinning.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 120.

CXX. BOEK. 1799.

„ zyne lafhartigheid zal zyn oogmerk
„ doen mislukken, daar zyne benden een
„ nieuw voorbeeld hebben gegeeven, hoe
„ zy hunne eigene kragten mistrouwen-
„ de, anderen aan de ſpitze waagen, zon-
„ der zelve te durven ſtryden.

„ Dewyl wy dan en de edelmoedige
„ Natie, die wy vertegenwoordigen, die
„ ongelukkigen beklaagen, die misſchien
„ de ſlagtoffers hunner dapperheid en den
„ ontrouw hunner Bondgenooten wier-
„ den; menschlievenheid maakt de lau-
„ wertak der Overwinninge meer duur-
„ zaam en ſchoon.

„ *Bataaven!* in den donkeren nagt
„ die U omringde, heeft Hy, die de lot-
„ gevallen der Volken beſtuurt, een da-
„ geraad van voorſpoed doen aanbreeken,
„ die leders hart met eerbiedige erkente-
„ nis en dankbaare vreugde vervullen
„ moet. Geef, o eeuwige Voorzienig-
„ heid! dat wy den vollen dag daar van
„ beleeven, en ons geteisterd Vaderland
„ gelukkig zien!

„ En nu eere aan U, *Bataaffche* Bur-
„ gers! die, hoe zeer den Kryg niet ge-
„ woon, uwe Haardſteden hebt verlaa-
„ ten, om uw Vaderland te helpen ver-
„ losſen. Onſterflyke eer zy aan U, aan
„ allen, wie gy ook zyn moogt, o Hel-
„ den! die in deeze roemrugtige oogen-
„ blikken, door heldhaftigheid en beleid
„ hebt uitgeblonken, die een eervollen
„ dood boven een ſchandelyk leeven hebt
„ geſteld, die ons het regt laat om nog

„ meer-

„ meerder van U te verwagten; of uwen „ Heldendood te beweenen! De Vryheid „ en het Vaderland verlangen U te kennen, zy zullen uwe daaden bewonderen. Zo volge de Nationaale erkentenis eene volkomene overwinning; zo „ is de nagedagtenis van zo veele Gesneuvelden gezegend, zo zy het Vaderland U eeuwig dankbaar! *Leeve de Republiek!*" —— Hadt dit woord by de Bekendmaaking de Zaal doorgeklonken, het werd nu met een algemeen handgeklap toegejuichd (*).

CXX. BOEK. 1799.

Lof den Stryderen geschonken.

Streelend was deeze lofspraake. Eene dergelyke vloeide uit den mond des Voorzitters DE LEEUW ter Tweede Kamer. De Krygsopperbevelhebber BRUNE moedigde 't Krygsvolk in 't algemeen aan door het pryzen hunner dapperheid; de strydende Burger ontving met onderscheiding lof in deeze bewoordingen. „ Een groot aantal „ Vrywilligers uit de Gewapende Burgermagt heeft deel in het gevegt gehad, „ en volkomen beweezen, dat yver en „ veerkragt zeer dikwyls dezelfde uitwerkzels hebben als oefening en ondervinding (†)." —— Eindelyk mogten de dappere Krygslieden dit getuigenis van het Vertegenwoordigend Lichaam wegdraagen, daar het Uitvoerend Bewind, uit naam van 't zelve, de *Bataafsche* en *Fran-*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 132.

(†) *Ald.* bl. 141.

CXII. BOEK. 1799.

Franſche Broeders, dit woord toevoegde:

„ Onder bevel van eenen krygskundigen en onverzaagden Generaal, onder de aanvoering van braave Legerhoofden, moest de Overwinning, dit kon men niet anders verwagten, uwe wapenen bekroônen — wapenen, niet ter verdeediging eener haatlyke overheerſching, niet ter verſterking eener ſchandelyke ſlaaverny, maar ter handhaaving en vestiging van Vryheid en Conſtitutie opgevat.

„ Gy hebt uwe eigene zaak, de zaak der Vryheid, verdeedigd; gy zyt Overwinnaars. Uw trotſche aanvaller heeft ondervonden, dat de waare Republikein zyne Vyanden niet telt dan na dat hy dezelve verſlaagen heeft. — Gaat rustig voort op het pad van eere, 't welk gy zyt ingetreeden. De lauweren der Zegepraal, door U *Batavieren* geplukt, moeten U meer en meer aanprikkelen, om, door uwe *Franſche* Wapenbroeders geholpen, eenen roemryken dood te kiezen boven de eerlooze ſlaaverny, waar toe de eerlooze *Brit* u roepen durft.

„ Dat dan een ware Republikeinſche Heldenmoed U allen beziele! De ondervinding heeft U geleerd, dat het getal der Vyanden voor hun geen zekere waarborg der Overwinning is, en dat moed en onverzaagdheid in ſtaat zyn alle hinderpaalen te boven te komen. — Vaart dus voort U verdienst-

„ lyk

„ lyk te maaken by het Vaderland. En CXX.
„ ontvangt daar voor de ſchoonſte vergel- BOEK.
„ dingen, de bewustheid van welgedaan ——
„ te hebben, den lof uwer Tydgenooten 1799.
„ en het vooruitzigt van vereerd te wor-
„ den by de Naakomelingſchap. Uwe
„ naamen, der vergetelheid ontrukt, zullen
„ leeven, diep geprent in de dankbaare
„ harten der toekomſtige geſlachten, die,
„ op deezen gezegenden grond der Vry-
„ heid, de vrugten van uwe heldendaa-
„ den zullen plukken, en een onwrikbaa-
„ re eerzuil van dankerkentenis zal uwen
„ roem volkomen maaken."

In den loop des verhaals van deezen Veldſlag, welke de onzen en de *Franſchen*, met zo veel roems overdekte, hebben wy gewaagd van eene talryke Krygsbende *Engelſchen*, onder bevel van ABERCROMBIE, na *Hoorn* afgevaardigd. Het is hier de plaats kortlyk te vermelden het wisſellot deezer Stad, ten deezen dage. Naa de Landing was *Hoorn*, voorwaards van onze Verdeedigingslinie gelegen, van Krygsvolk en Verdeedigingsmiddelen ontbloot geworden, zonder Volk was de Major VAN DER MEY tot Stads Commandant aangeſteld. De Gewapende Burgermagt deedt Krygsdienſten; doch vondt zich eerlang door twee honderd man, daar opgehouden, verſterkt. De Burgers hadden reeds een Patrouille *Engelſchen* afgeſlaagen. De Stad werd door de *Engelſchen* opgeëischt; en ging dit met veele onbeſchoftheden van de zyde der *Engelſchen* ge-

Wat ten dien dage te *Hoorn* voorviel.

CXX. BOEK. 1799.

gepaard. *Engelsche* Ruitery en Voetvolk stoof de Stad in, en ging ruwlyk te werk, hakte den Vryheidsboom om, maakte de Bezetting krygsgevangen en bezette het Raadhuis. Men vondt zich genoodzaakt de Vlag te laaten waaijen en Oranjetekens te draagen. Voorts verlieten de *Engelschen* de Stad. Een klein aantal *Bataafsche* Jaagers wekten niet weinig opschuddings door het draagen van *Oranje* te willen beletten. De vordering vervolgens door de *Engelschen* gedaan, geschiedde niet, daar een *Fransch* Generaal BARDET de Stad, in naam der *Bataafsche* Republiek, hernam; waar op de Oranjetekens verdweenen. Hy verliet de Stad met zyne onderhebbende manschap. Een *Engelsche* Patrouille kwam weder binnen; doch moesten voor een *Bataafsche* dezelve op nieuw ruimen. Van de zee- en landzyde naderden de *Engelschen* met grooter magt, de Stad weder door de *Franschen* verlaaten zynde; zy voerden andermaal eene verandering ten aanziene van de Vlag en Oranjevercierzelen in, en vorderden de wapens nog by de Burgermagt overgebleeven. Te welker gelegenheid het *Oranje* gepeupel veele ongeregeldheden pleegde, die het verder zou hebben voortgezet, indien de *Engelschen* het niet gestuit hadden, terwyl zy egter de Burgergeweeren aan stukken sloegen, of in 't water wierpen. De *Engelschen* verlieten daar op grootendeels de Stad; de kleine agtergelaatene bezetting viel de *Hollandsche*

ſche Dragonders in handen. DAENDELS nam in 't einde weder bezit van *Hoorn*; binnen korten tyd aan zo veele onaangenaame lotwisſelingen blootgeſteld (*). CXX. BOEK. 1799.

Het Dorp *Berkhout* deelde, op eene gevoelige wyze, in die verwisſelingen van *Engelſchen*, *Franſchen* en *Bataaven* (†). De Stad *Medemblik* door den *Engelſchen* Zeecapitein G. DUNDAS, op last van den Admiraal MITCELL, gebied voerende over de *Engelſche* Vloot in de *Zuiderzee*, ingenomen zynde, ward de Regeering van vóór den Jaare MDCCXCV herſteld en de tegenwoordige, onder veel hoons, van de *Oranjegezinden* afgezet. Veel hadt men daar ter Stede van de vorderingen tot ſpyziging van Vloot en Leger der *Engelſchen* te lyden, tot vergalling van de vreugd der toenmaalige Regeering, die zich, by het niet volbrengen van den eisch der gevorderde noodwendigheden, gedreigd vondt met het in brand ſchieten der Stad. Het ſchryven aan zyne Hoogheid, en de tusſchenſpraak van den Heer VAN STRAALEN, beloofde hun verligting van eene gedreigde zwaare Inlegering van Krygsvolk (§). 'tLot van *Medemblik*.

Even als *Hoorn*, was *Enkhuizen*, in ſtaat van beleg geſteld, zonder van ee- 'tLot van *Enkhuizen*.

(*) VONK geeft in zyne *Geſchiedenis der Landing* I. D. bl. 200—216 een Verbaal van het gebeurde te *Hoorn* in die dagen, waar uit wy het bovenſtaande ontleenden.

(†) *Ald.* bl. 219—224.

(§) *Ald.* bl. 225—260.

CXX. BOEK. 1799.

eenige verdeedigmiddelen voorzien te zyn, en vondt zich daar door in groote ongelegenheid. Het inneemen van *Hoorn*, daar bekend geworden, viel het beſluit, om, by het aannaderen van vyandlyk Krygsvolk, geen nutloozen wederſtand te bieden; maar voor de rust en veiligheid te zorgen. — Deeze dreigde geſtoord te worden, door de verzoeken aan den Voorzitter om de Prinſevlagge te laaten waaijen en de ontwapening der toen gewapende Burgeren. Verzoeken waar op hy geen onverwyld antwoord kon geeven buiten toeſtemming van het Gemeentebeſtuur der Stad. De zamenkomst daar van in de Raadkamer verbeidende, was *Enkhuizen* geheel in oproer, onder het geſchreeuw *Oranje boven!* De vlaggen wapperden van de Toorens, de Hoofdwagt was door Perſoonen der Oranjeparty bezet. — Geen kans zag de Municipaliteit deeze oproerige beweegingen te ſtuiten, zonder tusſchenkomst van een en ander lid der oude Stadsregeering, die dit oproerig bedryf mede afkeurden. Dit werd te werk geſteld, en des der Burgerye kennis gegeeven. De moedwil en mishandeling bleef voortholle; de Regeering handhaafde zich zo veel mogelyk. Te midden van dit alles werd het opdaagen van den *Engelſchen* Admiraal MITCEL, met diens *Zuiderzee* Vloot, aangekondigd. Deeze op het Raadhuis met andere Officieren verſcheenen, gaf te verſtaan gekomen te zyn, om, in den naam des Prinſen VAN ORANJE, oogenblik-

bliklyk de Municipaliteit van hunne posten te ontzetten, gelyk geſchiedde (*).

Keeren wy weder na de rustende Legermagten. De *Engelſchen* ontvingen eene verſterking van ruim twee duizend *Ruſſen*. De herhaalde Legerberichten na *Groot-Britanje* gezonden, waren opgevuld met klagten over de weersgeſteltenisſe, over de weinige en ſlegte gelegenheden, die de *Noordhollandſche* grond ten ſtryde aanboodt (†). Doch, ondanks dit alles moest de Kryg doorgezet en *Noordholland* vermeesterd worden. Zy vonden zich bemoedigd door de meerderheid hunner Krygsbenden, en de verzekering, dat 'er wel *Franſche* hulp tegen hun, doch veel traaglyker, opdaagde, dan men hier te Lande verlangde.

1799. Geſteldheid des *Engelſchen* verſterkten Legers.

Deeze toeſtand van zaaken deedt een ſterk aanmoedigende Proclamatie van het Uitvoerend Bewind gebooren worden. Vaderlandlievende ernst ſtemde den toon; het dreigend gevaar, indien het den Vyand gelukte den begonnen aanſlag te volvoeren, zette 'er allen vuur aan by. De Burgers werden ten ſtryde uitgenoodigd, de Ouders opgewekt om hunne Zoonen voor 't Vaderland de wapens te doen aangorden. Geldige voorwaarden werden ter uitlokking gebezigd. Allen, die, op den gewoonen voet, onder de ſtaande Armée dienst namen, zouden boven het gewoon hand-

Proclamatie aan den Volke om 't zelve ter Krygsdienst aan te moedigen.

(*) VONK *Geſch. der Landing* I. D. bl. 260—278.
(†) *Univ. Magaz.* Vol. CV. p. 278.

CXX BOEK. 1799.

handgeld van zes Dukaaten, nog één en twintig Guldens ontvangen — en zy die alleen tot zo lang dat de Vyand van den *Bataafſchen* grond zou verdreeven zyn, in de *Bataafſche* Armée dienst deeden, een premie van dertig Guldens genieten (*). Ernſtig was het voorſtel, welk eene erkentenis het Vaderland aan de ongelukkige Weduwen en Weezen der in den ſtryd geſneuvelden zou bewyzen, overwoogen, en werd een daar op uitgebragt Verſlag, naa veele beraadſlaagingen, ten opzigte van byzondere bepaalingen, aangenomen (†).

Stryd op den 2 October.

Niet langer bleeven de Legers elkander aanzien. De Hertog VAN YORK beſtemde den tweeden van Wynmaand tot eenen algemeenen aanval. Met vier kolommen rukte hy op de onzen aan. De eerſte door ABERCROMBIE aangevoerd, trok het ſtrand langs na *Egmond op Zee*; de tweede onder den *Ruſſiſchen* Generaal VAN-ESSEN, richtte zich op *Bergen*; de derde zou den Generaal ABERCROMBIE tegen den ſlinker vleugel der *Franſchen* onderſtutten; de vierde kolom, waar by zich de Erfprins VAN ORANJE bevondt, maakte 's Vyands ſlinker vleugel uit.

Schikking des Vyandlyken Legers.

Schikking onzes Legers.

De Generaal BRUNE hadt de verſchanſingen, ter dekking van zyn ſlinker vleugel, doen voltooijen. Hy hadt ter beſchutting het omſtaande houtgewas, en de naby-

ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 155.

(†) *Ald.* bl. 199. 203. 239. 287. 304. 307. 308.

FREDERIK HERTOG VAN YORK.

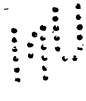

gelegene duinen. Het middenpunt en de rechter vleugel waren als ongenaakbaar door de onderwaterzetting van de *Heerhugo-waard*, terwyl doorſnydingen en andere hindernisſen, alle de wegen tusſchen *Alkmaar* en *Medemblik* onbruikbaar maakten. CXX. BOEK. 1799.

Heftig was der Vyanden aanval op onze voorposten te *Groet*, *Kamp*, *Schoorl* en *Schoorldam*, moedig de tegenſtand. Dan met welk een vuur de *Franſche* Generaal GOUVION te *Bergen* de aanvallen van den *Ruſſiſchen* Generaal VAN ESSEN en den *Engelſchen* Generaal DUNDAS wederſtondt; hoe moedig en langduurig de Generaal VAN DAMME, op de hoogte van *Egmond aan Zee*, de zegepraal aan ABERCROMBIE betwistte, gelukte het deezen, onderſteund door het vuur der zich op die hoogte bevindende Kanonneer-ſloepen, die de richting der Legermagt volgden, agter onzen ſlinker vleugel om te trekken tot op den afſtand van een uur van *Egmond op Zee*. Met even voordeeligen, ſchoon bloedigen kans, werd het middelpunt onzes Legers aangevallen en beſtreeden, en moest bukken voor 's Vyands overmagt. De regter vleugel leedt geen aanval, doch werd ſlegts ontrust, en de Generaal DAENDELS buiten ſtaat geſteld, om Volk ter onderſteuning af te zenden. Aanval en gevegt.

Bloedig was deeze dag. Naar YORKS eigene opgave beſtondt der Vyanden verlies in vier honderd en zeven dooden, een duizend vyf honderd drie en zeventig gekwetſten en twee honderd gevangenen. De Nederlaage der onzen.

ERF. BOEK. 1799.

Van het verlies aan onze zyde hebben wy geen juiste opgave, en zeer verſchillende begrootingen aangetroffen; doch ſchynt het minder geweest te zyn dan op den tienden van Herfstmaand. Zeker was de nederlaage aan onze zyde (*).

BRUNES terugwyken.

De nagt hadt het gevegt doen eindigen. De volgende dag dreigde een hervatten van den veel talryker Vyand, die grooten kans hadt om op onze afgematte Krygsknegten weder voordeel te behaalen. De Generaal BRUNE beſloot tot eene agterwaardſche beweeging, die 's morgens ten drie uuren geſchiedde. Naa dezelve kwam de ſlinker vleugel te *Wyk op Zee* aan 't ſtrand; het middelpunt was voorwaards van de *Beverwyk* tot *Krommeniedyk* geplaatst, in welke eerstgemelde Stede de Generaal BRUNE zyn Hoofdkwartier vestigde, terwyl de voorposten te *Bakkum*, *Limmen* en *Akerſloot* ſtonden. De Generaal DAENDELS verliet de ſtellingen te *Broek*, *St. Pancras* en *Oud Karſpel*, trok agter de onderwaterzettingen van de *Schermer* en de *Beemſter*, op *Purmerende* en *Monnikendam*.

Waar toe men deeze verplaatzing dienſtig keurde.

Men gaf deeze meer ineengedrongene ſtelling op voor eene, die reeds vroeger hadt moeten betrokken worden, als beter te verdeedigen, en geſchikt om den Hertog VAN YORK uit zyne ſterke verſchansſingen te trekken, hem van zyne Schepen te verwyderen, en hem te lokken op een grond,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 237.

grond, moeilyk om te verſterken, en gunſtiger om, naar der *Franſchen* wyze, ſlag te leeveren. CXL. BOEK.

1799. *Alkmaar* door ons Krygsvolk verlaaten en door den Vyand bezet.

Eene voorwaardſche beweeging der *Engelſchen* deedt hun onmiddelyk het grootſte gedeelte der posten, door de onzen verlaaten, bezetten. *Alkmaar*, dat reeds zo veel gedaan en geleden hadt, werd door ons Krygsvolk ontruimd. Schoon deeze Stad meest Patriotten onder haare Inwoonders telde, ontbrak het niet aan Oranjeyveraaren, die, by de eerſte intreede van eenige weinige *Engelſche* Dragonders, op den derden van Wynmaand, den Vryheidsboom omverre haalden en 's avonds verbrandden. Dit bedryf zou van ſchennisſen aan de Patriotten gevolgd zyn geworden, hadt een *Engelsch* Officier niet terſtond verklaard alles te zullen toebrengen om de rust en goede orde te bewaaren. Eene belofte waar aan geſtand gedaan werd. Het laaten waaijen der Vlaggen, het draagen van Oranjetekenen werd gevorderd, en tevens aan de Burgery kennis gegeeven, dat zy geene zwarigheid moesten maaken om aan de ingekomene Troepen te verkoopen; daar zy ſtelligen last gekreegen hadden om alles met gereed geld te betaalen. De Municipaliteit werd vervallen verklaard van die post; doch gelast tot nadere ſchikkingen aan te blyven.

Groot waren de vorderingen van Brood, Haver, Brandewyn, Wagens, Paarden, en andere benoodigdheden, aan welke eisch het voldoen onmogelyk viel. Wel kon

CXX. BOEK. 1799.

voldaan worden aan het luiden der Kerkklok op den Zondag toen de Erfprins de Godsdienstoefening zou komen bywoonen; als mede aan de opeisching der Leden van het Stadsbestuur vóór den Jaare MDCCXCV (*). — De omgelegene Dorpen als *Egmond op den Hoef*, *Noordeind*, *Graft* en *de Ryp* vonden zich blootgesteld aan de losgelaatene woede der Oranjeschreeuweren en veelvuldige mishandelingen. Op andere Dorpen, als *Limmen* en *Ayenhorn*, ging alles geschikter toe (†).

Verlegenheid in *Haarlem*.

De volstrekt zekere tyding van *Alkmaars* ontruiming door de onzen, en het terugtrekken op de *Beverwyk*, verwekte te *Haarlem*, slegts twee uuren van daar gelegen, grooten kommer, dat, by het verder doorbreeken des Vyands, die Stad aan de beurt lag om het lot van *Alkmaar* te ondergaan. Wel verzekerde de Chef de Bataillon MASSABEAU het Departementaal Bestuur van *Texel*, en dit de Municipaliteit, dat de Armée, eene goede stelling hebbende, op nieuw aanvallender wyze te werk zou gaan, zo ras de versterkingen waren aangekomen. Het daar binnen brengen van honderd en zeven *Engelsche* Krygsgevangenen, waar onder zich een aantal *Bergschotten* bevondt met zes Officieren, verwekte die blydschap niet, welke de bovengemelde invoering van Krygsgevangenen ver-

(*) Dit alles is in 't breede beschreven door VONK in zyne *Geschiedenis der Landing* II. D. bl. 21—62.

(†) *Ald.* bl. 62.

veroorzaakte. De agterwaardſche beweeging van het Artillerypark ſtrekte ten onmisbaaren teken, dat de Generaal BRUNE op een mogelyk verder nadeelig beloop der zaaken bedagt was. CXX. BOEK. 1799.

Intuſſchen daagden 'er te *Haarlem Franſche* Verſterkings Troepen in grooter menigte dan immer op. De trein van het Artillerypark en de menigte van voertuigen, daar toe behoorende, maakten een ontzettenden ſchakel uit. De ſtraaten, die dezelve door en de markt, welke die trein overtrok, om op de *Baan*, of het *Speelveld*, buiten de *Groote Houtpoort* te komen, waren bykans onbruikbaar. Dit duurde omtrent een geheele dag. De drukte en woeling, in het anders ſtille *Haarlem*, vermeerderde grootlyks door het opzenden van behoeftens na het Leger en het derwaards rukken van nieuwe manſchap. Hoogst ontzettend was die woeling. Het beklemde hart der inwoonderen ſtelde zich voor, hoe zeer mogelyk dit vreemd tooneel een voorſpel zou kunnen weezen van een min geregelden terugtogt eens geſlaagen Legers, gevolgd door zegenpraalende Vyanden. Woelingen daar ter Stede door het Artillerypark en Volk.

Openbaar was het niet, dat de Ontvanger der Gemeenelands middelen aanſchryving kreeg om gereedheid te maaken tot het bergen en opwaards voeren van 's Lands penningen. Verhoolen kon het niet blyven, dat 'er groot gebrek aan veele noodwendigheden in het Leger plaats greep. Ten blyke hier van ſtrekten de Groot gebrek by ons Leger.

CXX. BOEK. 1799.

Brieven uit het Leger na *Haarlem* gezonden. Een derzelven gaf te leezen; „ Burger Preſident! By de Armee is groot „ gebrek aan Genever en Vleesch. Zelfs „ ontbreekt het Brood. Wy bidden, wy „ ſmeeken U, om, op ontvangst deezes, „ af te zenden zo veel als waar over gy „ kunt beſchikken. 'Er moet voor één „ dag Tien duizend ponden Vleesch, „ Tien duizend Brooden, en vyf en twintig honderd pinten Genever zyn. Het „ Vleesch, de Genever en het Brood „ moeten morgen vóór negen uuren in „ het Leger weezen. Gy ziet dat de nood „ tot den hoogſten top is geſteegen. Laat „ alle wagens van *Franſche* Escorte voorzien; laat U door alle aanneemers ondersteunen, en dat wy, in GODS naam, „ niet veroorzaaken, dat de Militairen „ zonder onderhoud zyn (*)."

Deels uit *Haarlem* verzorgd.

In dit ſchreeuwend gebrek, grootendeels aan de Onderneemers der Voorraadbezorging te wyten, werd, zo veel mogelyk, uit *Haarlem* voorzien (†), terwyl het, onder bedreiging van Militaire Execu-

(*) Dit was het ſchryven van E. G. AMPT Commisſaris over de Revuen der *Franſche* Troepen, en J. B. WARENDORFF, Commisſaris der Vivres by de Armée. De grootheid dier behoeften werd bekragtigt in eene Aanſchryving om de benoodigdheden op last van ROSTOLANT, Generaal en Chef van de Staf, aan de Departementen van den *Amſtel*, de *Delf*, den *Rhyn* en *Texel*, te vinden VONKS *Beſch. der Landing* II. D. bl. 98.

(†) Hier op doelende mogt de Dichter A. LOOSJES *Pz.* tegen over den Tytel van zyn *Geſchiedkundig*

cutie, alleen door krytende noodzaaklykheid gewettigd, aan den eisch van honderd acht en twintig Paarden, tot het vervoeren van Krygsvoorraad voldeedt. Magazynen van allerlei aart werden 'er aangelegd. De Bakenesser Kerk was het Magazyn van Hooi, Stroo en Haver. De Nieuwe Kerk werd in een Kruidmagazyn hervormd; een groot Huis en Pakhuis diende om Brood, Vleesch, Zout en Genever te bergen. EEN. BOEK. 1799.

Niet alleen moest in daadlyken nood en behoeften voorzien worden; maar ook gedagt op het mogelyk aanstaande. Alles kondigde aan, dat het Leger niet lang in een staat van rust zou blyven. Het belang van den Vyand om zyn ontwerp door te zetten, eer het jaargetyde verder verliep, en de geduurige versterking des *Fransschen* Legers stonden 'er borg voor. Het Departementaal Bestuur van *Texel* gelastte het Bezorgingen daar ter Stede.

dig Gedenkstuk van het voorgevallene te Haarlem in de laatste helft van het Jaar 1799 deeze Dichtregels plaatzen;

Noordholland aan het woest geweld
Des fellen krygs ten doel gesteld,
Zag aan zyn overheerde stranden
Het Britsch en Rusisch Leger landen.
Dan Haarlem schoort vol liefde en trouw,
't Geschokte, 't waggelend Staatsgebouw,
Spyst, met de Vryheids speer gewapend,
Daar 's oorlogs afgrond, yslyk gapend,
Haar aangrimt, in den hoogsten nood,
't Bataafsche, 't Fransche heir met brood,
En pronkt blij 't heuchlyk zegevieren
Met onverwelkte eerlaurieren.

CXX. BOEK. 1799.

het Gemeentebeſtuur, zo veele zeilſchuiten, als voor het vaarwater geſchikt waren, na de *Beverwyk* te zenden ten dienſte van het Ambulant Hospitaal, en wel ten beloope van vyftig ſtuks, en tien dergelyke in *Haarlem* in gereedheid te houden, tot het vervoeren van noodwendigheden na de *Beverwyk*, en eindelyk een genoegzaam getal trekſchuiten in gereedheid te brengen tot het vervoeren van gekwetſten na *Leyden* (*).

Hoe de *Beverwyk* zich kwyt.

De *Beverwyk* droeg al het mogelyke by tot ſteun van 's Lands hachlyke zaak. Deeze Stede putte zich, als 't ware, daar voor uit: terwyl alles, van binnen en rondsomme, de voortekens droeg van een naderenden en hoogstgewigtigen Veldſlag, aan welken 's Lands lot, in deezen hing.

Slag op den 6 van Wynmaand.

Die dag verwylde niet lang te dagen; met den zesden van Wynmaand brak dezelve aan, en vordert eene byzondere vermelding. In den zeer vroegen morgen tastte de Hertog VAN YORK de geheele linie onzer voorhoede, met ontzettend geweld, aan. De *Franſche* Generaal BOUDET kon de post te *Akerſloot* niet houden, overmagt noodzaakte hem op *Uitgeest* terug te trekken, waar hy ſtand hieldt en onderſteuning van den Generaal BONHOMME bekwam. De posten te *Limmen*, *Bakkum* en in de duinen moest de Generaal GOVION desgelyks ruimen, en deeze trokken

(*) Men zie dit alles breeder in het even aangehaalde *Gedenkboek* bl. 195—205.

ken zich te *Kastrikum* nader zamen. De Generaal PACTOT verdeedigde de post van *Kastrikum* eene wyl tyds met mannenmoed; dan oordeelde, ten einde eene omringing der *Russen* van agteren te voorkomen, dezelve te moeten ruimen. Dit wyken dier dapperen voerde den Vyand dieper landwaards in. Terwyl de Generaal BOUDET, van *Uitgeest* opgetrokken, op de hoogte van *Noorddorp*, zyn Volk schaarde, en de Generaal GOUVION in de duinen post vatte, om de *Engelschen*, die van *Egmond op Zee* langs het strand aanrukte, te ontvangen, was de stryd zeer hevig op de hoogte van *Kastrikum*. De Generaal BRUNE ondersteunde hem, aan 't hoofd van eenige Bataillons. 's Naamiddags omtrent drie uuren begon het de strydende Partyen aan het benoodigde tot schieten te ontbreeken. De Vyand verspreidde zyn Volk ter regterzyde van *Kastrikum*. Op dat Dorp rukten de *Russen*, die duslange den Generaal BONHOMME in 't oog gehouden hadt, aan.

CXX. BOEK. 1799.

De Generaal BRUNE hieldt intusschen met twee Bataillons *Bataaven* en één Bataillon *Franschen*, den Vyand op, en bereidde intusschen in de duinen alles om met den bajonet den Vyand aan te vallen. De *Russen*, welken hy hier te bestryden vondt, offschoon de onzen in aantal verre te boven gaande, werden genoodzaakt de duinen te verlaaten, en in wanorde af te trekken tot agter *Kastrikum*, de ligte Artillery belette hun zich te vereenigen.

Mid-

1799. Middelerwyl hadden zeven *Ruſſiſche* Grenadier Bataillons *Kastrikum* op nieuw bezet en een zwaare trein Artillery ter verdeediging. De Generaal BRUNE zette zich andermaal aan 't hoofd van vier Bataillons; het gelukte hem andermaal de *Ruſſen* tot wyken te noodzaaken, en met agterlaating van zeven ſtukken geſchut, langs den grooten weg op *Limmen* en langs de duinen op *Bakkum* terug te trekken. De vlugtenden werden beider wegen nagezet, op *Limmen* door den Generaal PACTOT. De Generaal BARBOU zat hun met de *Franſche* Ruitery in de duinen op de hielen. Eerstgemelde werd in het voortzetten en het krygsgevangen maaken geſtuit door een afgebrooken brug; laatstgenoemde viel door al te groote drift in 't nazetten bykans in eene hinderlaage der *Engelſchen*; doch ontkwam zulks door tegenwoordigheid van geest en beleid.

Die ſtryd hervat en ten onzen voordeele geëindigd.

Onder alle deeze krygsverrigtingen was de Vyand, op alle punten, terug gedreeven, en liet het zich aanzien dat de Overwinning op onze zyde was. Dan de dag was nog niet ten avond. Een bende uit de *Engelſche* Spaartroepen te *Egmond op den Hoef* kwam na *Bakkum*, en deedt het gevegt met nog meer hevigheids dan zich den geheelen dag hadt laaten zien, hervatten: deeze laatſte pooging moest den ſtryd beſlisſen. De onzen, door zo veel ſtryds afgemat, op de hoogte van *Kastrikum* op nieuw ten gevegte aangevoerd, dee-

deeden den Vyand rugwaards deinzen, toen de *Engelſche* Ruiterbende boven den ſlinker vleugel op onze Linie kwam aanzetten, en het Voetvolk, 't welk in de vlakte van de duinen ſtondt, gevaar liep van in de rug te worden aangegreepen. De ſchemeravond begon reeds te vallen. De Generaal BRUNE gevoelde de noodzaaklykheid om zich uit die hachlyke omſtandigheid te redden. Hy deedt de *Bataafſche* Husſaaren, onder den Colonel QUAITA, op de vyandlyke Ruitery aanvallen; deeze volvoerde dit oogmerk onder het oog diens Legerhoofds, met zo veel beleids en kloekmoedigheids, dat hy de *Engelſche* Dragonders ten aftogt noodzaakte. Hier op deinsde het vyandlyk Voetvolk agteruit. Niet dan de nagt ſtaakte het naazetten der onzen. CAP. BOEK. 1799.

Het was het middelpunt onzes Legers 't geen den geheelen dag, met zo veel onverzaagdheids, geſtreeden hadt. Het gelukte den *Franſchen* Generaal GOUVION, de oogmerken des Vyands op den ſlinker vleugel te verydelen en ten gepasten tyde het middelpunt by te ſpringen. — Onze regter vleugel werd, door een krygslist des Vyands, dien dag geheel werkeloos gehouden. De Generaal DON werd als Parlementair derwaards gezonden. DAENDELS bevondt zich op dat tydſtip niet in zyn Hoofdkwartier. Hy was den vleugel onder zyn bevel gaan bezigtigen om van daar by den Opperbevelhebber BRUNE zich te vervoegen. Van 't *Engelſchen* Generaals komet

ERR. BOEK. onderrigt, deedt hy hem na zyn Hoofdkwartier voeren en als krygsgevangen behandelen.

1799. Geledene verliezen. Deeze lange dag des ſtryds ving 's morgens ten zeven uuren aan en duurde tot 's avonds ten acht uuren. Het verlies aan onze zyde bedroeg ruim veertien honderd man dooden gekwetſten en krygsgevangenen. Dat der Vyanden naar hunne eigene opgave, ruim twee duizend vyfhonderd man.

Geſteldheid van de *Beverwyk* te dien dage. Bang was deeze dag voor de plaatzen rondsom het ſlagveld; bang voor de *Beverwyk*, waar, volgens geloofwaardige getuigenisſen, de woeling van aan- en uittrekkende Krygsbenden met derzelver naaſleep, zo ſterk was, dat veelen het aanhoudend en zwaar ſchieten, zo digt in de nabuurſchap, niét gehoord hadden; daar kwam eerst de akelige toevoer van gekwetſten, met alle vertooningen, die het hart van weedom en medelyden overſtelpten. De ruime Kerk bewaarde de Gevangenen.

Geſteldheid te *Haarlem*. In een wyfelenden ſtaat, tuſſchen hoop en vrees hadt men te *Haarlem* dien Zondag gefleeten. In de Kerken hoorde men den wedergalm van het grof geſchut, onder de Gebeden om uitkomst en verloſſing; in de huizen wisſelden de gerugten van eenen opbeurenden en ternederſlaanden aart elkander af; hoop tekende zich op 't gelaad van zommigen, die den Vyand een goed hart toedroegen, angst en vreeze waren te leezen op de aangezigten der be-

beminnaaren van hun Vaderland. De ſtraaten vol gewoels van 't geen tot den Krygh behoort; wagens met van tyd tot tyd aangevoerde gekwetſten; het *Spaarne* vol ſchuiten om ze elders te brengen; ſchaaren van Burgers, Mannen, Vrouwen en Kinderen ſtroomden ter Stadspoorte uit; hoopen ſtonden byeen luiſterende na het balderen der kanonnen en het ſchieten uit klein geweer, agt gevende op het naderen of wyken van die ſtemme des Oorlogs, om daar uit den voor- of agteruitgang des vyandlyken Legers giſſende op te maaken; losſe en dikwyls elkander tegenſpreekende tydingen, baarden vertellingen van gelyken aart. *Haarlems* Burgery vondt zich in een maalſtroom van onzekerheden; doch zich daar uit eenigzins gered, door 's avonds inkomende tyding, die op de zegepraal allen grond van hoope gaf. Een brief ten zes uuren uit de *Beverwyk* geſchreeven, van den Luitenant Collonel van het Artillerypark, gewaagde van ſtukken *Ruſſiſch* geſchut met derzelver toebehooren, die derwaards zouden gezonden worden; en tevens dat de Vyand geſlaagen was, ſchoon men by het afgaan des Briefs nog ſtreedt. — Volledíger en bevestigender tyding ontving het Departementaal Beſtuur van *Texel* in een daar op volgenden Brief van MASSABEAU. Deeze hieldt in, dat de Vyand ons Leger 's morgens vroeg hadt aangevallen, dat alle de Krygsbenden, zo *Franſchen* al *Bataafſchen*, met

CAP. BOEK. 1799.

XXX. BOEK. 1799.

met een voorbeeldelooze moed en hardnekkigheid geſtreeden hadden; dat het *Engelſch* en *Ruſſisch* Leger geſlaagen en in vollen aftocht gebragt was; dat 'er tien ſtukken geſchut veroverd en meer dan duizend Krygsgevangenen gemaakt waren, waar onder het ſchoon Regiment Garden des Konings van *Engeland*, met deszelfs Collonel. Deeze heuchlyke tyding deelde het Departementaal Beſtuur der Municipaliteit mede, en de Burgers bleeven niet verſtooken van dit opheurend nieuws, waar mede die woelige en kommervolle dag eindigde.

Onverwyld geſchiedde de opzending van gevorderde behoeften na de *Beverwyk* voor het zegepraalend Leger. Een aantal van drie honderd Krygsgevangenen, meest *Ruſſiſche*, zo Officieren als Gemeenen, kwamen te *Haarlem*. Een vreemd tooneel werd te dier gelegenheid opgeſchooven. Omtrent honderd *Engelſche* Vrouwen en Kinderen, die hunne mannen in de krygsgevangenſchap gevolgd waren, kwamen ter Stede in, wilden in het lot hunner Mannen deelen. Dan, op hoog bevel, moesten zy den volgenden dag te ſcheep na 't vyandlyk Leger terug gezonden worden. Nagtverblyf en onderhoud werd aan deeze raadelooze Vrouwen bezorgd, en gaf *Haarlems* Burgery weder blyk van medelyden en weldaadigheid, tot eenigen troost dier ongelukkigen. Ook ſchonk die zelfde ſteeds geopende hand ryklyk in de ver-

verlangde bezorging van dekzel voor ons Krygsvolk, in het meer en meer naderend ruwe jaargetyde (*).

CXL. BOEK.

Voorloopige tydingen van het welgelukken deezes Veldslags het Landsbestuur toegeschikt, werden bekragtigd door het schryven van den Generaal BRUNE, die niet verzuimde by den aanvang te melden; „ Ik had voorzien, dat de positie, „ welke wy rugwaards hebben genomen, „ den Vyand eene verkeerde rekening „ zou doen maaken." Hy vermeldt met onderscheiding de *Bataafsche* Generaals BONHOMME en VICHERY, en de Nationaale Gardes van *Rotterdam*, die als oude Soldaaten in 't vuur geweest waren. Onbeschryfbaar groot was daar de vreugde der Leden, en der Volksmenigte op de Galderyen. De Nationaale Vlag kondigde die Zegepraal verder aan, en nog wyder het gebalder des geschuts. — Kort maar kragtig was het woord des Voorzitters ter Tweede Kamer by de mededeeling der verzekerde tyding des zegenpraals — „ Burgers Representanten! lof en eer zy „ het eeuwig Opperweezen! — Dank zy „ aan den moed en dapperheid onzer Ge„ wapende Broederen! Blydschap in on„ zer aller harten! Zo leeve de Repu„ bliek! Zo hooren wy eerlang de Vre„ debazuin! — Dat het voorbeeld der „ *Ras-*

1799. Vreugde in 's *Haage* by die overwinning.

(*) Men zie dit alles breedvoeliger in het meermaals aangehaald *Gedenkstuk* Bl. 208—218.

CIX BOEK.

1799.

„ *Rotterdamsche* Burgers, en de welver-
„ diende Lof door den Generaal en Chef
„ hun gegeeven, ons overtuigen, wat
„ Gewapende Burgers vermogen, en ten
„ prikkel voor hunne Spitsbroeders zy;
„ om hun voetspoor te volgen, zo wel
„ als ter beschaaming dier lafhartigen,
„ die zich, op allerlei wyzen, aan deeze
„ verpligting tragten te onttrekken; dan
„ laat ons, door aan zulke bloodaarts te
„ gedenken, de vreugde van deezen dag
„ niet stooren (*)!"

De Hertog VAN YORK trekt terugge.

De Hertog VAN YORK kreeg van de Krygsgevangenen berichten wegens de aangekomene en steeds verwagt wordende versterkingen by de *Fransch-Bataafsche* Armée, die zeker niet vergroot behoefden te worden; daar 'er, kort naa den slag, niet minder dan drie duizend één en negentig te *Haarlem* binnen trokken, ter versterking van het Leger in *Noordholland*. Hy begreep, dat, indien het, by eenen herhaalden aanval, hem gelukken mogt de Generaal BRUNE uit die stelling by de *Beverwyk* te verdryven, hy gevaar liep van door het gedeelte, onder den Generaal DAENDELS, van achteren ontrust te zullen worden. Dit deedt hem besluiten om de voorige stelling in de *Zype* weder te betrekken. Boven dien werd hy tot dit besluit gedrongen door een volstrekt

(*) *Dagverb. den Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. D. 283. 287. 290.

ſtrekt gebrek aan de eerſte noodwendigheden, welker toevoer, zo door den afſtand als door de ſlegtheid der wegen, hoogſt moeilyk viel, terwyl de rondsom heerſchende ſchaarschheid, op de plaatzen door welke zy trekken moest, reeds toenam. CLX. BOEK. 1799.

De Generaal BRUNE vondt de verſterking, waar mede hy naa het ſlagveld behouden te hebben, bezig was, niet noodig, daar hy 's Vyands optocht na de oude ſtelling agter den *Zypdyk* vernam. Hy gaf bevel op te breeken en voort te rukken. Onder dit bedryf kreeg hy nog een honderd Krygsgevangenen, twee Veldhospitaalen, en eenige Wagens, vielen hem in handen. De Vyand ontruimde *Alkmaar* en ging de lof naa van zich te dier Stede wel gedraagen te hebben. Ons Krygsvolk bezette die Veste op den achtſten van Wynmaand. De ſlinker vleugel en het middelpunt onzes Legers betrok de ſtellingen naa den ſlag op den tweeden dier Maand verlaaten. DAENDELS rukte voorwaards met de rechter vleugel en trok *Hoorn* binnen. Prins WILLIAM VAN GLOCESTER, met een talryke magt in het Dorp *Winkel* en daar omſtreeks gelegerd, verdreef hy van daar. 't Was, gelyk hy vermeldt, gelukkig, dat zy tot *Winkel* konden voortrukken: dewyl een der inſnydingen in den Zeedyk reeds negentien voeten diep was, en het te vreezen ſtondt, dat de *Engelſchen* BRUNE voorwaards en *Alkmaar* weder in onze handen.

CXX. BOEK. 1799.

ten oogmerk hadden, geheel *Noordholland* te verdrinken (*).

Groote gebeurtenisſen konden naa dien verwisſelden ſtand niet uitblyven. Welhaast daagden zy op. Dezelve ſtaan ons vervolgens te melden.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 370.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD EEN EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD

Stoffe deezes Boeks. Het gedrag der Tegenomwentelingsgezinden op de Grenzen. Byzonder naa de Landing der Engelſchen. Beraamde voorzorgen. Toeleg der Tegenomwentelaaren op Arnhem. Hoofdbewerkers in deezen. Oproerige beweegingen te Westervoord. Burgers uit Arnhem daar heen getoogen. De Opſtandelingen wyken. Verdere oproerige beweegingen in dien oord. Beraadſlaagingen des Departementaalen Beſtuurs van den Rhyn om zich te verdeelen. Stuiten der Oproerelingen. Het Rozendaalſche Vier bemagtigd. Stoutmoedige daad van VAN DER SCHILDE. *Het welberaamde van deezen tegenſtand. Lof der Arnhemmeren ter Vergaderinge. Eeretekens en Beloonîngen der Dapperen. Hoe het te Zutphen, en daar omſtreeks geſchaapen ſtondt. Publikatie des Departementaalen Beſtuurs. Gewenschte uitwerking daar van. Het door* ZUIDERAS *met de zynen* CXXI. BOEK.

CXII. BOEK.

verrigtte. Brieven van ZUIDERAS wegens de komst der Pruisſen. Brief des Generaals VON SCHLADEN. Verdicht verklaard door dien Generual. Bekendmaaking hier van. De magt der Jurisdictien, om regt te ſpreeken, uitgebreid. Meerdere magtsverleening om de Oproerigheden te ſtuiten. Meerder Krygsvolks gezonden. In ſtaat van Beleg ſtellen eeniger Plaatzen. Het voorgevallene te Aalten. Het gebeurde te Winterswyk. Moedig gedrag der Gecommitteerden. Het voorgevallene te Ligtenvoorde. De Freule VAN DORTH gevangen genomen. De Weduwe STORREYS losgelaaten. Doodvonnis van de Freule VAN DORTH. Opheffing van den ſtaat des Belegs. Der Engelſchen verrigtingen in de Zuiderzee. Stavoren opgeëischt. Beraadſlaagingen deswegen. Hoe het zich daar toedroeg. Muitery der Schepelingen te Workum beteugeld. De Lemmer opgeëischt. VAN GRUTENS antwoord. Aangevallen en overgegeeven. Geſteldheid aldaar. Wat de Friezen tegen de Engelſchen beſtaan. Hulpbenden derwaards geſchikt. Pooging om de Engelſchen te verdryven. De Lemmer door de Engelſchen ontruimd. Aanſlag op Genemuiden. Deeze loopt te Zwartſluis te niet. Harderwyk door de Engelſchen bezogt. De Repreſentant GERELSMA door de Engelſchen gevangen genomen. Twee Frieſche Schepen te Urk hernomen. Overgang tot het vervolg der Landing. Berichtgeevingen der Engelſchen van den laatſten Veldſlag. Zy treeden tot eene Daadiging. Daar toe aangevangene Briefwiſſeling met BRUNE. YORKS beantwoording. Bericht

van

van den Onderhandelaar KNOX. *Gedreigd afbreeken der Onderhandelinge. Wederantwoord van* BRUNE. *Het Verdrag getroffen. Verſchillende Berichten wegens het geſlootene Verdrag. Bekendmaaking ter Vergaderinge. De Artykelen daar voorgedraagen. Aanſpraak van* SIDERIUS *ter Tweede Kamer. Bekendmaaking aan den Volke. Ongenoegen, wegens het weinig bedongene. Deeze lotwisſel baart veele voorſtellen. Het voorgevallene te Enkhuizen naa de ontruiming. Wat toen te Medemblik gebeurde. Der Vyanden aftocht. Uitſchryving van eene Feestdag. Aanſpraak van* COUPERUS *ter gelegenheid van het Feest. Handelingen over de Godsdienſtige viering van dien Feestdag. Redenvoeringen ten dien Dage gehouden. Aanſpraaken aan het Krygsvolk en de Gewapende Burgers.*

Indien gelyktydigheid, éénheid van doel, en het aanwenden van dezelfde middelen om dezelfde zaak uit te werken, grond geeven om zamenwerking te veronderſtellen in een Land niet uitgebreider dan het onze, zo zal men ligt overhellen om te vermoeden, dat het gelyktydig met de Landing der *Engelſchen* in *Noordholland*, gebeurde in *Overyſſel*, daar mede in verband geſtaan hebbe. De wyze van aanleg was daar veel zwakker, de geboode tegenſtand ter demping veel ſterker, en de hulp van buiten, hoe hoog opgegeeven, ingebeeld. — Dan wat 'er ook zy van die zamenwerking, het voorgevallene

1799. Stoffe deezes Boeks.

CXXI. BOEK. 1799.

in dien Oord mogen wy niet onvermeld laaten, terwyl wy in dit Boek de met opzet onaangeroerd gelaatene bedryven der *Engelſchen* op de *Frieſche*, *Overyſelſche* en *Gelderſche* Kusten van de *Zuiderzee* zullen vermelden, en laatstlyk wederkeeren tot de hoofdgebeurtenis der Landinge zelve, die wy, in het voorgaande Boek, afbraken; op een tydſtip, dat de ſtryd aldaar volſtreeden was, en 'er eene Onderhandeling volgde, welk een einde maakte aan eene Gebeurtenis, zo gedenkwaardig, dat het eenigzins uitvoerig vermelden van dezelve, en 't geen 'er betrekking op hadt, geene vraage om verſchooning behoeft.

Het gedrag der Tegenomwentelingsgezinden op de Grenzen.

Men zal zich wel herinneren, hoe ons Geſchiedblad, van tyd tot tyd, gewaagde van Uitgeweekenen uit den Lande naa de Omwenteling des Jaars MDCCXCV, van hunne verzamelingen aan de grenzen, en bedoelingen, om, ware het mogelyk, den Stadhouder weder in zyn voorig gezag te herſtellen, als mede derzelver mislukking. Desgelyks mogen wy hier voor onzen geest oproepen, de veelvuldige voorſtellen ter hooge Landsvergaderinge, wegens de aanhoudende bedoelingen aan de grenzen om eene Tegenomwenteling te bewerken, en daar toe aangewende middelen, misſchien wel zeer vergroot; doch daadlyk aanweezig, en als 't ware ſlegts wagtende op een gunſtig tydſtip om de daadlyke uitvoering daar te ſtellen, althans te beproeven.

De

De verwagting van de Landing der *Engelſchen* aan onze Kusten, hadt op de verst van dezelve verwyderde grenzen onzes Lands de zo lang met moeite wederhoudene zugt ter Tegenomwentelinge opgewekt. Aanduidzelen hier van deeden zich op, in het weder ter bewooninge in gereedheid brengen veeler huizen in zommige Steden door de *Prinsgezinden* verlaaten; in de drukke vergaderingen der aanhangeren van die Party; in de trotſche houding, welke zy, ten opzigte van de Patriotten, aannamen. By de Organiſatie der Gewapende Burgermagt, onttrokken zich aldaar, door zich buiten 's Lands te begeeven, veele jonge lieden; terwyl anderen zich lieten opſchryven, en vervolgens paspoorten verzogten en verkreegen om na *Duitschland* en elders te reizen. Veelen deezer nieuw uitgeweekenen voegden zich by de oude, die rondsom de grenzen in *Engelſche* ſoldy ſtonden; anderen hadden de ſtoutheid om als Wervers en Aangeworvenen, voor rekening van *Engeland* en *Oranje*, zich binnen 's Lands te blyven onthouden, van tyd tot tyd, ten Plattenlande zich te vertoonen, en 's nagts ongeregeldheden te pleegen, die duidelyk uitweezen wat zy in hun ſchild voerden.

CXXI. BOEK. 1799. Byzonder naa de Landing der *Engelſchen*.

Bedryven welke het Departementaal Beſtuur van den *Rhyn*, reeds in Hooi- en Oogstmaand, aanſpoorden om des met het Uitvoerend Bewind, en den Agent van Inwendige Politie te handelen, en onder andere, als een middel, ter voorkomin-

Beraam de voorzorgen.

CXXI. BOEK. 1799.

minge van onheil, voor te ſtellen en te verzoeken, dat 'er bovenal tegen de *Munſterſche* Grenzen, in het Ampt van *Bredevoort*, en het voormaalig Graafſchap *Zutphen*, Ruitery mogt worden gelegd en verdeeld, om ſpoedig, tot weering van allen opſtand, by de hand te kunnen zyn. Dan de tydsomſtandigheden ſcheenen niet alleen deeze maatregel van voorzorge te verhinderen; maar zelfs de laatſte ſteun, die men hoopte in de nieuw geörganiſeerde Gewapenden van *Arnhem* en *Zutphen*, tegen allen overval, te zullen vinden, was grootlyks verzwakt door het opontbod der Grenadieren na *Noordholland*.

Toeleg der Tegenomwentelaaren op *Arnhem*.

Het Departementaal Beſtuur betoonde alle waakzaamheid, ſtuitte een gevreesden opſtand door afgezonden gewapende Burgers. De tyding van het landen der *Engelſchen* aan de *Helder* vernam de Oranjeparty met het volſte genoegen. Nu ſcheen het langverwagt tydſtip tot een algemeene opſtand, binnen 's Lands, gebooren, en daar toe niets meer noodig te zyn, dan dat men de eene of andere Plaats van aangelegenheid overrompelde, en in zyne magt kreeg. De Stad *Arnhem* ſcheen hier toe geſchikt, van wegen de ligging naby een vreemd grondgebied, van waar men, in weinig uuren eenen uitval kon doen, en by mislukte pooging, eene veilige wyk behielde. Bekend was wel de Vryheidszugt der Inwoonderen in 't algemeen; maar ook hoe de vuurigſte elders heen getoogen waren. — Het mangelde daar niet

aan

aan Burgers der andere Partye toegedaan; doch van wier Zoonen en Naastbestaanden zich veelen onder de uitgeweekenen bevonden. Te deezer Stede vondt men het Departementaal Bestuur en het Hof van Justitie. Met dezelve te overrompelen rekende men zich meester te zullen maaken van het grootste gedeelte des Departements van den *Rhyn*, of de voormaalige Gewesten *Gelderland* en *Utrecht*. De geweezene Leden, Ministers, Momboirs en Bedienden zo des Landschaps als des Hofs, waren, in de hoop en het vooruitzigt op een gelukkig slaagen, reeds by de hand of aangeschreeven en uitgenoodigd om zich spoedig tot het aanvaarden hunner voorige posten, derwaards te vervoegen.

CXXI. BOEK. 1799.

De hoofdrollen in dit Staatkundig Schouwspel, wil men dat in deezer voege verdeeld waren. HEEREN VAN ZUIDERAS zou in het Kwartier van *Zutphen* eene Tegenomwenteling bewerken; J. C. E. VAN LYNDEN TOT HOEVELAKEN in het Kwartier van *Veluwe* hetzelfde bewerkstelligen; terwyl aan MAX. L. YVOY dit werk in 't *Sticht* was aanbevolen (*).

Hoofdbewerkers in deezen.

Geringe moeite vondt ZUIDERAS om, op eenige plaatzen, waar geen tegenstand kon gebooden worden, de bekende *Proclama-*

Pogingen van ZUIDERAS.

(*) Men zie de Brieven deezer twee laatstgemelden in de *Geschiedenis van den gewapenden Inval der uitgeweekene Nederlanderen in het Departement van den Rhyn*. Te *Arnhem* by J. H. MOLLEMAN & *Comp.* 1801. bl. 99 en 105.

CXXI. BOEK. 1799.

clamatie van FREDRIK WILLEM, *Erfprins van Oranje, aan het Volk van Nederland*, te doen afkondigen en aanplakken, en de Oranje Vlaggen van de Kerktoorens te laaten waaijen; dan in de Steden *Zutphen* en *Doesburg* werkte hy alleen door brieven, en liet zyne verdere maatregelen afhangen van den uitflag der onderneeming op *Arnhem*, ten zelfden tyde beproefd.

Oproerige beweegingen te *Westervoort*.

De inval der Gewapende Emigranten in den nagt tusfchen den vierden en vyfden van Herfstmaand, op het Dorp *Westervoort* was een voorfpel. Gelyktydig liepen de maaren in van elders op die grenzen oproerige beweegingen en byzonder van een aantogt der Uitgeweekenen, die het op de Stad *Arnhem* gemunt hadden. — Op het Dorp *Westervoort*, flegts één uur van die Stad gelegen, werden alle Publikatien afgefcheurd, de Proclamatie VAN ORANJE aangeplakt, de Vryheidsboom omvergehakt, de Vlag van de tooren uitgeftooken en Oranje gedraagen, en de brug van het Veer uitgehaald. Ondanks de te *Arnhem* verfpreidde vergrootende berichten, wegens de aannadering van drie duizend man *Pruisfisch* en *Hesfisch* Krygsvolk, liepen aldaar, op 't roeren van de alarmtrom, alle de weldenkenden, te wapen. Deezen beftonden grootendeels uit Leden der oude Schuttery, by de nieuwe Organifatie, wegens hunne jaaren, uit fchutterlyken dienst ontflaagen. Alle voorzorg tot ftedelyke rust werd niet alleen gedraagen; maar ook gewapende manfchap na

Wes-

Westerwoort gezonden en een ſtuk geſchut met de noodige Artilleristen. Het daar door de Oproerigen gedaane, het uitdryven der brugge, en het overhaalen der vaartuigen, gaf niet duister te kennen, dat hun aantal niet zo groot was, als de gerugten in de Stad liepen, of dat zy die duizenden vreemde hulpe niet daadlyk te wagten hadden. CXII. BOEK. 1799.

De aankomst deezer gewapende Burgeren ſtelde de Oproerelingen te leur in de gekoesterde verwagting van byval. Het richten van het kanon deedt hun de brug verlaaten, en zich achter zandhoopen en hout verbergen, van waar zy ſchooten; doch naauwlyks was het geſchut een en andermaal op hun gelost, of zy ſtooven van daar, de wyk in de huizen neemende, en met ſchieten aanhoudende. Burgers uit *Arnhem* daar heen getoogen.

In *Arnhem* was het Departementaal Beſtuur bedagt om elders hulpe te bekomen. Te vergeefsch hieldt men eerst te *Nymegen* aan om eenigen byſtand van *Franſchè* Troepen; doch verkreeg ze eerlang. Uit *Utrechs* daagden gewapende Burgers op, die van *Thiel* bleeven agterwege. Een tweede ſtuk geſchut werd uit *Arnhem* aangevoerd, en tegen de muitelingen met zo veel vrugts gewend, dat zy de beſchootene huizen ontruimden, zich niet meer durfden vertoonen en van *Westerwoort* wegmaakten. De Opſtandelingen wyken.

Uit *Arnhem* afgezondene Gewapende manſchap om het *Lathumſche* Veer aan den *Yſel* te bezetten, vondt zich te *Rheede* om- Verdere oproerige Beweegin-

CXXI. BOEK. 1799.

gen in dien Oord.

omringd door een drie honderdtal zamengeſchoolde Boeren, die de gewapenden wederſtand booden, ontwapenden, en op de belofte van de wapenen niet weder tegen hun te zullen opvatten, ten naauwen noode, hunne woede ontkwamen. Men hadt te *Rheede* en te *Elst* alle Oranjegezinden in beweeging gebragt, en te laatstgemelde plaatze, met veel ophefs, van eenige duizend man *Prüisſen* na *Arnhem* in aanmarsch geſprooken. In *Wageningen* verſpreidde zich het gerugt, dat de Erfprins VAN ORANJE, met veel Krygsvolks, in aantogt was. De zamenloopende werkzaamheden en berichten baarden by het Departementaal Beſtuur vermoeden, dat 'er niet alleen eene verſtandhouding plaats hadt tusſchen de Uitgeweekenen en hunne aanhangelingen op de *Veluwe* en elders; maar ook dat 'er zendelingen rondzwierven, om den opſtand algemeen te maaken, en verdere onderneemingen te waagen.

Beraadſlagingen des Departementaalen Beſtuurs, om zich te verdeelen.

Zo veel dreigends liep 'er zamen, dat het Departementaal Beſtuur in ernſtige overweeging nam, om, overeenkomſtig met het beſluit des Uitvoerenden Bewinds, in geval van gedreigde overrompeling des Vyands, of omzetting van de plaats, waar zy vergaderden, na een meer veilige in hun Departement te wyken (*). Men werd

(*) Wy hebben hier boven gezien hoe het Departementaal Beſtuur van *Texel*, uit dien hoofde, *Haarlem* voor *Alkmaar* verwiſſelde.

werd te raade het Bestuur, uit zes Leden bestaande, in twee deelen te splitzen, waar van de helft zich na *Utrecht* zou begeeven, en de helft te *Arnhem* blyven. Een maatregel, welke onvoltrokken bleef, door den moedig geboden wederstand, en het verder beloop der zaake.

XXII. BOEK. 1799.

Schoon *Veenendaal*, *Woudenberg*, *Agtenberg*, *Renswoude*, *Scherpenzeel* en andere daar omstreeks liggende Dorpen in rep en roere gesteld waren, deedt de aannadering van Gewapende Manschap dien tuimelgeest tot stilstaan komen; ook de oproerige hoop, die de gezondenen na het *Lathumsche* ontwapend hadt, koos de vlugt. Men kreeg de *Westervoortsche* brug in zyne magt; naa het overvaaren werd de Oranjevlag van de tooren gehaald, ten teken dat de muitelingen geweeken waren. Zy hadden, naa het mislukken van hun doel de wyk na het *Pruissisch* grondgebied genomen, zich van hunne Oranjetekens ontdaan, en de wapenen op karren gelaaden. Men vernam dat het geheele getal der Uitgeweekenen herwaards getoogen, niet boven de drie honderd beloopen hadt. Of 'er gekwetsten en gesneuvelden aan hunne zyde geweest zyn, gelyk de gerugten vermelden, is met geene zekerheid te bepaalen. Aan de zyde der *Arnhemsche* Burgeren was 'er een ligt en een ander doodlyk gewond.

Stuiten van de Oproerelingen.

Hadden de *Arnhemsche* Burgers in 't algemeen veel dapperheids betoond, stak de stoutmoedigheid der weinigen, die het waag-

Het *Roozendaalsche* Veer bemag-

CXXI. BOEK. 1799. tigd. Stoutmoedige daad van VAN DER SCHILDE.

waagden den *Ysel* over te vaaren en de brug te herstellen, zonder verzekerd te zyn, dat de Vyanden geheel uit *Westervoort* geweeken waren, de Burger HENDRIK VAN DER SCHILDE onderscheidde zich op eene treffende wyze onder de bende afgevaardigd om het *Rozendaalsche* Veer te bezetten. De Pontaak was aan de overzyde en in handen des Vyands; geen Vaartuig hoe genaamd aan de andere zyde. VAN DER SCHILDE, de eenige onder de manschap die zwemmen kon, toonde zich, op het voorstel van den Luitenant VERHEYEN bereid om na de vyandlyke zyde der Rivier over te zwemmen, de Pontaak over te haalen en onder beheer der wagt te brengen. Zyne onderneeming slaagde zo gelukkig als dezelve stoutmoedig was bestaan. Het Departementaal Bestuur beschonk hem met een Zilveren Tabaksdoos, waar op het verhaal zyner verrigting gegraveerd stondt.

Het welberaamde van dien tegenstand.

Hoe zeer het voorgevallene te *Westervoort* en de onderneeming tegen de gewapende Boeren van *Rheede* op zich zelven beschouwd, van weinig beduidenis waren, bevestigde elke dag vervolgens, de wyze voorzigtigheid van het plan om den muitelingen nergens rustplaats of tyd te vergunnen, om zich ergens vast te nestelen, en het zaad van Oproer allerwegen met volle handen te strooijen. Niet alleen weeken de daar omstreeks reeds zamengeschoolde Tegenomwentelaars; maar ook, die van verder afkwamen, ontzonk de

moed,

moed, als zy den gebooden wederſtand verſtonden, en teffens dat geen Erfprins, of *Pruiſſiſch* Krygsvolk zich, gelyk men hadt laaten verluiden, te *Arnhem* of *Weſterwoort* bevondt.

Geen wonder dat dit gedrag der *Arnhemmeren* ter Hooge Vergaderinge bekend gemaakt, den lof des Voorzitters wegdroeg, dat VAN HALL zich in deezer voege liet hooren. „ Burgers Repreſentanten! Zo veel verontwaardigings als „ de ontzinde pooging eener dolle plunderbende in uwe harten heeft moeten „ doen ontſtaan, zo veel genoegen moet „ de waarlyk dappere daad van *Arnhems* „ Burgeren U geeven! Regtſchaape Vrienden des Vaderlands als deezen, die de „ Vyanden der Vryheid hebben durven „ tegenrukken, te vertegenwoordigen, „ moet ons ter eere zyn, en ons, in onze ſtandvastigheid bevestigen — Dat „ het verraad en de ontrouw dan elders „ zegeviere! dat het Oproer op nieuw „ den *Bataafſchen* grond hebben gepoogd „ te verwoesten! Onze Legers, en die „ onzer Bondgenooten ſtaan gereed te „ overwinnen, en een mishandeld Vaderland over het ongelyk te wreeken — „ Het grootſche voorbeeld is gegeeven — „ vrye en *Bataafſche* Burgers zullen onze „ dappere en getrouwe Legers ondersteunen — Het reeds geſtorte bloed zal „ den Heldenmoed van anderen aanvuuren en welhaast zal onze vrye grond „ van de *Britſche* Legermagt, van het

Lof der *Arnhemmeren* ter Vergaderinge.

CXXI. BOEK.

1799.

Eeretekenen en beloonningen der Dapperen.

„ verraad, van de omkooping, en het „ oproer, die hun omringen, verlost „ zyn! (*)."

De betoonde moed van *Arnhemsch* Burgery vorderde eene nadere overweeging ter Vergadering. De ſtukken daar toe betrekkelyk, in handen eeniger Leden geſteld, hadden een voor de *Arnhemmers* zeer vereerend Verſlag ten gevolge. Het ſtrekte, om op de plegtigſte wyze, aan ieder Vaandel tot de Gewapende Burgermagt dier Stede behoorende, eene Nationaale Cravatte te voegen, dat 'er Medailles in Goud, Zilver en Koper zouden vervaardigd, en de Collonel der Gewapende Burgermagt SCHOONMAN, als mede H. VAN DER SCHILDE, met onderſcheiding vereerd zouden worden. Veel overweegings viel deswegen, allen keurden de betoonde Burgerdapperheid vereerens- en beloonings-waardig, alleen verſchilde men over de gehalte des Gedenkpennings en werd tot eenen Zilveren beſlooten. Terwyl men de betoonde Burgertrouw van VAN DER SCHILDE met eene belooning in geld oordeelde te moeten vereeren (†).

Het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 53.

(†) *Ald.* bl. 274. 308. 314. 715. Op de Medaille ſtaat afgebeeld een Krygsman, in de kleeding der oude *Bataviëren*, hebbende op zyn hoofd een gevlogte muts, met eikenloof bekranst; aan zyn ſlinker arm houdende een ſchild, met een eikentak verciert, en in zyn regter een ſpeer, waar mede hy een verwonnen gedrogt te hederveld en houdt, en

op

Het was intusſchen in de ommeſtreeken van *Arnhem* alleen niet, dat de beginzels eener Tegenomwenteling zich zo kennelyk opdeeden, in den zogenaamden agterhoek des geweezen Graafſchaps *Zutphen*, woelde dezelfde drift. *Zutphen* vondt zich by kans van Krygsvolk ontbloot, en de weinigen hadden bevel ontvangen om na *Alkmaar* te trekken, terwyl de bestgeoefende Burgers reeds na *Noordholland* zich vervoegd hadden. De geringe Krygsmagt toefde. CXII. BOEK. 1799. Hoe het te *Zutphen* en daar omſtreeks geſchapen ſtondt.

Door den welgelukten wederſtand der *Arnhemmeren*, door het aankomen van honderd en twintig man *Franſche* Voetknegten, en ruim twee honderd gewapende Burgers uit *Utrecht* kreegen de zaaken by het Departementaal Beſtuur van den *Rhyn* een gunſtiger aanzien. Het gaf by eene moedvolle Publikatie, den Inwoonderen van dat Departement te verſtaan, wat 'er door de *Arnhemſche* Burgers, door het betoon van bedaarde ſtandvastigdheid en edelen moed reeds verrigt was, en hoe het geſterkt door den byſtand, welke het Landsbeſtuur, zo veel de omſtandigheden gehengden, wel hadt willen verleenen, zich in ſtaat oordeelde om de verdere aanvallen van buiten en de muitelingen van binnen Publikatie des Departementaalen Beſtuurs.

op den agtergrond een opgaande zon, met het omſchrift GETROUW AAN 'T VADERLAND. Op de tegenzyde een eikenkrans, waar binnen het opſchrift AAN DEUGD EN DAPPERHEID, met een onderſchrift van de jaar- en dagtekening der Gebeurtenisſe.

CXII. BOEK. 1799.

nen te beteugelen, en de ſchuldigen aan de ſtrengheid der wetten over te geeven. — De ſchandvolle overgaave van 's Lands Vloot moest hun niet ontmoedigen, „ en „ zy moesten de ooren ſtoppen," dus drukken zy zich woordlyk uit, „ voor de „ verderflyke Syrenenzangen en leugen- „ agtige Vertellingen van veragtlyke lie- „ den, die alom in het donkere omzwier- „ ven, om dat geen door heimlyke kun- „ ſtenaryen te bewerken, 't geen zy wis- „ ten dat de openbaare Vyand niet kon „ of vermogt — en het zyn die hoog- „ ſchuldige en weleer boven U verhee- „ vene weezens, die zich zelven ſchuil „ houdende, thans, tot onze grievende „ ſmarte, zo veele misleide Ingezetenen „ aan het ongeluk, de verwoesting en de „ ſtraf der Wetten opofferen.

„ Landsgenooten! grypt moed! de hulp „ van onzen magtigen Bondgenoot is geen „ enkel woordengeklank — Uwe Verte- „ genwoordigers ſtaan, met eene bewon- „ derenswaardige ſtandvastigheid pal — „ Zy vertrouwen, op uwe goede zaak, „ en bovenal op HEM, die het lot der „ Volken in zyne hand houdt. — Wat „ ons betreft, wy hebben gezwooren de „ tegenwoordige Orde van zaaken te zul- „ len handhaaven. Wy hernieuwen dee- „ zen Eed op het plegtigst in dit be- „ langryk oogenblik. — Wy zullen on- „ zen pligt betragten. Gylieden zult onze „ beſluiten, des noods, met kragt onder- „ ſchraagen. Zo doende zullen wy het

„ Va-

„ Vaderland redden, en eerlang eensge- „ zind, in de ſchaduw van Vrede en „ Vryheid, de vrugten plukken van onze „ opofferingen (*)."

1799. EERSTE BOEK.

Deeze Afkondiging baarde alom in het Departement eene gewenschte uitwerking. De ſtandvastigheid en de ruſtige toon van het Beſtuur verleevendigden, in dit zorglyk tydvak, aan den eenen kant de moed der weldenkenden en verzwakte den drift der kwalykgezinden. Hoe zeer ZUIDERAS met zyne Aanhangelingen in de ommeſtreeken van *Zutphen*, waar zich geheel geene gewapende magt tot het bieden van wederſtand bevondt, nog de rol eens Tegenomwentelaars ſpeelde, onbewust van het lot zyner medeſtanderen te *Westervoort* bejegend, gevoelde hy nogthans het verbreeken van den ſchakel zyner ondernemingen, zo dra hy, uit het lot het geen zyne voorloopers bejegend was, tot het lot, 't geen hem te wagten ſtondt, kon beſluiten. Weldra borg hy zich voor het dreigend gevaar, op een vreemd grondgebied, en liet de Dorpelingen met hunne omvergehakte Vryheidsboomen en met hunne met Oranjevlaggen verçierde Toorens aan hun eigen lot over.

Gewenschte uitwerking daar van.

Korte dagen hadt ZUIDERAS met de zynen te *Borculo* en te *Grol*, in de Stad en het Ampt van *Bredevoort*, te *Aalten* en te *Dinx*

Het door ZUIDERAS verrigtte.

(*) Deeze Publikatie werd den 8 van Sept. uitgevaardigd.

ERST. BOEK. 1795.

Dinxperlo, te *Lichtenvoorde*, eene zonderlinge rol gespeeld, alles in opstand gebragt, alles tot het hulde doen aan ORANJE gedwongen, aanstalte tot eenen gewapenden inval gemaakt, zich met de beschikking over 's Lands penningen bemoeid, de Regeeringsleden afgezet en andere in plaats gesteld, Publikatien van ORANJE doen afkondigen, en ongeregeldheden van verscheidenerlei aart laaten pleegen (*).

Brieven van ZUIDERAS wegens de komst der *Pruissen*.

Schoon ZUIDERAS met de zynen reeds, op den zesden en zevenden van Herfstmaand, over *Dinxperlo*, na het *Munsterssche* was geweeken, liet hy niet af, door het zenden van Brieven aan onderscheide Gemeentebestuuren en Richters zyn opmerken, ware het mogelyk, door te zetten. Den Richter der Stad en Heerlykheid *Borculo*, LANDBERGEN, schreef hy, de niet min gewigtige dan officieele tyding ontvangen te hebben, dat een bende van 10 000 man *Pruissen*, onder bevel van den Luitenant Generaal VON SCHLADEN in den omtrek stondt te komen, hem aanmaanende om des voorloopige schikkingen te maaken. — Het Gemeentebestuur te *Doesburg* bericht gegeeven hebbende, dat voorkomende omstandigheden het hem mad-

(*) Wy laaten ons niet in tot het vermelden van de byzonderheden. Wie lust heeft dezelve, uit regtige berichten en getuigenissen opgemaakt, te leezen, die vervoege zich tot de *Geschiedenis van den Gewapenden Inval der uitgeweekene Nederlanderen in het Departement van den Rhyn.*

raadzaam hadt doen oordeelen op *Dinxperlo* terug te wyken; maar dat hy, op bekomen narigt dat de Troepen van zyne *Pruissische* Majesteit in aantogt waren, zich weder naa de voorige standplaatzen begeeven hadt; ten einde de schikkingen, naar die heuchlyke gebeurtenis in te richten en te veranderen. Hier op de aannadering des gemelden aantals Krygsvolk onder genoemden Bevelhebber, vermeld hebbende, geeft hy de wyze op hoe de Omwenteling te bewerkstelligen. In 't slot van nog eene gelyke kolonne als in aantogt gewaagende; doch des hadt hy geen zo zeker bericht als van de voorige, waar van hy, onder Eede schreef. Met aanmaaning om de medegedeelde wyze van Omwenteling te aanvaarden, om zich anderzins niet bloot te stellen aan de gevolgen der verwerping zyns raadslags (*).

CIXE BOEK. 1799.

Brief des Generaals VON SCHLADEN.

Deeze schrikbeelden van *Pruissische* Krygsbenden zogt men eene meerdere weezenlykheid te geeven, door een Brief aan het Gemeentebestuur te *Zutphen* toe te zenden, in 't *Hoogduitsch* geschreeven, en door den *Pruissischen* Generaal VON SCHLADEN den twaalfden van Herfstmaand uit zyn Hoofdkwartier gedagtekend. De Brief was van deezen inhoud. „ Dewyl „ wy vernomen hebben, dat Gy een Ge„ schrift, in dato den zesden deezer, hebt „ laa-

(*) Men vindt de Brieven in 't geheel in de boven aangehaalde *Geschiedenis des Inval der Uitgewekenen enz.* bl. 64—70.

ANN. DOM. 1799.

„ laaten afgaan, waar by de Proclamatie
„ van uwen Erfprins VAN ORANJE als
„ een oproerig Libel wordt betyteld, om
„ door zulk eene daad, ware het mogelyk, den Prins te onteeren en by de
„ Natie veragtlyk te maaken, zo heeft
„ dit laaghartig gedrag van uwe zyde, tegen deezen *Pruisiſchen* Generaal, die
„ met den *Pruisiſchen* Monarch verzwagerd is, en die onze liefde en hoogagting bezit, ons bewoogen, U niet alleen ons billyk ongenoegen over deeze
„ ſchenddaad, te kennen te geeven; maar
„ ook door deezen tegenwoordigen Brief
„ te bevelen alles openlyk te herroepen,
„ wat in deeze ongeoorloofde uitdrukkingen ligt opgeſlooten. In tegengeſteld
„ geval, en in zo verre het niet geſchied
„ is, vóór den een en twintigſten deezer
„ maand, zal deeze misdaad, op eene
„ eclatante wyze, door ons gewrooken
„ worden."

Verdicht verklaard door dien Generaal.

Verdagt kwam deeze brief het Gemeentebeſtuur van *Zutphen* voor, en werd dezelve door het Departementaal Beſtuur voor valſch en ondergeſtooken gehouden. Om des zeker te gaan en een wettig bewys in handen te krygen, ter beſchaaminge van de valſchheid, zondt men een afſchrift aan den Generaal VON SCHLADEN, met aanvraage waar voor men dit Geſchrift te houden hadt? De Boode kwam onverwyld met een in 't *Hoogduitsch* geſchreeven antwoord des Generaals terugge, en luidde 't zelve, ter volle beſchaa-

ſchaaminge van de veelgewaagde valſchheid; „ Ik heb onder dagtekening van „ heden Uw Hoog Ed. Brief aan my ge„ zonden, ontvangen, en daar uit met „ leedweezen gezien, dat iemand de in„ famiteit begaan heeft van myn naam te „ misbruiken. Het geheele opſtel verdient „ geene de minſte proteſtatie, hetwelk „ het Publiek, dat nadere kennis van de „ denkwyze des Konings mynen Heer „ heeft, zich zelven zal zeggen. — Zo „ het echter eenige verzekering noodig „ heeft, zo bekome U Hoog Ed. dezelve hier mede ſolemneel, dat ik, volkomen onbekend met den ganſchen in„ houd van dit opſtel, niet het minſte „ aandeel aan 't zelve hebben kan, en „ ook op den twaalfden deezer, op wel„ ken ik zulk eene Proclamatie zou uit„ gegeeven hebben, nog in myn Garni„ ſoen was."

BOEK II. 1799.

Het Departementaal Beſtuur van den *Rhyn* liet geenzins na dit ſchendig ſtuk openbaar te maaken, en 'er het volgende van te zeggen; „ Ziet daar *Bataaven!* „ welke ſchenddaaden de Vyanden van „ uw Vaderland in het werk ſtellen, om „ de onwaaragtige gerugten, als of de „ *Pruiſiſche* Troepen de grenzen deezer „ Republiek naderden, met oogmerk om „ dezelve te overrompelen, allen mogelyken ſchyn van waarheid by te zetten, en daar door de handen, aan wel„ ke de teugels van het Beſtuur zyn toe„ vertrouwd, te doen verſlappen. —

Bekendmaaking hier van.

„ Wie

„ Wie de Auteur of Auteurs van zulk
„ een veragtlyk ſchelmſtuk is of zyn, is
„ onmogelyk te bepaalen. Soortgelyke
„ ontwerpen worden voorzeker niet in
„ het openbaar, niet in het licht, maar
„ in het verborgen en in het duister ge-
„ ſmeed. Dan dit is in het algemeen
„ meer dan waarſchynlyk, dat die daad
„ met de ſchrikverwekkende gerugten,
„ wegens de vyandlyke oogmerken van
„ den Koning van *Pruiſſen* in een zeer
„ naauw verband heeft geſtaan. En in
„ het byzonder ſchynt het niet onwaar-
„ ſchynlyk, dat het verdichten van dien
„ Brief ook verband heeft met eene
„ Miſſive van HEECKEREN TOT ZUIDE-
„ RAS (welke zich in en vóór het
„ Jaar MDCCLXXXVI zeer berugt heeft
„ gemaakt,) door hem eigenhandig aan
„ het Gemeentebeſtuur te *Doesburg* ge-
„ ſchreeven den negenden September dee-
„ zes Jaars, en die in denzelfden valſchen
„ en kwaadaartigen geest is opgeſteld (*)."

De magt der Jurisdictien van Regt te ſpreeken, uitgebreid.

In *Gelderland* hadden tot nog ſtand gehouden de onderſcheidene Jurisdictien van Regtsoefening. Op voordragt van het Uitvoerend Bewind, werd thans het Hof van Juſtitie gevolmagtigd, om, zonder op die onderſcheiding agt te geeven, kennis te neemen van misdaaden, die ſtrafbaar waren volgens de Proclamatie van den acht en twintigſten van Oogstmaand. Ingevolge hier van mogt hetzelve daar over regt-

(*) Zie hier boven bl. 280.

regtſpreeken, en het vonnis uitvoeren, voor zo verre dit een en ander, uit hoofde der tegenwoordige omſtandigheden, door den Plaatslyken Regter, niet, met de vereischte zekerheid en ſpoed, kon worden gedaan. Aan dit beſluit werd vervolgens eene uitgebreidheid gegeeven, om over de geheele Republiek te werken (*).

1799.

Het Departementaal Beſtuur van den *Rhyn*, verneemende dat men, op veele plaatzen, langs de grenzen, niet geheel buiten vreeze was voor nieuwe invallen der Uitgeweekenen, en dat zulks, als mede het gebrek aan de noodige Gewapende Magt, oorzaak was, dat de Regters en Gemeentebeſtuuren ſchroomden hunne poſten op nieuw te aanvaarden, of zich tegen de ſtrafbaare handelingen te verzetten, beſloot het Ampt van *Bredevoort* in ſtaat van beleg te verklaaren. Omtrent gelyktydig werd het, van wegen het Uitvoerend Bewind, aanbevolen, om daar de magt, die hetzelve werklyk heeft, aan dat Bewind toereikende voorkwam om de hoop oproerigen, die zich van *Winterswyk*, *Bredevoort*, *Aalten*, *Dinxperlo* en eenige andere mindere plaatzen, hadt meester gemaakt, en naauwlyks verdiende gevreesd te worden, te verjaagen, de Plaatzen van de daar heerſchende overmagt te verloſſen, en alles op dezelve in den voorigen ſtaat te herſtellen. Om voorts

Meerdere magtsverleening om de Oproerigheden te ſtuiten.

(*) *Dagverh. der Handel. aan het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 104. 107. 144.

CXII. BOEK. 1799.

voorts de Publikatie van het voormaalige Provinciaale Collegie van *Gelderland* tegen HEECKEREN VAN ZUIDERAS genomen, en waar by eene belooning van duizend Gouden Dukaaten op diens hoofd werd geſteld, te vernieuwen en weder in het voormaalig Kwartier van *Zutphen* te doen aanplakken, en zulks te *Aalten*, *Winterswyk*, *Bredevoort*, *Lichtenvoorde* en *Groenlo* te laaten doen, door de Militaire of Gewapende Burgermagt, welke zich wederom van die Plaatzen zou meester maaken.

Meerder Krygsvolks gezonden.

Middelerwyl was het Departementaal Beſtuur van den *Rhyn* in ſtaat geſteld om, door meer kragtdaadige middelen, alle bedryven van eenen Tegenomwentelenden aart tegen te gaan en te ſtraffen. De Generaal BRUNE hadt den *Franſchen* Brigade Generaal GIROT derwaards gezonden, als hoofd van eene beweegbaare Colonne, door hem uit *Franſche* en *Bataafſche* gewapende Manſchappen beſtaande, ten getale van elf honderd man, op te richten. Voor deeze ter bedwang en teregtbrenging geſchikte Krygsmagt waren reeds manſchappen aangekomen.

In ſtaat van belegſtelling eeniger Plaatzen

Ingevolge van de in ſtaat van belegſtelling des Ampts van *Bredevoort*, werd door het Departementaal Beſtuur, met overleg des *Franſchen* Krygsoverſten GIROT, twee honderd man van de Nationaale Gardes en honderd man *Franſchen* na de onderſcheidene Plaatzen in het gemelde Ampt, en de omliggende Steden en Dorpen, afgezonden. Gemelde Ge-

General gaf te verſtaan, dat hy, ingevolge van den hem gegeeven last, zich na dat Ampt zou vervoegen, om alles zelfs op te neemen, en ter plaatze zelve de noodige bevelen te kunnen geeven. Hy verzogt teffens vergezeld te mogen worden door eene Commiſſie van wegen het Departementaal Beſtuur, met de noodige volmagt, om, daar bevind van zaaken, te kunnen handelen. Hier toe werd de Burger S. VAN BRONKHORST, benevens den Secretaris P. 't HOEN benoemd en gevolmagtigd, om des noods, door den ſterken arm te herſtellen de Publikatie des Uitvoerenden Bewinds van den drie en twintigſten van Oogſtmaand tegen de oproerigheden, en die van den acht en twintigſten dier maand wegens het in ſtaat van beleg verklaaren der Steden en Diſtricten, welke aldaar waren afgeſcheurd, op nieuw af te kondigen en aan te plakken, en teffens dat Ampt daadlyk in ſtaat van beleg te ſtellen, en te zorgen dat de Militaire Regtbank ten ſpoedigſten werd daargeſteld, met den daar toe vereischte Perſoon van Auditeur. Tot Commiſſaris des Bewinds werd benoemd de Regter W. PASCHEN *Gzn.* te *Winterswyk*.

1799.

Staadlyk daar heen getoogen en van gewapende magt vergezeld, volvoerde zy eerst te *Aalten* den opgelegden last. Onder het vreugdegejuich der Ingezetenen, die een nieuwen Vryheidsboom planten ter plaatze waar de omgehakte geſtaan hadt. Men deede onderzoek na de hoofd-

Hervoorgevallene te *Aalten*.

be-

CXXI. BOEK. 1799.

beleiders des oproers; alleen eene Vrouw, de Weduwe STORREYS, werd gevat. — *Bredevoort* werd op dezelfde wyze bediend. Men kreeg eenen, die zich sterk, in de tegenomwenteling te bewerken, bemoeid hadt, niet gevangen.

Het gebeurde te *Winterswyk*.

Te *Winterswyk* hadt men de Oranjevlag nog laaten waaijen toen de Commissie reeds te *Aalten* was. Buiten weeten der Commissie hadt de Generaal zyn Aide de Camp derwaards afgevaardigd, met last om hem die Vlag daadlyk over te leveren. De Leden van 't Gemeentebestuur betuigende of voorwendende niet te weeten waar de Vlag zich bevondt, vatte die Officier zulks voor eene weigering op, en nam het Gemeentebestuur in hegtenis. Hy sprak van het heffen eener opbrengst in geld, zo lang de Vlag niet te regt kwam, vorderende van den Regter PASCHEN de opgave van twintig der voornaamste Oranjeaanhangelingen. Zo verre die persoonen te vinden waren, werden zy in hegtenis genomen. Dewyl deeze allen uit persoonen van de behoeftige klasse bestonden, viel PASCHEN in 't vermoeden opzettelyk de meergegoeden gespaard te hebben. De Aide de Camp gaf zulks den Generaal te verstaan. De verzekering van PASCHEN, dat meest alle gegoede Ingezetenen van *Winterswyk* de tegenwoordige orde van zaaken waren toegedaan, bewoog den Generaal hem te gelasten om de gegoedsten in het Dorp, zonder aanmerking van hunne denkwyze in het staatkundige, op te geeven. Dit ge-

geſchiedde met het gevolg dat zy opgehaald en in de wagt onder Militaire bewaaking geſteld wierden. Zulks, als mede het ophaalen der Geweeren, baarde ſchrik onder de Ingezetenen van allerlei denkwyze. De Oranjevlag kwam onder dit alles te voorſchyn, de Koster die dezelve gebragt hadt, werd desgelyks gevat. CXXI. BOEK. 1799.

Moedig gedrag der Gecommitteerden.

Al dit bedryf was, zonder toeſtemming der Gecommitteerden van het Departementaal Beſtuur, geſchied. Het hadt tot hier toe gezweegen en 't gebeurde alleen aangemerkt als gedaan om de Oranjevlag te voorſchyn te doen komen. Dan de Geldheffing van de gegoedſte Ingezetenen bleek buiten zulks bedoeld te worden. Zy braken het ſtilzwygen af met de vraage aan den Generaal, wat hy bedoelde met alles wat zy tot hier toe gezien hadden, en buiten hun overleg geſchied was? Hy beantwoordde deeze vraage met te zeggen, voorneemens te zyn om tien der voornaamſten onder de gevatten, als Gyzelaars, na *Arnhem* mede te voeren. — De Gecommitteerden konden hunne billyke verontwaardiging niet langer bedwingen. Zy gaven den *Franſche* Krygsbevelhebber voluit te kennen, dat zy zulk eene handelwyze niet alleen niet voor hunne rekening wilden neemen, als volkomen ſtrydig met hunnen last en zending; maar dat zy zich volſtrekt daar tegen moesten verklaaren; dat hy Generaal, even zo wel als zy, verpligt was, niet buiten of boven zyn last te gaan; en dat, indien hy

CAP. BOEK. 1799.

desniettegenſtaande, met ſoortgelyke willekeurige handelingen, wilde voortvaren, zy moesten betuigen verpligt te zyn deswegen onmiddelyk aan hunne Committenten verſlag te doen, en ten dien einde daadlyk na huis zouden keeren.

De ernst en nadruk, waar mede deeze verklaaring geſchiedde, hadt de gewenschte uitwerking. Niet alleen veranderde de Generaal van maatregelen; maar verzogt de Commisſie verſchooning, wegens het met te veel drifts verrigtte. De gevatten werden deels onverwyld, deels 's anderen daags, op vrye voeten geſteld, en voorts te dier plaatze alles verrigt wat de verwisſeling van Staatsomſtandigheden vorderde.

Het voorgevallene te *Ligtenvoorde*.

Gereed om aan de rondgaande Commisſie de Oranjevlag, die van den tooren te *Ligtenvoorde*, als mede eene, die uit zeker huis gewaaid hadt, te overhandigen, betoonde men zich te dier plaatze. Ondanks de Tegenomwentelings beweegingen aldaar bewerkt door den geweezen Rentmeester HUININK, die de vlugt gekoozen hadt, waren 'er geene Uitgeweekenen geweest, en was de Vryheidsboom blyven ſtaan. Klein en ſlegt was deeze. De Ingezetenen verzogten, naa dat de wapens opgehaald en de Publikatien daar afgekondigd waren, een nieuwen Vryheidsboom te mogen planten. De Commisſie ſtondt dit gereedlyk toe. Het werd ylings verrigt en kreegen de Planters diens nieuwen Booms, en het Krygsvolk, van de Com-

Commissie ten blyke van goedkeuring, eenige verversching. 1ste. BOEK.

Aldaar was een Patriottisch Ingezeten, in den aanvang der bedoelde Tegenomwenteling, FREDERIK REESINK vermoord. De Generaal vernoemende dat zekere Freule JOHANNA MAGDALENA CATHARINA JUDITH VAN DORTH TOT HOLTHUIZEN op den Huize *Harreveld* woonagtig, zich over dien moord zeer verheugd vertoond hadt, en men in 't algemeen geloofde dat de Moordenaar nog by haar verborgen was, vaardigde gewapende manschap daar heenen; doch vondt den Moordenaar niet. Zy bragten gemelde Freule met zich terug. Deeze werd in militaire bewaaring gesteld. 1799. De Freule VAN DORTH gevangen genomen.

De Militaire Regtbank op plaatzen in staat van beleg verklaard, werd benoemd uit een getal, door den Regter PASCHEN opgegeeven, en in staat van werking gebragt. Dezelve kreeg van het Uitvoerend Bewind de noodige volmagt ter uitoefening der straffen. Twee gevangenen, de Weduwe STORREYS van *Aalten*, en de bovengemelde Freule, werden van *Arnhem* na *Winterswyk* gebragt voor de daar gevestigde Militaire Regtbank. De eerstgemelde werd, by mangel van genoegzaame bewyzen, ontslaagen; doch over de laatste het vonnis des doods gestreeken en wel dat zy, anderen ten voorbeelde, met den Kogel gestraft zou worden, dat er de dood na volgde. De Wed. STORREYS losgelaaten door de Militaire Regtbank.

1799

Doodvonnis van de Freule VAN DORTH.

Volgens den inhoud van het Vonnis hadt zy beleden, een Oranjevlag van de Tooren op den Huize *Harreveld* te hebben laaten waaijen; dat zy met haaren Broeder te *Lichtenvoorde* gekomen was met Oranje vercierd, dat zy met deezen de Emigranten te gemoet gegaan was, hun ingewagt en denzelven onderhouden, onderzoek doende na de komst van den Erfprins, ZUIDERAS, en de *Hanoverſche* Troepen. Dat zy vervolgens, vol op met Oranje vercierd, na *Groenlo* vertrokken en te *Ligtevoord* terug gekomen was; waar zy den dood van REESINK verſtaan hebbende, gezegd hadt, „O, dat is 'er nog „ maar één," of, „Broeder daar is 'er „ nog maar één capot, daar moeten 'er „ meer aan, het was maar een Patriot," en tot haar Broeder ſpreekende, daar by voegde; „Broer TOON moet direct „ na *Grol* om vier of vyfhonderd Huzaaren te haalen, dan moeten ze allen capot." Een Burger, die *Vivat de Republiek!* riep, hadt zy te gemoet gevoerd, „Wagt Manneke! wy zullen U wel kry„gen!" — Deeze en meer dergelyke oproerige gezegden, daaden en woorden merkte men aan als inloopende tegen de duidelyke letter der jongſt op dit ſtuk uitgevaardigde Plakaaten, zo dat zy haar Leeven daar mede verwerkt en zich des doods ſchuldig gemaakt hadt.

Opheffing van de ſtaat des Beleg.

De Militaire Regtbank, deezelfs werkzaamheid geëindigd hebbende, en de vrees voor verdere oproerige bedryven verdweenen

nen zynde, oordeelde het Departementaal Cent. Bestuur, den staat van beleg des Ampts van *Bredevoort* te moeten opheffen. Zulks geschiedde door eene Proclamatie, op den zeeden van Wintermaand. By welke het zich beklaagt over de onaangename noodzaaklykheid, waar in het zich bevonden hadt om dat gedeelte des Departements in staat van Beleg te stellen, wars van al dat geene, 't welk eenigzins de gedaante van een Schrikbewind vertoonde: de treurige tydsomstandigheden en de innerlyke gesteldheid van het Ampt hadden hun gedwongen tot dien stap. Deeze met sterke kleuren afgemaald hebbende, voegen zy 'er ten slot by; „ Zo hebt gy dan Mede„ burgers! ondervonden, welke de gevol„ gen zyn van een Oproerig Gedrag; „ hoe misdaadig het zy aan te druischen „ tegen de gevestigde Orde van zaaken, „ en eene Staatsregeling, die daar toe den „ gelukkigen grond lag, tegen wettig Ge„ constitueerde Magten, die de handhaa„ ving en bescherming daar van plegtig „ bezwooren hebben; wat het in zich „ heeft gehoor te geeven aan dezulken, „ welke onder schyn van uwe Vrienden „ te zyn, uw bederf berokkenden, en aan „ hunne afhangelingen, in een tyd van „ nood, geen onderstand konden toebren„ gen, die zich zelven bevrydden, terwyl „ zy dezulken, die daar door verleid wer„ den, gevoelloos de rampzalige offers „ van hun bedrog zagen worden. Spie„ gel U hier aan in 't vervolg! Dat

„ nimmer iets dergelyks, in uwen Oord,
„ zich openbaaren! Werkt allen, ook gy,
„ die nog heimlyk wenscht dat zich aan-
„ dermaal de gelegenheid voor uwen op-
„ roerigen geest mogt opdoen — werkt
„ allen mede tot behoud van het dierbaar
„ Vaderland, en ſchaart U rondom den
„ Altaar der Vryheid. Dat voortaan het
„ Ampt van *Bredewoord*, door een buiten-
„ gewoon Dwangmiddel geleerd, en zo
„ wy hartlyk wenſchen verbeterd, voor
„ alle gedoelden dezer Republiek, tot
„ een voorbeeld ſtrekke van rust en ord-
„ de, van ondergeſchiktheid aan wettige
„ Magten, van welbeſtuurde Vaderlandsl
„ liefde, en leide op U wyze als opregte
„ Voorſtanders van zuiver Patriotismus en
„ medehelpers tot den bloei en de wel-
„ vaard van een zo lang geſchokt Vader-
„ land (*)."

Der *Engelſchen* verrigtingen in de *Zuiderzee.*

De bemagtiging van de *Helder*, het neemen van 's Lands Vloot op de *Texelſche* reede, ſtelde de *Zuiderzee* open voor het pleegen van Vyandlykheden, zonder tal. Hoe de *Noordhollandſche* Steden, daar aan, ook van den Zeekant, blootſtonden, hebben wy reeds vermeld; dan ons is nog te boeken overgebleeven wat de *Engelſchen* beſtonden en uitvoerden aan de *Friesſche*.

Over-

(*) Al dit bedryf wordt breedvoeriger en met echte beſchelden vermeld in de *Geſchiedenis van den Gewapenden Inval der uitgewekene Nederlanderen in het Departement van den Rhyn* bl. 72—98. Waar men in Bylagen bl. 107 *enz* de Vonnisſen over andere Gevangenen wegens Oproer vinde.

Overyſſelſche en *Gelderſche* Kusten, met de gewapende Vaartuigen derwaards geſtevend. CXXI. BOEK.

Het ontzettend gezigt van meer dan veertig vyandlyke Vaartuigen zagen die van *Stavoren*. By 't vallen van den avond naderde een *Engelſche* Parlementairſloep, met twee Officieren. Den Raad der Gemeente vroegen zy een ſtellig antwoord af, op de vraag, of dezelve zich wilden verklaaren voor den Prins VAN ORANJE, of voor de *Republiek?* Zy verzogten, in het eerſte geval, dat de Prinſevlag zou worden opgeheeſchen; en bedreigden, in het tweede geval, *Stavoren* te zullen bombardeeren. 1709. *Stavoren* opgeeischt.

De Raad verzogt en verkreeg vier en twintig uuren uitſtels, ten einde het gevoelen van het Departementaal Beſtuur van de *Eems* des te verſtaan. Dit Beſtuur verklaarde op deeze boodſchap, met overleg van de Commiſſaris des Uitvoerenden Bewinds, de Stad *Stavoren* in ſtaat van beleg, en maakte alle verdere ſchikkingen overeenkomſtig de jongſt deswegen uitgevaardigde Publikatie. Het deelde teffens aan den Raad der Gemeente den ſtelligen last mede om aan den eisch van het plaatzen der Prinſevlagge op de Tooren niet te voldoen. De Krygsbevelhebber in dat Departement gaf onverwyld last tot het trekken van een aantal gewapende Burgers na *Stavoren* en de omliggende plaatzen, om dezelve tegen allen vyandlyken aanval te dekken. Beraadſlagingen deswegen.

CXXI. BOEK. 1799.

Hoe het zich daar toedroeg.

Vrees voor te duchten onheilen bewoog intusschen den Raad der Gemeente om aan der *Engelschen* eisch, het uitsteeken der Vlagge, te voldoen. Eer de gewapende Manschap opdaagde, pleegde het Gemeen veelerlei baldaadigheden en haalde den Vryheidsboom omverre. *Balk* en *Sloten* stonden ten doel aan het gepeupel. Dan de aanrukkende gewapende Burgers beteugelden op de twee laatstgemelde plaatzen de muitelingen, vyf werden 'er nedergeveld, twee gekwetst en eenigen gevat. De aangevangene oproerigheden te *Stavoren* stilden op der Gewapenden aankomst, de Vlag werd weder ingehaald, en men zondt de wederkeerende *Engelsche* Parlementairen met een weigerend antwoord terugge.

Muitery der Schepelingen te *Workum* beteugeld.

Weinige dagen vóór deezen mislukten aanslag hadden zich de Vyanden, met een minder aantal gewapende Vaartuigen, op de hoogte der Haven van *Stavoren* laaten zien. Aldaar lagen 's Lands Galei *de Zeeduivel* en de Kanonneerbooten *de Schrik* en *de Verwinder*. Deeze hadden het geluk om te ontsnappen, en te *Workum* binnen te loopen. — De geest van Oranjegezindheid en Oproer openbaarde zich by een gedeelte der Schepelingen, het ving daadlyke beweegingen aan. Dan een der Capiteinen, aan zyn pligt getrouw, vervoegde zich om bystand, tot het beteugelen der Oproerigen, by den *Workumschen* Commandant der Gewapende Burgermagt. Spoedig verleende deeze de verzogte hulp.

De

De Jaagers aan boord komende, vonden bystand in een gedeelte der aan eed en pligt getrouw gebleevene Schepelingen; de Oproerelingen boden korten tyd wederstand. Een der belhamelen kreeg eene wonde. Zeventien der oproerigsten werden na *Harlingen* in verzekerde bewaaring overgebragt.

CRIS. BOEK. 1799.

De *Lemmer* opgeëischt.

Van eene ernstiger aart en meerderen naasleeps dan de aanval op *Stavoren* was die de *Engelschen* op de *Lemmer* onderstonden. Op eenigen afstand dier Havenplaats zag men, den zeven en twintigsten van Herfstmaand, eenige gewapende *Engelsche* Schepen ankeren. Aan alle beweegingen was het duidelyk, dat de Bevelhebber van dit Vlootdeel eenen aanval in den zin hadt. Het leedt ook slegts tot het aanbreeken van den volgenden morgen, dat 'er een Parlementair Vaartuig aan wal kwam. De Brief aan den Luitenant VAN GRUTTEN, Bevelhebber aan de *Lemmer*, van Capitein BOLTON, was van deezen korten, dringenden en dreigenden inhoud; „Myn Heer! Het is vrugtloos, „dat gy, van uwe zyde, eenigen wederstand doet. Ik staa U één uur tyds „toe, om de Vrouwen en Kinderen te „doen vertrekken. En, byaldien Gy, „binnen dat tydsverloop, de plaats niet „overgeeft aan de *Britsche* wapenen, „ten behoeve van den Prins VAN ORANJE, zullen uwe onderhebbende Manschappen onder de puinhoopen bedolven worden!"

Een tweede Parlementair zondt gemelde *Engelsche* Scheepsbevelhebber aan de Commandanten onzer Kanonneerbooten, die, dwars over de Haven vertuigd liggende, een agterwaardsche beweeging maakten. Hy liet hun aanzeggen, dat hy deeze beweeging of eenige andere krygskundige verrigting, als het verbreeken van den wapenstilstand beschouwde, en dat hy, ingevalle zy daar mede bleeven voortgaan, de Plaats onverwyld zoude bombardeeren.

VAN GRUTTENS antwoord.

VAN GRUTTEN liet ten antwoord toekomen. „ Ik heb uwe Sommatie ontvangen. De Municipaliteit verzoekt vier „ en twintig uuren uitstels; ten einde het „ gevoelen van de daar toe bevoegde „ Magt in te neemen, of zy uw verzoek „ zal toestaan."

Aangevallen en overgegeeven.

Met den Brenger deezes antwoords wederantwoord verzogt hebbende, ontving hy ten schor bescheid. „ Ik heb uw brief „ ontvangen, en heb de eer U te informeeren, dat, indien binnen een half „ uur, na ontvangst deezes, de Prinsevlag „ niet is opgeheesschen, ik de Stad zal „ bombardeeren." Het laage water verhinderde de oogenblikkyke volvoering van dit dreigen en leidt het tot den twee en twintigsten van Herfstmaand eer de *Engelschen* den aanval ondernamen. De Bevelhebber VAN GRUTTEN boodt eenigen tegenstand; doch gaf, 't zy met of zonder overleg van de Municipaliteit, die de Vlag op den Tooren had doen plaatzen,

gen, last tot den aftogt. Langer hadt de Gewapende Magt de Plaats willen verdedigen, althans, buiten last des Commandants, deeden zy nog een aantal kanonschooten en verzetten zich tegen het plundering dreigend Oranjegepeupel, een van dit volk, een Soldaat bedreigende, dat hy doorstooken zou worden, als hy met vuuren niet ophieldt, werd door deezen met de bajonet doorstooken. 1799.

Verwarring heerschte aan de *Lemmer*, geduurende een uur schietens uit zwaar geschut van twee Schepen, te wederzyden van de Haven genaderd. Die verwarring steeds toenemende en ten voordeele des Vyands strekkende, beklom deeze het Havenhoofd, plantte daar de *Engelsche* Vlag, ruikten binnen, en werden de Oranjegezinde Burgers gewapend. Uit de overheerde Plaats trokken de Knygsknegten en de gewapende Burgers terug, onder de hevigste aandoeningen en sterkste verwenschingen des Bevelhebbers. Een *Leeuwaarder* Schipper nam de wyk na *Sloten*, eenige gelaadene Vaartuigen volgden diens voorbeeld. Van twee Kanonneerbooten, in de nabyheid dier Haven geplaatst, werd het eene verbrand en het ander door het Volk verlaaten. Gefteldheid aldaar.

De vrye *Friezen* telden een groot aantal Gewapende Burgers, die wedyverden om de bedreigde, aangevallene en reeds bestreeden Kust huns Lands te verdedigen. Zy hielden *Sloten*, *Stavoren*, het *Klif* en geheel *Gaasterland* niet alleen in be- Wat de *Friezen* tegen de *Engelschen* bestaan.

1799. bedwang en veilig tegen vyandlyken inval; maar boezemden de Gelanden en hunne Medeſtanders aan de *Lemmer* de vrees in, dat zy, van deeze zyde, ontrust zouden worden; dit deedt hun, aan den kant van *Taco-zyl*, eene battery oprigten.

Niet ongegrond was deeze vrees. Een aantal van gewapende Burgers toog na de *Lemmer* om 's Vyands ſtellingen op te neemen. Zy troffen, op den tweeden van Wynmaand, de *Engelſchen* aan, bezig met eene battery aan de *Follegaster-brug*, op te werpen. Het gelukte hun niet alleen den Vyand van daar te verdryven; maar ook een achttienponder te vermeesteren; welke zy zonder hulp van paarden; zegepraalende na de *Joure* voerden. Niet min gelukkig ſlaagde een tweede aanval ten zelfden dage, zy dreeven de *Engelſchen* uit hunne ſtelling, met agterlaating van een twaalf- en een zesponder, en het verlies van twee dooden en vyf gekwetſten. De aanvallers hadden niets geleden by de twee onderneemingen, welke dienden om het verder doordringen aan dien kant te beletten.

Het verlies deezer ſtelling deedt den Vyand het noodig keuren zorg voor de beveiliging van de *Lemmer* te draagen. Alle de bruggen werden afgebrooken, en elders eene battery aangelegd. Ook zogten de *Engelſchen*, door een aanval op *Sloten*, eene afwending te maaken. Zy eiſchten die Stad op, en na bekomen weigerend antwoord, ving het beſchieten aan; doch

doch de Vyand zag welhaast van het voortzetten deezer onderneeming af.

Dit vertoon van een rustig gelaad der *Friezen*, die geboden wederstand, en staage versterking der gewapende Burgeren, gaf tyd, dat de Generaal GELDERMAN, Chef der derde halve Brigade *Bataafsch* Voetvolk, uit het Leger des Generaals BRUNE, in *Friesland* opdaagde, om het Krygsbevelhebberschap in deezen Oord op zich te neemen, en denzelven te verdeedigen. — De Collonel QUEYSEN verscheen op de *Joure* met een gedeelte van de Gewapenden uit het Departement van den *Ouden Yssel*. Hier door vondt men zich bemoedigd tot beraadslagingen van de ernstigste maatregelen om de *Lemmer* te herneemen.

1799. Hulpbenden derwaards geschikt.

De op de *Joure* vergaderde Gewapende Manschap, begaf zich, den tienden van Wynmaand van daar, 's nagts op weg om zich met andere Gewapenden, die van onderscheidene plaatzen zouden optrekken, te vereenigen. De zamengevoegde magt beliep omtrent vier honderd man, met eenige Veldstukken voorzien. 's Volgenden daags tastten zy, in den vroegen morgen, eene vyandlyke Battery aan. Vier Kanonneerbooten op het *Voorwater*, de *Brekken* genaamd, beschooten eene andere Battery, en verhinderden de daar liggende *Engelsche* Brikken de onzen te ontrusten. Langs deezen weg poogde men 's Vyands stelling te herkennen, en het ontzet van de *Lemmer* te bewerken. Een aanval van

Pooging om de *Engelschen* te verdryven.

CXXI. BOEK. van de zyde van de *Kuinder* bevolen, hadt geen voortgang, zo dat het front alleen werd aangetast.

1799. Een zes en twintigtal Jaagers, met een Officier, rukte voorwaards; doch werd afgesneeden, slegts vyf man ontkwamen; de overigen vielen, met den Officier in 's Vyands handen, eenigen waren gedood of gekwetst. Door deeze onvoorzigtigheid, het gevolg van te groote drift, kreeg de Vyand vroegtydig de weete van den aanval. Des ondanks rukten de Gewapende manschap tot digt onder de *Lemmer* voort. Tegen vier en twintig achttien ponders konden zy slegts twee zesponders stellen. Niet tegenstaande het hevig schieren des Vyands, hielden de derwaards getoogene Burgers en Krygslieden, op deeze gevaarlyke plaats, drie uuren stand; wanneer de Luitenant Collonel PACQUE last tot den hertogt gaf. Deeze geschiedde zeer geregeld; by den aanval, en by het aftrekken, sneuvelde geen één man, slegts één Soldaat werd gekwetst. Aan vuur en kogels des Vyands hadt het niet ontbrooken; doch het slegt richten des geschuts was oorzaak van dit geluk der Uitgetoogenen. — Eenig volk uit de Kanonneerbooten op de *Friesche* Binnenwateren gelegd, hadt zich aan wal begeeven, en moedig deel in deezen aanval genomen.

Al de vrugt van deezen veelgewaagden aanval was de nadere verkenning van 's Vyands stelling, welke by eene herhaalde

de proeve van grooten dienst kon zyn. Men zou niet hebben nagelaaten die te neemen, dan de gezegende gevolgen der roemryke overwinning den zesden van Wynmaand behaald, strekte zich tot *Friesland* uit. XXIII. BOEK. 1799.

De *Engelschen* verlieten de *Lemmer* met de grootste verhaasting; doch tyds genoeg namen zy om de tekens van roof en plundering agter zich te laaten. De huizen van de Patriotten VAN LOENEN en TJEERD HALBES leeden dit geweld boven al. SJORD STALPERT moest, behalven de schennis aan zyn huis toegebragt, zyn pakhuis en lynbaan beslooten vinden. Twee dagen vóór dit vlugten hadt men Beurtschepen en andere Vaartuigen met roof beladen na *Texél* opgezonden. Zyns ondanks voerden zy een oud Patriottisch Schipper mede, een aantal Oranje-aanhangelingen scheepten zich vrywillig in, om de straffe, welke hun dreigde, te ontvlugten. De Regeeringsleden door de Overweldigers aangesteld, staaken mede de vlugt uit. Eenige agtergebleevenen, handdaadig aan de gepleegde plunderingen, werden in hegtenis genomen. De *Lemmer* door de *Engelschen* ontruimd.

Van weinig beduidenis; doch meldenswaardig, als tot de kustontrustingen behoorende, was een aanslag op *Genemuiden*. Een geweeze *Hasfelder* Veerman, in een gewapend Vaartuig veranderd, met twaalf Matroozen, onder het bevel van een Officier, bemand, kwam ter Haven in. De Officier vervoegde zich by de Municipali- Aanslag op *Genemuiden*.

CXXI. BOEK. 1799.

liteit, met verklaaring dat hy, in naam des Prinſen VAN ORANJE die plaats in bezit nam, met ſterken aandrang om de Vlag van den Tooren uit te ſteeken. De Vryheidsboom werd onmiddelyk omvergehakt.

Deeze loopt te *Zwartſluis* te niet.

Inwoonders van *Zwartſluis*, voor lang bekend als uitſteekende in Oranjegezindheid, te *Genemuiden* gekomen, verzogten de *Engelſchen* om ter verdelging van den Vryheidsboom zich ook aldaar te vervoegen. Gereed volgden zy dien wenk. — Het Departementaal Beſtuur van den *Ouden Yſſel*, van deeze bedryven verſtendigd, ſtelde onverwyld, met overleg van den Commiſſaris des Uitvoerenden Bewinds, alles te werk ter beveiliging van die landſtreek. De Colonel der Gewapende Burgermagt toog met een vyftigtal Jaagers van *Deventer* en *Hattem* na *Zwartſluis*. Zo onverwagt was deeze verſchyning, dat de *Engelſchen* geene gelegenheid vonden om zich van het geſchut op het *Haſſeler* Veerſchip, te hunner verdeediging, te bedienen. Tien *Engelſchen* werden krygsgevangen gemaakt. De twee Oranjevlaggen reeds te *Zwartſluis* uitgeſtooken, voerde men met het Veerſchip na *Zwolle*. Een aantal Oproerelingen geraakte in hegtenis, en onder deezen een Beurtſchipper met zyn knegt, die zich dwaaslyk de naamen van *Admiraal* en *Vice-Admiraal* van de *Zuiderzee* hadden aangemaatigd. — Het moedig gedrag der *Genemuidenaaren*, en die te *Zwartſluis* den ontrus-

rustenden aanval der *Engelschen* verydeld hadden, werd met een Zilveren Gedenkpenning, gelyk dat der *Arnhemmeren*, van 's Lands wege, vereerd (*). 1799. ERFL. BOEK.

Zo zonderling als weinig beduidend was der *Engelschen* gedrag te *Harderwyk*. Met drie gewapende Scheepjes voor die Stad, den vyfden van Wynmaand genaderd, vervoegde zich een Officier aan wal, vorderde, behalven de Vischschuiten, eenige Vaartuigen, met beding dat de Leden van den Raad, in persoon, dezelve moesten overleveren. Op het antwoord, dat het gevorderde niet voorhanden was, en dat daar door de eisch van zelve verviel, vertrok de Officier, onverrigter zaake, en begroette de Stad met een kanonschot. Den volgenden dag vertoonden zich de *Engelschen* weder; dan het bleef by die verschyning: Naastdenklyk hadden zy bericht gekreegen van het bezetten dier Stad door Krygsvolk. *Harderwyk* door de *Engelschen* bezogt.

Een Beurtschip van *Amsterdam* op de *Lemmer* voerde den Representant GRRELSMA en diens Neef. Dit Schip werd door de *Engelschen* op de *Zuiderzee* genomen. Zy geraakten dus in 's Vyands handen, en bleeven 'er tot dat zy door tusschenkomst des Generaals BRUNE, by het geslootene Verdrag ter ontruiminge, weder op vrye voeten gesteld werden (†). GRELSMA op de *Zuiderzee* genomen.

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 238. 245 694—698.
(†) *Ald.* bl. 476 en 502.

CEXL. BOEK.

1799.

Twee *Friesche* Schepen te *Urk* hernomen.

De *Zuiderzee* werd naa de daadiging der *Engelschen* weder open. Een twaalftal moedige Burgers van *Zwolle* kwam op het denkbeeld, dat 'er misschien by dit verhaast ruimen der *Zuiderzee*, nog wel ergens buit zou te behaalen zyn. Zy begaven zich, onder bevel van den Artillery-capitein ELLOKMAN, te *Genemuiden* in een Visscherspink. Zy stevenden na het Eiland *Urk*. Beantwoordende aan hunne verwagting, troffen zy 'er twee uit *Friesland* geroofde of gevlugte Schepen aan, maakten 'er zich meester van, en voerden ze te *Genemuiden* in zegepraal binnen. Behalven Boter, de eigenlyke laading dier Vaartuigen, vonden zy daar in eene menigte zilveren beugels, horologien en andere kostbaarheden. Met dien buit te *Zwolle* gekomen, gaven zy hun verlangen te kennen om de prysgemaakte goederen en kostbaarheden den eigenaaren ter hand te stellen.

Overgang tot het vervolg der Landing.

't Geen wy dus verre, in dit Boek, vermeld hebben, mag men te regt aanmerken als Tusschenbedryven van de groote Gebeurtenis der Landinge, welker verhaal wy, in 't slot des laatstvoorgaanden Boeks afbraken, ten tyde, dat de Zegepraal door de onzen bevogten, den Vyand tot deinzen noodzaakte.

Berichtgeevingen der *Engelschen* naa den laat-

By de berichtgeevingen der *Engelschen*, wegens den laatsten veldslag aan het *Groot-Brittanjes* Staatsbestuur liet men niet na van de betoonde dapperheid der Krygslieden te spreeken, ondanks het geledene verlies

aan

aan manschap; maar tevens gaf men te verstaan de stellingen door onze Legermagt genomen, met vermelding van de versterkingen, welke dezelve ontvangen en te wagten hadt. Dit schreef men, zou egter de agterwaardsche beweeging en het verlaaten van *Alkmaar* niet ten gevolge gehad hebben; maar de slegtheid van het najaarsweer, de onbruikbaarheid der wegen, en het gebrek van toevoer van noodwendigheden, daar uit ontstaande, vorderden de ernstigste overleggingen, die de Legerhoofden genomen, en daar op de oude stellingen betrokken hadden, om in dezelve de nadere bevelen van zyne *Groot-Brittannische* Majesteit af te wagten.

CXXI. BOEK. 1790. sten Veldslag.

Zonder die bekomen te hebben, vaardigde men na *Engeland* eene boodschap af, niets minder inhoudende, dan dat het Jaarsaisoen hier te Lande reeds het volle voorkomen van den Winter hadt aangenomen, en dat alles, van dag tot dag, meer en meer uitwees, hoe eene pooging, om den Veldtogt voort te zetten, in dit saisoen en dit land, geen beslissende voordeelen beloofde. Dat het onmogelyk was de Krygsbenden, in den thans betrokken stand, van het noodige te verzorgen. Dit in 't breede vermeld hebbende, werd de ontruiming van *Noordholland* voorgedraagen als het éénig verkiesbaare. —— In vol betrouwen op de gegrondheid der aangevoerde beweegredenen, hadden de *Engelsche* Legerhoofden, zonder verderen last in te wagten, be-

Treeden tot eene Daadiging.

CXXI. BOEK. 1799.

slooten om eene Dadiging aan te gaan (*).

Ingevolge hier van tradt de Hertog VAN YORK met den Generaal BRUNE in Briefwisseling, en vaardigde den Generaal KNOX met deeze kennisgeeving af. „ Dat, uit „ hoofde der moeilykheden, voortspruitende uit het meer dan gewoon ongunstig weer in dit jaargetyde, wy dienstig geoordeeld hebben, de stelling in „ de *Zyp* weder te betrekken.

Daar toe aangevangene Briefwisseling met BRUNE.

„ In deeze gesteldheid van zaaken, welke ons eene genoegzaame gelegenheid verschaft om onze Troepen te cantonneeren, als mede uit aanmerking dat 'er „ zekere en onafgebrookene middelen voorhanden zyn om onze communicatie met „ *Engeland* open te houden, en dat wy „ meester zynde van de *Helder*, *Texel*, de „ *Zuider-* en *Noordzee*, het van ons afhangt „ het tydstip af te wagten, waar op eene „ gunstige verandering in het weer en „ de omstandigheden, ons in staat zullen „ stellen de offensive Krygsverrigtingen te „ hervatten (†), of onze Armée by gedeeltens terug te doen trekken, en zulks „ zonder gevaar voor deeze Landstreeken; zullende alleen zodanige punten „ bezet blyven als het meest voordeelig „ en geschikt zullen geoordeeld worden,

„ om

(*) *Univ. Magaz.* 1799. Vol. CV. p. 284. 285.

(†) 't Geen wy hier boven uit eenen Brieve van kennisgeeving des Hertogs VAN YORK aantoogen, toont onlochenbaar; dat de *Engelschen* zich in eene veel grooter verlegenheid bevonden, dan hier word te verstaan gegeeven.

„ om den Vyand afbreuk te doen, of ons CXXI.
„ zelven daar door eenige aangelegene BOEK.
„ voordeelen te kunnen verzekeren.

„ In geval wy onze toevlugt moeten 1799.
„ neemen tot de laatstgemelde maatregel,
„ zal het onze pligt zyn, geene midde-
„ len te verzuimen, welke strekken kun-
„ nen tot behoud van de braave Troepen
„ onzer zorge aanbevolen. En het is hier-
„ om, dat wy, hoe grievende, hoe ver-
„ woestende ook dit voor de bewoonde-
„ ren deezer streeken, en voor het land
„ zelve moge zyn, genooddrongen zullen
„ worden, van die verschrikkelyke hulp-
„ middelen ons te bedienen, welke het in
„ onze magt is by de hand te neemen. —
„ Geheel en al kunnende beschikken over
„ de Zeedyken, zo van de *Zuider-* als
„ van de *Noordzee*, als mede over de Bin-
„ nendyken, zouden wy ons, in dat ge-
„ val, in de afgryslyke verpligting gebragt
„ zien om geheel *Noordholland* onder wa-
„ ter te zetten, en dusdoende deezen ramp-
„ spoed te vermeerderen, met allerlei soort
„ van vernielend kwaad, het welk nood-
„ zaaklyk het gevolg moet zyn, wanneer
„ men onzen aftocht of forceeren of ver-
„ hinderen wilde. Wy zouden alzo ge-
„ nooddrongen zyn, gebruik te maaken
„ van het middel, welke in onze magt
„ is, om naamlyk, voor 't vervolg van
„ tyd, de vaart op de *Zuiderzee* onbruik-
„ baar te maaken, door het *Mars-diep*
„ op te stoppen, en het *Nieuwe-diep* te
„ verwoesten. Beide Werken, welke zo

een- „ veele jaaren arbeids en zo veele schat-
BOEK. „ ten gekost hebben.
1799. „ Daar ons Oorlogs-systhema, ten al-
„ len tyde bestuurd is geworden door
„ edelmoedige grondbeginzelen, zo is het
„ alleen de noodzaaklykheid, en het ge-
„ voel van pligt, welke ons souden kun-
„ nen aanspooren, een systhema aan te
„ neemen strydig met die gevoelens, wel-
„ ke, by alle gelegenheid, het gedrag
„ der *Engelsche* Natie geregeld hebben.
„ Uit overweeging van dit alles, en
„ overtuigd dat de Generaal Brune en
„ de *Bataafsche* Natie, door gelyke be-
„ weeggronden gedreeven, niet minder
„ sterk verlangende zyn, dan wy, om
„ door middel eener vriendelyke Schik-
„ king, mogelyk het onderwerp van ver-
„ langen van beide de Partyen, het wer-
„ der nutloos bloedvergieten voor te ko-
„ men, als mede zeer bezorgd zynde,
„ om, in geval van een tegenovergestel-
„ den uitslag, onverantwoordelyk te zyn,
„ by geheel de Wereld, voor de ver-
„ woestingen, van welk eenen aart ook,
„ welke dien ten gevolge, dit Land zou
„ kunnen ondergaan, — stellen wy aan
„ den Generaal Brune en de *Bataafsche*
„ Republiek voor, en bieden hun aan,
„ dat, vóór het einde van *November* aan-
„ staande, de *Engelsche* en *Russische* Troe-
„ pen, alle de Kusten, de Eilanden, en
„ de inwendige Vaart zullen ontruimen
„ en verlaaten, zonder eenig tradeel, hoe
„ genaamd, toe te brengen aan de nige-
„ strek-

„ ſtrekte brolmen van Scheepvaart van dit Land, noch eenige overſtroomingen te bewerkſtelligen. Ten dien einde ſtellen wy, tot aan het hier boven vermelde tydſtip, een Schorsſing van Vyandlykheden voor; dat, geduurende deezen tuſſchentyd, wy in het volle bezit zullen blyven van alle de punten en de geheele uitgeſtrektheid lands, thans door ons bezet, dat de linie der wederzydſche Voorposten ook zal zyn de ſcheidslinie tuſſchen de twee Armeën; dat deeze linie, onder geen voorwendzel, hoe ook genaamd, door de Troepen van een der beide Partyen, zal mogen worden overſchreeden, het zy dat wy verkozen op eenige punten terug te trekken, of onze ſtellingen geheel en al te verlaaten — dat geduurende meergemelden tuſſchentyd, geene tuſſchenkomende zwaarigheden zullen erkend, noch eenige tegenwerpingen gaopperd worden ten aanziene van het gedrag van beide de Partyen, binnen de ſcheidslinien door Hun bezet — dat alle de Regten van den Oorlog (uitgenomen daaden van Vyandlykheid) wederzyds in volle kragt zullen blyven — dat wy aan de Perſoonen en Eigendommen der Inwoonderen van de door ons bezette ſtreeken, zodanige beſcherming zullen doen geworden, als in de omſtandigheid, waar in in wy ons bevinden, met eene goede Diſcipline zal beſtaanbaar zyn, en voorts zodanige voor-

CXXI. BOER. 1799.

EXII. BOEK. 1799.

„ deelen aan hun toekennen, als waar op „ het gehouden gedrag der *Britſche* Troe„ pen over het algemeen, in diergelyke „ omſtandigheden, regt van aanſpraak zou „ hebben.

„ Byaldien deeze voorſtellen overeen„ ſtemmen met de wenſchen en gevoelens „ van den Generaal BRUNE, kan 'er geen „ hinderpaal, hoegenaamd meer zyn, om „ dezelve ten uitvoer te brengen tuſſchen „ dit en drie dagen (*)."

BRUNES antwoord.

Het onverwyld uit *Alkmaar* gegeeven antwoord des Generaals BRUNE liep op deezen zin. „ De Hertog VAN YORK, „ Commandant en Chef der *Engelſche* Ar„ mée, ſtelt voor, dat, uit hoofde van het „ aannaderend ongunſtig Jaargety, eene „ Schorting van Vyandlykheden zal plaats „ hebben. Hy belooft, vóór het einde „ van November aanſtaande, de geheele „ Armée onder zyn Commando, van het „ *Bataafſche* Grondgebied te zullen doen „ verwyderen, en ſtaat toe, dat geene „ ſchadens zullen worden toegebragt, noch „ de ſluizen geopend, noch de dyken „ doorgeſtooken, onder voorwaarden, dat „ zyn aftocht niet zal verhinderd worden „ door de *Fransch-Bataafſche* Armée.

„ De Hertog VAN YORK zou deeze „ beweegreden niet aangevoerd hebben, „ hadt hy overtuigd geweest, genoegzaa„ me middelen by de hand te hebben om „ ver-

(*) Dit ſtuk was den 15 van October in het Hoofdkwartier te *Schagerbrug* getekend.

„ verder landwaards in te dringen: want in dat geval zou hy in ſtaat geweest zyn, om zyne ſtellingen verder uit te breiden, om de benoodigde behoeften zich aan te ſchaffen (om kort te zyn) om de hinderpaalen te boven te ſtreeven, voortſpruitende uit het ongunſtig Jaargety. Gevolglyk moeten wy de voordeelen, by het treffen van eene Overeenkomst, berekenen naar evenredigheid van het onvermogen zyner kragten. CXXI. BOEK. 1799.

„ De bepaalingen, door den Hertog VAN YORK voorgeſteld, behelzen niets, dan het geen het noodwendig gevolg moet zyn van eene Schortzing der Vyandlykheden. — Het kan naauwlyks verondersteld worden, dat de Hertog VAN YORK de Dyken wil doen doorſteeken, het Land onder water zetten, en de Dorpen verbranden, alleenlyk met oogmerk, om zodanige daaden van geweld te pleegen; daar dergelyk gedrag ſtrydig zou zyn met de Regten van den Oorlog, en hy zich daar door de wraak, zo van geheel *Europa* als van zyne eigene Natie, op den halze zou haalen. — Het is daarom blykbaar, dat de Hertog VAN YORK zich wil bepaalen tot alle zulke maatregelen als voordeelig voor zyne en verderflyk voor onze Armée kunnen zyn; doch wy beſchouwen zodanige toevalligheden als onaffcheidbaar van den ſtaat des Oor-

CXXI. BOEK. 1799.

„ loga. Het komt ons derhalven voor, „ dat uit de gedaane Voorſlagen, geene „ weezenlyke voordeelen voor ons te be„ rekenen zyn."

Veel geleek dit op een volkomen afſlaan; doch BRUNE vervolgt: „ Daar egter het bezef van de lydende Menſchheid, by den Hertog VAN YORK, in overweeging komt, is de Generaal BRUNE zeer gereed, in deeze edelmoedige gevoelens deel te neemen, en dit doende, verklaart hy, dat de volgende voorwaarden, waar op hy aanbiedt in te ſtemmen in eene Schorting der Vyandlykheden, zo blykbaar billyk zyn, dat hy daar van niet kan afwyken.

„ Art. I. De *Bataafſche* Vloot, door „ den Admiraal MITCELL overgegeeven, „ zal met alle Wapenrusting en Scheepsvolk worden terug gegeeven aan de „ *Bataafſche* Republiek. — Ingevalle de „ magt van den Hertog VAN YORK niet „ toereikende is, om dit Artykel in te „ willigen, zal zyne Koninglyke Hoogheid zich verbinden, om, by zyn Hof, „ eene Schavergoeding van gelyke waarde te verkrygen.

„ Art. II. Vyftien duizend Krygsgevangenen, zo *Franſchen* als *Bataaven*, „ in *Engeland* gevangen, zullen naar kenze en in evenredigheid, door de Gouvernementen der twee Republieken te „ bepaalen, vry en zonder voorwaarden, „ in hun Vaderland worden terug gezon-

„ den,

„ den. De *Bataafſche* Admiraal DE WIN- CXIII.
„ TER zal als uitgewiſſeld beſchouwd wor- BOER.
„ den. — Dit Artykel zal in geenen ———
„ deele nadeelig zyn, noch verhindering 1799.
„ kunnen toebrengen aan het thans plaats
„ hebbende Cartel van Uitwiſſeling.

„ Art. III. De Batteryen en het Fort
„ aan de *Helder* zullen in denzelfden ſtaat
„ herſteld worden, waar in zy zich be-
„ vonden op het tydſtip van den Inval
„ der *Engelſch-Ruſſiſche* Armée. — De
„ Generaal BRUNE zal een Officier van
„ de Artillerie na de *Helder* zenden: ten
„ einde op de uitvoering van dit Artykel
„ een waakend oog te houden.

„ Art. IV. In acht en veertig uuren
„ tyds zal de Armée van zyne Koning-
„ lyke Hoogheid den Hertog VAN YORK
„ haare ſtelling in de *Zyp* ontruimen.
„ Haare Voorpoſten zullen, tot op de
„ hoogte van *Kalandsoog*, terug trekken.
„ De *Fransch-Bataafſche* Armée zal haa-
„ re tegenwoordige ſtelling behouden.
„ Zy zal niet te min haare Voorpoſten
„ uitzetten tot *Petten*, *Kraabendam*, *Scha-*
„ *gerbrug* en *Kolhorn*. Zy zal ſlegts een
„ verlooren poſt hebben op de hoogte
„ van *Kalandsoog*.

„ Art. V. De Troepen, uitmakende
„ de *Engelſch-Ruſſiſche* Armée, zullen ag-
„ tereenvolgende, en zo ſpoedig mogelyk,
„ worden ingeſcheept. Te rekenen van
„ nu tot den twintigſten November aan-
„ ſtaande, zullen alle *Engelſche* Oorlog-
„ ſchepen, uit *Texel* moeten vertrokken
„ zyn.

„ zyn. Zo mede zullen alle de *Engelſche* en *Ruſſiſche* Troepen, binnen dien „ tyd, de Zeeën, Kusten en Eilanden „ van de *Bataafſche* Republiek moeten „ ontruimd hebben. Zy zullen niet vermogen, eenige ſchadens toe te brengen „ aan de uitgeſtrekte bronnen van Scheepsvaard, noch eenige Overſtroomingen te „ weeg brengen.

„ Art. VI. De Oorlogſchepen of andere Vaartuigen, nieuwe verſterkingen „ aanbrengende, voor de gecombineerde „ *Engelſche* en *Ruſſiſche* Armée, zullen „ geene ontſcheeping van dezelve mogen „ doen; maar, zo dra mogelyk, wederom Zee kiezen.

„ Art. VII. Ten einde de uitvoering „ deezer Artykelen te waarborgen, zullen 'er door den Hertog VAN YORK „ Gyzelaars gegeeven worden, te kiezen „ uit de Officieren van rang zyner Armée."

Yorks beantwoording.

De toon, op welken Generaal BRUNES antwoord in den aanvange klonk was die eens Overwinnaars, en van dien aart, dat het wederantwoord hem door den Generaal KNOX, den zeventienden van Wynmaand, ter hand geſteld, blyk droeg van de geraaktheid des Hertogs. Immers op de aanmerking des Generaals BRUNE, dat hy zich niet kon verbeelden, dat zyne Koninglyke Hoogheid zyn toevlugt zou neemen tot maatregelen, die niet minder afſchuwelyk zouden zyn voor de Menschlykheid, dan ſtrydig met het Character der *Engelſche* Natie, en de aangenomene ge-

gevoelens van geheel *Europa*, liet hy in-
brengen. „ Het is waar, het denkbeeld
„ van verwoesting is onbestaanbaar met
„ de gevoelens en het bekend gedrag der
„ *Engelsche* Natie, en dit denkbeeld stemt
„ ook even min met de geaartheid van
„ zyne Koninglyke Hoogheid den Com-
„ mandant en Chef overeen; maar 'er
„ bestaan pligten, welke ons de omstan-
„ digheden, op eene gebiedende wyze,
„ opleggen, en waar van het haatlyke
„ nederkomt niet op hun, die deeze plig-
„ ten volvoeren; maar op hun, die de
„ noodzaaklykheid dier maatregelen ver-
„ oorzaaken, door de voorwaarden van
„ eene regtvaardige en eervolle overeen-
„ komst te verwerpen."

1799. BOEK.

Nogthans bleef de beantwoording der voorgestelde Artykelen niet agterwege. Op het *Eerste* was het wederwoord, dat zyne Koninglyke Hoogheid daar over in geene onderhandeling kon treeden; daar beide de Partyen overtuigd moesten zyn van de onmogelykheid der uitvoering. — De vraag in het *Tweede* Artykel gedaan, ten opzigte der Krygsgevangenen, scheen naar 's Hertogs oordeel, gegrond te zyn op een verondersteld verlies, hetwelk de Vereenigde Armée zou hebben moeten ondergaan, indien men tot de Inscheeping besloten hadt. Men stemde in 't geheel niet toe, dat zulks het gevolg zou zyn; doch, daar men, by een Winterveldtogt, berekenen moest een zeker aantal menschen te zullen verliezen, bewilligde zyne

Ko-

CXX. BOEK. 1799.

Koninglyke Hoogheid, dat vyf duizend *Fransche* en *Bataafsche* Krygsgevangenen, in evenredigheid volgens het Arrykel bepaald, zonder eenige voorwaarden, na hun Vaderland zouden worden terug gezonden. Verder kon hier in niet getreeden worden. — Volgens het *Derde* Artykel, zou men het Fort en de Batteryen aan de *Helder* in een verbeterden staat laaten, en geen *Hollandsche* Artillerie wegvoeren. — De eisch, in Artykel *Vier* gedaan, dat de *Engelsch-Russische* Armée haare stelling in de *Zyp* zou verlaaten, vóór dat alle toebereidzelen aan de *Helder* gemaakt waren, om haare Inscheeping geheellyk in rust te doen plaats hebben, kon in geenen deele toegestaan worden. De werken in de *Zyp* zouden in den tegenwoordigen staat blyven; om zich des te verzekeren, zouden behoorelyk daar toe gevolmagtigden, van tyd tot tyd, toegelaaten worden; doch het zou niet vrystaan, gewapende manschap nader by te laaten post vatten; en de Generaal BRUNE van zyne zyde geene naderingen bewerkstelligen. — Men stond op Art. *Vyf* toe, dat de Inscheeping met den meest mogelyken spoed zou geschieden, en dat men, in dit Jaargetyde, natuurlyk allen onnoodig uitstel, zo veel mogelyk zou vermyden; dan droeg de Hertog voor om het einde van Slachtmaand daar toe te bepaalen, en het zo mogelyk, eerder te bewerkstelligen. — Overeenkomstig met Art. *Zes* en *Zeven* zouden geene op nieuw aankomende Oorlog-

ingeſchepen of andere Vaartuigen, de Troepen ontſchepen, en wederzydſche Gyzelaars gegeeven worden. DERD. BOEK.

1799. De Onderhandelaar, de Generaal KNOX, gaf, wegens het onderhoud met den Generaal BRUNE aan den Adjudant Generaal HOPE verſlag van zyn wedervaaren by het overleveren dier beantwoordingen. Wel hadt hy, aan de zyde van den Generaal BRUNE, de grootſte geneigdheid beſpeurd om in Onderhandeling te treeden; maar tevens, dat die Generaal, ten opzigte van het weezenlyk punt, de Vloot betreffende, een Brief van het Uitvoerend Bewind der *Bataafſche* Republiek ontvangen hadt, om de wedergave daar van te *bedingen* als eene voorwaarde, zonder welke men in geene verdere Onderhandeling kon treeden. Duidlyk gaf hy te verſtaan, te moeten twyfelen, of 'er wel kans zou weezen om hem tot toegeeven over te haalen, althans niet zonder eenige verzekering dat zyne Koninglyke Hoogheid, deeze Aanvraage by zyn Hof bevorderlyk zou zyn. — Met moeite hadt hy het zo verre gebragt, dat de Generaal het getal van de vry te laate Gevangenen op Acht duizend ten minſten bepaald hadt. Bericht van den Onderhandelaar KNOX.

Zo onvoldoende was dit bericht wegens den aandrang op het wedergeeven der Vloote, dat de Generaal KNOX werd aangeſchreeven, „ dat, byaldien de Generaal „ BRUNE zich voorſtelde om verder op „ dit onderwerp aan te dringen, het best „ wa- Gedreigde afbraak der Onderhandelinge.

CXXI. BOEK. 1799.

„ ware de Onderhandelingen, hoe eer zo „ beter, af te breeken. — Op het getal „ der Krygsgevangenen zou zyne Koninglyke Hoogheid niet blyven ſtaan, in „ geval de overige punten klaar en onverwyld bepaald werden." Zo niet, dan was het onnoodig verder over dit onderwerp te handelen, en kreeg de Generaal KNOX last om de Onderhandelingen af te breeken.

Weder-antwoord van BRUNE.

Niet onbeantwoord liet de Generaal BRUNE de hem medegedeelde aanmerkingen des Hertogs VAN YORK. De Brigade Generaal ROSTOLANT, door het Legerhoofd gelast, om, in zyn naam, de voorwaarden der Wapenſchorsſing met den Generaal KNOX te bepalen, verklaarde, „ nergens meer neiging toe te hebben, „ dan om eene nieuwe bloedſtorting te „ voorkomen, door de Vyandlykheden te „ doen ophouden; maar hy wist, wat hy „ aan de dapperheid en overmagt der Armée, waar over hy het bevel voerde, „ verſchuldigd was." De aanmerkingen des Hertogs VAN YORK hadden by hem, op een en ander Artykel, nadere bedenkingen doen ontſtaan. Aangaande de teruggave der Vloot, dat gewigtig punt, gaf hy te kennen; „ Met moeite te be„ grypen, dat de Hertog VAN YORK zich „ zonder magt verklaarde. Hy wilde „ niet al te veel vertrouwen ſtellen ten „ opzigte der berichten, welke zyne Ko„ ninglyke Hoogheid hier omtrent aan „ het *Engelſche* Gouvernement beloofde te

„ ge-

„ geeven. Ondertusschen moest hy in aanmerking neemen, dat de *Bataafsche* Vloot, door verraad was overgegeeven geweest, gelyk een pand, om aan het Gouvernement te worden terug gegeeven, hetwelk het Hof van *Londen* zich voorgesteld hadt in dit Land te herstellen, volgens de voorgewende begeerte der Inwoonderen. Daar het lot der wapenen 'er anders over hadt beslischt, en de Hertog VAN YORK hadt kunnen zien, dat het *Bataafsche* Volk, op geene wyze, de herstelling van den ouden vorm van zyn Bestuur was toegedaan, zou de goede trouw schynen te eischen, dat aan hetzelve de Vloot werd terug gegeeven; of, ten minsten, dat het *Bataafsche* Volk eene geëvenredigde Schavergoeding ontving. —— Welk eene party het *Engelsch* Gouvernement ook kooze, was het te denken, dat of betere grondregelen, of de kans van den algemeenen Oorlog, gunstige omstandigheden zouden aanbrengen tot herstel van deezen grief."

CHRIS. BORK. 1799.

Bepaalde de Hertog VAN YORK beslissend het getal der wederkte geeven Krygsgevangenen op Vyf duizend, daar de Generaal BRUNE Vyftien duizend hadt gevraagd. Het getal op Acht duizend brengende, beloonde men, zyns agtens, mogelyk slegts gering de voordeelen, welke de voortzetting der vyandlykheden aan de *Fransche* en *Bataafsche* Armée beloofde. Naardemaal de grond, welke in *Noord-*

GEN. BURG. 1799.

holland voor de *Engelsche* en *Russische* Krygsmagt overbleef, naauwlyks genoegzaam was om te cantonneeren, geduurende de maatregels der Inscheping, bleef de Generaal BRUNE 'er niet op aandringen dat dezelve de gevraagde stellingen zou verlaten. De tegenwoordige stand der beide Legers zou kunnen blyven.

De ontruiming van het *Bataafsch* Grondgebied aan het *Engelsch-Russisch* Leger toestaande, zou de tydsbepaling van den dertigsten van Slagtmaand stipt in agt genomen worden.

Wat de Gyzelaars betrof, de stelling der *Fransch-Bataafsche* Armée duidde geen wederzydsche Gyzelaars. Dan men zou kunnen vaststellen, dat men, zo wel van den eenen als van den anderen kant, Officiers zou zenden, om zich van de schortzing der werken te verzekeren, als mede van de volvoering der overeengekomene Artykelen. — Bovendien zou een *Engelsch* Opper-officier in het *Fransche* en *Bataafsche* Leger moeten blyven, tot borg van de vaardige volvoering van de uitlevering van Acht duizend Krygsgevangenen.

Het Verdrag getroffen.

Schoon men dus elkander naderde bleef de afstand grooter dan dat men eene spoedige overeenkomst durfde verwagten. Deeze greep echter, in den naamiddag van den eigen dag des schryvens, op den achttienden van Wynmaand, plaats; wanneer de Generaal KNOX aan den Adjudant HOPE schreef, dat alles tot genoegen van zyne Koninglyke Hoogheid vastgesteld was;

was; dat de Generaal Brunt dogenblikkelyk allerwegen bevelen hadt afgevaardigd, om de vyandlykheden te doen ophouden, en alle werken te ſtaaken. Hy verzogt, dat het zyner Koninglyke Hoogheid behaagen mogt, zonder tydverzuim, gelyke bevelen af te zenden; daar hy op het oogenblik tyding ontvangen hadt van het in brand ſteeken eeniger huizen op den weg na *Haringhuizen*. — Hy voegde 'er by, dat de Generaal Brunt na *Amſterdam* bevelen gezonden hadt, dat geene vyandlykheden zouden ondernomen worden van de zyde der Flottille, aldaar, mitgerust, met verzoek dat de Admiraal Mitchell gelyk bericht mogt gegeeven worden. Het een en ander werd volvoerd. 1795.

In de weinige dagen deezer Onderhandelingen kon het niet misſen of 'er liepen des zeer verſchillende oordeelvellingen. Als meer dan een los gerugt meent men te *Haarlem* opvatten de eerſte daar medegedeelde tyding der daadlyk getroffen Daadiging. Het Gemeentebeſtuur te dier ſtede ontving bericht door eenen Courier van den Generaal van Damme, dat deeze zich, uit het Hoofdkwartier herwaards op reis bevondt, om aan het Uitvoerend Bewind der *Bataafſche* Republiek de geſlootene Capitulatie over te brengen, en dat die Generaal verlangde, om, by zyn doortogt, aan daar toe benoemde Leden der Municipaliteit de Verdragspunten mede te deelen. Volvaardig waren alle de op dat oogenblik tegenwoordig zynde Le-

Verſchillende Berichten, wegens het geſlootene Verdrag.

CHRONIK. 1799.

den des Stadsbestuurs, waar aan 'er slegts twee ontbraken, gereed om den Brenger eener zo blyde boodschap te ontvangen. Hy deelde hun de Artykelen des getroffen Verdrags mede, die aanmerkelyk verschilden van de daadlyk geslootene, en van een veel gunstiger aart waren (*).

Verdrags Artykelen.

Laatstgemelde hadden deezen inhoud. „ De Heer Generaal Majoor KNOX, gevolmagtigd door zyne Koniglyke Hoogheid den Hertog VAN YORK, commandeerende en Chef de gecombineerde „ En-

(*) Volgens Extract, uit de Notulen van het klein Memoriaal der Municipaliteit van *Haarlem* den 22 Oct. 1799, hield de Capitulatie de volgende punten in; „ 1. De Vloot komt, by den Vrede, „ *per se* wederom. 2. De Admiraal DE WINTER is „ vry. 3. Alle schadens, zo genomen als vernield, „ moeten door de *Engelschen* vergoed en hersteld „ worden, zo te *Enkhuizen*. *Medemblik* als op de „ *Lemmer*. 4. De Batteryen aan de *Helder* moeten in dezelfde staat en met hetzelfde geschut „ voorzien worden, zo als dezelve te vooren waren, onder opzigt van den Generaal ST. MARTIN „ en een *Hollandsche* en *Fransche* Ingenieur. 5. Alle schadens door den Oorlog, zo te *Bergen* als „ te *Schoorl* enz. toegebragt, moeten mede vergoed „ worden. 6. De *Engelschen* is eene maand toegestaan, om dit Territoir te verlaaten, hoewel „ zy maar veertien dagen hadden gevraagd. Dit „ is geschied om hun gelegenheid te geeven om „ des te beter te betaalen. 7. Alle *Bataafsche* „ Krygsgevangenen zullen wederom vry gegeeven „ worden. 8. Acht duizend man *Fransche* Krygsgevangenen zullen vry gegeeven worden. 9. De „ Generaal KNOX blyft als Gyzelaar, tot alles is „ afgedaan. 10. De *Engelschen* en *Russen* blyven „ als Krygsgevangenen, kunnen toch egter uitgewisseld worden. — Deeze opgave gaat van de vol-

„ *Engelsche* en *Russische* Armee. — En
„ de Burger ROSTOLLANT, Generaal de Brigade, Chef van het Etat Majoor, 1799.
„ met behoorelyke volmagt voorzien door
„ den Burger BRUNE, Generaal comman-
„ deerende en Chef de *Fransche* en *Ba-*
„ *taafsche* Armee, zyn overeengekomen
„ als volgt. — Art. I. Alle vyandlykheden
„ tusschen beide de Legers zullen met
„ den dag van heden ophouden. —
„ II. De tegenwoordige Linie van voor-
„ posten van iedere der beide Armeeën
„ zal respectivelyk voor Scheidslinie die-
„ nen. — III. Alle de Werken, zo wel
„ offensive als defensive, zullen weder-
„ zyds worden geschorst; en er zullen
„ geene nieuwe mogen gemaakt worden. —
„ IV. De met geschut voorziene Batte-
„ ryen, welke zich, ten tyde der Landing,
„ op de *Helder* en op die plaatzen be-
„ vonden, welke thans door de Gecom-
„ bineerde *Engelsche* en *Russische* Armee
„ bezet zyn, zullen in derzelver toenmaa-
„ ligen staat hersteld worden, of in der-
„ zelver tegenwoordigen verbeterden stand
„ blyven; zo nogthans, dat de *Bataaf-*
„ *sche* Artillerie aldaar in haar geheel be-
„ waard

volgende aantekening vergezeld. „ Dat zy, by het „ leezen van het Dagblad, en diverse Couranten, „ wel bevonden hadden, dat de Artykelen, zo als „ zy die van den Generaal VAN DAMME hadden „ gehoord, niet precies overeenkwamen, dan dat „ zy de reden daar van ignoreerden." A. LOOSJES Pz. *Geschiedkundig Gedenkstuk van het voorgevallene te Haarlem* bl. 239. en Bylagen bl. 83.

1799. „ waard blyve. — V. De Gecombineer-
BOEK. „ de *Engelſche* en *Ruſſiſche* Armee zal
„ zinh, zo ſpoedig mogelyk, weder in-
„ ſcheepen, en zal de Kusten, Eilanden en
„ Binnen-wateren moeten hebben ontruimd.
„ den *Negenden Fruktidor* (*dertig Novem-*
„ *ber* 1799) zonder eenige ſchade te heb-
„ ben veroorzaakt door Inundatien, door-
„ ſnydinge van Dyken, of verſtopping
„ van eenige Zeegaten. — VI. De Oor-
„ logſchepen of andere Vaartuigen, welke
„ eenige verſterking voor de Gecombi-
„ neerde *Engelſche* en *Ruſſiſche* Armee
„ mogten aanbrengen, zullen niet mogen
„ ontſcheepen; maar dadelyk weder moe-
„ ten vertrekken. — VII. De Generaal
„ en Chef BRUNE zal een Officier in de
„ *Zyp* en aan de *Helder* kunnen zenden;
„ ten einde aan hem, zo van den ſtaat
„ der Batteryen, als van de vorderingen
„ tot ontruiming, verſlag te doen. Zyne
„ Koningiyke Hoogheid de Hertog VAN
„ YORK zal mede een Officier in de *Fran-*
„ *ſche* en *Bataafſche* Linie vermogen te
„ zenden, om zich te verzekeren, dat 'er
„ geene nieuwe Werken worden aange-
„ legd. Een voornaam Officier van hoo-
„ gen rang van elke Armee zal weder-
„ zyds worden afgezonden, om tot waar-
„ borg voor de naakoming van dit Ver-
„ drag te ſtrekken. — VIII. Acht duy-
„ zend *Franſche* en *Bataafſche* Krygsge-
„ vangenen, vóór den tegenwoordigen
„ Veldtocht gemaakt, en thans in *Enge-*
„ *land* zich bevindende, zullen ter kenze

„ en

„ en in evenredigheid door de Gouver- 1795.
„ nementen der beide Geallieerde Repu- BOEK.
„ blieken te bepaalen, vrygelaaten, en
„ zonder eenige voorwaarden, na hun 1799.
„ Vaderland terug gezonden worden. De
„ Generaal Majoor KNOX zal by de *Fran-*
„ *ſche* Armee verblyven om ten waar-
„ borge te ſtrekken voor de naakoming
„ van dit Artykel. — IX. Het beſtaan-
„ de Cartel tuſſchen de beide Armeeën,
„ ter uitwiſſeling van Krygsgevangenen,
„ gedurende deezen Veldtocht gemaakt,
„ zal in deszelfs geheel blyven. 'Er is
„ nog overeengekomen, dat de *Bataaf-*
„ *ſche* Admiraal DE WINTER als uitgewiſ-
„ ſeld wordt beſchouwd."

Dit verdrag den Achttienden van Wynmaand des Jaars MDCCXCIX getekend door de Onderhandelaar ROSTOLLANT en KNOX, werd ten zelfden dage goedgekeurd door FREDERIK Hertog van *York*; door den Admiraal MITCHELL en den Generaal BRUNE.

Wanneer de tyding deezer groote Gebeurtenisſe *'s Gravenhaage* bereikt hadt, werd 'er op Zondag, den Twintigſten van Wynmaand, eene buitengewoone Zitting door het Landsbeſtuur gehouden. De Leden der Tweede Kamer verſcheenen ter Vergaderzaal van de Eerſte Kamer, plaatſten zich ter rechter zyde van den Voorzitterlyken Zetel. Hier op traden de Leden der Eerſte Kamer, voorafgegaan door den Voorzitter B. S. SINKEL, binnen, onder het luidruchtigſt handgeklap van de Galanderyen en uit de Loges, die van toe-

Bekendmaking ter Vergadering.

XXII. BOEK. 1799.

hoorders opgevuld waren, als mede onder een allertreffelykst Muziek door de Muzikanten van de Lyfwagt, ten dien einde aan een der toegangen van de Vergaderzaal tegen over den Voorzitter geplaatst.

Aanspraak van den Voorzitter SINKEL, by de Bekendmaaking.

Een diep en staatig stilzwygen volgde op dat handgeklap, die toejuichingen en vreugdetoonen. Wanneer de Voorzitter plaats genomen hadt, werd alles luisterende aandagt, om den Brief te hooren leezen, het heuchlyk nieuws bevattende van de getroffen Overeenkomst, wegens den Aftocht der *Engelschen* en *Russen* van den Vaderlandschen grond. Een vreugdegalm *Leeve de Republiek!* klonk in 't midden der Vergaderzaal en van de Gaanderyen.

Wederom een stil verwagten. De Voorzitter voldoet aan de luisterende aandagt met de Vergadering deeze Aanspraak te laaten hooren. „ Burgers Representanten! „ Wie, die met de edele gevoelens van „ Vryheid bezield is, wordt niet verrukt? „ Wie, die het Vaderland lief heeft, is „ niet ten uitersten getroffen, over de „ wonderdaadige wending van zaaken, „ die ons door de ingekomene berichten „ worden aangekondigd? Wien ontrolt „ niet eene vreugdetraan, wen hy daar „ uit verneemt, dat de voor altoos gedenk„ waardige oogenblikken naderen, waar „ op onze *Bataafsche* grond, bepurperd „ door het bloed van zo veele Helden, „ ter verdeediging des Vaderlands toege„ schooten, op de vereerendste wyze, „ zal ontruimd worden door de bezolde-

„ lin-

„ lingen van het trotſche *Albion* — bezol- 1795.
„ delingen, afgezonden om ons in de zo
„ lang, ſchoon vrugtloos geſmeede kete-
„ nen te klinken.

„ Dan, onze aandoening en verwonde-
„ ring worden insgelyks grooter, wanneer
„ men het aangekondigde in verband be-
„ ſchouwt met den ſchakel der groote ge-
„ beurtenisſen, die wy, in zo kort op-
„ eengevolgde dagen, vernomen hebben —
„ gebeurtenisſen, die het Vloekgeſpan der
„ Vorsten verydeld, en de toekomſtige
„ Onafhanglykheid van zo veele onder-
„ ſcheidene Volken, in het gunſtigſt licht
„ aan ons bewonderend oog vertoonen!

„ Hoe onlangs nog ſcheen de heersch-
„ zugtige *Brit*, met zyne Zeekasteelen,
„ den handel aller Volken te zullen ver-
„ nietigen, of aan zich cynsbaar te maa-
„ ken? Niet vergenoegd met het Mees-
„ terſchap der Zeeën, ſcheen hy den ſtan-
„ daard der Dwinglandy, waar onder zel-
„ den handel bloeide, alom op de kusten
„ zyner Nabuuren te zullen planten, om
„ der Vryheid en Welvaard van allen den
„ hartader af te ſteeken?

„ Zyne ſchatten bewerkten alom, waar
„ het *Partisch* Goud eenigen invloed
„ kreeg, de omwenteling der Vorstlyke
„ Kabinetten. Zyne kostbaare Vlooten
„ ontrusteden de Volken, en listige Krygs-
„ bedryven ſcheenen de Vryheid te zul-
„ len verdringen van de boorden der
„ *Noordſche Golven* af tot daar de *Nyl* haare
„ takken ſpreidt in 't *Middellandſche Zout*.

CXII. BOEK. 1799.

„ Dan, 't was op onze Vaderlandsche
„ Kusten, dat dit trotsche doel zyn graf
„ moest vinden, en, zo al geene verbol-
„ gene Elementen de *Britsche* Vloot ver-
„ nielden, sterkte egter de Almagt den
„ arm der Vryheidshelden, en het zo lang
„ als kunstig beraamde plan van den lis-
„ tigsten Staatsdienaar, dien *Brittanje* im-
„ mer opleverde, werd door Hem, die
„ het lot der Volken beslischt, tegen de
„ stranden van deezen vryen Oord ver-
„ bryzeld! Ja, daar de banieren der Vry-
„ heid van de oppervlakte der Aarde
„ scheenen te zullen verdwynen, vondt
„ men dezelve geplant van *Batoes* stran-
„ den af, tot aan de eindpaalen van
„ *Syrien!*

„ Ontrollen wy de Jaarboeken der
„ menschlyke Geschiedenissen, geen scha-
„ kel van Eeuwen vertoont ons, 't geen
„ de Gebeurtenissen van dit gewigtig Tyd-
„ perk ons opleveren; een Tydstip 't geen
„ eene verryzenis der beroemdste Vol-
„ ken aankondigt, waar in *Romeinen*, *Gal-*
„ *len* en *Bataaven*, uit hunne assche ber-
„ booren worden, en hunne herschepping
„ erlangen in den sieren moed hunner
„ dappere Nanceven! Een Tydstip einde-
„ lyk, waar in 't weleer zo bloeiend *Afri-*
„ *ca*, der woestheid wars, de Wetten der
„ Menschlykheid omhelst, zich vermaag-
„ schapt met de beschaafde Werelddee-
„ len, en den voorgrond legt tot herbou-
„ wing van 't aloud *Carthago*.

„ Zodanige Philostratische Tafereelen
„ schetst

„ schetst ons het einde der Achttiende CXXI.
„ Eeuw! BOEK.

„ Gelukkige *Bataaven!* die der dwing- 1799.
„ landy ontworsteld, 't einde van uwe
„ zo lang drukkende rampen ziet naaken,
„ die de zo lang gestopte bronnen uwer
„ welvaard weldra zult zien openen, her-
„ vat uwe nyverheid, en wel ras zult gy
„ tot uwen voorigen luister weder op-
„ klimmen.

„ Gewapende Burgerschaar! wier arm
„ door den moed en trouw onzer Bond-
„ genooten gesterkt, der Dwinglandy het
„ staal ontwrong, U zy bestendig dien
„ dank betoond, waar voor een edelmoe-
„ dig Volk alleen vatbaar is! — Dan,
„ terwyl ik uwer gedenk, kan ik stappen
„ over het rustend stof der Braaven, die,
„ op 't spoor hunner Voorvaderen, 't
„ zwaard voor de Vryheidszaak aangor-
„ den! Neen, nimmer zullen wy hun
„ vergeeten, die de trouw aan 't Vader-
„ land met hun bloed bezegelden! Zalige
„ Schimmen! wier assche wy met dank-
„ baare traanen besproeijen, uwe nage-
„ dagtenis zal by ons in zegeninge zyn,
„ en uwe agtergebleevene panden zullen
„ de blyken onzer erkentenisse wegdraa-
„ gen!

„ En gy, Vertegenwoordigers van een
„ edelmoedig Volk, 't geen zulk een aan-
„ zienlyk deel hadt in de gebeurtenissen,
„ die 't lot van *Europa* en dat der Vry-
„ heid, in de jongste dagen, beslisten.
„ Gy, die door eene gestrenge, doch

„ ge-

„ gepaste Weigeving, de inwendige on-
„ lusten hebt afgeweerd, de teugels der
„ Uitvoerende Magt gesterkt, de aanfla-
„ gen der inwendige Vyanden verydeld,
„ de rust in 's Lands boezem hebt ge-
„ koesterd, onderschraagt steeds dit Ge-
„ meenebest door uwe wyze maatregelen;
„ op dat het aanbreekend licht dier Hei-
„ zon, welke uit de kiemen deezer wel-
„ eer zo bloeiende Gewesten herryst, en
„ zich, met zulk een bly gelaad aan on-
„ zen gezigteinder vertoont, door geene
„ nieuwe vyandlyke aanslagen, noch op-
„ wellende dampen eener altyd vernielen-
„ de Tweedragt, benevelt worden!

„ Voor 't laatst wend ik my tot U,
„ dierbaar en zo lang gefolterd Vaderland!
„ herneem uwen ouden luister! Dat de
„ Afstammelingen van gelukkige Voorzaa-
„ ten, die weleer hunne tenten in uwe
„ Oorden vestigden, Vaders mogen wor-
„ den van een nog zegenryker Nakome-
„ lingschap — *Leve de Republiek!*"

Andermaal hoorde men het leevendigst Vreugdegejuich, afgewisseld, of liever ondersteund, door het speelen van Republikeinsche marschen, ten slotte van deezen voor den *Bataafschen* Patriot altoos gedenkwaardige Vergadering.

De Artykelen daar voorgedraagen.

Schenk die algemeene bekendmaaking deezer groote gebeurtenisse reeds zo veel voldoening en vreugde, men verbeidde nadere berichtgeevingen. Het Landsbestuur mogt dezelve, 's volgenden daags, mededeelen, en de Voorzitter op de leezing

der

der Verdrags Artykelen (*) der Vergaderinge te gemoet voeren; „ Burgers Representanten! Was ik, op gisteren, de „ Aankondiger van het voor *Albion* zo „ zeer vernederend Krygsverdrag, verlustigden wy ons in de bespiegeling der „ Gebeurtenissen, die zich, op het *Europisch* en *Asiatisch* Staatstooneel, scheenen te verdringen, en waar op de diepe val des *Britschen* hoogmoeds aan het „ oog der Volken vertoond werd — thans „ mag het my gebeuren, U, uit het voorgeleezene te doen zien, tot welk eene „ laagte de *Britten* zyn gebragt, daar hunne Vorstlyke Legerhoofden, die, voor „ weinig dagen geleden, de wet aan *Batoos* Zoonen poogden voor te schryven, „ zich thans tot dat uiterste gebragt vinden, om van dat zelfde Volk, op 't „ welk hun politieke tuimelgeest, uit eene „ verhaazende hoogte en met veel kleinagtens nederzag, de gebiedendste voorwaarden tot hun aftocht aan te neemen. Deinst dan Onverlaaten! Vliet „ van de vrye stranden, die gy vermetel genoeg waart te ontheiligen. De „ grond van dit Gemeenebest gedoogt „ geen dwingelanden, 't is alleen geschikt „ om hun bloed te drinken, en graf te „ zyn van uw beulenrot!

„ Vorsten, wier waggelende throonen „ hun eenig bestaan nog vinden in de laa-

„ ge

(*) Zodanig als wy dezelve hier boven bl. 324. hebben opgegeeven.

CIII. BOEK. 1799.

CHR. BOEK. 1799.

„ zonder wier hulp, de moed en dapperheid der Vaderlandsche Mannen, voor het groot getal der Vyanden, hadden moeten bezwyken, en die vaardig bysprong, toen onze kragten bykans bezweeken.

„ Of verkondigen wy hier de onwrikbaare trouw en standvastigheid onzer Bewindvoerderen, welke, daar zy alles bezorgden, wat tot het beleid des Oorlogs noodig was; inmiddels met eene vaste hand, de teugels der Regeering bestuurden, die overal en door niets anders, dan door de enkele kragt der Wetten, het Oproer beteugelden, en de Goederen beschermden, te midden onder het gedruisch der Wapenen, wanneer anders zo dikwyls de Wetten zwygen.

„ Of gedenken wy aan de duizenden edele Zielen, Mannen en Vrouwen, die, niettegenstaande den grooten druk van algemeene belastingen, hunne beurzen openden, en wier handen nooit ledig waren, tot verzagting van het leed der ongelukkigen. — Staat uwe zedigheid het niet toe, edele Jongvrouw! uwen naam te noemen, onze harten vereeren U, die te *Haarlem*, ten uwen huize, dagelyks de spys voor een geheel Hospitaal van Gekwetsten liet toebereiden (*). — Staat uwe zedigheid

(*) In ons voorgaande Boek hebben wy den hier verzweegen naam van CORNELIA CATHARINA HORNEMAN vermeld, zie bl. 234.

„ heid my niet toe; Burgers en Burgeres- CXXV.
„ sen! hier eene geheele lyst van naamen BOEK.
„ by te brengen, een ieder onzer herin- ——
„ nert het zich zelven; in de daad zel- 1799.
„ ve, die gy verrigt hebt, vindt gy de
„ belooning uwer Burgertrouw en Mensch-
„ lievenheid! — Myne aandoeningen zou-
„ den te ſterk worden, wanneer ik de
„ menigvuldige deugden myner Landge-
„ nooten wilde vermelden. Genoeg, dat de
„ moed onzer Burgeren en Soldaaten, de
„ trouw onzer Bondgenooten, de wysheid
„ van 's Lands Beſtuurderen, en de deugd
„ van onze Ingezetenen, ons de heerlykſte
„ uitzigten openen van de bevestiging on-
„ zer Vryheid en van onze Regten.

„ Ik wensch U dan geluk met deezen
„ Dag, myn waarde Amptgenooten! — en
„ in Uw Naam het *Bataafſche* Volk, dat
„ wy vertegenwoordigen! —— Bedrieg ik
„ my, of zie ik, uit de groote gebeurte-
„ nisſen, welke het einde van dit Jaar
„ oplevert, den dageraad ryzen, welke
„ ons den dag des Vredes aanbrengt, dan
„ zullen alle geledene rampen ras vergee-
„ ten, de Vryheid en Onafhangelykheid
„ van den Staat op duurzaame gronden
„ gevestigd, en de oude Welvaart weder in
„ deeze gelukkige oorden aangebragt wor-
„ den — Zoo leeve, groeije en bloeije dee-
„ ze Republiek, zo moge het alle der-
„ zelver Ingezetenen welgaan!" (*).

On-

(*) *Dagverh. den Handel van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 373—376.

CXXI. BOEK. 1799.

Onverwyld gaf het Uitvoerend Bewind, by eene Proclamatie, den Volke kennis van deeze groote Gebeurtenis, willende dat deeze alomme, op de plegtigſte wyze, met het losſen van 't geſchut, het ſpeelen en luiden der klokken, en het uitſteeken der vlaggen zou gepaard gaan.

Bekendmaaking aan den Volke.

Ongenoegen over het te weinig bedongene.

Zeer groote vreugde en regtmaatige blydſchap baarde deeze zo gunſtige als onverwagte lotwiſſel. Was 'er iets, 't geen by veelen dezelve verminderde, 't was het denkbeeld, dat 'er niet genoeg bedongen was van eenen Vyand, die zich in engte gebragt vondt, en bovenal, dat 'er in het getroffene Verdrag geen woord vermeld ſtondt van de wedergave der Vloote of van eene ſchavergoeding voor derzelver gemis. Een ſtuk waar op, in den aanvange der onderhandelinge, zeer was aangedrongen, en over 't welk de Generaal BRUNE, het goedvinden des Landsbeſtuurs ingenomen en den ſtelligſten last ontvangen hadt, terwyl de eerſte voordeelige tydingen des voluit gewaagden. Niet weinigen maakten hunne aanmerkingen op de ſchielykheid, de overhaasting, en de weinige ruggeſpraak met het Landsbeſtuur in eene gebeurtenis van die aangelegenheid (*). By verre de meesten was de ver-

(*) In een Stukje, getyteld *Geſchiedenis der Landing der Engelſchen en Ruſſen, benevens Anecdotes omtrent de Bevelhebbers, opgeſteld door een Officier van den Generaal* BRUNE. Te *Gouda* by H. L. VAN BUMA bl. 80 *enz.* wordt het gedrag des Generaals Bru-

verrukking, wegens eene gebeurtenis, die voor weinige dagen, nog zo luttel te voorzien was, zo groot, dat zy dit niet in opmerking namen en door vervoering van vreugde als weggefleept werden. CXXI. BOEK. 1799.

De verwisfeling van 's Lands omftandigheden, door deeze getroffene Overeenkomst, gaf ftoffe tot voorftellen van eenige byzonderheden daar toe betrekkelyk, van veranderingen daar uit ontftaande, en nieuwe bepaalingen daar uit voortvloeijende. De Repreſentant VERBEEK liet zich daar over in 't breede uit. Een reeks van voorftellen, alle daar toe behoorende, werden ter Eerfte Kamer in handen eener Commiſſie gegeeven. Een zeer onderſcheiden breed daar op uitgebragt verflag gaf aanleiding tot veele overweegingen van verſcheidenerlei aart — overweegingen, die op eenige ftukken met warmte gevoerd werden, en, ten dien tyde, niet alleen ter Vergaderinge, maar by derzelver mededeeling in de Dagbladen, onder den Volke, ruime ſtoffe tot geſprekken gaven. Eenige en de meeste voorftellen vonden vry ruimen ingang, andere kreegen die, naa veel woordwisfelings, ter Eerfte Kamer, en

Deeze lotwisfel baart veele voorftellen.

DUMAS hooger berispt; dan wy hebben, de bronnen, waar uit wy het verhaal der Landing voornaamlyk putten, vermeldende, reeds opgemerkt, dat dit Werkje doorſteekende blyken van Partydigheid draagt. Wy wyzen hier egter derwaards om te zien, wat men op 's Legerhoofds gedrag in deezen, moende te moeten aanmerken.

en werden ook, schoon niet alle, ter Tweede Kamer omhelsd (*).

1709. Hetvoorgevallene te *Enkhuizen* naa de ontruiming.

Onder de door de Vyand ingenomene en voor een geruimen tyd bezette *Noordhollandsche* Steden ſtaaken *Enkhuizen* en *Medemblik* uit. De ontruiming van *Enkhuizen* ging gepaard met de vernieling der Schepen in de Haven. De Generaal DAENDELS, daar ter Stede gekomen, herſtelde de voorige Regeering, en verklaarde de door de Admiraal MITCELL aangeſtelde, niet alleen voor vervallen; doch ook dat zy zyne Gevangenen waren en onmiddelyk na het Hoofdkwartier van BRUNE zouden worden opgezonden. De herſtelde Regeering wendde alle poogingen aan om DAENDELS van dit voorneemen te doen afzien, ten minſten eenige verzagting in dit plan te wege te brengen, zich beroepende op derzelver daaden en handelingen, die zy gerustlyk durfden verzekeren, dat tot welzyn van de Stad en Burgery waren ingericht geweest, en zy daarenboven, alleen op vordering des *Engelſchen* Admiraals, hunne posten hadden aanvaard. Zulks bragt by DAENDELS alleen één dag uitſtels van de vervoering dier geweezen Regeeringsleden te

(*) De Dagbladen deelen ons het een en ander mede; de groote breedvoerigheid verbiedt ons de plaatzing. Wy wyzen onze Leezers, des begeerig, derwaards. En zullen zy zich der naaleezing van het toen behandelde niet beklagen. Zy komen voor in het *Dagverh. der Handel. van het Verteg. Lichaam* VI. D. bl. 384. 418. 579. 604. 652. 732. 738.

te wege, die inmiddels ieder afzonderlyk, door twee ſchildwagten in hunne huizen bewaard werden. CXXI. BOEK.

De nieuw herſtelde, van de onſchuld der Tusſchenregeering overtuigd, benoemde eenige Perſoonen, om zich ter bewerking van het Ontſlag onverwyld na den Generaal BRUNE te begeeven, met een getuigenis van derzelver braafheid, onder andere aanvoerende, in het zekere onderricht te zyn, dat, indien deeze Tusſchenregeering daar in het haare niet hadt toegebragt, de Admiraal MITCELL hun, als Leden der voormaalige Regeering, na de Vloot zou hebben laaten overvoeren; dat zy na MITCELLS vertrek van hunne posten vrywillig afſtand gedaan hadden. Deeze Bezending bewerkte, by den Generaal BRUNE, het ontſlag dier Burgeren; en dier tusſchenkomst hadt ook een gunſtigen invloed by het Departementaal Beſtuur van *Texel*, nog te *Haarlem* vergaderd (*). 1799.

Zo

(*) Van Stedelyke byzonderheden, *Enkhuizen* betreffende, vindt men een omſtandig Verſlag, in het *Verhaal van 't geen binnen de Stad Enkhuizen, gedaurende het verblyf van den Vyand, is voorgevallen, gerekend van het oogenblik dat het Gemeentebeſtuur van deszelfs posten op eene onwettige wyze is ontzet, tot het oogenblik, dat hetzelve wederom is herſteld, aan het Departementaal Beſtuur van Texel ingezonden*, by VONK *Geſchiedenis der Landing* II. D. bl. 104 De Admiraal MITCELL, *Enkhuizen* ruimende, beklaagde zich over de Krygsnoodzaaklykheid, waar in hy zich gevonden hadt, van de Schepen te moeten verbranden; teffens zich in de bresſe ſtellende voor de door hem aangeſtelde tot het aan-

CXXI. BOEK.

1799. Het gebeurde te *Medemblik* by de Ontruiming.

Zo gunſtig kon men niet ſpreeken voor de Tuſſchenregeering der Stad *Medemblik*. Een haarer laatſte bevelen was eene inwilliging van een voorſtel des *Engelſchen* Capiteins DUNDAS, om zich niet te bemoeijen met of tegenſtand te bieden aan eenig militair geweld, van welk eenen aart het ook zou mogen weezen. De *Engelſchen* hadden zich drie dagen, den achtſten, negenden en tienden van Wynmaand, onledig gehouden met ſcheepstuigadie en andere behoeften, uit 's Lands Magazynen, aan boord hunner Schepen over te brengen. 's Volgenden daags ontwaarde men dat de *Engelſchen*, door woede en wanhoop vervoerd, het afgryslyk opzet gevormd en in de daad ten uitvoer gebragt hadden, om niet alleen de twee voor de werf liggende Fregatten, maar ook de kostbaare nieuw gebouwde Magazynen van de Marine, met pek, teer, papier, krullen, riet en verdere brandbaare ſtoffen aan te vullen: om dit alles in een oogenblik in brand te ſteeken. De Stadspoorten hadden zy geſlooten, en aan elk een ſchildwagt geplaatst. Daadlyk bragten zy het vuur in de Fregatten en Magazynen; waar uit oogenbliklyk een verſchriklyke damp en rook opging.

By-

vaarden der Regeering genoodzaakte Perſoonen. Bedreigende, zo hun geweld werd aangedaan, voor de Stad te zullen wederkeeren en dezelve te bombardeeren. *Dagverh. van het Vert. Lich.* VI. D. bl. 371.

Bykans op 't zelfde oogenblik rukten de *Bataafſche* Krygsbenden ſtormenderhand in de Stad; de *Engelſchen* namen, in groote verwarring, met booten en ſloepen de wyk na hunne Schepen. By den intocht der *Bataaven* beſchooten de vyandlyke Schepen de Stad. Dit beſchaadigde ſlegts eenige huisdaken; doch joeg den Inwoonderen eene vermeerdering van angst aan, daar zy zich aan 't vyandlyk geſchut van buiten en den brand van binnen blootgeſteld zagen. Dan door de werkzaamheid van het ingetrokken Krygsvolk en der Burgeren, werd ſlegts één gebouw en een gedeelte van een ander, een prooy der vlamme, de overige, als mede de twee Fregatten, bleeven behouden (*). CXXI. BOEK. 1799.

Een wyd verſchil deedt zich op tuſſchen *Enkhuizen* en *Medemblik* ten opzigte van de door den Generaal DAENDELS afgezette Municipaliteitsleden en anderen, die de *Engelſchen* begunſtigd en zich aan oproerige bedryven ſchuldig gemaakt hadden. Groot, naar maate van de kleinheid der Stad, was het getal der in hegtenis genomenen. Veelvuldig en langduurig waren de geſchillen der Municipaliteit, over de gedaane uitſpraak van het Committé van Juſtitie, ten opzigte der in hegtenis genomene en door 't zelve ontſlaagene Perſoonen. Zy vervoegden zich deswegen by de Eerſte Kamer met klagten, terwyl

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 354.

CXII. BOEK. 1799.

wyl het Committé van Juſtitie zich daar van den vermeenden blaam poogden te zuiveren. Een wederlegging van de Municipaliteit was hier van het gevolg. De ſtukken werden in handen van het Uitvoerend Bewind gegeeven. Het een en ander hadt ten gevolge, dat door het Hof van Juſtitie over de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, eene Bezending uit deszelfs midden benoemd werd, om zich na *Medemblik* te begeeven, en ter plaatze zelve, onderzoek te doen na alles 't geen aldaar by der Vyanden Inval, oproerigs was voorgevallen. Deeze Bezending kwam 'er in Grasmaand des volgenden Jaars; 't geen de overvoering der meestſchuldigen na *'s Gravenhaage* ten gevolge hadt (*).

Der Vyanden aftocht.

Naa het ſluiten des Verdrags bleef de *Fransch Bataafſche* Armee eenige dagen de genomene ſtandplaatzen behouden. Naar gelange de Vyand de zyne verliet, om 's Lands grondgebied te ontruimen, deedt de Generaal BRUNE zyn Volk terug trekken; deels om hetzelve rust te verſchaffen, deels om den Inwoonderen des tooneels van den Kryg, zo zeer gefolterd, verademing te verleenen, en van den zo lang gedraagen last te ontheffen. Der verlosten vreugde ging alle beſchryving te boven, en overtrof wyd en verre het

(*) VONK *Geſch. der Landing* II. D. bl. 133 *enz.* In de Bylagen op dit Werk vindt men alle de gewisſelde oorſpronglyke ſtukken, tot het voorgevallene te *Medemblik* behoorende.

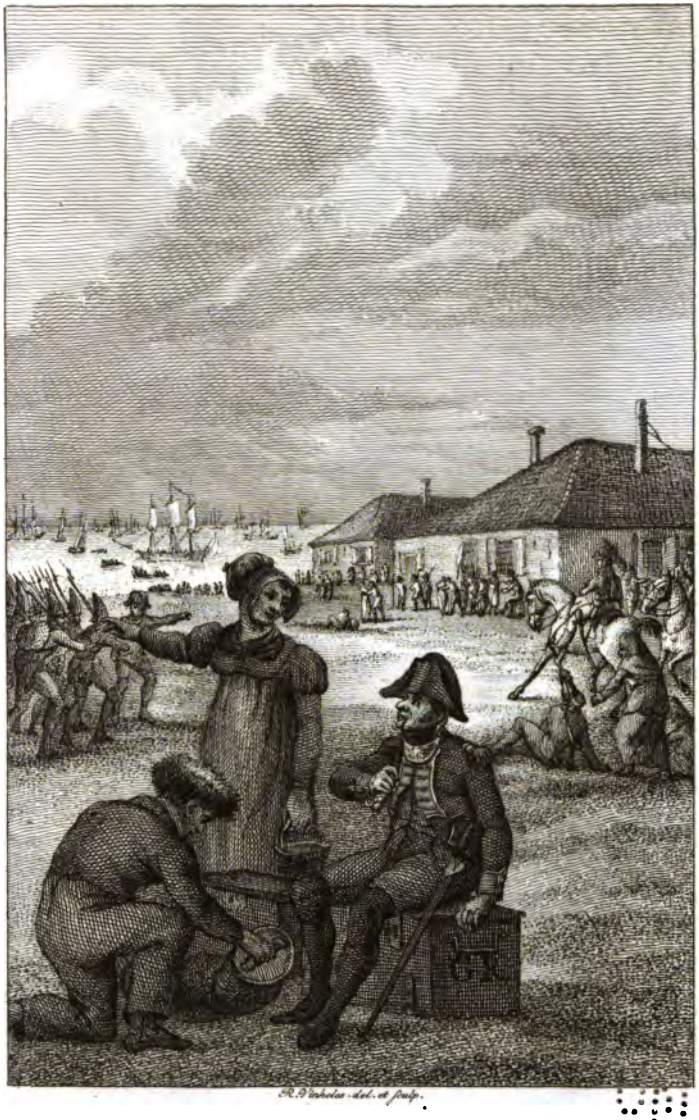

DE AFTOGT DER ENGELSCHEN.

het opgekropte leedwezen der zodanigen, die in de zich nu verwyderenden de verlossers des Vaderlands hadden gemeend te aanschouwen. CXII. BOEK. 1799.

Welk een tooneel van woeling en drukte by de zich ten aftocht schikkende Vyanden! Welke verwenschingen over Land en Volk braakte de mond der heenen trekkenden! terwyl anderen zich over het verlies van Strydgenooten en Vrienden beklaagden. — Eerlang kwam ter Vergaderinge de blyde tyding, dat de *Engelsch-Russische* Armee, met al den toestel van Krygsbehoeften, zich ingescheept hadt en op den negen en twintigsten van Slachtmaand, en dus binnen den gestelden tyd vertrokken was. Terwyl de Generaal DAENDELS het bevel van de *Helder* op zich nam. De aldaar door den Prins VAN ORANJE aangestelde Regeering lag die posten neder (*).

Zo eindigde een aanval, met zo veel hoops en waarschynlykheids van een gelukkig slaagen ondernomen; zo zegevierde der *Franschen* en *Bataaven* dapperheid op den overmoed van binnen en buitenlandsche Vyanden. De eerstgemelden waren vol spyts, de laatstgenoemden hadden zich over verlies van schatten, en boven al van bloed, ook van Helden, te beklaagen (†).

Hieldt

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl 450. 660. 662. 789.

(†) Het getal der wegtrekkenden werd op 30,000 man begroot, terwyl dat der gelanden 44,120 strydbaa-

CXXI. BOEK.

1799. Uitschryving van eene Feestdag.

Hieldt de Staatsregeling het voorschrift in om Nationaale Feesten te vieren, de groote gebeurtenis van der Vyanden ontruiming onzes gedreigden Vaderlands kon niet uitblyven zich ter Feestvieringe gebiedend aan te beveelen. Eene Proclamatie des Uitvoerenden Bewinds sprak de Ingezetenen, wegens dien Feestdag, op deezen treffenden Vaderlandschen toon toe;

„ *Bataaven!* Ingevolge het Decreet van „ het Vertegenwoordigend Lichaam des „ *Bataafschen* Volks, van den zestienden „ der voorleden Maand, noodigen wy U „ uit om op den Dag der Afkondiging „ deezer (den negentienden van Winter„ maand,) een plegtig Feest te vieren, „ aan de Vryheid des Vaderlands, aan de „ Republikeinsche Dapperheid en Trouw, „ aan de Overwinning en de Erkentenis „ toegewyd.

„ Twee maanden bykans verliepen 'er, „ waar in een gedeelte van dit vreedzaam „ Land, misvormd was in een der bloe„ digste Oorlogstooneelen; Moord, Plun„ dering en Verwoesting bezoedelden el„ ken voetstap gronds, dien de overmagt „ der heerschzugt aan de dapperheid der „ *Bataafsche* en *Fransche* Helden ont„ wrong; armoede, vlugt en traanen wa„ ren duizenden reeds ten deele geval„ len, en duizenden bedreigde hetzelfde „ nood-

baare Mannen bedroeg. Zie den staat der beide Legers agter den *Veldtocht van den Generaal* Brune bl. 108. en agter Vonk II. D. bl. 161.

„ noodlot; de geesſel des Oorlogs ſcheen
„ de gezegende ſtreeken van dit Gemee-
„ nebest, de een na den anderen, te zullen
„ teisteren en vernielen, en algemeene el-
„ lende deedt zich in 't verſchiet reeds op,
„ als de gezellin der Slaaverny, die het ge-
„ weld en de trouwloosheid ons poogden
„ op te dringen.

„ Op zulk een akeligen nagt is het
„ heerlykſte daglicht aangebrooken; de
„ Vyand heeft uwe Stranden verlaaten,
„ verheugd, dat hy, voor de gewigtigſte
„ opoffering, een vernederenden Aftocht
„ koopen kon — verheugd, dat hy gee-
„ ne gevaaren meer te duchten had, dan
„ die de ſtormende golven, en de onge-
„ naakbaarheid uwer kusten hem zouden
„ aanbieden.

„ Naa twintig jaaren van vernedering,
„ waar in de hoon, der *Bataafſche* Vlag
„ en Natie zo menigwerf aangedaan,
„ ſlegts nu en dan, door de Glorie van
„ *Doggersbank*, door de hardnekkige ver-
„ deediging van den *Elfden October*, voor
„ eene poos, werd uitgewischt, is einde-
„ lyk het tydſtip gekomen, waar in de
„ uitgeſtrekte ontwerpen van het trotſche
„ *Engeland*, ondersteund door het geroof-
„ de Goud van drie Wereldeelen, on-
„ derſteund door vreemde Benden, die
„ Krygsgeluk en Barbaarschheid tot een
„ ſchrik van *Europa* hadden gemaakt, op
„ de ſtandvastigheid en den onverwinne-
„ lyken moed der *Bataaven*, ſchipbreuk
„ hebben geleden. — Het tydſtip is ge-
„ ko-

EERSTE BOEK. 1799.

1799. „ komen, waar in wy, verlost uit den
„ dreigendſten nood, gewrooken zyn op
„ onze Vyanden, verheerlykt door de
„ dapperheid onzer Verdeedigeren, vry-
„ moedig onder de Volken des Aardbo-
„ dems, het hoofd weder mogen opheff-
„ fen. — Het tydſtip is gekomen, waar
„ in onze rampen en ſmaad, dien wy le-
„ den, een einde ſchynen te neemen, en
„ de dagteekening van een nieuw Tyd-
„ perk te beginnen, waar in Volksgeluk,
„ Welvaard en Grootheid, gelyk voor-
„ heen, het deel zullen zyn der trouwe,
„ der moedige, der braave *Nederlandſche*
„ Natie.

„ Dat dit heerlyk vooruitzigt eenmaal,
„ dat het welhaast, in daadlykheid veran-
„ dere! dat de dankbaare erkentenis van
„ de Deugd onzer Krygslieden en onzer
„ Burgeren, die vrywillig uittoogen, om
„ onder derzelver Vaanen, de overwinning
„ of den dood te zoeken; dat de hulde,
„ die wy toebrengen aan de asch hun-
„ ner geſneuvelde Broederen, een nieuw
„ vuur van Vaderlandsliefde, een nieuwe
„ geestdrift der Vryheid, in hunne borst
„ ontſteeke; dat het ons Vaderland nim-
„ mer aan kloeke Verdeedigers zal ont-
„ breeken, en, wie het ook zy, die ons
„ trags te overheerſchen, dat hy niet dan
„ op onze puinhoopen, regeeren zal!

„ Dat eenmaal, en welhaast, opregte
„ zugt voor algemeen belang aller harten
„ vereenige, en een einde maake aan de
„ rampzalige verwydering, die niet opge-

„ hou-

„ gehouden heeft om te verwoesten! Dat alle waare Republikeinen, met opoffering hunner byzondere gevoelens, gemeenschaplyk arbeiden, om ons Staatsgebouw te vestigen en te volkooijen! en dat de verdwaasde Aanbidders van Geboorte, en alle de ydele Tytels der heerschzugt en trotschheid, eenmaal waardig worden het bloed, waar uit zy gesprooten zyn, en den naam, dien zy draagen onder de Volken!

„ Met deeze gevoelens dit Feest der „ Overwinning en der Dankbaarheid te „ vieren, daar toe noodigen wy U uit, „ *Bataaven!* en wy durven U, op deezen „ grond van vreugde, die deezen dag „ moet kenmerken, duurzaame voldoening „ belooven. — Zo zal de God der Vry„ heid, wiens weldaadig Albestuur, wy „ in deeze Verlossing onzes Vaderlands „ eerbiedigen, onze poogingen verder on„ dersteunen! Zo zal eenmaal het ver„ vielend Oorlogsvuur hebben uitgewoed, „ en de algemeene rampspoed des Mensch„ doms vervangen worden door een wel„ daadigen en algemeenen Vrede, zo „ wenschlyk voor geheel *Europa* als glo„ rieryk voor ons Vaderland! *Leeve de Vry„ heid! Leeve de Republiek!*"

1799.

In toebereidzelen tot het vieren van dit uitgeschreeven Dank- en Vreugdefeest werd allerwegen den tusschentyd gesleeten. Overal scherpte zich het vernuft om 'er luister aan by te zetten; overal repten zich de handen in het vervaardigen van den

COUPERUS Aanspraak ter gelegenheid van dit Feest.

DERD. BOEK. 1799.

den noodigen toeſtel. — Daags voor het aanbreeken van denzelven liet de Burger COUPERUS, Voorzitter ter Eerſte Kamer, zich met deeze opwekkende taal hooren. „ Thans, Burgers Repreſentanten! moe„ ten andere werkzaamheden den dage„ lykſchen arbeid, voor eene korte poos, „ vervangen. — Wie onzer, hoe geneigd „ ook zyne beſpiegelingen op de toekomst „ te vestigen, wie onzer hadt den Dag „ voorzien, die, binnen weinig uuren, „ voor ons Vaderland, zal aanbreeken. „ Een Dag zo vernederend voor hun, „ die onzen ondergang gezwooren had„ den, als belangryk voor elk, dien het „ eerlyk bloed door vrye aderen ſtroomt! „ Noch myn oogmerk, noch myne be„ ſtemming, in dit oogenblik dulden, dat „ ik die Gebeurtenisſen ſchetze, welke „ het verwonderd *Europa* met ontzetting „ beſchouwde, waar op het laate Naage„ ſlacht met verbaazing en dankbaarheid „ te rugge zal zien. Een meesterlyke „ hand zal U de hoofdtrekken van dit „ Tafereel, met de levendigſte kleuren, „ afmaalen (*). Het zy my alleen ver„ gund aan Ul. aan geheel het *Bataaf„ ſche* Volk, te doen opmerken, dat, zo „ immer een Dag met regt den boezem „ van waare blydſchap mogt doen gloei„ jen, dat zulks met regt de beſtemming „ moet

(*) De Burger COUPERUS oogt op de Redevoering ten dien dage door den Burger VAN DER PALM Agent der Nationaale Opvoeding.

„ moet zyn van het Feest der Verlossing, CXXI.
„ waar toe ik ons op morgen noodige. BOEK.
„ Door inwendige scheuringen verdeeld, ——
„ door een schadelyk wantrouwen ver- 1799.
„ zwakt, door de rampen des Oorlogs
„ van veele middelen van verdeediging
„ beroofd, van alle kanten bedreigd, over-
„ stroomd door eene vyandlyke overmagt
„ in den minst toeganglyken oord van
„ dit Gemeenebest; moord en verwoes-
„ ting waarden langs de vrugtbaarste stree-
„ ken, en het voormaalig bloeiend *West-*
„ *Friesland* levert het akeligste tooneel
„ van schrik en vernieling op! Eene za-
„ menloop van verzwaarende omstandig-
„ heden, eene opeenstapeling van onvoor-
„ ziene rampen, scheenen den ondergang
„ van het gefolterd Vaderland te voor-
„ spellen, en dreigde deszelfs Bewoonders
„ ten prooy te stellen aan het geweld van
„ Krygsknegten, wier woede noch Jeugd,
„ noch Grysheid, noch Kunne ontzag;
„ wier barmhartigheid zelfs dikwyls wreed-
„ heid was!

„ In dit akelig tydstip bleek de Vader-
„ lyke zorg van den Bestuurder der Vol-
„ ken voor het *Bataafsch* Gewest; de
„ aloude Volksgeest ontwaakt, de twee-
„ dragt vliet in haare duistere schuilhoe-
„ ken; de heilryke eensgezindheid bindt
„ de gemoederen van Burgers en Bestuur-
„ ren broederlyk zamen; bedaarde stand-
„ vastigheid paart zich aan onkrenkbaare
„ Burgertrouw. — De Heldenmoed der
„ *Bataaven*, ylings te wapen gevloogen,

„ we-

CXII. BOEK. 1799.

„ wederſtaat het vyandlyk geweld, het
„ zwaard der Wet doet de muitzugt zid-
„ deren; een getrouwe Bondgenoot ſnelt
„ ylings ter hulpe, het vyandlyk bloed
„ ſtroomt langs den overweldigden grond;
„ de Overwinning ſchaart zich aan de zy-
„ de der *Bataaven*, en het gefolterd Va-
„ derland ziet den trotsch der *Britten* in
„ het ſtof vernederen, en de gedreigde
„ rampen in het *niet* verdwynen.

„ Ziet daar, Burgers Repreſentan-
„ ten! de gebeurtenisſen, wier gedag-
„ tenis wy zullen vieren; —— ziet daar,
„ ziet daar de gebeurtenisſen, welke ge-
„ noegen moeten doen ontſtaan by een
„ ieder, die een welgeplaatst hart in den
„ Vaderlandſchen boezem draagt — O, gy
„ die den *Bataafſchen* grond bewoont, die
„ de rampen gekent hebt, welke dit Volk
„ bedreigden, zo gy, welke ook de wy-
„ ziging uwer Staatkundige Gevoelens zyn
„ moge, — zo gy U, op deezen plegti-
„ gen Dag, niet dankbaar verheugt, gy
„ moogt Inbooreling of Vreemdeling,
„ Vriend of Broeder, Vader of Egtge-
„ noot zyn, een edel Mensch zyt gy voor-
„ zeker niet.

„ Wat ons betreft, Burgers Repreſen-
„ tanten! die de gevaaren doorgrond, die
„ derzelver einde beleefd hebben, mog-
„ ten wy allen dat genoegen duurzaam
„ genieten, 't geen de bewustheid van
„ pligtsvervulling onafſcheidelyk verge-
„ zelt — mogten wy allen dit Feest be-
„ ſchouwen, als eene plegtige vernieuwing

„ on-

„ onzer belofte, om, des noods, al wat dierbaar is, voor het behoud des Vaderlands gewillig op te offeren, dan zullen wy waarlyk dankbaar zyn; dan zullen wy deezen Feestdag waardig vieren; dan zullen wy bedaard en gelukkig blyven, zelfs in die geduchte oogenblikken, wanneer alle andere genoegens een einde neemen. CXXI. BOEK. 1799.

„ Uwe wysheid en liefde, Algenoegzaam Opperweezen! wiens erkentenis wy als de ſterkſte ſteun der Maatſchappyen beſchouwen, — uwe wysheid en liefde, doe ons ſteeds het heil onzer Medeburgeren en Natuurgenooten, belangloos bevorderen, — uwe wysheid en liefde beſtuure de Mogenheden der Aarde zodanig, dat eerlang een gewenſchte Vrede haaren weldaadigen invloed alomme verſpreide; zo kan ons Vaderland gelukkig worden, zo zal het lydend Menschdom ademhaalen!"

De leevendigſte toejuiching, die de geheele Vergadering aan deeze opwekkende Aanſpraak ſchonk, getuigde van de ſtemming der gemoederen om aan de daar by ingeboezemde gevoelens te voldoen.

De Voorzitter ter Tweede Kamer L. VITRINGA liet de Zitting van den dag vóór den Feestdag niet ten einde loopen, zonder zyne Medeleden een opwekkend vaderlandsch woord toe te ſpreeken. Zy keurden het drukkenswaardig, en dat wy het hier bewaaren, zal den Leezer, twyfelen wy niet, genoegen ſchenken. Wy Tyd-

VITRINGA's Aanſpraak ter Tweede Kamer.

CXXI. BOEK. 1799.

genooten dier groote Gebeurtenis herinneren ons gaarne de Voordragten daar toe betrekkelyk, en het Naageſlacht moge uit die ſtukken opmaaken, welk eene geeſtgeſteltenis de toenmaalige Landbeſtuurders beheerschte, welke gevoelens zy poogden op te wekken of liever in te drukken. VITRINGA ſprak — „ Burgers Vertegen„ woordigers! Tot voldoening aan de Wet „ van Orde, voor deeze Kamer vastge„ ſteld, zouden wy op morgen, onze „ werkzaamheden moeten hervatten; maar „ onder uwe goedkeuring, zal ik ditmaal „ onze eerst volgende Byeenkomst, op „ aanſtaanden Vrydag bepaalen. Trou„ wens aan Ulieder welbehaagen kan ik „ niet twyfelen, daar de Dag van Morgen „ beſtemd is ter viering van een Feest, „ aan de Vryheid des Vaderlands, aan „ Republikeinſche Dapperheid en Trouw, „ aan de Overwinning en Erkentenis toe„ gewyd.

„ Gy allen zult daar in gaarne deelen, „ zonder door andere bezigheden te wor„ den afgeleid — Uw verlangen is billyk „ en der Vertegenwoordigeren eener dank„ baare Natie waardig — Dus volgen wy „ en onze Medeburgers, het voetſpoor „ onzer wyze Vaderen, die meer dan „ twee Eeuwen geleden, ſoortgelyke Ge„ denkdagen, in verſcheidene aanzienlyke „ Plaatzen van dit Gemeenebest verorden„ den, en aan de Naakomelingſchap over„ bragten, om aan den Opperſten Beſtuur„ der van het lot der Volken, dien zy

„ ook-

„ ootmoedig eerden, den verſchuldigden eere
„ lof en dank te offeren voor hunne BOEK.
„ Verloſſing van Geweld en Geweetens- ——
„ dwang — ter herinnering van den on- 1799.
„ bezweeken moed, en het ſchrander be-
„ leid van 's Lands Regeerderen in de moei-
„ lykſte en gevaarlykſte tydsgewrichten —
„ ter vereering der roemryke gedagtenis,
„ zo wel van zulke *Nederlandſche* Hel-
„ den, die, ten koſten van goed en bloed,
„ de grondſlagen gelegd hebben van eenen
„ Onafhanglyken Staat, welhaast gevreesd
„ by zyne Vyanden, en geagt by zyne
„ Bondgenooten als van zo veele waar-
„ dige Burgeren, die de onbeſchryflykſte
„ ellenden, welke de belegeringen onzer
„ aloude Vesten ſteeds vergezeld hebben,
„ grootmoedig doorſtonden, om aan de
„ Krygsbenden der Dwingelanden den *Ne-*
„ *derlandſchen* grond, zo lang mogelyk,
„ te betwisten — en om, eindelyk, by
„ die plegtige gelegenheden, te herden-
„ ken, de beweezene dienſten van Bond-
„ genooten, zonder welker vermogenden
„ byſtand, hunne goede zaak welligt, on-
„ der de overmagt der Geweldenaaren,
„ eenmaal zou hebben moeten bezwyken.

„ De jongſte Gebeurtenisſen roepen ons
„ op het aanſtaande Feest, tot gelyke
„ pligtsbetragtingen — Niemand van ons,
„ Medeburgers! kan daar in toch miskén-
„ nen de tedere zorgen van het weldaa-
„ dig Opperweezen, het welk ons Va-
„ derland voor grootere rampen behoed-
„ de — de onwankelbaare ſtandvastigheid

CXXI. BOEK. 1799.

„ van hun, aan welken het Bestuur van „ 's Lands zaaken, in onderscheidene be„ trekkingen, was toebetrouwd — ook in „ de hachlykste oogenblikken, den hel„ denmoed der Braaven, die onze alge„ meene belangen verdeedigden, van wel„ ken veelen helaas! door het Oorlogslot „ ons ontrukt zyn — maar leeven zullen „ in onze harten, en die van eene dank„ baare Naakomelingschap — noch ein„ delyk de uitmuntende verdiensten der „ Legerbenden van onzen grooten Bond„ genoot, welke te onzer hulpe snelden, „ en streeden voor het vereend belang „ der beide Gemeenebesten, met eene „ dapperheid, gelyk aan de eerste *Ro„ meinen*.

„ Het is waar, wy hebben het toppunt „ onzer wenschen nog niet bereikt; het „ Oorlogsvuur, hoe zeer van onze Land„ paalen verwyderd, is nog niet uitge„ bluscht — Wy deelen aanhoudend in „ deszelfs verwoestende rampen. Maar „ onze Vyanden hebben hunne oogmer„ ken thans op onzen grond gemist; en „ de Zegepraalen, welke onze Legerben„ den, met die van onzen Bondgenoot, „ in deeze streeken, behaald hebben, gee„ ven aan ons Vaderland een heuchlyk „ uitzigt ook op het toekomende; ja, zo „ wy ons niet bedriegen, in het onder„ kennen van goede voortekenen, dan „ zien wy reeds in het verschiet, de toe„ bereidzelen van een nog grooter Feest, „ waar op wy ons zullen verheugen over

„ eenen

„ eenen billyken Vrede, eenen Vrede, die CXII.
„ eene orde van zaaken, op waare Vry- BOEK.
„ heid en Volkageluk gegrond, zal her- ——
„ ſtellen — die de *Bataafſche* kielen we- 1799.
„ derom onverhinderd zal doen ſtevenen
„ na alle oorden der bekende Wereld, en
„ onze Handelaaren ſteeds doen onder-
„ ſcheiden als Erfgenaamen van voorou-
„ derlyke nyverheid, opregtheid en goede
„ trouw — die de ons ontroofde Volk-
„ plantingen met het Moederland zal her-
„ eenigen, en haare voortbrengzelen we-
„ derom, als voorheen, in onzen ſchoot
„ doen uitſtorten — die de Beſtuurders
„ der Natie in de langgewenſchte moge-
„ lykheid zal ſtellen van drukkende las-
„ ten, naauwlyks voor haare kragten be-
„ rekend, en alleen door den nood der
„ tyden gewettigd, te verminderen in by-
„ draagen ter ondersteuning der gemeene
„ zaak, naar ieders vermogen geëvenre-
„ digd.

„ Gy allen vereenigt U met deeze wen-
„ ſchen, en gy verlangt ook hartlyk, dat
„ even ſpoedig de gelukkige Dag aanlich-
„ te, waar op alle Vrienden des Vader-
„ lands, met verzaaking van een te verre
„ gedreeven eigenbelang, en met verfoei-
„ jing van onzalige Burgertwisten, zich
„ rondsom het Altaar der waase Vryheid
„ vereenigen, en welmeenend uitroepen
„ *Dat de Republiek leeve!*" (*).

On-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* VI. D. bl. 892 *enz.*

1799. Handelingen over de Godsdienstige Viering van deezen Dag.

Onder de veelvuldige Voorſtellen des Repreſentants VERBEEK, waar van wy gewaagden (*), was begreepen, dat de gedenkwaardige Dag, waar op het Verdrag met den Vyand was geſlooten, verklaard zou worden voor een Feestdag, door de geheele *Bataafſche* Republiek; ten einde alle Godsdienſtige Genootſchappen, wier Leden zulks zouden goedvinden, als dan gelegenheid zouden hebben het weldaadig Opperweezen plegtig te danken voor den byſtand aan het Vaderland beweezen. — Het hier van niet uitdruklyk en onderſcheiden gewaagen, in het des uitgebragt Verſlag, gaf den Burger LEEMANS aanleiding om de voordragt byzonderder voor te ſtellen, dat dit Feest zou ſtrekken tot Dankerkentenis aan het Opperweezen, 't welk ons Vaderland hadt gered. Zulks veroorzaakte vry breedſpraakige onderhandelingen. Des iets te bevelen, ſcheen zommigen overboodig; anderen kwam het voor als ongeraaden, uit hoofde der Afſcheiding van *Kerk* en *Staat* en de overeenkomst welke zulks zou hebben met de voorheen hier te Lande uitgeſchreevene *Dank-* of *Bededagen*, niet ſtrekkende om waare Godsdienſtige Dankerkentenis te bevorderen; maar aanleidelyk tot de veelvuldige gebreken, des voorheen opgemerkt. Tot het algemeene viel het beſluit (†), en was hier mede de Proclama-

(*) Zie hier boven bl. 339.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Verl. Lichaam* VI. D. bl. 616.

matie des Uitvoerenden Bewinds overeenkomstig (*).

CXXI. BOEK.

1799.

Het ontbrak egter niet aan eene staatlyke en Godsdienstige Viering van dien Verlosfingsdag, schoon allerwegen geen *Geestlyken* ten kansel optraden. Zulks blykt uit een aantal Redenvoeringen in druk gegeeven. In *'s Gravenhaage* volvoerde de Agent der Nationaale Opvoeding VAN DER PALM dit werk. — In *Amsterdam* hadt men moeite om, behalven BRENDER à BRANDIS, een tweeden Redenaar te vinden, eindelyk liet zich de Burger J. D. DEIMAN, Lid van het Gemeentebestuur, daar toe overhaalen. — Te *Haarlem* betradt A. LOOSJES *Pz.*, daar toe door de Municipaliteit verzogt, den kansel in de Groote Kerk, die gedeeltlyk een Dichtstuk voordroeg, *Het Vaderland aangevallen en verlost*, waar uit hy die gedeelten met eenige verandering gekoozen hadt, welke hem toescheenen om als eene Redenvoering, die in een bepaalden tyd moest afloopen, te worden voorgedraagen met een toevoegzel bepaald op dien dag passende. — LAMBERTUS VAN OYEN *Az.* tradt te *Rotterdam* in de Groote Kerk als Redenaar op. — De Leeraar der *Remonstranten* FREDERIK VAN TEUTEM verrigtte dit werk, op verzoek van den Raad der Gemeente, te *Gouda*. — K. HONIG *Doopsgezind* Leeraar volvoerde zulks te *Purmerende*. — De Secretaris Mr. DANIEL THE-

Redenvoeringen ten dien Dage gehouden.

(*) Zie hier boven bl. 338.

CXXI. BOEK. 1799.

THEODORUS KEMPER voerde het woord te *Ouderkerk aan den Amſtel*. — Mr. PIERRE JEAN BAPTIST CHARLES VAN DER AA, Secretaris te *Amſtelveen*, liet zich aldaar hooren. — Op 't verzoek van het Gemeentebeſtuur te *Zevenhuizen* tradt JACOB BRUIN, *Remonſtrantsch* Leeraar, ten dien einde op.

Doorſteekend was het, dat de Leeraars der *Nederduitſche Hervormde Gemeente*, eenigen uitgezonderd, althans op voornaame plaatzen in *Holland*, zich onttrokken aan de verzoeken om op dien Dank- en Vreugdedag voor te treeden. Wy laaten de wel te giſſen reden dier weigering aan zyne plaats. Anders dagt hier over in *Zeeland* de *Vliſſingſche* Kerkleeraar G. VAN KOOTEN, die door den Raad dier Stad opgeroepen, om, ten dien Dage, eene Redenvoering te houden, zich naar dit beſluit, 't geen hy *vereerend* agtte, ſchikte.

Der *Remonſtranten* Leeraar C. W. WESTERBAAN betoonde zich volvaardig om te *Utrecht* dit werk te verrigten. — JAN BROUWER Leeraar der *Doopsgezinden* te *Leeuwaarden*, door het Stadsbeſtuur uitgenoodigd om op dien Gedenkdag voor te treeden, vondt zich verpligt tot het op zich neemen van dien hem aangenaamen last. — Te *Harlingen* kweet zich van die post der *Doopsgezinden* Leeraar FREEK HOEKSTRA (*). — Op de meeste plaatzen

(*) De opgave deezer Redenvoeringen, ten dien dage, konden wy doen daar gemelde hunne Redenvoe-

gen ging die Feestviering met Gezang en Muzyk gepaard, de Redenaars werden 'er door verpoosd en het ſtreelende der Zang- en Speeltoonen verving de hartlyk uitgeboezemde Redenvoeringen, ſoms van Dichtſtukken vergezeld.

Aanſpraken aan de Krygslieden en de Gewapende Burgers.

Ten dien zelfden dage hoorde men, op plaatzen, waar zulks pas gaf, Aanſpraaken aan het Krygsvolk en de Gewapende Burgermagt. De Voorzitter ter eerſte Kamer COUPERUS hadt aan den Bevelhebber, Officieren en verdere Krygslieden der Lyfwagt van het Vertegenwoordigend Lichaam een Aanſpraak toegeſchikt, zeer op den toon der Krygslieden geſtemd, ſchetzende welke hunne aandoeningen geweest waren ten tyde des ſtryds, daar zy werkeloos hadden moeten ſtilzitten — „dan," vervangt hy dit by eene ſpraakwending, „wat „zeg ik *werkeloos!* Neen, edele Krygslie„den, het was uwe bekende Braafheid, „het was uwe Burgertrouw mede, die „ons, midden in de hachlykſte oogen„blikken, met kalme bedaardheid deedt „raadpleegen, zonder dat zelfs de minſte „ſchyn van vrees voor den oproerigen „moorddolk van muitzugtige Verraaders „onze gerustheid ſtoorde — Gy hebt „dus

voeringen, door den druk gemeen maakten. Over 't algemeen waren het meesterſtukken, die het lichs verdienden. Eene breedere aankondiging van den inhoud en de ſchatting van de onderſcheidene waarde, zoeke de desbegeerige Leezer in de *Algemeene Vaderl. Letteroefeningen* voor 1800 bl. 154—168. en bl. 244—252.

„ dus het uwe toegebragt tot de Verlos-
„ fing van het dierbaar Vaderland, welks
„ gedagtenis wy heden dankbaar vie-
„ ren (*).”

Op een groot veld buiten de Groote Houtpoort te *Haarlem* ſprak de Voorzitter der Municipaliteit I. C. STERK, de Gewapende Burgermagt en Krygslieden, als mede die van de Kavallery en rydende Artillery op de hartlykſte wyze aan (†). — PIETER SNELLE, Voorzitter der Municipaliteit te *Rotterdam*, voerde de *Franſche* en *Bataafſche* Krygslieden en de Gewapende Burgermagt een treffend woord toe (§).

Van de Feestvieringen, de Staatlykheden, de Cieraaden, de Verlichtingen, die in toeſtel, pragt en uitvoering, naar gelange der plaatslyke omſtandigheden verſchilden, zullen wy niet gewaagen. Alleen ten ſlot optekenende, dat allerwegen eene opgeruimdheid en vrolykheid, aan de orde van den Dag waren, hoedanig men in dit Land nooit gevierd hadt. Het afwisſelende van het ſtaatlyk Dankuur, en de meer woelige openbaare Dankbetuigingen, werd, op de voornaamſte plaatzen, gevolgd van verlichtingen, waar in de vindingryke geest toeſpeelingen maakte op een *Aanval*,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam.* VI. D. bl. 899.

(†) Men leeze diens klemmende Aanſpraak in het meermaals aangehaalde *Geſchiedkundig Gedenkſtuk* van A. LOOSJES *Pz.* bl. 285.

(§) Te vinden agter de Redenvoering van L. VAN OYEN *Azn.* Te *Rott.* by C. VAN DEN DRIES.

val, *Stryd* en *Afstocht*, in alles zo treffend voor rechtschaape *Nederlanders*, die zich vereenigden in den wensch, dat nimmer zulk een Krygsgeweld aan onze Vaderlandsche Kusten mogt opdaagen — of dat, wanneer zulks anderwerf mogt gebeuren, een zelfde gelukkige uitkomst den Vyand mogt beschaamen, en den Vaderlander met rechtschaapene blydschap vervullen. CXXI. BOEK. 1799.

BLAD.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

AA (P. J. B. C. VAN DER) liet zich op den Dankdag te *Amſtelveen* hooren, 360.

Aalten (Het voorgevallene te) 287.

ABERCROMBIE eischt de *Helder* op, 162. Diens Proclamatie, 167, Zet de Landing voort, 181. Diens verdere verrigtingen, 197. Bezending na ons Leger, 198. Hoe ontmoet en afgeweezen, 201.

Alkmaar door de onzen verlaaten en door den Vyand bezet, 247. Door de *Engelſchen* ontruimd, 261.

Alliantie-Feest, ten deezen Jaare niet gevierd, 115. Wat des ter Vergaderinge voorviel, 116.

AMSTEL (A. PLOOS VAN) het voorgevallene wegens diens toelaating tot Repreſentant, 55.

Amſterdam (Uit) Verzoekſchriften bedingen behelzende, eer men zich ter Burgerwapening liet inſchryven, 55 Ongunſtig oordeel over dezelve, 57. Beſluit om ze buiten beraadſlaging te houden, 60. Aandrang op het gehoor verleenen aan dezelve, *Ald.* Wederſpraak, 61. Men blyft ze buiten beraadſlaging houden, 66. Zorg voor de Stad by de Landing der *Engelſchen* gedraagen, 195.

APPELIUS, diens taal by de bekendmaaking van de Landing der *Engelſchen*, 160.

Arnhem (Toeleg der Tegenomwentelaaren op) 268. Het verrigtte ter ſtuiting, 270. Lof der *Arnhemmeren* ter Vergaderinge, 275. Eerètekenen en beloonингen der Dapperen, 276.

AUFMORTH, diens aanmerkingen op het plan der Burgerwapening, 52.

B.

BACOT, diens aanſpraak ter Tweede Kamer, 125.

Beſtuur (Het Departementaal) van *Texel* verlaat *Alkmaar* en zet zich te *Haarlem* neder, 197.

BLADWYZER.

Beverwyk kwyt zich in de bezorging des Legers, 252. Gesteldheid aldaar den 6 Oct., 256.

Bewind (*Uitvoerend*) voordragt van 't zelve, wegens het dreigend gevaar des Oorlogs, 36. Besluiten daar mede overeenkomstig genomen, 40. Voordragt om de bepaalde bedreiging tegen de Onwilligen te doen werken, 101. Bezier tot Lid verkoozen, 115.

Bezier beantwoordt de Aanspraak eens *Fransschen* Gezants Guyot, 33. Tot Lid van het Uitvoerend Bewind verkoozen, 115.

Boers verdeedigt *Schiermonnikoog*, 154.

Braak (Van den) trekt na 't Leger, 200.

Bredevoort (Het Ampt van) uit den staat des Beleegs ontslaagen, 292.

Brender à Brandis doet eene Redenvoering op den Feestdag te *Amsterdam*, 359.

Brouwer (J.) treedt als Redenaar te *Leeuwaarden* op ten Feestdage, 360.

Bruce (De Colonel) met een Sabel begiftigd, 249.

Bruin (J.) doet op den Dankdag eene Redevoering te *Zevenhuizen*, 360.

Brune, schikkingen door hem op de Verdeedigingslinie gemaakt, 171. Draagt zorg voor *Amsterdam*, 198. Hoe hy de Bezending der *Engelschen* ontvangt, 201. Ontvangt versterking, 203. Zyn Zyn manoegen over den slag van 10 Sept., 212. Lof door hem den Braaven gegeeven, 217. Rangbevordering hun toegezegd, *Ald.* Pryst de Dapperen, 237. Wykt terugge, 246. Dienst gedrag op de 6 October, 253. Onderhandelingen met York, 308. Het Verdrag getroffen, 322. Veel aanmerkingen op dien gedrag by het aangaan der overeenkomst met York, 338.

Burgermagt (Voorstel omtrent de Gewapende) ten tyde der Landing, 141. Verdere wapening der Burgeren, 145.

Burgerwapening (Een nieuw plan van) ingediend, 42. Veelvuldige aanmerkingen en bedenkingen op 't zelve, byzonder wegens den aandrang ter Algemeene Wapening, 43. Aanmerkingen over het uitstrekken tot de *Doopsgezinden*, 48. Derzelver vergeefsche Aanzoeken, 49. Ook die der *Leydsche* Academie, 50. Raadpleegingen wegens het gebruik der Gewapende Burgeren, 40. Nadere bepalingen wegens het Dwangartykel, 51. Plan ter Tweede Kamer overwogen, 52. Door eene geringe meerderheid bekragtigd, 54. Verzoekschriften uit *Amsterdam* en *Enkhuizen* bedingen behelzende dat men zich ter Burgerwapening wilde laten inschryven, 85.

Zie

BLADWYZER.

Zie verder *Verzoekſchriften*.
Voordragt des Uitv. Bewinds om de bedreiging tegen de Onwilligen te doen werken, 101. Overeenkomend beſluit der beide Kameren, 103. Het Reglement van Diſcipline voor de Gewapende Burgermagt goedgekeurd, 104.
Buren trekt na 't Leger, 200.

C.

Castagnier Bevelhebber der *Bataafſche* en *Franſche* Beſchermvloot op de *Zuiderzee*, 197.
Cornelisse (J.) gedrag diens Capiteins op *Texel* by de Landing der *Engelſchen*, 206.
Couperus, diens oordeel over de Verzoekſchriften den Burgerwapenhandel betreffende, 61. Diens Aanſpraak ter Eerſte Kamer, by gelegenheid der Feestviering, 349. Welk woord hy de Officieren der Lyfwagt, op den Feestdag, in den mond ligt, 361.

D.

Daendels biedt by de landing der *Engelſchen* eerst vrugtlooze tegenweer, 173. Diens verdere verrigtingen en kommerlyke toeſtand, 197. Diens ſterke taal ten opzigte van de *Oranjegezinden*, 216. Wat hy nu den veldſlag van 6 October verrigt, 261. Zyn bedryf te *Enkhuizen*, 346.
Damme (Van) Aanvoerder der *Franſche* Hulpbenden, 204.
Deiman (J. D.) doet te *Amſterdam* eene Redenvoering op den Dankdag, 359.
Desprez, Afgezant van *Frankryk*, 34.
Dom als Parlementair gezonden, 256.
Doopsgezinden (Aanmerkingen van Schimmelpenninck en van de Kasteele, betreffende het uitſtrekken der Burgerwapening ook tot de) 48.
Dordrecht (Adres uit) om tot volhouden aan te manen, 218.
Dorth tot Holtheuzen (J. M. C. J. van) gevangen genomen, 291. Ter doodſtraffe verweezen en gevonnisd, *Ald.*
Dumoncrau komt met Krygsvolk uit *Groningen* en *Friesland*, 140. 142.
Duncan eischt de Vloot op, 156. Antwoord hem gegeeven door Story, 157. Antwoord van het Landsbeſtuur, 158.
Dykbreuken veelvuldig, 5. Waar door hier dezelve bezwaarlyk herſteld werden en elders niet voorvielen, 6.

E.

Engelſchen, hun vreugd over het bemagtigen onzer Vloot, 192. Welke Schepen, behalven de Vloot hun in handen vielen, 193. Wat hun oogmerk met dezel-

gelve was, 194. Bezending na ons Leger, 198. Hoe ontmoet en afgeweezen, 201. Hun gedrag aan de *Helder*, 204. Op *Texel*, 206. Toeschikking van goederen en lyftogt aan hun sterk verboden, 209. Krygen de Nederlaag den 19 Sept. 226. Krygen versterking, 243. Tasten de onzen aan en brengen hun eene Nederlaage toe, 245. Bezetten *Alkmaar*, 247. Hunne verrigtingen in de *Zuiderzee*, 294. Berichtgeevingen naa den Veldslag van 6 Oct. 306. Treeden tot eene Daadiging, 307. Het Verdrag tot derzelver aftocht gesloten, 322. Hun gedrag by het vertrek te *Medemblik*, 342. Der *Engelschen* en *Russen* aftocht, 344. Het geleden verlies aan Manschap, 345.

Enkhuizen (Het lot van) by de Landing, 241. Het voorgevallene aldaar naa de Ontruiming, 340.

F.

Feestdag (Uitschryving van een) wegens der *Engelschen* en *Russen* Aftocht, 346. Aanspraak van COUPERUS in de Eerste Kamer ter gelegenheid van dit Feest, 349. Aanspraak van L. J. VITRINGA in de Tweede Kamer, 353. Handelingen wegens de Godsdienstige Vlering van deezen Dag, 358. Opgave van eenige gedrukte Redenvoeringen, 359. Aanspraak aan de Krygslieden en Gewapende Burgers in *'s Hage*, 361. Ook te *Haarlem* en te *Rotterdam*, 362. Feestviering, *Ald.*

FORREST (VAN) yvert tegen het Verslag op de ingediende Verzoekschriften ingebragt, 91. Tegen hem gemaakte aanmerkingen, 93. Verdeedigt zich tegen opspraake, 97. Ongestuimigheden te dier gelegenheid in de Vergadering, 99.

Frankryk (Groote veranderingen in) 29. Drie opeenvolgende Gezanten van daar ten deezen Jaare, 30. Hulp uit *Frankryk* zoekt men in verdenking te brengen; hoe tegengegaan, 171. Verzekeringen deswegen, 173. Welk eene aandoening de overgave onzer Vloot by de *Franschen* baarde, 192.

Friestand op een en ander punt door de *Engelschen* aangevallen, 294. Moedige wederstand der *Friezen*, 295—299. 301.

G.

GALEN (VAN) diens bedenkingen wegens de Adressen den Burgerwapenhandel betreffende, 59.

Genemuiden (Aanslag der *Engelschen* op) 303. Dezelve loopt te *Zwartsluis* te niet, 304.

GERELSMA door de *Engelschen* op de *Zuiderzee* genomen, 305.

GIL-

BLADWYZER.

GILQUINS antwoord op de Opeiſching van ABERCROMBIE, 169.

GIROT met Krygsvolk na het Departement van den *Rhyn* gezonden, 286.

Godshuizen (Jongelingen in de) vryheid gegeeven om het Land te dienen, 41.

GOUDOEVER (Capitein) bemagtigt *Warmenhuizen*, 223.

Grenzen (Het gedrag der Uitgeweekenen op de) naa de Landing der *Engelſchen*, 266. Hoe zeer van middelen te hunner wederſtand verſtooken, 267. Hoofdbewerkers eener Tegenomwenteling, 268.

GUYOT, Aanſpraak diens *Franſchen* Gezants, 30. Diens betuiging de *Bataaven* betreffende, 34.

H.

Haarlem (Nadeelige gerugten te) verſpreid wegens den Slag van 10 Sept. 241. Deswegen uitgevaardigde Publikatie, 215. Afloop deezer zaake, 216. *Ruſſiſche* en *Engelſche* Krygsgevangenen te dier Stede opgebragt, 130. Behandeling der Gevangenen, 132. Zegetekens op de Groote Markt, 233. Hoe de gekwetſten verzorgd, *Ald.* Groote verlegenheid aldaar by het terugtrekken onzes Legers, 248. Woelingen aldaar door het Artillerypark en Volk, 249. Groot gebrek by het Leger, 250. Deels uit *Haarlem* bezorgd, *Ald.* Bezorgingen daarter Stede, 251. Geſteldheid op den 6 Oct. 256.

HALL (VAN) draagt het Ontwerp eener Proclamatie voor, wegens de misnoegdheden over het Landsbeſtuur, 78. Zie *Proclamatie.* Trekt na 't Leger, 200. Diens Aanſpraak, wegens de Overwinning op den 19 Sept. 235. Lof door hem den *Arnhemmeren* gegeeven, 276.

Harderwyk door de *Engelſchen* bezogt, 305.

Helder, 't gedrag der *Engelſchen* aldaar, 204.

HERMANN (De Generaal) voert de *Ruſſen* aan, 224. Gevangen, 227.

HODSHON (CORNELIA CATHARINA) haare ruime Weldadigheid, 234.

HOEKSTRA (F.) doet ten Dankdage de Redenvoering te *Harlingen*, 360.

HONIG (K.) voert te *Purmerende* het woord op den Dankdag, 359.

HOOFF VAN) en PYMAN vertrekken na ons Hoofdkwartier, met Leden uit de beide Kamers, 198. Hun last, 199. Verſlag van hunne Bezending, 201.

Hoorn (Wat te) voorviel by de Landing der *Engelſchen*, 239.

K.

KASTEELE, (VAN DE) diens bezwaaren tegen het nieuwe

we plan van Burgerwapening, 48.
KEMPER (D. T.) doet te *Ouderkerk aan den Amſtel* op den Dankdag de Redenvoering, 360.
KNOX, diens onderhandelingen met BRUNE, 308 *enz.* Treft het Verdrag, 325.
KONING (A. DE) Leeraar aan de *Helder*, wat hem bejegende, 205.
KOOTEN (G. VAN) doet te *Vliſſingen* de Redenvoering op den Dankdag, 360.

L.

Landing der Engelſchen en Ruſſen, 134. Staatkundige toeſtand des Vaderlands ten dien tyde, 136. Toebereidzels tot en gerugten van eene Landing, 137. De onzekerheid wegens het doen der Landing klaart op, 138. Onzekerheid waar de Landing op onze Kust zal geſchieden, 139. Voorſtel wegens eene gedreigde Landing der Vergaderinge, *Ald.* Geringheid van onze magt tot wederſtand, 140. Inwendige Landsgeſteldheid, 141. Schepen tot de Kustverdeediging gehuurd, 142. Algemeene ſchikking op de Landmagt, *Ald.* Voorſtel omtrent de Gewapende Burgermagt, 143. De uitvoer eeniger zaaken verboden en verdere geſtrenge maatregels, 145. Proclamatie aan den Volke, 147. Eerſte vyandlyſheden, 153. Verſchyning van Oorlogſchepen aan onze Kusten, 155. Het opdaagen der Landingsvloot, *Ald.* DUNCANS Opeiſching, 156. STORYS antwoord, 157. Nader antwoord, 159. ABERCROMBIE eischt de *Helder* op, 162. De *Engelſche* Vloot verwydert zich, 169. Sterkte dier Vloote, *Ald.* Schikkingen ter Verdeediging te Lande, 171. De Landing bewerkſtelligd, 175. Vrugtloos geboden tegenweer van DAENDELS en anderen, 176. Verder voortdringen des Vyands en hervatte ſtryd, 177. DAENDELS trekt terug, 179. De *Helder* verlaaten, *Ald.* Voorſtel om in 't Gat van *Texel* Schepen te laaten zinken, niet volvoerd, 180. De Landing voortgezet en het inwaards wyken onzer Vloote, 121. STORYS pooging om het Gat van *Texel* te verdeedigen, 182. De opſtand der Vlootelingen openbaart zich meer en meer, *Ald.* Is bykans algemeen, 183. Barst ten vollen uit, 186. Opeiſching van MITCELL, 187. Raadpleegingen deswegen, *Ald.* Beſluit tot overgave 188. Antwoord van STORY, *Ald.* Vreugde der *Engelſchen*, 191. Welk eene aandoening het in *Frankryk* baarde, 192.
LERMANS (J. F.) diens Aanſpraak

BLADWYZER.

ſpraak by den aanvange des Jaars 1799. Wyst de gronden aan, waarom hy met een uitgebragt Verſlag, wegens de Verzoekſchriften, inſtemde, 96.

LEEUW (De) diens aanmerkingen op de werkzaamheden des Staatsbeſtuurs, 25.

Lemmer (De) opgeëischt, 297. VAN GRUTENS antwoord, 298. Aangevallen en overgegeeven, *Ald.* Geſteldheid aldaar, 299. Wat de *Friezen* tegen de *Engelſchen* beſtaan, *Ald.* Door de *Engelſchen* verlaaten, 303. Baldaadigheden door hun gepleegd, *Ald.*

LENNEP (C. VAN) diens Aanſpraak ter Tweede Kamer by het vieren van het Verjaarfeest der Aanneeming van de Staatsregeling, 111.

LEWE's bedenkingen op het nieuwe plan van Burgerwapening, 44.

LEYDEN (F. VAN) diens Aanſpraak ter Eerſte Kamer, 123.

Leyden (Vergeefſche aanzoek der Academie te) wegens de bevryding der Studenten van den Burgerwapenhandel, 50.

Lichtenvoorde (Het voorgevallene te) 290.

LINTHORST, diens aanmergen op het plan der Burgerwapening, 53. Op het ontwerp eener Proclamatie aan den Volke, 87.

LOOSJES *Pz.* (A.) doet te *Haarlem* eene Redenvoering op den Dankdag, 359.

LUBLINK *de Jongé* (J.) diens Afſcheidsrede ter Eerſte Kamer, 115. Opent de Algemeene Vergadering, 118. Diens Aanſpraak als Voorzitter aldaar, *Ald.*

M.

MAAREN (VAN) verdeedigt zich by *Schiermonnikoog*, 153. Komt met eenige Snikken te *Amſterdam*, 194.

MARTUCHEWITZ (De Luitenant Colonel) met een Sabel begiftigd, 229.

Medemblik (Het lot van) by de Landing, 241. Het daar voorgevallene by de Ontruiming, 342.

MEYNERS (G. C.) diens Aanſpraak by het Feest der der Verjaaringe van het aanneemen der Staatsregeling, 160.

MITCELL eischt 's Lands Vloot op, 187. Te *Enkhuizen*, 342.

N.

NUHOUT VAN DER VEEN beſtrydt een uitgebragt Verſlag zekere Verzoekſchriften betreffende, 93. Heftige taal tegen VAN FORREST, trekt na 't Leger, 200.

O.

ONDORP, taal wegens een ingediend Verſlag op de Verzoekſchriften, 93.

Oorlog (De) hervat en met wis-

wisselenden kans gevoerd, 28.
Oranje (De Erfprins van) komt aan de *Helder*, 205.
Oranjegezinden (Streng bevel van Daendels, ten opzigte van de) 209.
Overſtroomingen en *Dykbreuken* veelvuldig, 5. Toegebragte onderſtand aan de Noodlydenden, 7. Voorſlag van de Beſtuurders des Genootſchaps *Tot Nut van 't Algemeen* in *'s Haage* om de elendige behulpzaam te wezen, 8. Beraadſlaging om van 's Landswegen Liefgaven in te zamelen, 9. Beſluit ter Algemeene Inzamelinge, *Ald.* Uitdeeling, 11. Voorgeſtelde tegemoetkoming van 's Lands wege, *Ald* Traage en beſpoedigende werkzaamheid tot herſtel, 14. Voordragteu om aan de Redders in Watersnood Eerbeooningen te ſchenken, 16.
Oyen (L. van) deedt te *Rotterdam* op den Feestdag eene Redenvoering, 359.

P.

Palm (Van der) doet eene Redenvoeringe op den Feestdeg in *'s Haage*, 359.
Proclamatie (Voorſtel van Verbeek om eene) te doen, wegens de misnoegdheden tegen het Landsbeſtuur, 73. Wat des ter Vergaderinge voorviel, 78 Ontwerp eener Proclamatie, 79. Draagt ter Eerſte Kamer de goedkeuring weg, 85. Ontmoet ter Tweede Kamer veel wederſpraaks, 86. Daar bekragtigd, *Ald.*
Proclamatie wegens de Landing, 147.
——— om het Volk ten Krygsdienst aan te moedigen, 243,
——— aan den Volke, wegens het getroffen Verdrag ten Afiocht der Vyanden, 338.

R.

Raſtad, zie *Vredesonderhandelingen.*
Rhyn (Het *Departementaal Beſtuur* aan den) zoekt zorg te draagen tegen de *Oranjegezinden* op de grenzen en elders, 267. Beraadſlagingen om zich te verdeelen, 272. Dit niet volvoerd, 273. Publikatie van 't zelve, 277. Gewenschte uitwerking daar van, 279. Meerdere magtsverleening om de Oproerigheden te ſtuiten, 285. Ontvangt meerder Krygsvolk, 286. Eenige plaatzen in ſtaat van beleg geſteld, *Ald.*
Rietveld (De Colonel) met een Sabel vereerd, 229.
Ris, diens aanmerkingen op het nieuw Plan van Burgerwapening, 44. Doet een voorſtel wegens een bedreigde Landing, 139.
Rostolant treft het Verdrag des Afiochts van de *Engelſchen* en *Ruſſen*, 325.
Rotterdam (Lof door Brune

aan de Vrywilligers uit) gegeeven, 217.
Ruſſen landen aan de *Helder*, 224. Hun verlies op den 19 Sept. 226. Gevangenen hoe te *Haarlem* ontvangen, 230.

S.

Schiermonnikoog, begin der Vyandlykheden aldaar, 153.
SCHIMMELPENNINGES bezwaaren tegen het nieuwe plan van Burgerwapening, 47.
SCHILDE (VAN DER) diens ſtoutmoedig beſtaan, 274. Met onderſcheiding vereerd, 276.
SCHLADEN (VON) Brief als van hem geſchreeven aan het Gemeentebeſtuur te *Zutphen*, 281. Verdicht verklaard door dien Generaal, 282. Bekendmaaking hier van, 283.
SIDERIUS, (M.) diens Aanſpraak ter Tweede Kamer, by de bekendmaaking van het Verdrag tot der *Engelſchen* Aftocht, 334.
SINKEL (B. S.) diens Aanſpraak by de Bekendmaaking van het geſlooten Verdrag tuſſchen BRUNE en YORK, 327.
SNELLE (P.) voert te *Rotterdam* by de *Franſche* en *Bataafſche* Soldaaten het woord, 362.
Staatsregeling (Voordragt om den Dag der Aanneeming van de) met een Feest te vieren, 105. Beſluit daar toe, *Ald.* Inhoud der Aanſpraaken van de Voorſitters der beide Kameren, 106.
Stavoren door de *Engelſchen* opgeëischt, 295. Beraadſlagingen deswegen, *Ald.* Hoe het zich daar toedroeg, 296.
STEIN PARVÉ verdeedigt een uitgebragt Verſlag, wegens de Verzoekſchriften, 92.
STERE (J. C.) voert te *Haarlem* op den Feestdag het woord tot de Krygslieden en de Gewapende Burgermagt, 362.
STORY, diens antwoord aan DUNCAN, 157. Zyn gedrag by de nadering der *Engelſchen*; 181 *enz.* Beſluit ter overgave van de Vloot, 188.
STRAALEN (H. VAN) diens gedrag by en naa de Landing, 205.

T.

TEUTEM (F. VAN) voert te *Gouda* het woord op den Dankdag, 359.
Texel, geſteldheid aldaar ten tyde der Landinge, 206. Door de *Engelſchen* in bezit genomen, *Ald.* Zwaare Inlegering, 207. Vergeefſche poogingen om ontheffing van bezwaaren, *Ald.*

U.

Urk (Twee *Frieſche* Schepen op) hernomen, 306.

V.

Vaandels (Vermeesterde) na *Frankryk* gezonden, deels her-

berwaards weder gebragt, wat daar by voorviel, 228.
Veldſlag van 10 Sept. 210. Uitſlag van denzelven, 212. BRUNES misnoegen over denzelven, *Ald.* Stand des Legers naa den ſlag, 223. Veldſlag op den 19 Sept. 224. Bericht van denzelven, 225. Eindigt ten onzen voordeele, 227. Op den 2 Oct. 244. Nederder onzen, 245. Slag op den 6 October, 252. Ten onzen voordeele geëindigd, 254. Vreugde ter Vergaringe, 259. Berichtgeevingen der *Engelſchen* na den Veldſlag, 306.
VERBREEKS aanmaaning by het uitbarſten des Krygs. Diens voorſtel om eene Proclamatie van wegen het Landsbeſtuur aan den Volke te doen, over de heerſchende misnoegdheden in den Lande, 73. Diens taal by de berichtgeeving van de overgave van 's Lands Vloot, 190. Doet eenige Voorſtellen over ſchikkingen, voortvloeijende uit de getroffe overeenkomst tot het afrekken der Vyanden, 339.
Verdeediging (Werkzaamheden tot 's Lands) 40.
Verdrag (Het) tusſchen BRUNE en YORK getroffen, 322. Verſchillende Berichten wegens 't zelve, 323. Hoe door de Generaal VAN DAMME aan de Municipaliteit van *Haarlem* medegedeeld, 324. Artykelen, *Ald.* Bekendmaaking ter Vergadering, 327.
Verzoekſchriften uit *Amſterdam* enz. bedingen by het aangorden der Wapenen behelzende, 55. Naa veel over- en wederſpraaks buiten beraadſlaging gehouden, 66. Verzoekſchriften van *Bataafſche* Vrouwen daar toe betreklyk, 66. Hoe daar mede gehandeld, 68. Andere Verzoekſchriften, met opgegeevene Bezwaarpunten, *Ald.* VAN HARPTENS aanmerkingen daar over, 70. Ingediend Verſlag wegens de Verzoekſchriften, 89. Geſchilvoeringen deswegen, 91—101.
VITRINGA (L. J.) diens Aanſpraak ter Tweede Kamer, vóór den Feestdag, 353.
Vloot (*Engelſche Landing*) 184. —— (*Bataafſche*) in *Texel*, 185. Overgave aan de *Engelſchen*, 188. Welke Schepen hun verder in handen vielen, 193.
Vredesonderhandelingen te *Raſtad* geſtaakt, 16. Afgebrooken, 27.

W.

WESTERBAAN (C. W.) doet te *Utrecht* de Redenvoering ten Feestdage, 360.
Westervoort (Oproerige beweegingen te) hoe gedempt, 270.
Wieringen (Votderingen der *Engelſchen* op) 208.